

Obsah

I Usnesení, doporučení a stanoviska

USNESENÍ

Evropský hospodářský a sociální výbor

553. plenární zasedání (hybridní) ve dnech 15. a 16. července 2020

2020/C 364/01	Usnesení k příspěvku Evropského hospodářského a sociálního výboru k pracovnímu programu Evropské komise na rok 2021 na základě práce skupiny <i>ad hoc</i> „Příspěvek EHSV k pracovnímu programu Evropské komise na rok 2021“	1
---------------	---	---

STANOVISKA

Evropský hospodářský a sociální výbor

553. plenární zasedání (hybridní) ve dnech 15. a 16. července 2020

2020/C 364/02	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Podpora inkluzivnější a udržitelnější bankovní unie zlepšením příspěvku komunitních bank k místnímu rozvoji a k budování sociálně odpovědného mezinárodního a evropského finančního systému (stanovisko z vlastní iniciativy)	14
2020/C 364/03	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Mechanismy zdanění pro snížení emisí CO ₂ (stanovisko z vlastní iniciativy)	21
2020/C 364/04	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Posílení udržitelného hospodářského růstu v celé EU (stanovisko z vlastní iniciativy)	29
2020/C 364/05	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Podpora konkurenceschopnosti, inovací, růstu a vytváření pracovních míst zajištěním pokroku v celosvětové spolupráci v oblasti regulace, posílením obnoveného mnohostranného obchodního systému a omezením subvencí narušujících trh (stanovisko z vlastní iniciativy)	37

2020/C 364/06	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Průmyslový rozměr bezpečnosti unie (stanovisko z vlastní iniciativy)	43
2020/C 364/07	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Zahrnutí opatření na ochranu zemědělských produktů do obchodních dohod (stanovisko z vlastní iniciativy)	49
2020/C 364/08	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Mimořádná situace po pandemii COVID-19 – návrh nové multilaterální struktury (stanovisko z vlastní iniciativy)	53
2020/C 364/09	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Zdanění ekonomiky sdílení – požadavky v oblasti výkaznictví (dodatkové stanovisko)	62
2020/C 364/10	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Evropský klimatický pakt (průzkumné stanovisko)	67

III Přípravné akty

Evropský hospodářský a sociální výbor

553. plenární zasedání (hybridní) ve dnech 15. a 16. července 2020

2020/C 364/11	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Strategie pro rovnost žen a mužů [COM(2020) 152 final]	77
2020/C 364/12	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru „Bílá kniha o umělé inteligenci: evropský přístup k excelenci a důvěře“ (COM(2020) 65 final)	87
2020/C 364/13	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke „sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů ‚Nový akční plán pro oběhové hospodářství – Čistší a konkurenceschopnější Evropa‘“ (COM(2020) 98 final) . . .	94
2020/C 364/14	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke „sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů –Formování digitální budoucnosti Evropy“ (COM(2020) 67 final)	101
2020/C 364/15	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke „sdělení Komise Evropskému parlamentu, Evropské radě, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Nová průmyslová strategie pro Evropu“ (COM(2020) 102 final)	108
2020/C 364/16	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k a) sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů Dlouhodobý akční plán pro lepší provádění a prosazování pravidel jednotného trhu [COM(2020) 94 final] a b) sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů Identifikace a řešení překážek pro jednotný trh [COM(2020) 93 final]	116

2020/C 364/17	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k sdělení Komise Evropskému parlamentu, Evropské radě, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů Chvilé pro Evropu: náprava škod a příprava na příští generaci [COM(2020) 456 final], sdělení Komise Evropskému parlamentu, Evropské radě, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů, rozpočtu EU, který je motorem evropského plánu na podporu oživení [COM(2020) 442 final], návrhu nařízení Rady, kterým se zřizuje nástroj Evropské unie na podporu oživení, jehož účelem je podpořit oživení po pandemii COVID-19 [COM(2020) 441 final/2 – 2020/0111 (NLE)], pozměněnému návrhu nařízení Rady, kterým se stanoví víceletý finanční rámec na období 2021–2027 [COM(2020) 443 final – 2018/0166 (APP)], pozměněnému návrhu rozhodnutí Rady o systému vlastních zdrojů Evropské unie [COM(2020) 445 final – 2018/0135 (CNS), návrhu nařízení Rady, kterým se mění nařízení Rady (EU, EURATOM) č. 1311/2013, kterým se stanoví víceletý finanční rámec na období 2014–2020 [COM(2020) 446 final – 2020/0109 (APP)], pozměněnému návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se zavádí rámcový program pro výzkum a inovace Horizont Evropa a stanoví pravidla pro účast a šíření výsledků, rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady o zavedení zvláštního programu, kterým se provádí rámcový program pro výzkum a inovace Horizont Evropa, nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se zřizuje nástroj pro sousedství a rozvojovou a mezinárodní spolupráci, nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví pravidla podpory pro strategické plány, jež mají být vypracovány členskými státy v rámci společné zemědělské politiky (strategické plány SZP) a financovány Evropským zemědělským záručním fondem (EZZF) a Evropským zemědělským fondem pro rozvoj venkova (EZFRV), a zrušuje nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1305/2013 a nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1307/2013 [COM(2020) 459 final – 2018/0224 (COD)]	124
2020/C 364/18	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se zřizuje facilitita na podporu oživení a odolnosti [COM(2020) 408 final – 2020/0104 (COD)], návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se zřizuje nástroj pro technickou podporu [COM(2020) 409 final – 2020/0103 (COD)]	132
2020/C 364/19	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se zavádí Program InvestEU [COM(2020) 403 final – 2020/0108 (COD)] a k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení (EU) 2015/1017, pokud jde o vytvoření nástroje na podporu solventnosti [COM(2020) 404 final – 2020/0106 (COD)]	139
2020/C 364/20	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví rámec pro dosažení klimatické neutrality a mění nařízení (EU) 2018/1999 (evropský právní rámec pro klima) [COM(2020) 80 final – 2020/0036 (COD)]	143
2020/C 364/21	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Návrh rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady o Evropském roku železnice (2021) [COM(2020) 78 final]	149
2020/C 364/22	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví opatření pro udržitelný železniční trh s ohledem na pandemii COVID-19 [COM(2020) 260 final – 2020/0127 (COD)]	158
2020/C 364/23	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k provádění dohod o volném obchodu v období od 1. ledna 2018 do 31. prosince 2018 [COM(2019) 455 final]	160

I

(Usnesení, doporučení a stanoviska)

USNESENÍ

EVROPSKÝ HOSPODÁŘSKÝ A SOCIÁLNÍ VÝBOR

553. PLENÁRNÍ ZASEDÁNÍ (HYBRIDNÍ) VE DNECH 15. A 16. ČERVENCE 2020

Usnesení k příspěvku Evropského hospodářského a sociálního výboru k pracovnímu programu Evropské komise na rok 2021 na základě práce skupiny *ad hoc* „Příspěvek EHSV k pracovnímu programu Evropské komise na rok 2021“

(2020/C 364/01)

Zpravodajové: **Petr ZAHRADNÍK**

Stefano PALMIERI

Jan DIRX

Evropský hospodářský a sociální výbor přijal na svém plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 15. a 16. července 2020 (jednání dne 16. července 2020), následující usnesení 140 hlasy pro, 15 hlasů bylo proti a 17 členů se zdrželo hlasování.

1. Úvod

1.1 Jak EHSV zdůraznil ve svém usnesení „Návrhy EHSV na rekonstrukci a oživení po krizi způsobené pandemií COVID-19“⁽¹⁾, EHSV jednoznačně vítá a plně podporuje návrhy Evropské komise: plán „Next Generation EU“ a celkový rozpočet EU na období 2021–2027. Výbor doufá a očekává, že linie stanovené Komisí v těchto plánech budou z důvodu potřeby oživení a rekonstrukce po krizi způsobené koronavirem plně a konkrétně zahrnuty i do pracovního programu Komise na rok 2021.

1.2 Podle EHSV by se měl pracovní program zaměřit na restrukturalizaci a zlepšení našeho hospodářství a společnosti, a to na základě těchto zásad: ochrany lidských a sociálních práv, demokratických hodnot a právního státu, plného rozvinutí potenciálu jednotného trhu, splnění cílů udržitelného rozvoje, vytvoření oběhového hospodářství a dosažení klimatické neutrality v EU nejpozději do roku 2050 a zajištění řádné správy věcí veřejných a demokratické odpovědnosti.

1.3 EHSV zdůrazňuje, že šest hlavních cílů, které si vybrala Komise (Evropská zelená dohoda, Evropa připravená na digitální věk, Hospodářství, které pracuje ve prospěch lidí, Silnější Evropa ve světě, Podpora evropského způsobu života a Nový impuls pro evropskou demokracii), poskytuje účinný rámec pro vypracování pracovního programu na rok 2021. Možná by měl být větší důraz kladen na investice a potřebu je urychlit, a to i vzhledem k aktuálně přijímaným

⁽¹⁾ Usnesení k období po krizi způsobené pandemií COVID 19 (Úř. věst. C 311, 18.9.2020, s. 1)

opatřením. Některé podrobnosti o budoucím pracovním programu lze nalézt ve sdělení Komise o plánu na oživení Evropy ⁽²⁾, a nové návrhy se promítnou do zářijového projevu předsedkyně Komise von der Leyen o stavu Unie a do prohlášení o záměru adresovaného Evropskému parlamentu a Radě. EHSV rovněž oceňuje upravený pracovní program na rok 2020, který reaguje na krizi spojenou s onemocněním COVID a mohl by naznačovat vývoj v blízké budoucnosti.

1.4 EHSV vítá skutečnost, že Evropská komise upravila svůj pracovní program na rok 2020 tak, aby byl součástí oživení Evropy, a reagovala tak na pandemii koronaviru. Změnila zaměření své práce a jako prioritu stanovila opatření potřebná k oživení Evropy a posílení její odolnosti a současně se zavázala nadále plnit své stěžejní iniciativy, Zelenou dohodu pro Evropu a digitální strategii, které jsou klíčové k opětovnému nastartování evropského hospodářství a budování odolnější, udržitelnější, spravedlivější a více prosperující Evropy. Výbor bere na vědomí, že devět iniciativ bylo odloženo na rok 2021.

1.5 Obzvláště nyní, když vidíme, jak je v době krize důležitá spolupráce mezi zeměmi, EHSV doufá, že nadcházející konference o budoucnosti Evropy povede k posílení a prohloubení institucionální struktury EU a ke skutečné obnově projektu EU v takovém duchu, aby dokázal čelit výzvam příštích desetiletí. Komise proto může počítat s plnou podporou Výboru.

1.6 EHSV je přesvědčen, že proces obnovy a rekonstrukce hospodářství a společnosti bude možný pouze za aktivní účasti organizací občanské společnosti a sociálních partnerů.

1.7 V následujících kapitolách a odstavcích formuluje Výbor své konkrétní návrhy pracovního programu pro rok 2021 v souladu se šesti hlavními cíli Komise.

2. Zelená dohoda pro Evropu

2.1 Zelená dohoda pro Evropu

2.1.1 Zelenou dohodu EU lze rovněž považovat za účinný nástroj pro opětovné restartování hospodářství udržitelným způsobem, a to prostřednictvím masivních investic podporujících nezbytné strukturální změny, kterým Evropa čelí. Z tohoto hlediska by mohla být považována za příležitost k podpoře dlouhodobějšího hospodářského oživení. Je nutné, aby nový konsensus v Evropě soustředil za tímto účelem dostatečné veřejné a soukromé zdroje a osvojil si nové řízení pro svou úspěšnou realizaci v praxi.

2.1.2 EHSV je jednoznačným zastáncem přechodu na oběhové hospodářství. Doposud se intenzivně zasazoval o ambiciózní politiky v této oblasti prostřednictvím svého závazku vůči evropské platformě zainteresovaných stran pro oběhové hospodářství. Mezi jeho dlouhodobé požadavky na Komisi v souvislosti s účinným využíváním zdrojů patří výzva k přezkumu právních předpisů týkajících se ekodesignu a příslušných právních předpisů v oblasti výrobní politiky, k postupnému začleňování povinných požadavků na účinné využívání zdrojů při navrhování výrobků a k novým postupům zadávání veřejných zakázek s cílem podporovat výrobky oběhového hospodářství a nové obchodní modely, s ohledem na ekonomické podmínky po krizi spojené s onemocněním COVID a skutečnou proveditelnost změny.

2.1.3 EHSV bere na vědomí, že přezkum směrnice o nefinančním výkaznictví s cílem zlepšit kvalitu a rozsah zveřejňování nefinančních informací, včetně environmentálních aspektů, jako je biologická rozmanitost, byl odložen do roku 2021. EHSV se domnívá, že daňové politiky by obecně měly být reformovány v souladu s ambicemi v oblasti klimatu a že daňové systémy a ceny by měly odrážet environmentální náklady, včetně ztráty biologické rozmanitosti. To by mělo podpořit změny ve vnitrostátních daňových systémech, tak aby bylo daňové zatížení přesunuto z práce na znečištění, cenově podhodnocené zdroje a další environmentální externality. Aby se zabránilo zhoršování životního prostředí a došlo k jeho nápravě, musí být uplatňovány zásady „uživatel platí“ a „znečišťovatel platí“.

2.1.4 EHSV vítá skutečnost, že biologická rozmanitost bude začleněna do všech oblastí politiky, jak je vyjádřeno ve sdělení o strategii v oblasti biologické rozmanitosti do roku 2030 ⁽³⁾. EHSV vítá skutečnost, že Komise zavede nový evropský správní rámec v oblasti biologické rozmanitosti. To pomůže zmapovat povinnosti a závazky a stanovit plán, jak řídit jejich provádění. To prospěje jak SZP, tak i evropskému potravinovému systému, a mohlo by to tedy nadále zvyšovat jejich udržitelnost. V rámci tohoto provádění Komise zavede mechanismus sledování a kontroly s jasným souborem

⁽²⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?qid=1590732521013&uri=COM:2020:456:FIN>.

⁽³⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?qid=1590574123338&uri=CELEX:52020DC0380>.

dohodnutých ukazatelů, který umožní pravidelné hodnocení pokroku a v případě potřeby určí nápravná opatření. Tento mechanismus musí být podkladem pro přezkum provádění právních předpisů v oblasti životního prostředí a musí přispět k evropskému semestru.

2.1.5 EHSV vítá evropský právní rámec pro klima, který stanoví právně závazný společný cíl pro dosažení nulových čistých emisí skleníkových plynů do roku 2050 v celé EU a vytvoří rámec pro dosažení tohoto cíle. EHSV se proto domnívá, že návrh evropského právního rámce pro klima je jedním z nástrojů, který přispěje k této žádoucí a nezbytné obnově evropského hospodářství⁽⁴⁾. Komise chce do září 2020 předložit přezkum cíle Unie stanoveného v oblasti klimatu do roku 2030 s ohledem na cíl klimatické neutrality a prozkoumat možnosti stanovení nového cíle, aby se emise do roku 2030 snížily o 50–55 % v porovnání s rokem 1990, a do poloviny roku 2021 předložit odpovídající legislativní návrhy. EHSV naléhavě žádá Komisi, aby se přiklonila k tomu, že se do roku 2030 mají emise snížit minimálně o 55 %, a aby předložila odpovídající legislativní návrhy, a za sebe tak reagovala na obrovskou celosvětovou potřebu omezit emise⁽⁵⁾.

2.1.6 Reforma hospodářství a společnosti bude opravdu možná, pokud do ní budou zapojeni všichni občané prostřednictvím organizací, sdružení a sítí občanské společnosti. Členské státy a EU proto musí zajistit, aby v tomto komplexním procesu nebyl nikdo opomenut, zejména ti nejzranitelnější.

2.1.7 Je třeba, aby se závazky v oblasti klimatu a udržitelnosti staly ústředními body politiky oživení a rekonstrukce, a EU tak nepokračovala ve vysoké produkci uhlíku.

2.1.8 Víceletý finanční rámec bude muset zvýšit objem financování a vyčlenit dostatečné finanční prostředky na pokrytí investičních potřeb, aby byla zajištěna skutečná a hluboká ekologická transformace. Je také důležité i nadále upřednostňovat další otázky spojené s životním prostředím, jako je ochrana půdy, země a moře, které nesmí být po krizi spojené s onemocněním COVID-19 a navzdory ní upozaděny.

2.1.9 Je nezbytné dále zvyšovat energetickou bezpečnost na všech úrovních i odolnost společnosti, například prostřednictvím programů obnovy. Důležitou otázkou nadále zůstává přeshraniční spolupráce v oblasti energetiky a vzájemná propojení v celé EU, stejně jako potřeba podporovat větší diverzifikaci zdrojů dodávek, například tím, že bude k dispozici širší výběr obnovitelných zdrojů energie a možností řešení skladování energie.

2.1.10 Prostor pro urychlení pokroku směrem k cíli EU z hlediska klimatické neutrality se otevírá v oblasti využívání obnovitelné a nízkouhlíkové elektřiny, a to cestou elektrifikace odvětví, která v současnosti stále spoléhají na fosilní zdroje energie. Národní energetické a klimatické plány představují důležitý krok při zajišťování energetické unie a Zelené dohody pro Evropu.

2.1.11 V souvislosti s cílem stanoveným v evropském právním rámci pro klima, že EU bude do roku 2050 klimaticky neutrální, je třeba věnovat zvláštní pozornost odvětví dopravy. Emise CO₂ z tohoto odvětví stále rostou, ale pro dosažení cíle klimatické neutrality do roku 2050 bude nutné snížit emise z dopravy o 90 %.

2.1.12 EHSV vyzval k tomu, aby byla v rámci Zelené dohody pro Evropu přijata aktualizovaná strategie EU v oblasti lesnictví pro období po roce 2020. Nová strategie by se mohla vztahovat k roku 2050. Význam lesů i lesnictví a na něm založených průmyslových oborů při plnění těchto cílů by měl být uznáván napříč všemi odvětvími, což by mělo vést k optimalizované meziodvětvové spolupráci.

2.1.13 EHSV se domnívá, že opatření v oblasti přizpůsobování se změně klimatu by mohla významně přispět k zajištění spravedlivějšího provedení udržitelného přechodu a rekonstrukce po skončení pandemie onemocnění COVID-19. Společenstvím a regionům, které jsou více než průměrně postiženy nepříznivými dopady změny klimatu, je třeba pomoci na tyto dopady a vnímaná rizika reagovat. To platí zejména pro obce a regiony, jejichž současné i dřívější emise skleníkových plynů jsou podprůměrné.

⁽⁴⁾ NAT/784 – Evropský právní rámec pro klima (viz strana 143 v tomto čísle Úředního věstníku).

⁽⁵⁾ Viz poznámka pod čarou 4.

2.1.14 EHSV oceňuje, že v upraveném pracovním programu Komise na rok 2020 je téma Zelené dohody pro Evropu dostatečně a poměrně rovnoměrně rozděleno do hlavních částí. Zdůrazňuje zejména, že je třeba věnovat pozornost především financování udržitelné transformace, zejména investičnímu plánu Zelené dohody pro Evropu a Fondu pro spravedlivou transformaci. Rovněž další oblasti zájmu uvedené v upraveném pracovním programu, například udržitelná a inteligentní mobilita, udržitelná výroba a spotřeba, udržitelnost potravinových systémů nebo dekarbonizace energetiky, jsou zcela relevantní pro to, aby byly prioritami tohoto cíle. EHSV se domnívá, že i priority pracovního programu Komise pro rok 2021 budou zaměřeny na tyto iniciativy.

2.2 Investiční priority

2.2.1 Veřejné peníze investované do plánů na oživení by neměly jen pomoci obnovit evropské hospodářství a společnost, ale také pomoci drasticky snížit dopady dalších otřesů tím, že budou směřovány do odolného a inkluzivního hospodářství, které bude šetrné ke klimatu (tzv. „hospodářství blahobytu“).

2.2.2 Taxonomie EU v oblasti udržitelného financování by měla být vodítkem pro veřejné a soukromé investice do oživení, aby se urychlil přechod od znečišťujících k ekologickým odvětvím.

2.2.3 Je nutné zajistit, aby nový VFR přidělil značné zdroje na provádění cílů udržitelného rozvoje a na řešení změny klimatu a aby zároveň ukončil kontraproduktivní financování (např. fosilních paliv).

2.2.4 Evropské hospodářství po většinu desetiletého období po krizi z roku 2009 vykazovalo nedostatky v oblasti investic. Pro dostatečné výsledky je oživení investic nutností. Proto EHSV oceňuje návrh plánu na oživení, který je popsán především v programu EU nové generace a jeho pilířích, a upravený víceletý finanční rámec na období 2021–2027. Program EU nové generace lze považovat za mimořádný, ale také za nezbytný a naléhavý krok ke zlepšení investičního prostředí v EU. Tato myšlenka je dále rozpracována například ve stanovisku EHSV ECO/523 ⁽⁶⁾.

2.2.5 EHSV podotýká, že investice nepředstavují politický cíl Komise pro její funkční období do roku 2024 a nejsou ani přiměřeně zastoupeny v konkrétních iniciativách v rámci upraveného pracovního programu pro rok 2020. EHSV proto doporučuje, aby Komise do svého pracovního programu pro rok 2021 zahrnula investiční iniciativy, včetně úsilí o mobilizaci soukromých investic ve prospěch budoucího udržitelného hospodářského rozvoje EU.

3. Evropa připravená na digitální věk

3.1 Koronavirová krize ukázala, že při zvyšování odolnosti naší společnosti vůči krizím hraje důležitou roli digitální revoluce. Je mimořádně důležité investovat do digitalizace základních služeb a posílit schopnost vlád, zákonodárných orgánů a veřejných institucí poskytovat služby během krizí. Zároveň je nutné si uvědomit, že digitální technologie jsou nástrojem, nikoli konečným cílem. Musíme zajistit veřejnou kontrolu nad rámcem týkajícím se digitálních technologií a vést ho směrem k přísným normám udržitelnosti, včetně silných demokratických a technologických záruk, a zároveň přijmout opatření finanční a znalostní podpory, při nichž nebude nikdo opomenut. V souladu s Evropským aktem přístupnosti je tudíž nezbytné zajistit v rámci digitální revoluce přístupnost pro více než 100 milionů osob se zdravotním postižením v EU.

3.2 Digitalizace představuje z hlediska procesu oživení příležitost i riziko. EU se může dostat do popředí díky inovacím, například v oblasti technologie blockchain, v níž zaujímá vedoucí postavení. Technologie blockchain (nikoli bitcoiny) zprostředkovává demokratické hodnoty, skýtá transparentnost a zlepšuje struktury správy. Je však nutné se zabývat riziky, která jsou s digitalizací spojena a k nimž patří například zvýšení nezaměstnanosti, marginalizace v digitální oblasti a sociální vyloučení. Mimoto je nezbytné nalézt způsoby, jak využít příležitosti a zároveň vyvážit rizika v situaci, kdy se EU snaží zůstat globálně konkurenceschopná.

3.3 Je důležité zachovat evropský model práv, norem a spotřebitelské politiky. Jedná se o to, co EU činí jedinečnou. Například v oblasti digitalizace se EU odlišuje od ostatních částí světa etickou zásadou, kterou uplatňuje v oblasti umělé inteligence a jež vyžaduje, aby byla kontrola ponechána v lidských rukou. Tento přístup vycházející ze základních práv a svobod je součástí modelu EU a měl by zůstat zachován, i když v současnosti panuje stále ostřejší konkurence.

⁽⁶⁾ Viz strana 124 v tomto čísle Úředního věstníku.

3.4 EHSV zdůrazňuje význam digitalizace ve všech oblastech společnosti, zejména při práci na dálku a v rámci digitálních služeb, včetně elektronického obchodování a elektronického zdravotnictví.

3.5 Pandemie ukázala, že digitalizace ve vzdělávání není ve společnosti stejně přístupná, což by mohlo vést k dalším problémům ve výsledcích výuky a vzdělávacích příležitostech. Je proto nezbytné zavést opatření, která budou podporovat znevýhodněné skupiny a pomohou tak předcházet segregaci.

3.6 Je třeba neustále aktualizovat právní rámec pro umělou inteligenci a digitalizaci: držet krok s technickým pokrokem a zejména s otázkou bezpečnosti digitální komunikace, a to jak z hlediska sítí, tak obsahu.

3.7 EHSV bere na vědomí, že Komise odkládá na rok 2021 legislativní návrh týkající se dopadu umělé inteligence, včetně bezpečnosti, odpovědnosti, základních práv a údajů. Vyzývá Komisi k tomu, aby: i) podporovala multidisciplinaritu ve výzkumu zapojením dalších oborů, jako je právo, etika, filosofie, psychologie, pracovní vědy, humanitní vědy, ekonomie aj.; ii) přizvala k debatě o UI příslušné zainteresované strany (odborníky, profesní organizace, organizace podnikatelů, organizace spotřebitelů, nevládní organizace) a zapojila je jako rovnocenné partnery do výzkumných a dalších projektů financovaných EU, jako jsou partnerství veřejného a soukromého sektoru v oblasti UI, odvětvové dialogy, program pro zavádění UI ve veřejném sektoru a průkopnické centrum, a iii) pokračovala ve vzdělávání a informování širší veřejnosti o příležitostech a výzvách spojených s UI. EHSV doporučuje, aby Komise důkladněji zvážila dopady UI na celé spektrum základních práv a svobod, včetně mimo jiné práva na spravedlivý proces, na spravedlivé a otevřené volby, na shromažďování a demonstrace, jakož i práva na nediskriminaci. EHSV se i nadále staví proti zavedení jakékoli formy právní subjektivity UI. Tím by právní předpisy týkající se odpovědnosti pozbyly preventivně nápravného účinku a vzniklo by závažné morální riziko jak v případě vývoje, tak v případě použití UI, které by vytvářelo příležitosti k jejímu zneužití⁽⁷⁾.

3.8 Vzhledem k rostoucímu využívání chytrých telefonů a zavádění sítí 5G má velký význam otázka interoperability mezi aplikacemi a sítěmi v celé Evropské unii, zejména v mimořádných situacích.

3.9 Vzhledem k dalšímu vývoji v oblasti digitalizace a jejímu rostoucímu dopadu na soukromý, sociální a pracovní život a na všechna odvětví je otázkou výuky digitálních dovedností a přijetí opatření proti digitální propasti mezi občany zcela zásadní.

3.10 Přípravenost Evropy na digitální věk je zcela správně jednou z klíčových priorit, která je viditelně zastoupena také v upraveném pracovním programu pro rok 2020. EHSV oceňuje důraznou snahu Evropské komise věnovat se oblastem, jako je umělá inteligence, digitální služby, kybernetická bezpečnost, digitální zařízení a řešení pro spotřebitele, ale také digitální finance. EHSV obzvláště vítá silnou digitální linii v rámci navrhované nové průmyslové strategie pro Evropu. Téma digitalizace je zřetelné také v balíčku týkajícím se leteckých služeb. EHSV si rovněž velice váží skutečnosti, že se digitalizace odráží v navrhovaných prioritních oblastech Evropského výzkumného prostoru.

4. Hospodářství, které pracuje ve prospěch lidí

4.1 Potřebujeme znovu vybudovat naši správu ekonomických záležitostí na základě odolného, udržitelného a inkluzivního evropského hospodářského systému. Naším cílem je dosáhnout nejen mechanického hospodářského oživení, ale spíše kvalitativní změny v řízení a správě hospodářské politiky.

4.2 Celkový dopad krize musí být ještě určen a rekonstrukce a oživení bude vyžadovat značné úsilí. Existuje tedy naléhavá potřeba rychlého provedení návrhů ohledně nástroje na podporu oživení z května 2020 a posíleného víceletého finančního rámce. Musíme také být připraveni na další opatření a změny již přijatých opatření, pokud to bude odůvodněno vývojem situace.

4.3 Výbor vyzývá Komisi, aby nadále využívala semestr jako hybnou sílu oživení, které bude vycházet z priorit v oblasti investic a reforem stanovených v rámci evropského semestru. Výbor vítá nedávno vyjádřený důraz na lepší začlenění sociálních otázek a Zelené dohody pro Evropu, stejně jako provádění nástroje na podporu oživení a odolnosti prostřednictvím semestru. V rámci semestru by Komise měla podporovat členské státy eurozóny, aby přijaly veškerá nezbytná opatření k zajištění větší konvergence a integrace v hospodářské oblasti. Zahrnuje to souhrnnou pozitivní orientaci fiskální politiky pro eurozónu jako celek, aby bylo možné ze současné krize vyjít.

⁽⁷⁾ INT/894 – Bílá kniha o umělé inteligenci (viz strana 87 v tomto čísle Úředního věstníku).

4.4 Všechny priority a činnosti uvedené v ostatních oblastech politiky budou vyžadovat formulaci nového rámce pro správu ekonomických záležitostí, který bude odpovídat výzvam dnešní makroekonomické situace a umožní provádění strategické průmyslové, sociální, environmentální a obchodní politiky a politiky hospodářské soutěže ze strany Unie a jejích členských států. Začátkem roku 2020 zahájila Komise rozsáhlou veřejnou konzultaci na toto téma, která ale byla zastavena kvůli koronavirové krizi a uplatnění obecné únikové doložky Paktu o stabilitě a růstu. Není možné si myslet, že se v roce 2021 můžeme vrátit k automatickému uplatňování paktu. Komise by proto měla navázat s novými iniciativami na podporu reformy Paktu o stabilitě a růstu za účelem současného zajištění stability a růstu.

4.5 EHSV v této souvislosti vyzývá k symetričtější makroekonomické úpravě prováděné jak členskými státy se schodky, tak členskými státy s přebytky. Je nezbytné, aby členské státy ve větší míře investovaly do veřejných služeb, neboť – jak ukázala současná krize – tyto služby hrají stěžejní roli při záchraně lidských životů a překonávání pandemie. Evropští vedoucí představitelé by navíc měli zvážit zavedení tzv. zlatého pravidla při opětovném uplatňování fiskálních pravidel EU, díky němuž by byly určité veřejné investice vyňaty z výpočtu schodku, a přihlíželo by se k udržitelnosti stávající míry zadlužení.

4.6 A konečně je již dlouho požadován stálý daňový stabilizační mechanismus eurozóny, protože by v případě budoucích otřesů ve velké míře podpořil proticyklické politiky Unie. Takový mechanismus by přispěl k dlouhodobé stabilitě a udržitelnosti vnitrostátních veřejných financí a znamenal by nezbytný další krok k prohloubení evropské hospodářské a měnové unie.

4.7 Oživení po krizi spojené s onemocněním COVID-19 bude zásadně záviset na schopnosti evropských finančních trhů zajistit dostatečnou likviditu. K posílení odolnosti evropské ekonomiky je rovněž nutné řádné fungování finančních trhů a zvýšení schopnosti sdílet finanční rizika. Měla by proto neprodleně pokračovat další harmonizace a integrace evropských finančních trhů, včetně dokončení bankovní unie a posílení unie kapitálových trhů. Při přezkumu obezřetnostních pravidel pro bankovníctví za účelem provádění zbývajících dohod basilejského rámce je třeba vzít v úvahu specifika bankovního prostředí EU. Kromě toho je zásadní, aby finanční trhy dokázaly podporovat zelenou a digitální transformaci. EHSV se domnívá, že je třeba vyvinout větší úsilí k začlenění udržitelnosti do finančního sektoru. Výbor proto vítá cíl Komise obnovit svou strategii pro udržitelné finance.

4.8 EHSV je pevně přesvědčen, že v souvislosti s digitalizací ekonomiky musí být veškeré změny pravidel pro rozdělení práv na zdanění zisku mezi jednotlivými zeměmi koordinovány v celosvětovém měřítku, a proto vítá úzkou spolupráci mezi Komisí, členskými státy a organizací OECD / skupinou G20 usilující o podporu vypracování mezinárodního řešení. Pokud však nebude možné dosáhnout mezinárodního řešení, musí EU zvážit samostatný postup. Boj proti daňovým podvodům a daňovým únikům i proti praní špinavých peněz si musí v rámci programu zachovat přední místo.

4.9 Politika soudržnosti bude hrát klíčovou roli při zajišťování vyváženého oživení, podpoře konvergence a zajištění toho, aby nikdo nebyl opomenut. Finanční flexibilita je pro programy soudržnosti skutečně zásadní a umožní členským státům převádět při řešení krize finanční prostředky podle svých potřeb. EHSV se domnívá, že by měl být stanoven realistický časový rozvrh, aby byly finanční prostředky přiděleny členským státům co nejdříve. Politika soudržnosti EU by se v letech 2021–2027 měla i nadále zaměřovat na hospodářskou konkurenceschopnost prostřednictvím výzkumu a inovací, digitální transformace, agendy Zelené dohody pro Evropu a udržitelného rozvoje.

4.10 Zdravotní a hospodářská krize způsobená šířením onemocnění COVID-19 prohloubila stávající nerovnosti v bohatství a příjmech a jasně ukázala potřebu nového společenského modelu, který bude více přispívat k hospodářské a sociální soudržnosti, produktivitě a spravedlivějšímu rozdělení bohatství. Komise musí nyní naléhavě navázat na předchozí návrhy EHSV, které by pomohly zvrátit trend rostoucí nerovnosti, jež vytváří rozdíly mezi různými členskými státy a sociálními skupinami a přispívá k vzestupu extremistických hnutí a stran. Za tímto účelem musí EU přijmout rozhodná opatření doplňující úsilí členských států za účelem podpory investic do sociální infrastruktury (vzdělávání a celoživotní učení; zdraví, dlouhodobá péče a sociální péče; dostupné bydlení), rozvoje veřejných aktiv řešícího nedostatky v tržním systému, postupného posunu daňových příjmů od zdanění práce ke zdanění majetku, rozvoje transparentního mechanismu pro sledování a konsolidaci údajů o všech příjmech a bohatstvích, zřízení registru firemních akcionářů na evropské úrovni atd.

4.11 V souvislosti s krizí spojenou s onemocněním COVID-19 by Komise měla rovněž navázat na dřívější iniciativy na posílení a podporu úlohy Evropy jako globálního ekonomického hráče. Měla by dále analyzovat a navrhnout konkrétnější způsoby a prostředky k posílení mezinárodní úlohy eura, k diverzifikaci dodavatelských řetězců a prosazování evropských pravidel a norem v určitých strategických odvětvích, k zajištění odolnější evropské reakce na extrateritoriální sankce ze strany třetích zemí a k postupnému směřování k jednotnému evropskému zastoupení na mezinárodních finančních fórech.

4.12 Hospodářská prosperita musí být oddělena od zhoršování stavu životního prostředí a sociálního vyčerpání. Modely, jako je oběhové hospodářství či ekonomika spolupráce a sdílení, nabízejí nové příležitosti pro zaměstnanost, vlastnictví a inovace a transformují vztahy mezi výrobci, distributory a spotřebiteli, čímž činí všechny subjekty odolnější vůči krizím, jsou-li řádně regulovány. Kromě řádného provádění nového akčního plánu oběhového hospodářství a pokračování činnosti evropské platformy zainteresovaných stran pro oběhové hospodářství EHSV/ES patří mezi klíčové priority: podpora komplexní strategie udržitelné spotřeby, vytvoření nových ukazatelů, které nahradí nevhodné uplatňování HDP, a přizpůsobení Paktu o stabilitě a růstu EU tak, aby zohledňoval udržitelnost a dobré životní podmínky.

4.13 Je třeba znovu vybudovat společnost se silnějšími službami obecného zájmu, které jsou zakotveny v článku 14 SFEU týkajícím se služeb obecného hospodářského zájmu, v Protokolu č. 26 o službách obecného zájmu připojeném k SFEU a zejména v evropském pilíři sociálních práv, jakož i se zdravotnickými a sociálními službami, elektronickou komunikací, veřejnou dopravou, dodávkami energie a vody, sběrem odpadu a doprovodným investičním programem.

4.14 Moderní koncepty ekonomického rozvoje nejsou založeny pouze na kritériích prosperity, ziskovosti a efektivity, ale také na respektování sociálních a environmentálních požadavků a odstranění všech typů nepříznivých vnějších faktorů a selhání trhu. Jako poučení z nedávné krize spojené s onemocněním COVID musí být hospodářství také dostatečně odolné a silné, aby čelilo budoucím otřesům. Za tímto účelem Výbor důrazně doporučuje odstranit strukturální nerovnováhy.

4.15 Moderní hospodářství také vyžaduje hladké fungování trhu ve všech jeho segmentech, včetně těch, které byly vytvořeny poměrně nedávno (virtuální, sdílené, oběhové a digitální hospodářství). Z tohoto důvodu je rovněž vhodné zlepšit fungování finančního zprostředkování; v kontextu EU to znamená zejména prohloubení unie kapitálového trhu a dotvoření bankovní unie. Pro podporu přechodu na udržitelnější ekonomiku je třeba upravit také systém zdanění.

4.16 *Jednotný trh*

4.16.1 Jednotný trh je ústředním prvkem budování Evropy. Fungující jednotný trh stimuluje hospodářskou soutěž, zlepšuje účinnost, zvyšuje kvalitu a pomáhá snižovat ceny. Evropský jednotný trh je bezpochyby jedním z největších úspěchů EU. Je proto velmi důležité posoudit, jak může fungování vnitřního trhu stimulovat hospodářské oživení po zdravotní krizi nebo mu bránit.

4.16.2 Soudržnost a jednota jednotného trhu prošla poměrně nedávno během nedávné pandemie onemocnění COVID značnou zátěží. Byly odhaleny některé oblasti, v nichž byl jednotný trh vážně zasažen a ochromen, zejména v oblasti volného pohybu osob. Negativně ovlivněna byla také kontinuita přeshraničních dodavatelských řetězců. Objem přeshraničního obchodu v EU se meziročně zhoršil v řádu dvojciferných čísel. Jádro trhu však zůstalo a přežilo. Hlavní výzvou pro tuto chvíli je obnovení všech přirozených přeshraničních toků v rámci EU a odstranění stávajících překážek jednotného trhu, které se dokonce poměrně nedávno začalo díky některým vnitrostátním strategiím a konceptům prováděným po předchozí krizi zrychlovat.

4.16.3 Je možné podpořit sociální inovace jakožto model pro proces oživení prostřednictvím společné tvorby, společné koncepce a společné výroby. Ve složitém sociálním prostředí, v němž dochází k obrovským změnám ve společnosti, toho lze dosáhnout jedině tím, že budou zmobilizovány veškeré zdroje ve společnosti a s využitím meziodvětvového a mezioborového přístupu budou hledána řešení. Organizovaná občanská společnost je katalyzátorem sociálních inovací. Toto úsilí přispělo k vytvoření sociálních systémů, které přinesly nové politiky, struktury, výrobky, služby a pracovní postupy. Účast občanské společnosti je nyní zapotřebí více než kdy dříve. Skutečných sociálních inovací však lze dosáhnout pouze při zapojení organizované občanské společnosti.

4.16.4 Strategie pro jednotný trh je ústředním bodem evropského projektu, který umožňuje volnější pohyb osob, služeb, zboží a kapitálu a poskytuje příležitosti evropským podnikům, spotřebitelům a pracovníkům. Je třeba přijmout opatření, která umožní plně rozvinout celý jeho potenciál pro odstranění překážek. Po krizi a dalších změnách, k nimž došlo, jako je například digitalizace, je třeba, aby se jednotný trh plně přizpůsobil novým myšlenkám a podnikatelským modelům. Cílem je proto obnovit, oživit a přebudovat jednotný trh tak, aby se stal nástrojem pro oživení. Mezi krátkodobá opatření patří okamžité otevření hranic. Kromě toho potřebujeme krátkodobá opatření ve dvou oblastech: řešení napětí a nastartování ekonomiky a produktivity.

4.16.5 Panují vážné obavy týkající se nově vznikajících „nerovných“ podmínek. Stimulační balíčky členských států jsou velmi různorodé a vytvořily (navzdory chválehodnému záměru absorbovat část otřesu na straně poptávky) nerovné podmínky mezi členskými státy. Kromě toho je třeba řešit státní podporu, analyzovat ji z hlediska jednotlivých odvětví a zaměřit se na to, jak tato opatření v krátkodobém a dlouhodobém horizontu naruší hospodářskou soutěž a rovné podmínky.

4.16.6 Potřebujeme, aby reálná ekonomika byla produktivní (to znamená, že potřebujeme pracovní místa, kupní sílu a základní produkty a služby). Tato produktivita může mít různou formu a může se opírat o různé podnikatelské modely, avšak chceme-li se vyhnout dalšímu prohlubování nerovností, musíme v této oblasti přijmout opatření. Toto nastartování znamená vytvořit podpůrné balíčky a příznivé prostředí pro malé a střední podniky a průmysl. Jak je známo, malé a střední podniky jsou páteří evropského hospodářství a potřebují zvláštní podporu, avšak bez další zátěže nebo byrokracie. Oživení bude pro malé a střední podniky možné pouze tehdy, pokud bude na úrovni EU a na vnitrostátní úrovni k dispozici finanční podpora. Zásadní význam budou mít dotace, úvěry, zajištění likvidity, daňové pobídky, výhodné podmínky pro udržení a zaměstnávání pracovníků, překum právních předpisů v oblasti platební neschopnosti a další podpora. Pokud jde o právní předpisy o platební neschopnosti, EU by měla přijmout legislativní opatření, které umožní, aby malé podniky, které v důsledku pandemie COVID-19 zkrachovaly, mohly znovu rychle začít svou činnost. Tato opatření by měla být časově omezená.

4.17 Průmyslová strategie

4.17.1 Mnohé z předchozích bodů jsou obecně platné i pro průmyslovou strategii. Evropský průmysl však čelí nejen výzvě týkající se zlepšení jednotného trhu, ale namísto služeb také zásadním strukturálním změnám, které se týkají zejména těžby uhlí a těžkých průmyslových odvětví s vysokými emisemi uhlíku.

4.17.2 Podstata nové průmyslové strategie pro Evropu spočívá v nalezení způsobu soužití mezi moderním a silným evropským průmyslem a výzvami vyplývajícími z klimaticko-environmentálních požadavků. EHSV je přesvědčen, že toto soužití je proveditelné a pokud bude úspěšné, může Evropě přinést globální komparativní výhodu. Na druhé straně si EHSV plně uvědomuje a respektuje gigantické náklady spojené s touto transformací a podporuje jejich přiměřené zmírnění a kompenzaci a respektování ekonomických možností.

4.18 Systémy zdravotní péče

4.18.1 Jedním z hlavních ponaučení plynoucích z koronavirové krize je především to, že je nutné posílit systémy zdravotní péče v téměř všech evropských zemích a v prvé řadě se při tom zaměřit na prevenci. Dopad koronaviru staví systémy zdravotní péče v celé Evropě pod obrovský tlak. Oblast zdravotní péče sice spadá do pravomoci členských států, virus se však šíří bez ohledu na státní hranice. Postihuje celou Evropu (v rámci našich hranic i mimo ně) ve zdravotní, sociální a hospodářské oblasti, a proto je naléhavě nutná společná reakce na evropské úrovni.

4.18.2 V souvislosti s koronavirovou krizí vyšlo najevo, nakolik je EU závislá na dovozu zdravotnického vybavení ze třetích zemí. Je nutné učinit investice do služeb v oblasti ochrany zdraví, zdravotní péče a dlouhodobé péče, do preventivní zdravotní péče a do opatření týkajících se bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (se zohledněním celého životního cyklu). Orgány EU musí tyto investice podporovat.

4.18.3 Koronavirová krize zřetelně ukázala, že nadnárodní farmaceutické společnosti mají velkou moc. Je tedy rovněž nezbytné zřídit rozsáhlý evropský výzkumný fond, z něhož by se financoval vývoj nových léčivých přípravků a očkovacích látek, aby se tak posílila nezávislost farmaceutického průmyslu. Orgány EU by měly mít potřebné pravomoci, aby mohly koordinovat dodávky, distribuci a ceny základního zdravotnického vybavení a ochranných prostředků na jednotném trhu.

4.18.4 EHSV žádá, aby strategie pro udržitelnost chemických látek zajišťovala ochranu lidského zdraví a životního prostředí zároveň minimalizovala vystavení nebezpečným chemickým látkám. Nová strategie bude muset být plně v souladu se Zelenou dohodou pro Evropu.

4.18.5 Je nezbytné obnovit důvěru cestujících v dopravu, se zvláštním zřetelem na veřejnou dopravu. To zahrnuje mimo jiné opatření ke zvýšení zdravotní bezpečnosti cestujících (např. systémy klimatizace, detekce nemocných, čištění a dezinfekce atd.) V této souvislosti je třeba znovu zvážit a dokonce posílit práva cestujících (např. náhrady za zrušené cesty).

5. Silnější Evropa ve světě

5.1 EU musí posílit a podporovat své postavení ve světě, aby mohla hrát důležitější a strategičtější roli ve světové ekonomice i v politice. Toto její postavení v posledním desetiletí oslabilo. Hospodářství EU má potenciál lépe využít své komparativní výhody na světovém obchodním a investičním trhu, zejména v oblasti vyspělé výroby a inovativních služeb, a ambice získat vedoucí postavení ve světě. Toto úsilí by mělo být doprovázeno lepším a účinnějším zastoupením EU v hlavních celosvětových organizacích, kde musí EU vystupovat jednotně. EHSV žádá Evropskou komisi, aby vyvinula příslušné úsilí a ve svém pracovním programu na rok 2021 konkrétněji zohlednila potřebu posílit globální postavení EU.

5.2 EU by měla více podporovat mnohostranný přístup v oblasti obchodu. Pokud by byly do pravidel WTO a dalších agentur spojených s OSN začleněny sociální a pracovní normy a normy udržitelného rozvoje⁽⁸⁾, mohlo by to výrazně přispět k vytvoření nového, spravedlivého ekonomického a obchodního řádu a k dosažení spravedlivé a inteligentní globalizace. Zároveň by se EU měla postavit proti snaze o vytvoření nových překážek a omezení v globální ekonomice.

5.3 Jako jedno z konkrétních ponaučení z krize spojené s onemocněním COVID by EU měla pozorněji zvážit ochranu svých strategických aktiv a investic a posílit prověřování v oblastech, kde existuje riziko politického zneužití investiční transakce ve strategickém odvětví.

5.4 Po brexitu by se EU neměla soustředit pouze na posílení své soudržnosti a jednoty, ale v příslušných případech by neměla zapomenout pokračovat v procesu rozšiřování, který se v poslední době poněkud zpozdil, navzdory určitému pokroku, zejména pokud jde o přistoupení některých kandidátských zemí západního Balkánu. Rozšíření by mohlo výrazně přispět k odstranění politických a ekonomických nejistot a ke zvýšení stability v této části Evropy.

5.5 V posledním desetiletí se geopolitická situace zhoršila, což se týká i území blíže k vnější hranici EU. V zájmu podpory stability a zlepšení vzájemných vztahů s EU je třeba pokračovat v iniciativě strategického partnerství a politiky sousedství podporující začlenění. Ta by měla pružně reagovat na nové okolnosti a měla by být založena na společném respektu a výhodách, které přináší oběma stranám.

5.6 Mění se geopolitická situace a důsledky nedávné migrační krize, jakož i zhoršení vnějších vztahů ve světě s mnoha novými rizikovými jevy také posunuly spektrum rozvojové pomoci a podpory EU. Příští VFR počítá za tímto účelem s obrovským nárůstem finančních zdrojů a očekává, že do něj bude zahrnut Evropský rozvojový fond. EHSV tuto aktivitu podporuje a zdůrazňuje, že je třeba věnovat zvláštní pozornost Africe s cílem pomoci tomuto kontinentu překonat obtížnou politickou, hospodářskou, sociální a environmentální situaci.

5.7 EU se musí znovu zhostit své geopoliticky strategické úlohy při podpoře globálních mírových procesů, aby tak vznikly nové příležitosti pro rozvoj hospodářství v sousedství EU, tj. v zemích západního Balkánu, zemích evropsko-středomořského partnerství a Východního partnerství a v dalších oblastech, které jsou sužovány konflikty.

⁽⁸⁾ Viz například <https://www.ilo.org/global/standards/lang-en/index.htm>.

6. Podpora evropského způsobu života

6.1 Sociální opatření

6.1.1 Hybnou silou pracovního programu EU pro rok 2021 musí být kromě ekonomických a environmentálních otázek také sociální rozměr. To znamená, že odhodlání k budování sociální a udržitelné Evropy je prioritou. Důležitou roli v tomto ohledu hrají i organizace občanské společnosti. Je možné podpořit sociální inovace jakožto model pro proces oživení prostřednictvím společné tvorby, společné koncepce a společné výroby. Ve složitém sociálním prostředí, v němž dochází k obrovským změnám ve společnosti, toho lze dosáhnout jedině tím, že budou zmobilizovány veškeré zdroje ve společnosti a s využitím meziodvětvového a mezioborového přístupu budou hledána řešení. Organizovaná občanská společnost je katalyzátorem sociálních inovací.

6.1.2 Je nezbytné rozvíjet širší porozumění spravedlivému přechodu (nad rámec uhelné problematiky) a v plném rozsahu provádět evropský pilíř sociálních práv a současně podporovat reformy systémů přerozdělování a rovněž rovnováhu mezi pracovním a soukromým životem a rovnost žen a mužů.

6.1.3 Je důležité provádět na evropské úrovni a ve všech členských státech evropský pilíř sociálních práv, aby bylo možné proaktivně zahájit proces vzestupné sociální konvergence. Politické směry Komise slibovaly spravedlivý přechod pro všechny směrem k sociálnímu a ekologickému tržnímu hospodářství. Komise v této souvislosti předložila plán „Silná sociální Evropa pro spravedlivou transformaci“, který zahájil diskusi se zeměmi, regiony a partnery EU o konkrétních závazcích k provádění pilíře s cílem dosáhnout na unijní, vnitrostátní, regionální a místní úrovni do listopadu 2020 pokroku⁽⁹⁾. Na základě příspěvků předložil Komise na počátku roku 2021 akční plán provádění sociálního pilíře. Další návrhy na rok 2021 jsou uvedeny v příloze plánu. Patří mezi ně záruka pro děti, akční plán pro sociální ekonomiku, strategie v oblasti zdravotního postižení a dlouhodobá vize pro venkovské oblasti⁽¹⁰⁾.

6.1.4 Komise v souvislosti s plánem zahájila první etapu a poté druhou etapu konzultací se sociálními partnery o spravedlivých minimálních mzdách⁽¹¹⁾. EHSV očekává možnou nadcházející právní iniciativu Komise týkající se důstojné a spravedlivé minimální mzdy. Cílem by mělo být zajistit, aby minimální mzdy ve všech členských státech EU poskytl všem pracovníkům důstojnou životní úroveň. EHSV vítá, že Komise uznala, že existuje prostor pro opatření EU za účelem prosazování úlohy kolektivního vyjednávání při podpoře přiměřenosti a uplatňování minimální mzdy, a že opatření na podporu kolektivního vyjednávání, zejména na odvětvové úrovni, by mohla být zahrnuta do opatření EU v oblasti minimálních mezd⁽¹²⁾.

6.1.5 Sociální rozměr EU je natolik složitý, že jeho posílení vyžaduje zavedené mechanismy správy, které umožní řešení kolektivních problémů různými aktéry napříč různými sektory. Role sociálního dialogu je klíčová. Výrazné sociální oživení také znamená lepší přístup k odborům a lepší ochranu. Mělo by být podporováno kolektivní vyjednávání a demokratické postupy na pracovišti. EU a její členské státy musí sociálním partnerům pomoci výrazně rozšířit působnost kolektivního vyjednávání. Je třeba posílit reprezentativnost a autonomii a propojení mezi evropskou a vnitrostátní úrovní sociálního dialogu. Kromě toho je třeba dále zlepšit kapacitu sociálních partnerů a jejich zapojení do tvorby politik a zajistit stabilní a vyvážený rámec pracovních vztahů. EHSV se domnívá, že by Evropská komise měla přezkoumat rámec kvality EU pro předjímání změn a restrukturalizaci a navrhnout právní základ pro zvláštní rámcové podmínky týkající se účasti zaměstnanců, aniž by zasahovala do vnitrostátních pravomocí⁽¹³⁾, aby se zlepšilo zapojení pracovníků do řešení výzev Zelené dohody a procesu digitální transformace.

6.1.6 EHSV žádá Komisi, aby provedla reformu správy ekonomických záležitostí Evropské unie. EHSV je přesvědčen, že je třeba provést některé změny v oblasti: a) správy, tj. k rychlejšímu řešení naléhavých problémů a k řešení složitých otázek jsou zapotřebí specializované řídicí mechanismy, jejichž úkolem by bylo propojení na úrovni EU a členských států, nikoli

⁽⁹⁾ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/qanda_20_20.

⁽¹⁰⁾ A Silná sociální Evropa pro spravedlivou transformaci.

⁽¹¹⁾ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=cs&catId=1226&furtherNews=yes&newsId=9696>

⁽¹²⁾ SOC/632 – Důstojné minimální mzdy v celé Evropě.

⁽¹³⁾ CCM/124 – Rámec kvality EU pro předjímání změn a restrukturalizaci (Úř. věst. C 19, 21.1.2015, s. 50).

nahrazování činností jednoho z nich, b) začlenění cílů udržitelného rozvoje do procesu hospodářského a sociálního monitorování a sestavování rozpočtu EU. V tomto ohledu by evropský semestr mohl mít k dispozici nové, vylepšené, měřitelné a vzájemně se doplňující sociální, hospodářské a environmentální ukazatele, které by monitorovaly a zaznamenávaly všechny aspekty a zásady evropského pilíře sociálních práv, jakož i 17 cílů udržitelného rozvoje⁽¹⁴⁾.

6.1.7 EHSV vítá ohlášený návrh na zlepšení pracovních podmínek pracovníků platform v roce 2021. Lituje však, že se sdělení Komise přímo nezabývá mnohem větší výzvou, kterou představuje inkluzivní a spravedlivá transformace⁽¹⁵⁾. Trvá na tom, že je zapotřebí vypracovat ambiciózní akční plán, který by podněcoval členské státy k tomu, aby dostaly svým slibům, jež učinily v souvislosti s vyhlášením evropského pilíře sociálních práv⁽¹⁶⁾.

6.1.8 V procesu oživení po krizi spojené s onemocněním COVID-19 bude hrát zásadní roli nová organizace práce. V důsledku toho, že se v soukromých i veřejných zdravotnických a pečovatelských službách usilovalo o zvyšování produktivity, poklesla kvalita těchto služeb a zhoršily se pracovní podmínky, což mělo během zdravotní krize ve většině členských států EU dramatický dopad. Přejít k činnosti založené na službách by dal vzniknout hospodářství s vyšším podílem lidské práce, což by vyvážilo nejistý charakter zaměstnaneckých poměrů v těchto odvětvích, podpořilo vyšší míru zaměstnanosti a zaručilo navrácení pracovních míst do reálné ekonomiky. Z tohoto důvodu mají zásadní význam opatření na podporu kvalitní práce v odvětvích s vysokým podílem lidské práce, v nichž jsou poskytovány vysoce kvalitní služby.

6.1.9 EHSV je i nadále znepokojen tím, že chudoba obecně a chudoba pracujících jsou v mnoha členských státech stále závažným problémem. Kromě zlepšení úrovně mezd je na úrovni EU a členských států nutné zaujmout komplexní přístup, včetně opatření k zajištění systémů přiměřeného minimálního příjmu, společných minimálních norem v oblasti pojištění v nezaměstnanosti a účinných systémů aktivního začleňování podporovaných základními a účinnými sociálními službami. Zapotřebí jsou také dobře fungující trhy práce, veřejné služby zaměstnanosti a aktivní politiky na trhu práce⁽¹⁷⁾.

6.1.10 EHSV podporuje strategii Komise pro rovnost žen a mužů na období 2020–2025 a doporučuje, aby Komise ve všech plánovacích a řídicích orgánech přijala strategii začleňování hlediska rovnosti žen a mužů, jakož i průřezový přístup k rovnosti žen a mužů. Strategie by měla být prováděna souběžně s řešením dopadu pandemie COVID-19 pomocí uzpůsobených a cílených politických opatření. Výbor bere na vědomí záměr Komise navrhnout legislativní iniciativu týkající se závazných opatření ohledně transparentnosti v odměňování. Při řešení mezd v odměňování a dalších rozdílů mezi muži a ženami by měly být přiznány větší sociální uznání a ekonomická hodnota pracovním místům a odvětvím, která tradičně zaměstnávají mnoho žen a jsou často nedostatečně placená a podceňovaná.

6.1.11 Je důležité pokračovat v řešení a zmírňování sociálně-ekonomických důsledků pandemie, které jsou mimořádně silné v klíčovách oblastech dopravy, cestování a turistiky.

6.2 Migrace a doba po skončení pandemie onemocnění COVID-19

6.2.1 Zdá se, že s vypuknutím pandemie onemocnění COVID-19, následnou zcela katastrofální situací ve vnitrostátních systémech zdravotní péče a zhroutilím ekonomiky ve všech zemích přestala být otázka migrace na pořadu dne, byla zatlačena do pozadí a občané vůči ní jeví určitou lhostejnost. Je ovšem nutné, aby se kvůli současné krizi nezapomínalo na žadatele o azyl. Základní práva na ochranu patří ke stěžejním evropským hodnotám a nelze od nich upouštět, jakmile nejsou vhod.

7. Nový impuls pro evropskou demokracii

7.1 Evropská unie je založena na společných evropských hodnotách, které nelze za žádných okolností zpochybňovat. Jsou to úcta k lidské důstojnosti, dodržování lidských práv, svoboda, demokracie, rovnost a právní stát. Na tyto hodnoty nelze zapomínat ani v situaci, kdy EU a její členské státy čelí mimořádné situaci a z ní plynoucím hospodářským

⁽¹⁴⁾ <https://www.eesc.europa.eu/cs/documents/resolution/european-economic-and-social-committees-contribution-2020-commissions-work-programme-and-beyond>

⁽¹⁵⁾ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/communication-eu-industrial-strategy-march-2020_cs.pdf.

⁽¹⁶⁾ INT/897 – Průmyslová strategie (viz strana 108 v tomto čísle Úředního věstníku).

⁽¹⁷⁾ Připravované stanovisko EHSV SOC/632 – Důstojné minimální mzdy v celé Evropě a stanovisko EHSV SOC/583: <https://www.eesc.europa.eu/cs/our-work/opinions-information-reports/opinions/common-minimum-standards-field-unemployment-insurance-eu-member-states-concrete-step-towards-effective-implementation> (Úř. věst. C 97, 24.3.2020, s. 32) a stanovisko EHSV Evropská rámcová směrnice o minimálním příjmu (Úř. věst. C 190, 5.6.2019, s. 1).

a sociálními problémům. Přestože reakce na současnou krizi musí být rychlá a opravňuje k určitým výjimečným a časově omezeným opatřením, není možné, aby tato opatření narušovala zásady právního státu a ohrožovala demokracii, dělbu moci a základní práva evropských občanů. EHSV požaduje, aby veškerá politická opatření v tomto směru byla zcela v souladu se společnými hodnotami stanovenými v článku 2 SEU.

7.2 Co se týče tohoto nového procesu oživení a rekonstrukce, EHSV doufá, že nadcházející konference o budoucnosti Evropy by mohla být příležitostí k posílení a prohloubení institucionální struktury EU a ke skutečné obnově projektu EU v takovém duchu, aby dokázal čelit výzvám příštích desetiletí.

7.3 Krize spojená s onemocněním COVID-19 odhalila institucionální limity a nedostatky současné Evropské unie a zároveň ukázala naléhavou potřebu účinné a efektivní Unie. Je zapotřebí nové nastavení Evropské unie, které přesáhne jednotný trh EU a povede k integrovanější Evropě se skutečnou fiskální kapacitou a jehož hlavním cílem bude zlepšit životní a pracovní podmínky jejích občanů. Z těchto důvodů je EHSV toho názoru, že proces konference by měl zohlednit stávající nástroje EU pro podporu oživení a již nastolenou solidaritu a zároveň by měl zajistit ekologickou udržitelnost, hospodářský rozvoj, sociální pokrok, bezpečnost a demokracii. EHSV zdůrazňuje, že navzdory pandemii musí být i nadále prioritou konference přímé zapojení organizací občanské společnosti, sociálních partnerů a zvolených zástupců, a se zájmem očekává zahájení konference s cílem vybudovat společně se všemi občany EU demokratičtější, účinnější a odolnější Unii. EHSV se domnívá, že by Komise měla ponechat rozsah konference otevřený všem možným výsledkům, včetně legislativních návrhů, iniciací změny smlouvy nebo jiných úprav.

7.4 EHSV se domnívá, že dezinformace přímo ohrožují nejen schopnost občanů přijímat informovaná politická rozhodnutí, ale také projekt evropské integrace, a tím i jednotu, prosperitu a celosvětový vliv Evropské unie. Oslabení kapacit EU v oblasti demokratického rozhodování je v zájmu celé řady zahraničních mocností a extremistických skupin, které se staví proti evropské spolupráci a silnější soudržnosti. EHSV by rád vyjádřil svoji pevnou podporu současnému úsilí EU bránit se vnějším i vnitřním dezinformacím a naléhá na Komisi, aby zajistila plné dodržování kodexu zásad boje proti dezinformacím a návazné regulační kroky, další rozvoj nedávno vytvořeného „systému včasného varování“ a zpravodajských jednotek skupiny StratCom a rozšíření opatření Evropské služby pro vnější činnost proti dezinformacím se souběžným výrazným rozšířením opatření EU zaměřených na boj proti vnitřním dezinformacím⁽¹⁸⁾.

7.5 EHSV rozhodně podporuje návrh Evropské komise vypracovat „evropský akční plán pro demokracii“, který by měl být komplexní a souvislý a dokázal by dosáhnout změny, přičemž by byla zajištěna jeho finanční podpora a interinstitucionální koordinace. Evropský akční plán pro demokracii a související budoucí iniciativy by měly mnohem více usilovat o svobodné a pluralitní sdělovací prostředky a kvalitní nezávislou žurnalistiku, o účinnou regulaci sociálních médií, včetně regulace politické reklamy na internetu a odpovědnosti za obsah, zejména s cílem bojovat proti dezinformacím, o modernizovaný volební proces a začlenění znevýhodněných skupin, především osob se zdravotním postižením, a o rozsáhlé vzdělávání občanů ve všech členských státech týkající se Evropské unie a jejího demokratického procesu. EHSV připomíná svůj návrh na ambiciózní strategii EU v oblasti komunikace, vzdělávání a osvěty občanů zaměřenou na základní práva, právní stát a demokracii⁽¹⁹⁾.

7.6 K dosažení svobodných a pluralistických médií a kvalitní nezávislé žurnalistiky je nezbytné učinit další kroky a rovněž účinně regulovat sociální média, zejména bojovat proti dezinformacím, včetně regulace politické reklamy a odpovědnosti za obsah na internetu.

7.7 Zlepšování právní úpravy a výhled

7.7.1 EHSV trvá na požadavku na přepracování programu pro zlepšování právní úpravy, který bude zahrnovat „kontrolu udržitelnosti“ s cílem zajistit, aby všechny právní předpisy a politiky EU přispívaly k provádění cílů udržitelného rozvoje.

⁽¹⁸⁾ SOC/630 – Dopady kampaní na účast na politickém rozhodování (Úř. věst. C 311, 18.9.2020, s. 26).

⁽¹⁹⁾ Úř. věst. C 282, 20.8.2019, s. 39 a sdělení Komise Evropskému parlamentu, Evropské radě a Radě Další posílení právního státu v rámci Unie – Aktuální stav a další možné kroky, 3. dubna 2019.

7.7.2 EHSV se zavazuje přispívat k úspěchu nové platformy Fit pro budoucnost (F4F) nahrazující platformu REFIT a vítá posílení úlohy EHSV v platformě F4F, pokud jde o účast, zastoupení a vstupy. Tato nová platforma zapojí členské státy a zástupce občanské společnosti do práce na zjednodušení a snížení zbytečné regulační zátěže a na přípravě Evropy na nové výzvy v budoucnosti, jako je digitalizace. Krize spojená s onemocněním COVID-19 prokázala význam tvorby politik a posilování schopností v takovém duchu, aby byly způsobilé řešit nejistoty budoucnosti.

7.7.3 EHSV připomíná, že zlepšování právní úpravy nesmí nahradit politické rozhodování a nesmí v žádném případě vést k deregulaci, ani způsobit snížení úrovně sociální ochrany a ochrany životního prostředí a spotřebitelů a omezení základních práv. EHSV vyzývá Komisi, aby přezkoumala pokyny a kritéria souboru nástrojů pro zlepšování právní úpravy za účelem začlenění cílů udržitelného rozvoje, formulovaných v Agendě pro udržitelný rozvoj 2030, do procesu hodnocení. Do tohoto souboru nástrojů musí být výslovně zahrnuta „kontrola udržitelnosti“. EHSV opakuje svůj požadavek, aby byl nadále rozvíjen evropský ekosystém posouzení dopadů a hodnocení za účelem zlepšení jeho kvality a podpory aktivní účasti organizované občanské společnosti při tvorbě a provádění právních předpisů⁽²⁰⁾.

7.7.4 EHSV navrhuje, aby Komise spojila veřejné konzultace (kvůli jejich omezením) s ad hoc kulatými stoly příslušných zúčastněných stran, jako jsou sociální partneři a organizovaná občanská společnost, s cílem posílit participativní demokracii.

7.7.5 Zapojení organizací občanské společnosti do posuzování dopadů a strategického předvídaní by mělo být posíleno, aby bylo zajištěno, že při navrhování budoucích právních předpisů a politik v novém kontextu po krizi způsobené pandemií COVID-19 budou brány v úvahu jejich odborné znalosti a poznatky.

7.7.6 Organizace občanské společnosti samy patří mezi oběti nerovností a nedostatků v systému. Jejich současnou i budoucí schopnost reagovat na potřeby ohrožují často nedostatečné a kolísavé zdroje. To je třeba řešit zajištěním mechanismů jejich financování. Pracovní program Komise pro rok 2021 po skončení krize je obrovskou příležitostí k přezkumu interakcí EU s organizacemi občanské společnosti z hlediska udržitelnější a strukturální finanční podpory v porovnání s financováním jednotlivých projektů.

V Bruselu dne 16. července 2020.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

⁽²⁰⁾ INT/886 – Hodnocení zlepšování právní úpravy (Úř. věst. C 14, 15.1.2020, s. 72).

STANOVISKA

EVROPSKÝ HOSPODÁŘSKÝ A SOCIÁLNÍ VÝBOR

553. PLENÁRNÍ ZASEDÁNÍ (HYBRIDNÍ) VE DNECH 15. A 16. ČERVENCE 2020

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Podpora inkluzivnější a udržitelnější bankovní unie zlepšením příspěvku komunitních bank k místnímu rozvoji a k budování sociálně odpovědného mezinárodního a evropského finančního systému

(stanovisko z vlastní iniciativy)

(2020/C 364/02)

Zpravodaj: **Giuseppe GUERINI**

Rozhodnutí plenárního shromáždění	20. 2. 2020
Právní základ	čl. 32 odst. 2 jednacího řádu stanovisko z vlastní iniciativy
Odpovědná sekce	Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost
Přijato v sekci	24. 6. 2020
Přijato na plenárním zasedání	16. 7. 2020
Plenární zasedání č.	553
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	205/6/6

1. Závěry a doporučení

1.1 Pravidla, která byla v posledních letech schválena na mezinárodní a evropské úrovni, ne vždy dostatečně zohledňují různé modely, jež přispívají k rozmanitosti bankovního systému v Evropě, což má významný dopad na menší a regionální banky, které mají často podobu družstevních bank, zejména v členských státech, jako jsou Itálie a Španělsko.

1.2 Regulační zásahy provedené v reakci na minulou finanční krizi neměly stejný dopad na různé bankovní modely, jež tvoří pluralitní a rozmanitý evropský bankovní systém. V některých případech pocitily tlak pravidel přijatých v reakci na finanční krizi z roku 2008 silněji ty banky, které k této krizi přispěly méně.

1.3 EHSV sice oceňuje kroky, které Komise provedla s cílem zohlednit ve svých nejnovějších regulačních zásadách menší a méně složité bankovní subjekty, domnívá se však, že by bylo vhodné ještě zvýšit proporcionalitu bankovních pravidel ve vztahu k vlastnostem bankovních subjektů, kterých se tato pravidla týkají, aniž by však došlo ke snížení účinnosti obezřetnostního rámce. Zároveň by neměly být ohroženy nebo oslabeny obecné zásady a cíle, na nichž jsou založena opatření přijatá od finanční krize, neboť se ukázaly jako nezbytné a účinné. Bezpečnost, stabilita a odolnost finančního systému mají prvořadý význam.

1.4 EHSV vítá odložení provádění dohod Basel III+, o němž bylo v nedávné době rozhodnuto, a zasazuje se o to, aby byl (až bude vhodná doba) přijat nový rámec kapitálových požadavků, který by náležitě zohledňoval rozmanitost bankovních modelů v Evropě a jejich přínos v oblasti diverzifikace a odolnosti bankovní unie.

1.5 EHSV zejména doufá, že bude zohledněna zvláštní úloha, kterou regionální a komunitní banky, fungující v některých členských státech (například v Itálii a ve Španělsku) často jako družstevní banky, sehrávají v oblasti podpory malých a středních podniků a domácností v místním měřítku, přičemž v některých případech představují hlavní, nebo dokonce jediný přístup k úvěru pro tisíce evropských občanů a podniků.

1.6 Kromě toho EHSV doufá, že bude adekvátně zhodnocen přínos, který představují větší družstevní banky působící ve státech jako Německo, Rakousko, Nizozemsko a Francie pro evropský bankovní systém. Tam, kde přispívají k systémovým rizikům, to musí být odpovídajícím způsobem zohledněno při regulaci a dohledu.

1.7 Kromě toho je třeba připomenout, jak významné jsou tyto banky pro ekonomickou demokracii, protože podporují účast svých podniků, kteří nejsou pouhými akcionáři a klienty, ale společníky, kteří se na základě rovného hlasovacího práva mohou účastnit správy. Tyto banky jsou tedy více orientovány na hodnotu pro zúčastněné strany (stakeholders value) než na hodnotu pro akcionáře (shareholders value).

1.8 EHSV se domnívá, že evropské banky, včetně regionálních a družstevních bank, budou hrát zásadní úlohu při hospodářském oživení po krizi způsobené pandemií COVID-19 a budou se významným způsobem podílet na podpoře hospodářství a zaměstnanosti.

1.9 Diverzifikovaný bankovní systém, který se vyznačuje pluralitou zúčastněných stran, územním zakotvením a provázaností s místními společenstvími, je také důležitou zárukou zachování sdílené sociální odpovědnosti s účastí občanů, malých a středních podniků a jednotlivých hospodářských subjektů se silným vlivem na reálnou ekonomiku.

2. Obecné připomínky

2.1 Toto stanovisko z vlastní iniciativy je příspěvkem EHSV k návrhu bankovní unie podporující cíle udržitelného rozvoje a sociální začleňování nezbytné pro zajištění budoucí konkurenceschopnosti Evropské unie v kontextu řady globálních výzev. V této souvislosti by EHSV rád zohlednil zájmy občanské společnosti při vytváření inkluzivní, diverzifikované a udržitelné bankovní unie.

2.2 Tento příspěvek následuje po řadě předchozích stanovisek EHSV k úloze místních a družstevních bank⁽¹⁾ a vzhledem k nové situaci související s globální zdravotní, humanitární, ekonomickou, sociální a pracovní krizí způsobenou pandemií COVID-19 je v současné době ještě nezbytnější.

2.3 Při zvyšujícím se počtu bankovních pravidel na evropské úrovni a jejich postupném zpřísňování v průběhu let se ne vždy podařilo zohlednit různé modely, které přispívají k rozmanitosti bankovního systému v Evropě a vytvořit proporcionální pravidla vhodná pro menší a regionální banky.

2.4 Následně vznesená argumentace se týká v první řadě komunitních bank, které jsou často menších rozměrů a mají zjednodušenou řídicí strukturu. Vztahuje se také na různé modely družstevních bank různých rozměrů, jež v Evropě působí. V některých státech, například v Itálii a Španělsku, působí velký počet družstevních bank malých rozměrů, které mají pouze místní význam. V jiných členských státech, např. v Německu, Rakousku a Nizozemsku, jsou naopak

(1) EHSV se ve svých dřívějších stanoviscích již několikrát vyjádřil k bankovní unii (Úloha družstevních záložen a spořitelů v územní soudržnosti), avšak jeho doporučení nebyla zohledněna. V roce 2014 ve svém stanovisku k návrhu nařízení o strukturálních opatřeních zvyšujících odolnost úvěrových institucí EU (COM(2014) 43 final – 2014/0020 (COD)) navrhl EHSV doporučení týkající se podpory místních ekonomik a nezbytnosti bankovní regulace zohledňující zásadu proporcionality. V roce 2018 zveřejnil EHSV studii *Europe's cooperative banking models* (ISBN: 978-92-830-4024-8, katalogové číslo: QE-01-18-233-EN-N) popisující situaci a perspektivy družstevního bankovního systému v evropském kontextu.

významnými subjekty, ale pokud fungují jako družstva, stále si zachovávají jeden důležitý rys, který mají společný s ostatními družstevními bankami – a tím je upřednostňování hodnoty pro zúčastněné strany před (především) hodnotou pro akcionáře. Pokud jsou družstevní banky organizovány v bankovní skupině kotované na burze, mají řadu stejných povinností jako ostatní společnosti kotované na burze.

2.5 Při řešení problematiky bankovní regulace je zapotřebí na jedné straně kriticky hodnotit minulé události, které postupně formovaly stávající evropský regulační rámec bankovníctví, a na druhé straně mít jasnou vizi toho, čeho v budoucnu chceme dosáhnout.

2.6 Pokud jde o minulost, je třeba vzít v úvahu, že stávající regulační rámec je do velké míry reakcí na krizi z roku 2008. Cílem normotvůrce EU bylo přepracovat pravidla tak, aby byly odstraněny nedostatky odhalené během krize, a především, aby banky byly odolnější a lépe vybavené pro případ budoucích krizí.

2.7 Cíle uskutečněných reforem byly a stále jsou pochopitelné, avšak není pochyb o tom, že dopady a výsledky v různých částech bankovního systému byly v důsledku dosavadního přístupu bankovního regulačního orgánu asymetrické.

2.8 Tyto reformy neměly stejný dopad na různé bankovní modely, které tvoří pluralitní a rozmanitý evropský bankovní systém. V některých případech totiž pocítily tlak pravidel přijatých v reakci na finanční krizi z roku 2008 silněji ty obchodní modely, které k této krizi přispěly méně, jako například místní banky, často menších až středních rozměrů, jež v některých státech fungují jako družstevní banky.

2.9 Také v důsledku pravidel, která je z několika důvodů stále náročnější dodržovat, čelily malé a střední banky postupnému regulačnímu tlaku na spojování se do větších skupin a uskutečňování fúzí pod hrozbou nutnosti opustit trh, čímž došlo ke ztrátě rozmanitosti evropského bankovního systému.

3. Regionální banky a bankovní regulace: obecné připomínky

3.1 Různé předpisy zavedené v posledních letech v rámci provádění mezinárodních dohod a evropských pravidel znevýhodnily malé a střední banky, zejména družstevní, regionální a vzájemné banky, a to ze tří důvodů:

- a. náklady na dosažení souladu (compliance), které lze přičítat rozsáhlé, komplexní a velmi podrobné regulaci, jež se neustále mění;
- b. omezené uznávání různého systémového významu místních bank, pokud jde o rizikovost;
- c. výhoda v podobě nákladů na financování, kterou mají velké systémové banky.

3.2 Z těchto důvodů se EHSV domnívá, že by bylo vhodné, aby normotvůrce urychleně zvýšil **strukturovanou proporcionalitu a přiměřenost** bankovních pravidel ve vztahu k vlastnostem bank, na něž se tato pravidla vztahují, a to za účelem dosažení tří cílů:

- a. omezit umělé narušování hospodářské soutěže způsobené pravidly, která nejsou proporcionální a přiměřená, protože nezohledňují rozdílné vlastnosti cílových subjektů, včetně podnikatelských cílů, kterými se mezi sebou liší;
- b. zachovat rozmanitý evropský bankovní průmysl, který bude v takové podobě odolnější vůči novým budoucím finančním a hospodářským krizím;
- c. podpořit (nikoli omezit) úvěrovou podporu pro malé a střední podniky, které jsou klíčovými hospodářskými odvětvími v Evropě.

3.3 EHSV podporuje odložení provádění dohod Basel III+, o němž bylo v nedávné době rozhodnuto, a zasazuje se o to, aby, až bude vhodná doba, byl přijat nový rámec EU, který by náležitě zohledňoval rozmanitost bankovních modelů v Evropě.

3.4 V souvislosti s procesem provádění nových ustanovení Basilejských dohod považuje EHSV za vhodné připomenout a podpořit sedm zásad vytyčených v červnu 2019 poradním vědeckým výborem Evropské rady pro systémová rizika (ESRB), které byly vypracovány před zahájením konzultativního hodnocení ESRB ⁽²⁾.

- a. **Adaptabilita:** finanční regulace se musí vyvíjet společně s finančním systémem a nesmí se stát překážkou inovacím. To znamená, že nesmí vytvářet materiální překážky přístupu nových bank do bankovního odvětví a nesmí ztěžovat vznik nových obchodních modelů nebo zachovávání alternativních bankovních modelů prověřených historií, jako je například družstevní model.
- b. **Rozmanitost:** měla by být zachována rozmanitost finančních ústavů a obchodních praktik, protože tato rozmanitost představuje účinnou ochranu proti systémové nestabilitě. Je třeba se vyhnout přílišné homogenizaci podniků a činností, které jsou předmětem regulací: například schopnost vytvářet si „protilátky“ proti negativním hospodářským cyklům a rozmanité podoby reakce na tyto hospodářské cykly a odolnosti vůči nim zvyšují celkovou stabilitu finančního průmyslu a obecněji, celého hospodářství.
- c. **Proporcionálnita:** regulační zátěž by měla být úměrná tomu, jak závažný je nedostatek trhu, který je třeba napravit, a jaká je systémová významnost subjektů, které jsou předmětem regulace.
- d. **Možnost řešení krize:** ústavům, které nejsou ekonomicky udržitelné, by regulace měla umožnit opustit systém, aniž by narušily jeho systémovou stabilitu. Je však třeba přijmout politiky, které by zohledňovaly interní strukturu a složitost dotčených ústavů.
- e. **Systémová perspektiva:** cílem finanční regulace by mělo být zajistit, aby základní finanční služby byly společnosti poskytovány bez přerušení. Systém regulace, který podporuje koncentraci činností do omezeného počtu finančních ústavů, může být zranitelnější, protože závisí na finančním přežití těchto několika málo ústavů.
- f. **Dostupnost informací:** informační toky od bank k regulačním orgánům v souladu s odvětvovými právními předpisy by měly umožňovat rychlou identifikaci kanálů „nákazy“ a zranitelných míst.
- g. **Nenormativní disciplína:** přítomnost normativního rámce by neměla eliminovat řešení, která se osvědčila mimo tento úzký normativní rámec.

4. Několik konkrétních návrhů týkajících se provádění nových pravidel v kontextu právního rámce bankovní unie

4.1 Lze důvodně očekávat, že ve volebním období 2019–2024 Komise v důsledku pandemie COVID-19 přezkoumá svůj plán legislativních opatření. EHSV se domnívá, že, než bude zveřejněn nový plán, je třeba se zasadit o následující hlavní cíle úprav normativního rámce evropského bankovního systému.

4.2 Je třeba provést Basilejské dohody (uzavřené v prosinci 2017) a více než v případě dohod Basel II a Basel III využít prostoru pro různé výklady a volnost rozhodování, který má EU k dispozici. Obecně vzato je třeba uznat, že Evropská komise učinila některé kroky správným směrem s cílem zjednodušit pravidla pro menší a méně složité bankovní subjekty, a to v různých oblastech, jako jsou požadavky na výkaznictví a dohled a kapitálové požadavky (podpurný koeficient pro malé a střední podniky). Je však třeba dále pokračovat tímto směrem a v rámci možností přijmout pravidla pro různé obchodní modely, aniž by utrpěla účinnost obezřetnostních pravidel.

4.3 EHSV zejména uznává zvláštní úlohu, kterou regionální a komunitní banky, fungující v některých členských státech (například v Itálii a ve Španělsku) často jako družstevní banky, sehrávají v oblasti podpory malých a středních podniků a domácností. Kromě toho EHSV oceňuje přínos, který představují větší družstevní banky působící ve státech jako Německo, Rakousko a Nizozemsko, pro evropský bankovní systém. Tam, kde přispívají k systémovým rizikům, to musí být odpovídajícím způsobem zohledněno při regulaci a dohledu.

⁽²⁾ Zprávy poradního vědeckého výboru – *Regulatory Complexity and the Quest for Robust Regulation* (Složitost regulace a snaha o silnou regulaci), č. 8, červen 2019.

4.4 Pro evropskou hospodářskou a bankovní strukturu by bylo pozitivní podpořit překonání rovnice (stanovené nařízením Evropské centrální banky (EU) č. 468/2014⁽³⁾, článek 40), podle které jsou banky, jež jsou součástí „významné“ bankovní skupiny, také klasifikovány jako „významné“, ačkoli se jedná o malé banky z hlediska rozměrů, úlohy a expozice takzvaným systémovým rizikům, a uznat formy proporcionality zavedené v květnu 2019 směrnicí CRD5 a nařízením CRR2 (tzv. „bankovní balíček“). Konkrétně čl. 84, odst. 4 směrnice CRD5 a čl. 4, odst. 1, bod 145 nařízení CRR2 zavádějí koncept „malé a nepřiliš složité instituce“ a z něj vyplývající zmírnění některých požadavků, zejména v oblasti informačních povinností.

4.5 EHSV se domnívá, že definice „malé a nepřiliš složité instituce“ by mohla umožnit systematický přístup k tématu proporcionality. Zjednodušení požadavků pro malé a nepřiliš složité instituce by nemělo být omezeno pouze na oblast informačních požadavků. Mělo by se rozšířit i na obezřetnostní pravidla a požadavky v oblasti dohledu. Malá a nepřiliš složitá instituce by například neměla být podrobována stejnému dohledu jako „významná“ instituce, když je součástí „významné“ skupiny, v jejímž případě to vnitrostátní právo nařizuje. Taková situace by mohla v praxi znamenat zahájení jakéhosi dvojího dohledu nad menšími bankami prováděného na různých úrovních, což by mělo významný negativní dopad jak na náklady na dosažení souladu na straně bank, tak na regulační náklady na straně orgánů pro bankovníctví.

4.6 EHSV rovněž doufá, že budou přezkoumána pravidla a mechanismy, kterými se řídí řešení krize bank a jejich likvidace, způsob výpočtu MREL⁽⁴⁾ a alternativní zásahy, které mohou provádět specifické „záruční fondy pro ochranu vkladů⁽⁵⁾“ zřízené některými systémy regionálních nebo družstevních bank, jak stanoví „rozsudek ve věci společnosti Tercas“ Soudního dvora EU ze dne 19. března 2019⁽⁶⁾.

4.7 Je nezbytné, aby nové primární předpisy, stejně jako pravidla pro dohled v oblasti udržitelných financí, nepředstavovaly další zvýšení zátěže spojené s dosažením souladu (compliance), a v důsledku toho nevedly ke vzniku modelů dohledu, které by pro družstevní banky malých rozměrů byly „neudržitelné“.

4.8 EHSV vítá skutečnost, že Hospodářský a měnový výbor Evropského parlamentu v roce 2019 navrhl zavést ekologický a sociální podpůrný faktor (green and social supporting factor), který by umožňoval snížit absorpci kapitálu, pro bankami poskytované financování pro podniky sociální ekonomiky a podniky, které se skutečně angažují v programech v oblasti udržitelného rozvoje podporujícího začlenění. S přihlédnutím k nezbytnosti odolného a stabilního finančního sektoru by proto měla být možnost vytvoření ekologického a sociálního podpůrného faktoru řádně prozkoumána a posouzena.

4.9 EHSV považuje za důležité, aby nová regulace bankovní unie poskytovala konkrétní nástroje, které zajistí, aby investice bank do činností, které mají pozitivní sociální a environmentální dopady, byly podporovány rovněž prostřednictvím příznivějšího zacházení z hlediska obezřetnostních rezerv vyžadovaných Evropským orgánem pro bankovníctví (EBA).

4.10 Takovýto citlivý regulační přístup má oporu také v datech, která ukazují, že investice realizované podniky sociální ekonomiky jsou méně rizikové a odpovídají jen za téměř zanedbatelný podíl nesplácených úvěrů v evropském bankovním systému.

⁽³⁾ Úř. věst. L 141, 14.5.2014, s. 1.

⁽⁴⁾ MREL (Minimum Requirement for own funds and Eligible Liabilities, Minimální požadavek na kapitál a způsobilé závazky) je požadavek zavedený evropskou směrnicí o ozdravných postupech a řešení krize bank (BRRD), jehož účelem je zajistit správné fungování mechanismu rekapitalizace z vnitřních zdrojů (bail-in) prostřednictvím zvýšení kapacity pro absorpci ztrát banky.

⁽⁵⁾ Příkladem takového fondu je **ochrana vkladatelů** fungující v rámci konsorcia italských družstevních bank Banche Cooperative Italiane consorziate (BCC-CR), která je užitečným příkladem mechanismu ochrany vkladatelů, který je plně samofinancován z vlastních zdrojů bank, a to na základě mechanismu vzájemného a družstevního typu.. Tento fond zasahuje: v případě **nucené správní likvidace** bank, které jsou součástí konsorcia a (v případě komunitních družstevních bank ve sdružení, které působí v Itálii) v situacích, kdy zasahuje systém záruk domovského státu; v případě **řešení krize** bank, které jsou součástí konsorcia; v případě **operací postoupení** aktiv, pasiv, podniků, podnikatelských jednotek, majetku a jednotlivých právních vztahů jako celku; s cílem překonat stav **úpadku nebo hrozícího úpadku** banky, která je součástí konsorcia.

⁽⁶⁾ Tento rozsudek de facto ruší rozhodnutí Komise, podle kterého představuje příspěvek konsorcia podle soukromého práva poskytnutý jednomu z jeho členů „státní podporu“.

4.11 Spolupůrci norem dosáhli na jaře 2019 kompromisu a pověřili orgán EBA (článek 501 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 575/2013⁽⁷⁾ – CRR), aby – po konzultaci s Evropskou radou pro systémová rizika (ESRB) – na základě dostupných údajů a zjištění odborné skupiny Komise na vysoké úrovni pro otázky udržitelného financování posoudil, zda by bylo odůvodněné uplatňovat u expozic týkajících se aktiv nebo činností podstatně souvisejících s environmentálními nebo sociálními cíli zvláštní obezřetnostní zacházení. EHSV doufá, že toto posouzení bude důkladné a jeho výsledek bude pozitivní.

5. Bankovní skupiny a dohled

5.1 S ohledem na skutečnost, že evropské předpisy podporují utváření družstevních bankovních skupin, do kterých se sdružují komunitní a regionální banky, zejména v některých státech, jako v Itálii a Španělsku, aby své činnosti dodaly větší kritickou masu, by regionální banky měly mít možnost odpovídajícím způsobem řídit absorpci kapitálu z kapitálových podílů svých mateřských společností, aby nedocházelo k přílišnému snižování kapitálu určeného na poskytování úvěrů.

5.2 Současný právní rámec stanovený unijními předpisy o bankovních skupinách se řídí třemi články nařízení CRR:

- a. článek 10: bankovní skupiny tvořené bankami trvale přidruženými k ústřednímu subjektu, s křížovými zárukami a řídicími a koordinačními pravomocemi (Itálie, Nizozemsko, Finsko, Portugalsko, Lucembursko);
- b. čl. 113 odst. 6: skupiny s řídicími a koordinačními pravomocemi v rukou mateřské společnosti, čili silně integrované systémy (Francie);
- c. čl. 113 odst. 7: institucionálního systému ochrany (IPS): Německo, Rakousko, Španělsko, provincie Bolzano – Itálie.

5.3 Tyto tři různé systémy de facto opomíjejí některá specifika, kterými se vyznačuje a odlišuje fungování těchto družstevních bank, které byly po vzniku bankovní unie nuceny stát se součástí družstevních bankovních skupin nebo institucionálních systémů ochrany.

5.4 Povinnost družstevních bank dodržovat požadavky na vzájemnost a zajišťovat provoz v místě založení, jejich demokratická správa, absence individuálního ziskového účelu, přesné limity distribuce zisku a nedělitelnost kapitálu jsou v rozporu se stávajícím regulačním rámcem.

5.5 Hrozí, že to oslabí tradiční účinnost regionálních rozvojových bank se zdokumentovanou proticyklickou funkcí.

6. Rámec po pandemii COVID-19

6.1 Dopad pandemie COVID-19 je nyní jasně patrný. Budeme se muset naučit žít s výrazně vyššími úrovněmi veřejného dluhu. Aby bylo zajištěno, že se zdroje dostanou včas tam, kde je jich zapotřebí, bude třeba v rámci společného všeobecného úsilí veřejných orgánů a soukromých subjektů mobilizovat celý finanční systém.

6.2 Pokud jde o situaci po skončení pandemie COVID-19, evropské banky se budou muset stát „nástrojem veřejné politiky“ s cílem podpořit hospodářství a zaměstnanost po skončení této mimořádné zdravotní události. Proto „ani regulace, ani pravidla pro zajištění nesmějí žádným způsobem bránit vytváření veškerého potřebného prostoru pro tyto účely v rozvahách bank“⁽⁸⁾.

⁽⁷⁾ Úř. věst. L 176, 27.6.2013, s. 1.

⁽⁸⁾ Viz například argumenty bývalého prezidenta ECB Maria Draghiho ve *Financial Times* dne 26. března 2020.

6.3 Zatím nelze odhadnout, jaký bude další vývoj krize související s onemocněním COVID-19 v hospodářské oblasti a jaký bude její konečný dopad na banky, ale s ohledem na aktuální a budoucí situaci je třeba učinit několik úvah.

- a. Z regulatorního hlediska bylo hlavním cílem po finanční krizi v roce 2008 snížení rizika v rozvahách bank. Po koronavirové pandemii a na dobu, kterou v současnosti nikdo nedokáže odhadnout, však míra rizika v bankovních rozvahách vzroste o vlastní rizika států a reálné ekonomiky.
- b. Jednotný mechanismus dohledu (SSM), Evropský orgán pro bankovníctví (EBA) a Evropský orgán pro cenné papíry a trhy (ESMA) přijaly řadu opatření týkajících se využití flexibility, jakou bankám dovoluje stávající regulační rámec, s cílem pozastavit některé povinnosti nebo zmírnit některé omezující požadavky.
- c. Pokud budou hospodářské a finanční dopady krize významným způsobem ovlivňovat i budoucí bankovní rozvahy, bude nutné tento dopad zohlednit při provádění Basilejské dohody z prosince 2017 v EU.
- d. Není pochyb o tom, že rozhodnutí Basilejského výboru odložit provádění dohody z prosince 2017 je vhodné a nezbytné k tomu, aby se mohly banky vypořádat s důsledky pandemie, a také k tomu, aby byl zohledněn dopad koronavirové krize na finanční situaci bank a byla lépe zajištěna rozmanitost evropského bankovního systému.

V Bruselu dne 16. července 2020.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Mechanismy zdanění pro snížení emisí CO₂**(stanovisko z vlastní iniciativy)**

(2020/C 364/03)

Zpravodaj: **Krister ANDERSSON**

Rozhodnutí plenárního shromáždění	20. 2. 2020
Právní základ	čl. 32 odst. 2 jednacího řádu
Odpovědná sekce	Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost
Přijato v sekci	24. 6. 2020
Přijato na plenárním zasedání	16. 7. 2020
Plenární zasedání č.	553
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	209/1/6

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV se domnívá, že existují opodstatněné důvody ke stanovení jednotných pravidel EU pro boj proti globálnímu oteplování a k tomu, aby byla na jejich základě zahájena mezinárodní jednání s jinými obchodními bloky.

1.2 Debaty se dosud soustředily na nařízení a environmentální daně, zejména na daně související se snižováním emisí. EHSV tvrdí, že ke globálnímu oteplování je třeba přistupovat komplexně a souměrně a zohlednit při tom úroveň CO₂ v ovzduší.

1.3 Komise se při své práci v oblasti snižování emisí uhlíku zaměřovala na systém obchodování s emisemi (ETS). EHSV se domnívá, že v budoucnosti by mohlo být užitečné a nezbytné navrhnout rovněž nová opatření v oblasti zdanění, která by mohla doplnit současný systém ETS a vnitrostátní daně z emisí CO₂ s cílem dosáhnout účinného a souměrného politického rámce k řešení rostoucího množství těchto emisí.

1.4 EHSV přístup Komise oceňuje, neboť se zdá, že jde o správný krok směrem k zavedení účinnějšího stanovování ceny uhlíku v celém hospodářství. Takový nástroj by měl být koordinován s dalšími doplňkovými nástroji, včetně nového přístupu ke zdanění na vnitřním trhu EU v soudržném politickém rámci, a s dalšími podobnými nástroji uplatňovanými v jiných jurisdikcích na celém světě.

1.5 EHSV vybízí Evropskou komisi, aby podnikla konkrétní iniciativy s cílem stanovit podobné daně z emisí CO₂ v členských státech, a harmonizovat tak úsilí o účinné snížení úrovně CO₂. Ideálním výsledkem by bylo vytvoření stejných podmínek na celém jednotném trhu EU, pokud jde o zdanění emisí či jejich snížení, a specifických metod a daňových sazeb, které budou mít stejný dopad na úroveň CO₂ v ovzduší.

1.6 EHSV je přesvědčen, že globální oteplování bude pravděpodobně pokračovat i po zavedení nových daní a přijetí doplňkových opatření, pokud nebude možné odstranit z ovzduší již vypuštěné emise CO₂.

1.7 EHSV podporuje rozvoj technologií v oblasti zachycování a ukládání CO₂ (CCS) a zachycování a využívání CO₂ (CCU) prostřednictvím cílených investic, a to jak na úrovni EU, tak i na úrovni členských států, neboť tyto technologie přispívají k cíli snižování dopadu emisí CO₂ a obecněji k cílům udržitelného rozvoje prosazovaných OSN i k cílům Pařížské dohody o změně klimatu.

1.8 Členské státy by měly zavést zejména komplexní a souměrnou politiku v oblasti environmentální daně související s dopadem CO₂ na globální oteplování. Je třeba zavést daně s pozitivními i negativními sazbami. Příjmy získané z daní z emisí CO₂ by měly být využity k financování pobídek týkajících se postupů snižování emisí CO₂ na místní, regionální a celostátní úrovni.

1.9 EHSV poukazuje na další politické nástroje ke snižování emisí uhlíku. Ty sahají od nových technologií k postupům územního plánování, jež je třeba propagovat a podporovat jak na úrovni EU, tak na vnitrostátní úrovni. V první řadě lesy přirozeným způsobem odstraňují oxid uhličitý a stromy jsou obzvláště schopné ukládat díky fotosyntéze uhlík odstraněný z ovzduší. Rozšíření, obnova a správné hospodaření s lesy mohou zvýšit schopnost fotosyntézy snižovat emise CO₂.

1.10 Ačkoli je prodej dřevařských výrobků zdaněn jako příjem majitele, je třeba uznat, že výsadba stromů a pěstování lesů snižují obsah CO₂ v ovzduší, a měly by být tedy v rámci souměrného daňového přístupu ke globálnímu oteplování podpořeny negativní daní z emisí CO₂. Toto opatření by bylo důležité k dosažení cílů v oblasti klimatu.

1.11 EHSV by rád zdůraznil, že je třeba přijmout účinná opatření, která budou uskutečňována způsobem, jež bude pro všechny společensky přijatelný.

2. Obecné připomínky

2.1 Globální oteplování je problémem nás všech a vlády hledají účinné metody, jak omezit globální nárůst teploty. Ke globálnímu oteplování přispívá několik faktorů, emise oxidu uhličitého (CO₂) jsou však obzvláště významné.

2.2 CO₂ je skleníkový plyn, který je nejčastěji vytvářen lidskou činností, a podílí se 64 % na globálním oteplování způsobeném člověkem⁽¹⁾. Koncentrace skleníkových plynů v ovzduší se během několika desetiletí značně zvýšila a v současnosti je o 40 % vyšší než na počátku industrializace.

2.3 Průměrná teplota na povrchu planety Země se od konce 19. století zvýšila o 0,9 °C⁽²⁾. Tuto změnu způsobují rostoucí emise oxidu uhličitého do ovzduší a další člověkem způsobené emise, které jsou podle mnohých výzkumných pracovníků odpovědné za celkové zvýšení globální teploty.

2.4 Lidská činnost mění koloběh uhlíku jak zvyšováním obsahu CO₂ v ovzduší – což má vliv na schopnost přírodních úložišť, jako jsou lesy, odstraňovat CO₂ z ovzduší –, tak ovlivňováním schopnosti půdy ukládat uhlík. Hlavní lidskou činností vytvářející CO₂ je spalování fosilních paliv – uhlí, zemního plynu a ropy – pro účely výroby energie a dopravy, po ní následují některé průmyslové postupy a postupy využívání půdy.

2.5 V současnosti je největším regionálním producentem emisí na světě Asie, která odpovídá za 53 % celosvětových emisí, přičemž Čína je odpovědná za 10 miliard tun (tedy více než jednu čtvrtinu celkového množství na světě), druhým největším producentem emisí je pak Severní Amerika (18 % celosvětových emisí) a těsně za ní následuje Evropa se 17 %⁽³⁾.

2.6 Vliv emisí CO₂ na teplotu Země a změnu klimatu je pro veřejné mínění a občanskou společnost a pro politické strany na evropské i vnitrostátní úrovni stále významnější.

(1) Příčiny změny klimatu, Evropská komise (Energetika, změna klimatu, životní prostředí) – https://ec.europa.eu/clima/change/causes_cs.

(2) Global Climate Change, NASA – <https://climate.nasa.gov/evidence/>.

(3) Global Carbon Project, CO₂ emissions – <http://www.globalcarbonatlas.org/en/CO2-emissions>.

2.7 Evropská komise zase učinila z přijetí konkrétních iniciativ zaměřených na boj proti změně klimatu hlavní prioritou svého politického programu (jedná se např. o Zelenou dohodu pro Evropu ⁽⁴⁾), než byla v prvních měsících roku 2020 donucena se zaměřit na naléhavou situaci ohledně onemocnění COVID-19.

2.8 Zelená dohoda pro Evropu ⁽⁵⁾ je základním kamenem politického programu nové Evropské komise. Snaží se účinně reagovat na stávající environmentální výzvy a je strategií růstu zaměřenou na dosažení nulových čistých emisí skleníkových plynů v EU do roku 2050.

2.9 Zelená dohoda pro Evropu pokrývá většinu hlavních odvětví evropského hospodářství, včetně dopravy, energetiky, zemědělství, staveb a specifických odvětví, jako jsou odvětví oceli, cementu, IKT, textilu a chemických látek. Komise pracuje na prvním „evropském právním rámci pro klima“ a na dalších konkrétních strategiích a investicích ve prospěch zeleného hospodářského růstu. Fond pro spravedlivou transformaci je důležitý, může však potřebovat další zdroje ⁽⁶⁾.

3. Možné politické nástroje ke snížení emisí CO₂ ⁽⁷⁾

3.1 Řada činností může způsobovat znečištění, které má dopad na jiné hospodářské subjekty. Tento dopad by při rozhodování o provádění těchto činností nemusel být vzat v potaz. Určitá činnost je tedy prováděna, aniž by se zohledňovaly externality, jež vytváří. Jinak řečeno, nezohledňují se její skutečné sociální náklady. Sociální náklady znečištění musí být při přijímání rozhodnutí brány v úvahu. Toho lze dosáhnout tím, že se zavede daň z dané činnosti. Externalita se potom začlení do rozhodnutí a znečištění se sníží v souladu s náklady, jež vytváří.

3.2 Určitá činnost nicméně může vést i ke snížení celkové úrovně znečištění a vytvářet pozitivní externalitu. Takové činnosti je třeba podporovat, aby se vykonávaly v takové míře, kdy budou její přínosy plně kompenzovány. Toho lze dosáhnout tím, že se zavede dotace nebo negativní daň.

3.3 Jelikož má vliv emisí CO₂ celosvětový dosah, měla by být cena za znečišťování všude stejná za stejné negativní vlivy. Pouze tehdy bude daň zavedena nákladově účinným způsobem. Je však zapotřebí globální přístup ⁽⁸⁾.

3.4 Je nicméně obtížné přesně posoudit, kolik CO₂ jednotlivé činnosti způsobují, a neexistuje žádný světový trh, na němž by bylo možné uvalovat jednotnou daň na činnosti vedoucí ke vzniku CO₂. Země se tedy musely uchýlit k nesystematickým opatřením. Je důležité přijatá opatření rozšířit na více regionů a na více znečišťující činnosti.

3.5 EHSV se domnívá, že existují opodstatněné důvody ke stanovení jednotných pravidel EU a k tomu, aby byla na jejich základě zahájena mezinárodní jednání s jinými obchodními bloky.

3.6 Využívání emisních povolenek v EU i jinde je způsob, jak řešit nutnost zavést jednotnou cenu za vypuštěnou tunu CO₂.

3.7 Debaty se dosud soustředily na nařízení a environmentální daně, zejména na daně související se snižováním emisí. EHSV tvrdí, že ke globálnímu oteplování je třeba přistupovat komplexně a souměrně a zohlednit při tom stávající úroveň CO₂ v ovzduší.

⁽⁴⁾ Viz sdělení Komise *Zelená dohoda pro Evropu – Snaha stát se prvním klimaticky neutrálním kontinentem*.

⁽⁵⁾ Viz stanovisko EHSV *Investiční plán Zelené dohody pro Evropu* (připravuje se) a stanovisko (Úř. věst. C 282, 20.8.2019, s. 51).

⁽⁶⁾ Viz stanovisko EHSV *Fond pro spravedlivou transformaci a změny nařízení o společných ustanoveních* (Úř. věst. C 311, 18.9.2020, s. 55).

⁽⁷⁾ Informace o celosvětovém úsilí lze nalézt ve zprávě UNEP z roku 2019 *Emissions Gap Report* (Zpráva o potřebě dalšího snižování emisí).

⁽⁸⁾ Pokud nebude nalezeno skutečně celosvětové řešení, stává se otázkou, jak nakládat s výrobky ze zemí mimo EU, problémem a vzniká nutnost zavést mechanismus uhlíkové hraniční daně, s nímž jsou spojeny určité důsledky.

3.8 Jelikož snižování úrovně CO₂ v ovzduší působí proti globálnímu oteplování, je rovněž prospěšné snížit emise CO₂ o určité množství nebo odstranit totéž množství CO₂ z ovzduší. Ke zvyšování nebo snižování úrovně je tedy třeba přistupovat souměrně. To znamená, že by se zvyšování množství CO₂ v ovzduší (znečišťování) mělo postihovat dodatečnými náklady (daň), zatímco činnosti, které úroveň CO₂ snižují, by měly získat dotaci (negativní daň).

3.9 Dosud se však pozornost zaměřovala téměř výhradně na předcházení dalším emisím. Globální oteplování bude pravděpodobně pokračovat i po zavedení nových daní a přijetí doplňkových opatření, pokud nebude možné odstranit z ovzduší již vypuštěné emise CO₂. EHSV se tedy domnívá, že by členské státy měly zavést souměrná opatření.

3.10 Účelem daně z emisí uhlíku a negativní daně ze snižování úrovně CO₂ v ovzduší je ovlivnit chování a internalizovat externalitu globálního oteplování. Daň či dotace nicméně ve všech odvětvích hospodářství ovlivní příležitosti týkající se výroby a zaměstnání. A priori není zřejmé, že by pozitivní a negativní daňová sazba měly být stejně vysoké⁽⁹⁾.

3.11 Je nadmíru důležité sladit různé pobídky za účelem stimulace udržitelných investic, přičemž se musí prokázat související pozitivní externalita. Pro výpočet jiných dopadů by se jako vodítko měla použít harmonizovaná metodika pro ukazatele nízkých emisí uhlíku.

3.12 Má-li být přechod na bezuhlíkové hospodářství z ekonomického hlediska solidnější a z politického hlediska důvěryhodnější, je třeba co nejdříve přijmout opatření k omezení přímých i nepřímých dotací pro odvětví fosilních paliv, které je odpovědné za vysoké environmentální náklady.

3.13 Vzhledem k tomu, že finanční potřeby Zelené dohody pro Evropu jsou značné a společné rozpočtové zdroje EU dosti omezené, hraje soukromý sektor zásadní úlohu. Tuto skutečnost je nutné zohlednit v dohodě o víceletém finančním rámci. Daně z emisí CO₂ jsou však především výsledkem nutnosti změnit chování domácností, podniků a veřejných subjektů, a nikoli zdrojem příjmů. EHSV by rád zdůraznil, že je třeba přijmout účinná opatření, která budou uskutečňována způsobem, jež bude pro všechny společensky přijatelný.

4. Systémy obchodování s emisemi

4.1 Možným politickým nástrojem ke snížení emisí CO₂ je evropský systém obchodování s emisemi (ETS)⁽¹⁰⁾. Je založen na zásadě stanovení stropů emisí. Podle této zásady je stanoven strop pro celkové množství určitých skleníkových plynů, které mohou zařízení zapojená do daného systému vypouštět. V průběhu času je strop snižován, což si vynucuje snížení celkového množství emisí. Podniky zapojené do systému v rámci stropu získávají nebo nakupují emisní povolenky, které jsou podle potřeby obchodovatelné⁽¹¹⁾.

4.2 Podle sdělení *Zelená dohoda pro Evropu* – COM(2019) 640 final – Komise v zájmu snížení emisí skleníkových plynů přezkoumá do června 2021 několik relevantních nástrojů politiky v oblasti klimatu⁽¹²⁾. Bude se to týkat současného systému ETS, včetně jeho možného rozšíření na nové sektory, a dodatečných intervencí ohledně: i) cílů členských států pro snížení emisí v odvětvích mimo systém ETS; ii) regulace využívání půdy, změny ve využívání půdy a lesnictví.

4.3 EHSV přístup Komise oceňuje, neboť se zdá, že jde o správný krok směrem k zavedení účinnějšího stanovování ceny uhlíku v celém hospodářství. Takový nástroj by měl být koordinován s dalšími doplňkovými nástroji, včetně nového přístupu ke zdanění na vnitřním trhu EU v soudržném politickém rámci, a s dalšími podobnými nástroji uplatňovanými v jiných jurisdikcích na celém světě.

⁽⁹⁾ Bylo by možné tvrdit, že dotace na snížení CO₂ o jednu tunu by měla být vyšší než daňová sazba na emise CO₂, neboť je pravděpodobné, že z hlediska dopadu na zaměstnanost povedou činnosti snižující emise CO₂ k trvalé nezaměstnanosti. Kromě toho je pravděpodobně jednodušší získat veřejnou podporu na strukturální změnu v hospodářství, která povede k rozvoji nové technologie, než na omezení stávajících výrobních metod.

⁽¹⁰⁾ Viz stanovisko EHSV *Revize systému EU pro obchodování s emisemi (ETS)* (Úř. věst. C 71, 24.2.2016, s. 57).

⁽¹¹⁾ ETS a stanovování cen emisních povolenek vyvolaly četné diskuse. Počet emisních povolenek a hospodářský cyklus mají tendenci silně ovlivňovat jejich cenu. Stávající hospodářská situace způsobená krizí COVID-19 rovněž zřejmě povede k opětovným jednáním o systému ETS.

⁽¹²⁾ Viz stanovisko EHSV *Investiční plán Zelené dohody pro Evropu* (Úř. věst. C 311, 18.9.2020, s. 63).

4.4 Z mezinárodního hlediska se počet systémů obchodování s emisemi na celém světě zvýšil. Kromě systému EU pro obchodování s emisemi (EU ETS) již fungují nebo se připravují vnitrostátní systémy nebo systémy na nižší než vnitrostátní úrovni v Kanadě, Číně, Japonsku, na Novém Zélandu, v Jižní Koreji, ve Švýcarsku a ve Spojených státech.

4.5 EHSV vítá regionální iniciativy usilující o podstatné snížení CO₂, neboť jsou nezbytnými kroky směrem k účinnému zvládnutí změny klimatu vyvolané emisemi CO₂. V tomto ohledu EHSV vybízí Evropskou komisi, aby pokračovala ve své snaze učinit z Evropy vedoucí region v této oblasti a svou snahu zlepšila.

5. Daně z emisí uhlíku

5.1 Dalším možným politickým nástrojem jsou daně z emisí uhlíku. Ty snižují emise zejména dvěma způsoby: i) zvyšují náklady na paliva na uhlíkovém základě a na elektřinu; ii) v důsledku toho motivují podniky, aby přešly na čistou energii, jako je např. vodní, sluneční nebo větrná energie.

5.2 Při správném navržení jsou daně z emisí uhlíku v souladu se zásadou „znečišťovatel platí“, podle níž by měl znečišťovatel nést náklady na opatření ke snížení znečištění v souladu s rozsahem škody způsobené společností, jak je uvedeno v Deklaraci OSN z Ria⁽¹³⁾ (1992) a ve směrnici 2004/35/ES o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s prevencí a nápravou škod na životním prostředí⁽¹⁴⁾.

5.3 Komise se při své práci v oblasti snižování emisí uhlíku zaměřovala na systém obchodování s emisemi (ETS). EHSV se domnívá, že v budoucnosti by mohlo být užitečné a nezbytné navrhnout rovněž nová opatření v oblasti zdanění, která by mohla doplnit současný systém ETS a vnitrostátní daně z emisí CO₂ s cílem dosáhnout účinného a souměrného politického rámce k řešení rostoucího množství těchto emisí. Zásadní význam má koordinace úsilí na globální úrovni, jak náležitě vysvětlil MMF⁽¹⁵⁾.

5.4 V Evropě zavedla daně z energií nebo daně z energií založené částečně na obsahu uhlíku řada zemí. Patří k nim Švédsko, Dánsko, Finsko, Nizozemsko, Norsko, Slovinsko, Švýcarsko a Spojené království⁽¹⁶⁾.

5.5 Švédsko uložilo nejvyšší sazbu daně z emisí uhlíku ve výši 112,08 EUR za tunu emisí uhlíku, a snížilo tak své emise během posledních 25 let o 23 %. Švédská daň z emisí uhlíku byla zavedena v roce 1991 ve výši 250 SEK (23 EUR) za tunu vypuštěného oxidu uhličitého z fosilních zdrojů a postupně se zvýšila na 1 190 SEK (110 EUR) v roce 2020. Je i nadále základním kamenem švédské politiky v oblasti klimatu⁽¹⁷⁾.

5.6 Švédská daň z emisí uhlíku zajistila pobídky ke snížení spotřeby energie, zvýšení energetické účinnosti a zvýšení využívání alternativ k obnovitelným zdrojům energie. Díky postupnému zvyšování daňové sazby získaly zainteresované strany čas se přizpůsobit, přičemž postupem času se politické přijímání vyšších daní zlepšilo.

⁽¹³⁾ Report of The United Nations Conference on Environment And Development (Zpráva z konference OSN o životním prostředí a rozvoji)

⁽¹⁴⁾ Úř. věst. L 143, 30.4.2004, s. 56.

⁽¹⁵⁾ IMF Fiscal Monitor, *How to Mitigate Climate Change* (Fiskální monitor MMF, Jak zmírnit změnu klimatu), 2019, podle nějž „různé politické nástroje mají své výhody a nevýhody, ale klimatická krize je naléhavá a existenciální a vyžaduje, aby hlavní zainteresované využily všechna vhodná politická opatření. Ministři financí mohou této krizi čelit zavedením daně z emisí uhlíku nebo podobných opatření, přičemž se zajistí náležité stanovení odpovídajícího rozpočtu na investice do čistých technologií a koordinace strategií na mezinárodní úrovni“, s. IX.

⁽¹⁶⁾ Zavedení nebo zvýšení daní z emisí uhlíku často znamená činit nesnadné kompromisy. Uvalení daní vyvolává nutnost reformovat výrobní technologie a dopravní prostředky. Může vést k nezaměstnanosti v některých odvětvích a k potřebě přejít na jiné formy práce. Dotčeným subjektům mohou vzniknout vysoké sociální náklady. Země mají různé možnosti, pokud jde o poskytování sociální ochrany, a to je třeba zohlednit, aby bylo zavádění opatření vždy společensky přijatelné.

⁽¹⁷⁾ Švédská daň z emisí uhlíku, Vládní úřad Švédska – <https://www.government.se/government-policy/taxes-and-tariffs/swedens-carbon-tax/>.

5.7 Celkově švédská zkušenost ukazuje, že snížit emise je možné i v případě, že to vyžaduje zásadní transformaci hospodářství. Během období let 1990–2017 se HDP zvýšilo o 78 %, zatímco domácí emise skleníkových plynů se ve stejném období snížily o 26 %, díky čemuž Švédsko zaujalo 8. místo na v indexu globální konkurenceschopnosti.

5.8 Finsko bylo v roce 1990 první zemí na světě, která zavedla daň z emisí uhlíku. Tato daň byla původně založena pouze na obsahu uhlíku v souvislosti s výrobou tepla a elektřiny. Byla rozšířena tak, aby zdaňovala uhlík i energii a aby zahrnovala také paliva využívaná v dopravě.

5.9 Dánsko zavedlo daň z emisí uhlíku v roce 1992 a tato daň pokrývala veškerou spotřebu fosilních paliv (zemního planu, ropy a uhlí). V Norsku se daň z emisí uhlíku vztahuje až na 55 % všech emisí, na zbývající emise se vztahuje domácí systém obchodování s emisemi⁽¹⁸⁾.

5.10 EHSV vybízí Evropskou komisi, aby podnikla konkrétní iniciativy s cílem stanovit podobné daně z emisí CO₂ v členských státech, a harmonizovat tak úsilí o účinné snížení úrovně CO₂. Ideálním výsledkem by bylo vytvoření stejných podmínek na celém jednotném trhu EU, pokud jde o zdanění emisí či jejich snížení, a specifických metod a daňových sazeb, které budou mít stejný dopad na úroveň CO₂ v ovzduší. Tento výsledek však může vyžadovat určitý čas, který závisí na konkrétních potřebách dané země.

5.11 Přijetí podobných daní z emisí CO₂ jednotlivými členskými státy by se mělo využít k dosažení toho, aby obchodní partneři přijali podobné kroky, čímž by se úsilí rozšířilo na celosvětovou úroveň a omezil by se dopad na evropskou konkurenceschopnost. V zájmu předejití přijímání složitých pravidel o kompenzacích je nutné celosvětové řešení.

5.12 Kromě toho by daně při správném návrhu mohly přispět k hospodářskému růstu, neboť by mimo jiné vytvářely produktivní investice do nových technologií. To platí především pro vývoj technologií snižování stávajících úrovní CO₂ v ovzduší.

6. Technologie CCS a CCU

6.1 Dalším možným politickým nástrojem je využití metod snižujících stávající úroveň CO₂ v ovzduší. Tyto metody budou pravděpodobně zapotřebí jako doplněk systému ETS a daní z emisí CO₂. Je nutný souměrný přístup. Činnosti snižující úroveň CO₂, který je již v ovzduší, jsou pro omezení globálního oteplování stejně přínosné jako omezení činností, při nichž dochází k vypouštění CO₂.

6.2 Dvě hlavní technologie zaměřené na snížení úrovní CO₂ jsou technologie zachycování a ukládání uhlíku (CCS) a zachycování a využívání uhlíku (CCU)⁽¹⁹⁾. Obě technologie extrahují CO₂ z ovzduší, stlačují jej a přepravují jej do úložiště. Tyto technologie mají značný potenciál zmírnit změnu klimatu⁽²⁰⁾. Existují i jiné technologie a očekává se, že v blízké budoucnosti jich bude vyvinuto ještě podstatně více.

6.3 Rozdíl mezi CCS a CCU spočívá v konečném místě určení zachyceného CO₂. V případě CCS se zachycený CO₂ přepraví na místo vhodné pro dlouhodobé uložení, zatímco u CCU se zachycený CO₂ přemění na komerční výrobky.

6.4 CCU znamená zachycení a využití CO₂ coby vstupní suroviny při výrobě minerálů, chemických základních bloků, syntetických paliv a stavebních materiálů. Tuto technologii lze využít k omezení emisí CO₂ pomocí recyklace CO₂ na produkty, trvalého pohlcení CO₂ stavebními materiály, jako je beton, a opětovné cirkulace CO₂ pomocí zachycování přímo ze vzduchu. Poskytuje rovněž možnost skladovat elektřinu prostřednictvím výroby syntetického metanu.

⁽¹⁸⁾ Putting a Price on Carbon with a Tax, Skupina Světové banky (Stanovení ceny uhlíku pomocí daně) https://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/document/SDN/background-note_carbon-tax.pdf.

⁽¹⁹⁾ The potential for CCS and CCU in Europe (Potenciál pro CCS a CCU v Evropě), Evropská komise https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/iogp_-_report_-_ccs_ccu.pdf.

⁽²⁰⁾ Viz stanovisko EHSV (Úř. věst. C 341, 21.11.2013, s. 82).

6.5 EU stanovila regulační rámec pro obchodní využití této nové technologie a pro její dotování, ačkoli náklady na zachycování a ukládání jsou stále významným nepříznivým faktorem. V současnosti je nejnákladnější částí celého postupu zachycování.

6.6 Největší zařízení pro CCS a CCU se v dnešní době nacházejí ve Spojených státech.

6.7 Pokud jde o Evropu, Norsko využívá metody CCS a CCU od roku 1996⁽²¹⁾. V několika speciálních zařízeních jsou každoročně zachycovány miliony tun CO₂ pocházející z výroby zemního plynu a ukládány na vhodných místech. Jde o dosud neúspěšnější evropskou zkušenost s využitím CCS. V nedávných letech byly vyvinuty další formy technologií CCS a CCU ve Švédsku, Nizozemsku, Belgii, Francii a Irsku⁽²²⁾.

6.8 EHSV podporuje rozvoj technologií CCS a CCU prostřednictvím cílených investic, a to jak na úrovni EU, tak i na úrovni členských států, neboť tyto technologie přispívají k cíli snížení dopadu emisí CO₂ a obecněji k cílům udržitelného rozvoje prosazovaných OSN i k cílům Pařížské dohody o změně klimatu.

6.9 Pokud má být globální oteplování sníženo účinným a nákladově efektivním způsobem, je třeba technologie CCS a CCU podporovat⁽²³⁾. Zejména vnitrostátní rozpočty by měly hrát zásadní úlohu, pokud jde o lepší využití těchto technologií, a měly by podporovat veřejné investice a daňové pobídky. Evropská komise zvažuje v tomto směru revizi příslušných pokynů pro státní podporu, včetně pokynů v oblasti životního prostředí a energetiky, jež budou do roku 2021 přepracovány, aby členskými státy poskytl větší flexibilitu.

6.10 Členské státy by měly zavést zejména komplexní a souměrnou politiku v oblasti environmentální daně související s dopadem CO₂ na globální oteplování. Je třeba zavést daně s pozitivními i negativními sazbami. Příjmy získané z daní z emisí CO₂ by mohly být přednostně využity k financování pobídek týkajících se postupů snižování emisí CO₂.

6.11 Evropské fondy určené na výzkum v oblasti CCS a CCU by mohly být finančně posíleny a strategicky zaměřeny na dosahování lepších a konkrétních výsledků z hlediska kapacity zachycování CO₂ a alternativ v oblasti ukládání.

6.12 Neměl by být podceňován význam pravidel pro zadávání veřejných zakázek⁽²⁴⁾. Vnitrostátní vlády a místní orgány veřejné správy by měly více a lépe využívat ekologické cíle a konkrétní environmentální nástroje zakotvené ve směrnici 2014/24/EU⁽²⁵⁾, směrnici 2014/25/EU⁽²⁶⁾ a směrnici 2014/23/EU⁽²⁷⁾ o zadávání veřejných zakázek a udělování koncesí. Vnitrostátní investice a veřejné výdaje na jedné straně by tudíž mohly fungovat v součinnosti s opatřeními stanovenými v Zelené dohodě pro Evropu na straně druhé.

⁽²¹⁾ CCS, Norwegian Petroleum – <https://www.norskipetroleum.no/en/environment-and-technology/carbon-capture-and-storage/>.

⁽²²⁾ How European CO₂ Transport and Storage Infrastructure can enable an Innovative Industrial Transition (Jak může evropská infrastruktura pro přepravu a ukládání CO₂ umožnit inovativní a průmyslovou transformaci), Evropský parlament – <https://zeroemissionsplatform.eu/wp-content/uploads/ZEP-Conference-Presentations.pdf>.

⁽²³⁾ Švédský vládní výbor došel v roce 2020 k závěru, že by Švédsko mohlo dosáhnout uhlíkové neutrality v roce 2045, pokud budou příjmy z daní z emisí CO₂ použity k dotování odstraňování CO₂ z ovzduší. Pozitivní a negativní daňová sazba by byly stejně vysoké. Viz SOU 2020:4, veřejné šetření švédské vlády.

⁽²⁴⁾ Na to se upozorňovalo v publikaci Evropské komise *Public Procurement for a Circular Economy (Zadávání veřejných zakázek v oběhovém hospodářství)* z října 2017: https://ec.europa.eu/environment/gpp/circular_procurement_en.htm. Na úlohu pravidel pro zadávání veřejných zakázek upozornila i Světová banka v souvislosti se svými vlastními veřejnými zakázkami: <https://www.worldbank.org/en/about/corporate-procurement/vendors>.

⁽²⁵⁾ Úř. věst. L 94, 28.3.2014, s. 65.

⁽²⁶⁾ Úř. věst. L 94, 28.3.2014, s. 243.

⁽²⁷⁾ Úř. věst. L 94, 28.3.2014, s. 1.

7. Další nástroje ke snižování emisí

7.1 EHSV na závěr poukazuje na další politické nástroje ke snižování emisí uhlíku. Ty sahají od nových technologií k postupům územního plánování, jež je třeba propagovat a podporovat jak na úrovni EU, tak na vnitrostátní úrovni. V první řadě lesy přirozeným způsobem odstraňují oxid uhličitý a stromy jsou obzvláště schopné ukládat díky fotosyntéze uhlík odstraněný z ovzduší. Rozšíření, obnova a správné hospodaření s lesy mohou zvýšit schopnost fotosyntézy snižovat emise CO₂.

7.2 Ačkoli je prodej dřevařských výrobků zdaněn jako příjem majitele, je třeba uznat, že výsadba stromů a pěstování lesů snižují obsah CO₂ v ovzduší a měly by být tedy v rámci souměrného daňového přístupu ke globálnímu oteplování podpořeny negativní daní z emisí CO₂. Toto opatření by bylo důležité k dosažení cílů v oblasti klimatu.

7.3 Kromě toho se uhlík přirozeně ukládá v půdě. V rámci poslední SZP bylo zavedeno několik ekologických opatření zaměřených na zvýšení příspěvku evropského zemědělství k zelenému růstu v Evropě. Tato opatření by měla být podporována, protože jsou slučitelná s rostoucí potřebou produkce potravin a plněním cílů v oblasti životního prostředí. Oběhové hospodářství může nabízet větší možnosti, i pokud jde o plnění cílů v oblasti životního prostředí a klimatu.

V Bruselu dne 16. července 2020.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Posílení udržitelného hospodářského růstu v celé EU**(stanovisko z vlastní iniciativy)**

(2020/C 364/04)

Zpravodaj: **Philip VON BROCKDORFF**

Rozhodnutí plenárního shromáždění	20. 2. 2020
Právní základ	čl. 32 odst. 2 jednacího řádu
Odpovědná sekce	Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost
Přijato v sekci	24. 6. 2020
Přijato na plenárním zasedání	16. 7. 2020
Plenární zasedání č.	553
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	194/11/12

1. Závěry a doporučení

1.1 Evropskou unii spolu s dalšími zeměmi na celém světě poznamenala pandemie COVID-19. Evropská komise na tuto krizi reagovala rozsáhlým balíčkem nástrojů určených ke zmírnění dopadu tohoto šoku způsobeného vnějšími faktory. Tento balíček zahrnuje nástroj podpory v krizi způsobené pandemií prostřednictvím Evropského mechanismu stability, dočasných úvěrů na financování vnitrostátních režimů zkrácené pracovní doby a podobných opatření na ochranu pracovních míst v členských státech EU v rámci iniciativy SURE. Evropská investiční banka (EIB) pak poskytla podnikům podporu v oblasti likvidity. Evropská komise nedávno navrhla nový nástroj v hodnotě 750 miliard EUR nazvaný Next Generation EU, jenž má pomoci členským státům s oživením po hospodářské krizi.

1.2 EHSV se v této souvislosti domnívá, že by krize způsobená onemocněním COVID-19 neměla odvést pozornost EU od jejich střednědobých a dlouhodobých cílů vytyčených v Zelené dohodě pro Evropu, ve strategii pro udržitelný růst na rok 2020 a v evropském pilíři sociálních práv. Tyto cíle naopak spíše zohledňují potřebu reformovat evropskou ekonomiku v zájmu zajištění udržitelného růstu v nadcházejících letech, aby byla postavena na pilířích udržitelnosti životního prostředí, zvýšení produktivity, spravedlnosti a sociálních pokroku a makroekonomické stability.

1.3 EHSV má za to, že aby provozovatelé v EU zabezpečili dodavatelské řetězce, které se během krize ukázaly být zranitelné, musejí přehodnotit strategie těchto dodavatelských řetězců, což zahrnuje jejich diverzifikaci a také restrukturalizaci v různých odvětvích. Neméně důležité je to, aby EU zaujímala výraznější roli v rámci světového obchodu, což je pro podniky EU a jejich obchodní vyhlídky zcela zásadní. EHSV je také přesvědčen, že by pro firmy působící na globálních trzích měly platit rovné podmínky v celé řadě aspektů (v neposlední řadě pokud jde o mezinárodní pracovní normy, spravedlivou hospodářskou soutěž a dodržování cílů v oblasti změny klimatu). Není možné vyloučit podniky z EU, které přemisťují své výrobní závody (přínejmenším pro základní produkty) do EU, aby se vyhnuly problémům s dodavatelskými řetězci.

1.4 Globalizace se všemi svými vedlejšími účinky vedla k investicím v různých zemích, jejichž účelem však není pokaždé ani tak vytváření kapitálových investic, jako spíše hledání zemí s nejnižšími daněmi. EHSV se domnívá, že hospodářské problémy a další důsledky krize způsobené onemocněním COVID-19 naznačují, že je zapotřebí, aby došlo ke změně ve způsobu fungování podniků v EU a po celém světě. Doporučení EHSV urychlit časové plány týkající se řešení problémů vyhýbání se daňovým povinnostem a daňových úniků je nyní o to důležitější. Totéž platí ve vztahu k diskusi mezi členskými státy o postupném přechodu na hlasování kvalifikovanou většinou a řádný legislativní postup v oblasti daní.

1.5 Vládní politika a podpora nabyla během krize na významu. Zejména fiskální politika je klíčová nejen z hlediska hospodářské stability, ale má rovněž umožnit vládám, aby podporovaly podniky prostřednictvím pobídek povolených podle právních předpisů EU. EHSV je proto toho názoru, že jakýkoli pokus o dosažení a posílení udržitelného růstu vyžaduje řízení a regulaci ze strany vlády ve všech oblastech hospodářské činnosti a ochrany životního prostředí s důrazem na začlenění ochrany životního prostředí do hospodářské činnosti. Pro stanovení ekonomického směřování je samozřejmě i nadále klíčový otevřený dialog se sociálními partnery a občanskou společností.

1.6 Obrovská potřeba financování za účelem zajištění podpory příjmu a úvěrových záruk pro podniky, jejichž činnost byla v průběhu krize kvůli omezením pozastavena, bezpochyby omezí míru, v jaké mohou vlády poskytovat pobídky k obnovení hospodářské činnosti. Omezí také výši financování potřebnou na podporu ochrany životního prostředí i výrobních investic. Vlády proto musí nalézt nápadité způsoby podpory výdajů zaměřených na udržitelný hospodářský růst a zároveň zajistit dlouhodobou fiskální udržitelnost.

1.7 Přechod na cestu k udržitelnější ekonomice musí zahrnovat jak rozvoj ekologických odvětví, tak i ekologizaci stávajících obchodních modelů a odvětví nad rámec tradičních ekologických modelů a odvětví v co největší možné míře. EHSV se tedy domnívá, že pomoc nabízená podnikům na vnitrostátní i unijní úrovni musí být podmíněna dosažením cílů stanovených v Zelené dohodě pro Evropu a ve strategii pro udržitelný růst na rok 2020 a prokázáním sociálního pokroku.

1.8 Při stanovování strategií potřebných k hospodářskému oživení, investicím a udržitelnosti je aktivace obecné únikové doložky v rámci Paktu o stabilitě a růstu provedená Komisí, která umožňuje zemím eurozóny dočasně pozastavit jakékoli úpravy vyžadované ke splnění střednědobých fiskálních cílů, krokem správným směrem. EHSV se však domnívá, že možná bude nezbytné revidovat stávající pravidla, až vstoupíme do fáze oživení po skončení pandemie COVID-19.

1.9 Podle názoru EHSV musí být pilířem udržitelného hospodářského růstu v EU vytvoření a rozvoj skutečného oběhového hospodářství, které maximalizuje a zachovává hodnotu v celých hodnotových řetězcích a současně minimalizuje vznik odpadů a snaží se účinně využívat zdroje. Obchodní modely oběhového hospodářství nabízejí velký potenciál pro podporu evropské konkurenceschopnosti, a to nejen pokud jde o ochranu přirozeného životního prostředí, ale také o tvorbu vysoce kvalitních pracovních míst a rozvoj přidružených odvětví.

1.10 Úloha inovace a digitalizace a neustálé investování do lidského kapitálu mají při usnadňování přechodu k udržitelnému růstu zcela zásadní význam. Současná pandemie však rovněž opětovně zdůrazňuje, jak je důležité zaměření na zdraví a blaho jednotlivců, a nikoli jen na produktivitu a hospodářský růst. Produktivita zastává při dosahování udržitelného hospodářského růstu klíčovou úlohu. EHSV má za to, že aby mohla ekonomika v budoucnu i nadále růst udržitelným způsobem, musí zvýšit svou schopnost růstu, ale pouze do té míry, dokud je tento růst pro ekonomiku zdrojem přidané hodnoty díky zvyšování mezd a přebytků, čímž zvyšuje poptávku na jednotném trhu, aniž by zasahoval do nabytých práv, jako je sociální ochrana a kolektivní vyjednávání.

2. Odolnost vůči hospodářským otřesům (zkušenost s onemocněním COVID-19)

2.1 V závěrech svého stanoviska k *evropské funkci investiční stabilizace* ⁽¹⁾ EHSV konstatoval, že evropská funkce investiční stabilizace (EISF), která má za cíl lépe stabilizovat vnitrostátní fiskální politiky, pokud jde o hospodářské otřesy, by vzhledem k objemu prostředků fondu nebyla dostatečně účinná v případě hospodářské krize, která by zasáhla několik členských států. Ačkoli byla EISF považována za krok směřující k hlubší integraci eurozóny, EHSV se domnívá, že dobře promyšlený celounijní pojistný systém, který by sloužil jako automatický stabilizátor během makroekonomických otřesů, byl účinnější než navrhovaná EISF.

2.2 Evropskou unii spolu s dalšími zeměmi na celém světě v posledních měsících negativně poznamenalo rozšíření onemocnění COVID-19. Tato krize odhalila vnitřní slabiny EU: její vedení se přinejmenším zpočátku zdálo být neschopné reagovat účinně a koordinovaným způsobem tváří v tvář závažným hospodářským a sociálním důsledkům krize způsobeným onemocněním COVID-19. Systémy zdravotní péče, zejména v Itálii a ve Španělsku, se snažily vypořádat s množstvím nakažených lidí a všeobecná reakce paradoxně zaváněla heslem „každý národ sám za sebe“, které hlásá krajní pravice a nacionalisté.

⁽¹⁾ Úř. věst. C 62, 15.2.2019, s. 126.

2.3 Dalo by se říct, že tato nedávná krize byla největší zkouškou pro projekt EU, její orgány a samotnou strukturu, která podpírá euro. V roce 2008 byl ohniskem krize bankovní sektor. Evropská centrální banka (ECB) poskytla likviditu finančním trhům a podpořila banky. Peněžní nástroje byly tehdy zásadní, ale nedávná krize byla výzvou zcela jiného druhu. Odpovědnost za zajištění odolnosti systémů veřejné zdravotní péče a poskytnutí podpory příjmu pro zranitelné podniky a jejich zaměstnance spočívala na fiskálních opatřeních. ECB poskytla nepřímou podporu ve prospěch schopnosti vlád vydávat dluhové nástroje a půjčovat si na financování výdajů, včetně výdajů zaměřených na programy sociálního rozvoje a sociálního zabezpečení.

2.4 Hospodářský dopad pandemie COVID-19 zasáhl všechny členy měnového bloku. Neexistuje však žádný mechanismus, který by vládám zemí eurozóny umožnil reagovat na takový otřes společně. V důsledku toho byly politické reakce na pandemii v naprosté většině vnitrostátní povahy a spíše zvýraznily rozdíly, než že by sjednotily Evropu v době krize. Na symetrický otřes reagovala eurozóna asymetricky. Rozdíly mezi fiskálními podmínkami jednotlivých členských států způsobily značné rozdíly v politických reakcích. EHSV v několika svých stanoviscích nastínil význam většího sblížení hospodářské i sociální politiky a koordinovaného přístupu ve fiskální politice, mimo jiné v oblasti zdanění, ale současná krize opět poukázala na zásadní nepoměry reakcí v oblasti fiskální politiky způsobené rozdíly ve fiskální situaci jednotlivých zemí. Silnější ekonomiky eurozóny reagovaly na pandemii COVID-19 důrazně, a to zvýšením půjček na financování záchranných balíčků. Zranitelnější ekonomiky nemají stejnou finanční volnost a zareagovaly skromnějším záchranným balíčkem. To ukazuje míru odlišnosti mezi ekonomikami v eurozóně. Čím déle krize trvala, tím více byly tyto rozdíly vidět.

2.5 ECB v reakci na krizi představila mimořádný nový program nákupu aktiv ke stabilizaci evropských trhů. Počáteční reakce evropských hlavních měst byla předvídatelná: jakmile se trhy zklidnily a rozpětí dluhopisů mezi zeměmi zúžilo, pocítovaná potřeba společného fiskálního opatření vyprchala. Všechny země obrátily svou pozornost zpět k vnitrostátním záchranným balíčkům. Následná práce Komise, Euroskupiny a Evropské rady na plánu oživení však členskými státy poskytl tolik potřebnou podporu. Přesto je třeba udělat pro účinnou reakci na tuto krizi mnohem více, včetně toho, že se rázně pokročí v přípravách společného dluhového nástroje zaměřeného na sdružení investic potřebných k oživení hospodářství a na odvrácení ztráty milionů pracovních míst v celé EU.

2.6 To nás přivádí zpět k Evropskému mechanismu stability (ESM) a jeho úvěrové kapacitě ve výši 410 miliard EUR. Členské státy bývají poněkud zdrženlivé, co se využívání ESM týče, jelikož všechny půjčky jsou doprovázeny podmínkami. Kromě toho, jak zněl závěr zasedání Euroskupiny dne 9. dubna 2020, i v případě zrušení nebo úpravy těchto podmínek budou „syntetické“ dluhopisy ESM jen podporovat roztržitost eurozóny. Tato roztržitost, kterou stávající rámec pro hospodářský a fiskální dohled neřeší, a to zejména reformní balíčky šesti a dvou právních aktů, představuje hlavní důvod nedávného sdělení Evropské komise⁽²⁾. Cíl tohoto přezkumu je v zásadě zaměřen na to, co je třeba k dosažení hospodářského růstu při zachování udržitelných veřejných financí a zamezení makroekonomické nerovnováze prostřednictvím užší koordinace hospodářských politik a sblížení hospodářské výkonnosti členských států. To by mohl být významný krok správným směrem, pokud budou buď v rámci postupu při makroekonomické nerovnováze nebo evropského semestru identifikovány hlavní příčiny této nerovnováhy a zvláštní pozornost se zaměří na účinnější politiky včetně těch, jejichž cílem je zlepšení systémů sociální ochrany.

2.7 Dne 9. dubna 2020 Evropská komise představila rozsáhlý balíček nástrojů určených ke zmírnění dopadu krize způsobené onemocněním COVID-19 ve výši 540 miliard EUR. Tento balíček zahrnuje nový nástroj podpory v krizi způsobené pandemií prostřednictvím ESM ve výši až 240 miliard EUR, jehož cílem je podpora členských států eurozóny ve vnitrostátním financování přímých a nepřímých nákladů na zdravotní péči, léčbu a prevenci související s krizí způsobenou onemocněním COVID-19, a to v maximální výši 2 % HDP jednotlivých zemí v roce 2019. Zahrnuje také 100 miliard EUR v dočasných úvřech na financování vnitrostátních režimů zkrácené pracovní doby a podobných opatření na ochranu pracovních míst v členských státech EU v rámci iniciativy SURE se zárukami poskytnutými zeměmi EU. Evropská investiční banka (EIB) navíc poskytne podporu v oblasti likvidity ve výši až 200 miliard EUR podnikům v celé Evropě se zaměřením na malé a střední podniky. Mimoto Evropská rada dne 27. dubna 2020 v zásadě souhlasila se zřízením fondu na podporu oživení pro EU o celkové hodnotě alespoň 1 bilion EUR a vyzvala Komisi, aby navrhla, jakým způsobem by mohl být takový fond vytvořen a využíván.

⁽²⁾ Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropské centrální bance, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Přezkum správy ekonomických záležitostí – Zpráva o používání nařízení (EU) č. 1173/2011, 1174/2011, 1175/2011, 1176/2011, 1177/2011, 472/2013 a 473/2013 a o vhodnosti směrnice Rady 2011/85/EU.

2.8 O měsíc později, 27. května 2020, Komise navrhla nový nástroj v hodnotě 750 miliard EUR nazvaný Next Generation EU, jenž má pomoci členským státům s oživením po hospodářské krizi vyvolané pandemií COVID-19. Tento nový balíček, který je součástí příštího dlouhodobého rozpočtu EU na období 2021–2027, zahrnuje 500 miliard EUR v podobě grantů a 250 miliard EUR v podobě půjček a bude financován půjčováním na finančních trzích, což bude vyžadovat dočasné navýšení stropu vlastních zdrojů Komise na 2 % hrubého národního důchodu EU. Program oživení zahrnuje 560 miliard EUR na podporu investic a reforem členských států do zelené ekonomiky, digitalizace a hospodářské odolnosti (310 miliard EUR v podobě grantů a 250 miliard EUR v podobě půjček) a dalších 55 miliard EUR na podporu stávajících programů v oblasti politiky soudržnosti, navýšení o 40 miliard EUR v rámci Fondu pro spravedlivou transformaci a další investice ve výši 15 miliard EUR v rámci Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova. Fond je rovněž zaměřen na opětovné rozproudění soukromých investic prostřednictvím nástroje na podporu solventnosti pro evropské podniky s rozpočtem ve výši 31 miliard EUR, spolu s navýšením investičního programu EU InvestEU o 15,3 miliardy EUR a dalšími 15 miliardami EUR v rámci facility pro strategické investice (součástí InvestEU), které mají vyvolat investice do strategických odvětví v EU, zejména pokud jde o budování odolnosti, ekologickou a digitální transformaci a klíčové hodnotové řetězce.

2.9 S ohledem na tento vývoj by stávající krize neměla odvést pozornost EU od jejich dlouhodobých cílů vytyčených v Zelené dohodě pro Evropu a ve strategii pro udržitelný růst na rok 2020. Tyto cíle jsou naopak spíše překvapivě prozíravé, neboť zohledňují potřebu reformovat evropskou ekonomiku v zájmu zajištění udržitelného růstu v nadcházejících letech, aby byla postavena na pilířích udržitelnosti životního prostředí, zvýšení produktivity, spravedlnosti a sociálního pokroku a makroekonomické stability.

3. Globální provázanost, mezinárodní rozměr EU a budoucnost globalizace

3.1 Přestože globalizace vedla ke zvýšení přímých zahraničních investic, které se od roku 1990 zvyšovaly v průměru přibližně o 10 % za rok ⁽³⁾, ve srovnání s průměrným růstem světového obchodu ve výši 5 % ⁽⁴⁾, je třeba uznat její vedlejší účinky, zejména pokud jde o pracovní a sociální podmínky. Ačkoli je pravda, že globalizace podpořila přenos technologií, průmyslovou restrukturalizaci a růst nadnárodních společností, často se tak dělo na úkor sociálních práv a kolektivního vyjednávání. Přestože globalizace rovněž umožňuje velkým podnikům dosáhnout úspor z rozsahu, které snižují náklady a ceny, poškozují to mnoho malých podniků v EU, které jsou zapojeny do hospodářské soutěže na domácím trhu.

3.2 Co se týče obchodu mezi národy, má zvýšená vzájemná závislost řadu pozitivních účinků, zejména poznání, že konflikty mezi národy by znamenaly konec světa, jak ho známe, vzhledem k vojenské palebné síle, kterou mají země jako Čína, Spojené státy a Rusko. To ale není všechno. Často jsou opomíjeny negativní důsledky globalizace, jako je nadměrné znečištění a nespravedlivé pracovní podmínky. A když krize postihne ekonomiky států jako Čína a Spojené státy, ovlivní to velký počet zemí a dochází k nestabilitě na regionální i globální úrovni. Existuje řada dalších nástrah způsobených globalizací, které spočívají v neposlední řadě v tom, že nadnárodní či globální firmy jsou často považovány za hrozbu národní suverenity z důvodu svého domácího vlivu.

3.3 Otázka, která je v této fázi na místě, se týká rozsahu, ve kterém onemocnění COVID-19 změnil způsob fungování společností působících v oblasti přeshraničního obchodu nebo služeb, kdy některá odvětví – zejména cestování a turistika/letectví – čelí nejtěžšímu náporu hospodářské krize. Finanční dopady této krize jsou obrovské, přičemž na podniky – včetně těch ve výrobním sektoru – mají vliv omezení dodavatelských řetězců a vývozu a rovněž pokles zákaznické agendy, což podněcuje to, co by se dalo označit za obrácený multiplikační účinek, nebo šíření (negativních) šoků v rámci výrobních sítí. Krize nám připomněla spleť smluv o dodání zboží, které tvoří základ globalizované ekonomiky.

3.4 Rozvoj celosvětového obchodu v poslední čtvrtině 20. století umožnily dva vzájemně nesouvisící faktory: nárůst intermodální nákladní dopravy (tj. kontejnerizace) a všeobecné upuštění od kontrol kapitálu na začátku 80. let 20. století. Zatímco jsou kapitálové toky nyní regulovanější, zůstávají hybnou silou pro investice a obchodní toky po celém světě.

⁽³⁾ UNCTAD (2019). World Investment Report 2019.

⁽⁴⁾ Světová banka (2020). Exports of goods and services (annual % growth). World Development Indicators.

Třetí příčinou rozvoje celosvětového obchodu byla liberalizace obchodu a související obchodní dohody, z nichž patrně stojí za povšimnutí především přistoupení Číny k WTO. Obchod je pro EU mimořádně důležitý při každém úsilí zaměřeném na posílení udržitelného hospodářského růstu a je jednoznačně prospěšný pro zvýšení obchodních toků mezi EU a jejími obchodními partnery, avšak krize způsobená onemocněním COVID-19 poukázala na zranitelnost globálních dodavatelských řetězců. Narušení obchodu může ovlivnit udržitelný hospodářský růst. V této souvislosti musí EU vynaložit větší úsilí prostřednictvím svých mezinárodních dohod, aby zabezpečila dodavatelské řetězce a minimalizovala narušení způsobená hospodářskými otřesy. To by znamenalo přehodnocení strategií dodavatelských řetězců, které bude zahrnovat diverzifikaci, ale také restrukturalizaci dodavatelských řetězců v různých odvětvích. Zároveň by to znamenalo také určitou formu odvětvové deglobalizace, v jejímž rámci by podniky z EU přemístily své výrobní závody (přínejmenším pro základní produkty) do EU, aby se vyhnuly problémům s dodavatelskými řetězci.

3.5 Z hlediska daného tématu je důležitý mezinárodní rozměr EU a její vztahy s globálními hráči, zvláště pak s Čínou, Spojenými státy a Ruskem. Vzhledem k zásadnímu významu mezinárodní diplomacie pro budoucí hospodářské vyhlídky EU a její měny je třeba, aby EU zastávala pokrokovější a významnější úlohu v mezinárodních záležitostech, včetně obchodních jednání s konkurenčními státy. EHSV stále upřednostňuje vícestranná obchodní jednání a měl by tak činit i nadále, ale je zřejmé, že postoj EU k vícestrannému obchodu je přehlížen ze strany Číny, Spojených států i Ruska. Pokud má EU v rámci světového obchodu hrát významnější roli, což je zcela zásadní pro podniky EU a jejich obchodní vyhlídky, pak se musí mnohem více snažit, aby přivedla ostatní národy zpět k vícestrannému jednacímu stolu, jinak nabude na významu dvoustranný obchod. V rámci globalizace v budoucnosti po krizi musí pro firmy působící na globálních trzích platit rovné podmínky v celé řadě aspektů (včetně daňové soutěže, dodržování pracovních norem a plnění cílů v oblasti změny klimatu). Pokud tomu tak nebude, pak hrozí, že EU bude čím dál zranitelnější vůči obchodním šarvátkám mezi USA a Čínou a bude jim více podléhat.

3.6 Co se týče přeshraničních investic, je zcela zjevné, že jejich účelem není pokaždé ani tak vytváření kapitálových investic, jako spíše hledání zemí s nejnižšími daněmi⁽²⁾. Určitá forma globalizace může být po skončení krize nevyhnutelná, avšak hospodářské problémy a další důsledky způsobené krizí naznačují, že je zapotřebí, aby došlo ke změně ve způsobu fungování podniků v EU a po celém světě. Doporučení EHSV, aby členské státy urychlily časové plány týkající se řešení problémů vyhýbání se daňovým povinnostem a daňových úniků, je nyní o to důležitější. Totéž platí ve vztahu k hlasování kvalifikovanou většinou. Výbor se totiž již v uplynulém roce jednoznačně vyslovil pro to, aby byly zahájeny diskuse o postupném přechodu na hlasování kvalifikovanou většinou a řádný legislativní postup v oblasti daní, přičemž uznal, že všechny členské státy musí mít vždy dostatečné možnosti účastnit se rozhodovacího procesu.

4. Přezkoumání úlohy vlády

4.1 Není pochyb o tom, že krize způsobená onemocněním COVID-19 odhalila význam úlohy vlád při řešení zdravotních a hospodářských krizí. To je obzvláště důležité i z hlediska cíle, jímž je dosažení udržitelného hospodářského růstu. Nikdo v EU nyní nepochybně úlohu vlád při zajišťování účinných zdravotnických systémů a programů, které nepřímo podporují hospodářskou činnost. Neepochybujeme ani úlohu vlád při prosazování bankovních a finančních předpisů v situaci po finanční krizi v roce 2008. Je však čím dál zřetelnější, že vlády stále hrají klíčovou úlohu při stanovení ekonomického směřování, tím spíše pak v období krize. Mělo by to platit i v případě víceúrovňové správy, kdy je zapojení místních a regionálních orgánů do hospodářské politiky ústředních vládních orgánů zásadní. Fiskální politika, jak bylo vysvětleno již dříve, je nezbytná nejen z hlediska hospodářské stability, ale má rovněž umožnit vládám, aby podporovaly podniky prostřednictvím pobídek povolených podle právních předpisů EU. Jakýkoli pokus o dosažení a posílení udržitelného růstu vyžaduje řízení a regulaci ze strany vlády ve všech oblastech hospodářské činnosti a ochrany životního prostředí s důrazem na začlenění ochrany životního prostředí do hospodářské činnosti. Pro stanovení ekonomického směřování je samozřejmě i nadále klíčový otevřený dialog se sociálními partnery a občanskou společností.

⁽²⁾ Bénassy-Quéré, A., Fontagné, L. a Lahrière-Révil, A. (2005). How does FDI react to corporate taxation? (Jak přímé zahraniční investice reagují na zdanění právnických osob?) *International Tax and Public Finance*, 12(5), 583–603.

4.2 V pokrizovém scénáři bude mít fiskální politika větší význam, mimo jiné z důvodu ohromné vypůjčené částky, která přesahuje částku předpokládanou před krizí. Obrovská potřeba financování za účelem zajištění podpory příjmu a úvěrových záruk pro podniky, jejichž činnost byla kvůli omezením způsobeným onemocněním COVID-19 pozastavena, bezpochyby omezí míru, v jaké mohou vlády poskytovat pobídky k obnovení hospodářské činnosti. Omezí také výši financování potřebnou na podporu ochrany životního prostředí i výrobních investic. Vlády proto musí nalézt nápadité způsoby podpory výdajů zaměřených na udržitelný hospodářský růst a zároveň zajistit dlouhodobou fiskální udržitelnost. Postoj Komise, že je oživení nutné sladit se Zelenou dohodou, je krok správným směrem, jelikož dokládá to, že reakce na krizi musí mít sama o sobě udržitelný charakter.

4.3 Jeden z příkladů mimorozpočtového zdroje financování infrastruktury zahrnuje mezinárodní finanční instituce a soukromé firmy a známe jej v podobě tzv. partnerství veřejného a soukromého sektoru. Za předpokladu, že jsou řízeny transparentně a podléhají demokratické kontrole, lze partnerství veřejného a soukromého sektoru považovat za jednu z možností v pokrizovém scénáři na podporu financování infrastruktury a environmentálních projektů, protože nabízejí řešení problémů spojených s financováním, tvorbou pracovních míst a investováním do velkých projektů, aniž by bylo nutné obětovat veřejné finance určené na klíčové politiky.

4.4 EU by měla rovněž usilovat o rychlejší zavedení nástrojů a iniciativ navržených v rámci Zelené dohody pro Evropu, která výslovně uznává ústřední úlohu, kterou musí EU a vlády jednotlivých států zastávat ve spolupráci se soukromým sektorem při provádění této přeměny ve skutečně udržitelnou Evropu. Mezi ně patří různé nástroje financování, které jsou součástí mechanismu pro spravedlivou transformaci a jsou zaměřeny na malé a střední podniky a zranitelná odvětví, aby jim pomohly při jejich hospodářském oživení a zlepšily jejich udržitelnost a odolnost vůči budoucím otřesům, přičemž jim vzhledem ke stávající situaci ponechávají na základě jednotlivých případů určitou svobodu, pokud jde o požadavky na výměnu kolaterálu a na společné financování. Vzhledem k současné krizi způsobené onemocněním COVID-19 získává toto smýšlení ještě větší ohlas a je třeba ho vnímat jako příležitost k obnovení sociálního a hospodářského rozvoje s ohledem na zásady Zelené dohody. Myšlenka celoevropské solidarity nikdy nebyla aktuálnější než za stávajících okolností.

5. Strategie pro hospodářské oživení, investice a udržitelnost

5.1 Tím se dostáváme k vymezení strategií potřebných pro hospodářské oživení, investice a udržitelnost. Vzhledem k oslabení ekonomik, které způsobila omezení spojená s pandemií COVID-19, se předpokládá, že se ekonomiky vrátí na úroveň z doby před pandemií, jeví jako obrovská výzva. Bude trvat několik měsíců, než se alespoň přiblížíme ke stavu, v jakém byly ekonomiky eurozóny a EU před krizí. Protože si navíc vlády půjčují peníze z různých zdrojů, aby pokryly neočekávaný a kolosální nárůst veřejných výdajů, je pravděpodobné, že omezí výdaje a možná opětovně zavedou úsporná opatření, která povedou k poklesu spotřeby a produkce. Například zavedení úsporných opatření v Řecku srazilo tuto zemi na kolena, přičemž se během osmi let vypařila čtvrtina hrubého domácího produktu (HDP) a nezaměstnanost se prudce zvýšila na více než 27 %⁽⁶⁾. Opakování úsporných opatření by mělo zcela opačný účinek. Aktivace obecné únikové doložky v rámci Paktu o stabilitě a růstu provedená Komisí, která umožňuje zemím eurozóny dočasně pozastavit jakékoli úpravy vyžadované ke splnění střednědobých fiskálních cílů, je krokem správným směrem. Bude však možná nezbytné revidovat pravidla Paktu o stabilitě a růstu, až vstoupíme do fáze oživení po skončení pandemie COVID-19.

5.2 Vzhledem k tomu, že obecné cíle uvedené ve sdělení Evropské komise v rámci strategie pro udržitelný růst na rok 2020⁽⁷⁾ jsou považovány za klíčové při dosahování udržitelného hospodářského růstu, nelze k nim dospět pomocí úsporných opatření, která poškodí nejzranitelnější socioekonomické skupiny v rámci našich komunit.

5.3 Místo toho vlády států EU musejí vytvářet strategie pro hospodářské oživení, které podporují produktivnější a udržitelnější hospodářské činnosti. Scénář pro období po pandemii COVID-19 představuje příležitost k přehodnocení klíčových hospodářských odvětví, která se ukázala být zvláště málo odolná. Ekonomika se bude stále ve velké míře opírat o malé a střední podniky, ale může být vhodné dále podporovat začínající podniky a přezkoumat úlohu podniků sociální ekonomiky jako důležitých součástí sociální ekonomiky. Ačkoli zisky nejsou primární motivací sociálních podniků, příjmy stále hrají zásadní roli v udržitelnosti takového podniku. Všechny podniky sociální ekonomiky mohou být stále vysoce ziskové a jednou z jejich priorit je zpětné investování zisků spíše do podniku než do výplat dividend akcionářům. Podnik

⁽⁶⁾ <https://www.theguardian.com/world/2018/aug/20/greece-emerges-from-eurozone-bailout-after-years-of-austerity>.

⁽⁷⁾ Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropské centrální bance, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru, Výboru regionů a Evropské investiční bance – Strategie pro udržitelný růst na rok 2020

sociální ekonomiky může především vyrovnávat napětí mezi prosazováním sociálního poslání svojí organizace a maximalizací produktivity svého podnikatelského záměru, aby byla zajištěna udržitelnost. Tyto struktury se tedy výborně hodí pro ekonomiku, jejímž cílem je dosáhnout udržitelného hospodářského růstu a posilovat jej.

5.4 Vlády budou usilovat o rychlé oživení po krizi a u některých odvětví, která se ukázala jako odolná, se bude očekávat, že se vrátí zpět k normálu, avšak vlády budou v pokušení stimulovat odvětví, která byla před krizí považována za neudržitelná nebo která se neslučovala s cíli v oblasti změny klimatu a životního prostředí uvedenými v Zelené dohodě pro Evropu. Místo toho by vlády měly dále investovat do projektů zaměřených na účinné využívání energie a alternativních zdrojů energie prostřednictvím modelů financování uvedených výše, a tudíž vytvářet obchodní příležitosti pro velké společnosti, malé a střední podniky a podniky sociální ekonomiky. Přejít k zelenému hospodářství musí zahrnovat nejen rozvoj ekologických odvětví, ale i ekologizaci stávajících obchodních modelů a odvětví nad rámec tradičních ekologických modelů a odvětví v co největší možné míře. Pomoc nabízená podnikům na vnitrostátní i unijní úrovni tedy musí být podmíněna dosažením cílů stanovených v Zelené dohodě pro Evropu a ve strategii pro udržitelný růst na rok 2020.

5.5 Pilířem udržitelného hospodářského růstu v EU musí být vytvoření a rozvoj skutečného oběhového hospodářství, které maximalizuje a zachovává hodnotu v celých hodnotových řetězcích a současně minimalizuje vznik odpadu a snaží se účinně využívat zdroje. Obchodní modely oběhového hospodářství nabízejí velký potenciál pro podporu evropské konkurenceschopnosti, a to nejen pokud jde o ochranu přirozeného životního prostředí, ale také o tvorbu vysoce kvalitních pracovních míst a rozvoj přidružených odvětví. Obchodní modely oběhového hospodářství navíc pomáhají při budování větší odolnosti vůči tomu druhu otřesů dodavatelských řetězců, jaké byly výsledkem pandemie COVID-19, a současně zmírňují kolísání cen a dostupnosti surovin vyplývající z environmentálního a geopolitického vývoje, včetně dopadu změny klimatu a obchodních sporů. Úloha inovace a digitalizace a neustálé investování do lidského kapitálu mají při usnadňování tohoto přechodu zcela zásadní význam a je třeba o ně usilovat s novým nasazením prostřednictvím podpory výzkumu a vývoje a s větším důrazem na komercializaci. Dopad digitalizace na trh práce je však nutné plně vyhodnotit, aby se co nejvíce omezila ztráta pracovních míst a pomohlo se těm, kteří jsou zasaženi z hlediska změny kvalifikace a převedení na jinou pozici.

5.6 Současná pandemie opětovně zdůrazňuje, jak je důležité zaměřením na zdraví a blaho jednotlivců, a nikoli jen na hospodářský růst, který – jak je uvedeno ve strategii pro udržitelný růst na rok 2020 – není sám o sobě cílem. Hlavní prioritou pro EU by mělo být zlepšení kvality i přístupnosti systémů veřejné zdravotní péče v různých zemích, a zároveň by se měly řešit nerovnosti v přístupu ke zdravotní péči a velké přímé výdaje, které tyto rozdíly jen prohlubují. V souladu s jinými odvětvími je třeba v rámci systémů veřejné zdravotní péče rovněž prosazovat investice do digitalizace a umělé inteligence. Nápor rozsáhlých hospodářských otřesů také zdůrazňuje zásadní úlohu řádné správy při budování odolnosti a navrhování vhodných reakcí za účelem řešení následků. Usilování o udržitelný a spravedlivý hospodářský růst tudíž závisí na kvalitě vnitrostátních a místních institucí ve všech členských státech a je na EU, aby aktivně zajistila, že země brání a zachovávají zásady demokracie, tolerance a právního státu. Je pozitivní, že evropský semestr nyní přistupuje ke kvalitě veřejné správy a správy věcí veřejných mnohem systematictějším způsobem.

5.7 Poslední bod se týká role produktivity při dosahování udržitelného hospodářského růstu. Aby mohla ekonomika v budoucnu i nadále růst udržitelným způsobem, musí zvýšit svou schopnost růstu, ale jen do té míry, dokud je tento růst zdrojem přidané hodnoty pro ekonomiku a její občany. To zahrnuje lepší mzdy a pracovní podmínky, zejména díky kolektivnímu vyjednávání a rozhodně ne na úkor spravedlivějšího rozdělení příjmů. Proto je nutné rozvíjet strategie zaměřené na posílenou hospodářskou udržitelnost, které budou založeny na produktivitě. Nesmí se však připustit, aby se tak stalo na úkor práv pracovníků a sociálního rozvoje. Vyšší produktivita tedy není cílem sama o sobě, ale způsobem, jak zlepšit mzdy, zvýšit celkovou poptávku v ekonomikách EU, a zlepšit tak i životní úroveň. Vyšší produktivita rovněž povede k rozvoji nových a lepších produktů a služeb, čímž umožní firmám, aby se posunuly na vyšší stupně hodnotových řetězců zboží a služeb, a poskytne EU konkurenční náskok na celosvětovém trhu. Vyšší produktivita by také, jak bylo uvedeno výše, měla být úzce spojena s cílem dosažení udržitelného hospodářského růstu a nelze jí dosahovat na úkor pracovních podmínek, sociálního rozvoje nebo politik v oblasti životního prostředí. Naopak je třeba prosazovat obecné cíle uvedené v evropském pilíři sociálních práv, zejména v oblasti sociální ochrany a posílení procesu kolektivního vyjednávání. Totéž platí i pro cíle stanovené v Zelené dohodě pro Evropu a cíle EU v oblasti změny klimatu. Skutečně evropská reakce na současnou krizi způsobenou onemocněním COVID-19 a jakékoli jednotné pokusy o podporu udržitelného růstu v celé Unii by se též měly vyvarovat mentality „snahy o co nejnížší zdanění“ v rámci daňové soutěže mezi jednotlivými zeměmi,

kteřá jenom zhoršuje spolupráci mezi členskými státy a podněcuje nacionalistické tendence. Je třeba spíše klást důraz na pomoc zemím s rozvojem jejich lidského kapitálu a posílením produktivity a zároveň odstraňovat regionální nerovnosti v růstu a pracovních příležitostech prostřednictvím cílených investic a řešit klíčové strukturální nedostatky, které vytvářejí překážky pro podnikání.

V Bruselu dne 16. července 2020.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Podpora konkurenceschopnosti, inovací, růstu a vytváření pracovních míst zajištěním pokroku v celosvětové spolupráci v oblasti regulace, posílením obnoveného mnohostranného obchodního systému a omezením subvencí narušujících trh

(stanovisko z vlastní iniciativy)

(2020/C 364/05)

Zpravodaj: **Georgi STOEV**

Spoluzpravodaj: **Thomas STUDENT**

Rozhodnutí plenárního shromáždění	20. 2. 2020
Právní základ	čl. 32 odst. 2 jednacího řádu stanovisko z vlastní iniciativy
Odpovědný orgán	CCMI
Přijato v CCMI	26. 6. 2020
Přijato na plenárním zasedání	16. 7. 2020
Plenární zasedání č.	553
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	211/1/3

1. Závěry a doporučení

1.1 V důsledku narušení, jako je to způsobené koronavirem (onemocněním COVID-19), hrozí, že se zastaví světová ekonomika a společenský život. Mezi jeho dopady patří recese v USA, EU, Japonsku a dalších regionech světa, extrémně pomalý růst v Číně a obrovské ztráty, pokud jde o produkci. Vlády musí vyvážit hospodářské škody fiskální a měnovou politikou a vyrovnat se s očekávanými změnami hospodářského paradigmatu. EHSV zdůrazňuje, že jsou zapotřebí účinné obchodní modely a mechanismy pro ochranu obchodu, zejména co se týče Asie, a poukazuje na to, že 36 milionů pracovních míst v EU závisí na vývozním potenciálu EU a že podíl pracovních míst vázaných v EU na prodej zboží a služeb zbytku světa vzrostl mezi léty 2000 a 2017 z 10,1 % na 15,3 % všech pracovních míst⁽¹⁾. Je zapotřebí reagovat na krizi pomocí fiskálních, ekonomických a sociálních opatření, aby se předešlo jejímu negativnímu dopadu na tato a jiná odvětví.

1.2 Krize způsobená koronavirem by měla EU podnítit k tomu, že v rámci obecného přepracování průmyslové politiky, které si žádá environmentální udržitelnost a digitalizace, oživí odvětví výroby zdravotnického vybavení a farmaceutický průmysl s cílem zajistit v těchto odvětvích sdílenou suverenitu a soběstačnost EU. Příprava tohoto stanoviska započala před vypuknutím současné nepředvídatelné zdravotní a hospodářské krize, která nepochybně změní naše ekonomiky a globalizační vzorce v krátkodobém, střednědobém i dlouhodobém horizontu. Tato krize sice není ústředním tématem tohoto stanoviska, ale má a bude mít obrovský dopad na sektory a témata, jimiž se zabývají následující odstavce. Již nyní je vidět, že v jejím důsledku zachvacuje některé oblasti planety nová vlna protekcionismu a ekonomického nacionalismu, jak po celém světě, tak v rámci EU. Všechny tyto faktory jsou v tomto stanovisku k dnešnímu dni v co nejvyšší míře plošně zohledněny.

1.3 EHSV sdílí názor, že mezinárodní podniky a mezinárodní obchod mají potenciál přispět ke globálnímu růstu vyplývajícimu z vyššího stupně specializace, úspor z rozsahu, pokročilých globálních hodnotových řetězců a šíření výzkumu a technologií. Poukázat by se rovněž mělo na posun od hodnotových řetězců k sítím vytvářejícím hodnotu, od lineárního modelu k oběhovému a od hmotného k nehmotnému, jenž bude od průmyslu vyžadovat svižnost, aby se mu mohl přizpůsobit.

⁽¹⁾ http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2018/november/tradoc_157516.pdf.

1.4 EHSV zdůrazňuje, že EU musí ve své politice zaručit, aby se účastníci průmyslového rozvoje nestali obětmi nespravedlivého hospodářského, sociálního a environmentálního dumpingu. Pokud jde o politiky, které je potřeba naléhavě přijmout, stojí před EU tyto výzvy: trh USA pro vývozní artikly EU, potenciální spolupráce mezi EU a USA, budoucí úloha Číny a potřeba překoncepovat strukturu WTO. Průmyslová odvětví by měla zprostředkovávat řešení společenských a environmentálních výzev, a vytvářet tak novou hodnotu pro společnost.

1.5 EHSV souhlasí s tím, že globalizace bez regulace vede k nárůstu nerovností, omezujícímu tlaku na podniky, tlaku na snižování mezd a zhoršování pracovních podmínek a k oslabení sociálního zabezpečení. To by mohlo reálně ohrozit evropské sociální modely. Neregulovaná globalizace má rovněž negativní dopady na environmentální normy. EHSV je znepokojen tím, že se evropské podniky a pracovní místa dostávají pod tlak nekalých netržních obchodních praktik, které nedodrží mezínárodní sociální a environmentální dohody. Průmysl EU by měl využít svoji jedinečnou výhodu a spojit evropské hodnoty, nové technologie a přístup zaměřený na budoucnost. Zásadní význam má pro evropský průmysl a pro šíření inovací jednotný trh, a nejde jen o digitální technologie, ale i o další klíčové umožňující technologie, např. biotechnologie. Podtrhnout lze rovněž úlohu sociální a regionální soudržnosti a sociálního dialogu, pokud jde o to zajistit přijetí transformace průmyslu veřejností.

1.6 Průmyslová strategie a obchodní politika EU by neměly podkopávat úsilí EU o poskytování rozvojové pomoci třetím zemím. EHSV doporučuje zaujmout vyvážený přístup, pokud jde o zranitelnější ekonomiky, v rámci nějž by byla rozvojová pomoc jednotlivých členských států lépe koordinována a sladěna. EHSV se obává, že růst počtu opatření, která jsou v rozporu s pravidly WTO, a nová diskriminační opatření nesouvisející se cly mohou vést k nadměrné reciproční regulační zátěži, která se ve světovém obchodu stává novou normou. Měly by se přehodnotit současné podpůrné programy EU a monitorování z její strany, aby byly v souladu s pravidly hospodářské soutěže EU a podpořily členské státy EU, partnery, podniky a zaměstnance, které negativně zasáhla hospodářská krize a obchodní války, a snížily jejich zátěž.

1.7 EHSV se domnívá, že za účelem řešení vnějších výzev by se „nejlepším místem pro investice“ měl stát vnitřní trh EU. Nová průmyslová strategie a veškeré další pákové mechanismy by se měly posoudit na základě jejich schopnosti prosazovat a podporovat investice do průmyslové, energetické, dopravní a digitální infrastruktury prostřednictvím rozšířeného přístupu založeného na propojení. Rovnocennější postavení EU ve světové hospodářské soutěži by mohl zajistit přezkum fúzí a akvizic a pravidel státní podpory. Všechny úrovně veřejné správy by měly zajistit, že přínosy globalizace budou spravedlivě rozloženy a její negativní dopady na globální, regionální a místní úrovni zmírněny.

Společný systém přímých zahraničních investic by pomohl zaručit, aby mohly být zajištěny zájmy na strategických aktivech, jako je kritická infrastruktura, kritické technologie a bezpečnost dodávek kritických vstupů. Více než kdy jindy je zapotřebí využít směrnice o zadávání zakázek, účinné nástroje na ochranu obchodu a kvalitní síť dohod o volném obchodu, aby bylo možné bojovat proti nedovoleným praktikám, prohloubit sblížování právních předpisů a podporovat normy udržitelnosti, a tak omezit narušení trhu.

1.8 EHSV je znepokojen nedávným negativním postojem k mezinárodnímu obchodu a globalizaci a vzestupem populistických hnutí, která volají po větším nacionalismu. Domnívá se, že protekcionismus a nacionalismus nemohou nabídnout správná řešení hospodářských a sociálních problémů. Jsou zapotřebí střednědobé reformy a investiční priority, které ekonomiky nasměrují zpět na cestu k udržitelnému růstu podporujícímu začlenění se zahrnutím ekologické a digitální transformace. EU by měla přijmout veškerá možná opatření k zachování řádné demokracie navzdory pandemii.

1.9 EHSV se domnívá, že Zelená dohoda by měla zasadit novou průmyslovou strategii a obchodní politiku spolu s hospodářskou politikou, regulační politikou a politikou v oblasti hospodářské soutěže do rámce komplexního úsilí o zlepšení životního prostředí, aniž by přitom došlo k ohrožení jednotného trhu a evropských podniků a pracovních míst, a že by měla stanovit ambiciózní environmentální cíle pro průmysl jako celek.

1.10 EHSV souhlasí s názorem, že jednou z hlavních myšlenek týkajících se hospodářské stability je to, že by členské státy měly věnovat náležitou pozornost kvalitě veřejných financí a podporovat nezbytné a do budoucna zaměřené investice.

2. Obecné připomínky

2.1 Multilaterální systém je pod neustálým tlakem a podniky z EU, které působí na celém světě, tak čelí stále větším neshodám, rostoucí nejistotě, vzrůstajícímu protekcionismu a pokračujícímu napětí mezi obchodními partnery EU. Globální hodnotové řetězce se zmenšují a po celém světě se šíří obecný trend v podobě návratu k regionalizaci. Centrem tohoto vývoje je EU společně s USA a Čínou a řada klíčových průmyslových odvětví je pod obrovským tlakem. Musí být přijata zásadní rozhodnutí, díky nimž se zvýší možnost předejít riziku marginalizace a bude zachována úloha, již EU hraje ve světě. Je naléhavě nutné přehodnotit investice na území EU a zaměřit se na podporu podniků, zejména malých a středních, tím, že se zajistí poskytování likvidity a stabilita finančního sektoru, zachová se jednotný trh a zaručí se tok klíčového zboží. Tohoto cíle lze dosáhnout pouze prostřednictvím souboru opatření, jako jsou např. nařízení a politiky, které se vztahují i na společnosti ze třetích zemí působící v rámci EU, infrastruktura, investice do veřejných statků (např. zdravotnictví, vzdělávání či digitální infrastruktury), reciprocita při zadávání veřejných zakázek, účinná obchodní politika či digitální nezávislost.

2.2 Konkurenceschopnost průmyslu EU v celosvětovém měřítku negativně ovlivňuje návrat k unilaterálnímu, chybějící účinná globální správa ekonomických a obchodních záležitostí a asymetrie a narušení trhu způsobené dotovanými konkurenty, zejména státními podniky, a krizí. Investice podniků z EU do výzkumu a inovací se zaměřují na kombinaci konkurenceschopnosti a udržitelnosti, tyto investice a odvážný risk však mohou přijít vniveč vlivem omezeného přístupu na mezinárodní trhy a nekalé hospodářské soutěže. Za této situace jsou malé a střední podniky zranitelnější než kdykoli předtím.

2.3 Za těchto okolností by aliance, které EU podporuje, mohly pomoci prosazovat její zájmy v multilaterálních organizacích, jako je Světová obchodní organizace (WTO) a Organizace spojených národů (OSN). Nedávno přijatá průmyslová strategie a výroční zpráva Komise o provádění dohod o volném obchodu proto představují krok k vyšší transparentnosti, ale představují rovněž účinný nástroj pro poskytování objektivních základních informací o obchodních dohodách vyjednaných EU občanské společnosti.

Přestože celý balíček nedávno přijaté průmyslové strategie obsahuje několik pozitivních prvků, dosud všechny nepřesvědčil o tom, že bude zřetelně prospěšný pro podniky, oblast práce a občanskou společnost, které usilují o zvýšení konkurenceschopnosti a hospodářského růstu v Evropě.

2.4 Přijetí silné evropské průmyslové politiky a obrana obchodních zájmů EU jsou slčitelné s prioritním cílem zahraniční politiky EU, kterým je posilování multilateralismu u institucí systému OSN. Je potřeba je reformovat a pomocí těchto reforem by mělo být možné vytvořit svět, který bude řízený spravedlivými pravidly a demokratickými zásadami.

3. Naplnění potenciálu perspektiv podniků

3.1 EHSV souhlasí s názorem Komise, že podniky v EU mohou mít z průmyslové strategie a obchodních dohod EU prospěch pouze tehdy, budou-li mít k dispozici náležitě informace o obsahu těchto strategií a dohod a budou chápat, jak fungují v praxi.

3.2 EHSV se znepokojením konstatuje, že složitost pravidel původu a administrativních formalit vyžadovaných obchodními partnery EU k poskytování preferencí podnikům z EU a úsilí vynakládané na prokázání preferenčního původu se pro malé a střední podniky z EU zdají být neúměrné ve srovnání s objemem smluv, které uzavřely.

3.3 EHSV navrhuje, aby pro případy, kdy se státy zapojí do nekalé hospodářské soutěže, budou stanovovat nespravedlivé pracovní podmínky nebo normy udržitelnosti, bylo zajištěno prozkoumání klíčových otázek týkajících se vytváření mechanismů alternativního řešení sporů a zavádění mechanismů OSN pro řešení sporů on-line. EHSV vítají mnohostranné prozatímní ujednání o rozhodčím řízení, které nedávno oznámila Komise jako dočasné řešení, jehož smyslem je zachovat funkci nezávislého, dvoustupňového řešení sporů.

3.4 EHSV připomíná, že velký podíl obchodní činnosti malých a středních podniků je uskutečňován v rámci jednotného trhu⁽²⁾, pouze zhruba polovina malých a středních podniků prodává své zboží mimo trh EU-28⁽³⁾. Dále konstatuje, že vývozní činnost malých a středních podniků je také velmi koncentrována do některých členských států a regionů: více než dvě třetiny celkového obchodu malých a středních podniků z EU se uskutečňují v šesti členských státech⁽⁴⁾.

3.5 EHSV vítá, že Komise pokročila v práci na internetovém portálu, který spojí dvě databáze – databázi o přístupu na trh a asistenční službu pro obchod, řeší problém složitosti a nedostatečné soudržnosti pravidel původu a celních postupů a zavádí bezplatný internetový kalkulátor pravidel původu, jenž poskytuje doplňkovou podporu malým a středním podnikům v EU.

3.6 EHSV se domnívá, že Komise a Evropská služba pro vnější činnost a také diplomatická a konzulární zastoupení členských států by mohly hrát důležitou úlohu při podpoře strategie EU, služeb EU a obchodu EU s třetími zeměmi s cílem usnadnit zahraniční investice a vývozní příležitosti pro evropské podniky a pracovníky.

3.7 EHSV dále vítá iniciativy, které Komise používá k podporování malých a středních podniků z EU v jejich úsilí o internacionalizaci, aby se staly konkurenceschopnější v celosvětovém měřítku, a zdůrazňuje, že je nutné zajistit, aby byl při provádění těchto iniciativ uplatňován přístup zdola nahoru. Více příležitostí může malým a středním podnikům a dalším regionálním aktérům společně s těmito iniciativami přinést nové paradigma.

3.8 EHSV bere se znepokojením na vědomí otázky, které zatím podle zprávy Komise nebyly mezi obchodními partnery EU vyřešeny. Konkrétně se jedná o skutečnost, že produkty z EU nadále narážejí při přístupu na trhy v partnerských zemích na překážky. Proto by jednou z hlavních priorit mělo být vzájemné nebyrokratické uznávání technických standardů.

3.9 EHSV zdůrazňuje, že podle studie⁽⁵⁾, kterou vypracovala výzkumná služba Evropského parlamentu na základě analýzy obchodních toků v některých členských státech, existuje kladný, úzký vzájemný vztah mezi vývozní bilancí EU a HDP a že se obchod silně koncentruje v několika členských státech.

3.10 EHSV připomíná, že Komise ve svém diskusním dokumentu o využití potenciálu globalizace a v diskusním dokumentu o budoucnosti financí EU uznala nerovnoměrné dopady globalizace na jednotlivá území a zdůraznila, že globalizace má sice plošný přínos, nicméně její náklady se často koncentrují na omezeném prostoru;

3.11 EHSV klade zvláštní důraz na úlohu politiky soudržnosti při zlepšování konkurenceschopnosti EU prostřednictvím cílených investic v klíčových odvětvích, jako jsou síťové infrastruktury, výzkum a inovace, služby v oblasti informačních technologií, opatření v oblasti životního prostředí a klimatu, kvalitní pracovní místa a sociální začleňování.

3.12 EHSV zdůrazňuje úlohu, kterou může hrát Evropský fond pro přizpůsobení se globalizaci (EFG) při pomoci lidem, kteří přišli o práci v důsledku strukturálních změn způsobených globalizací, digitalizací, migrací a změnou klimatu. S ohledem na obrovský rozsah hrozící hospodářské krize a krize zaměstnanosti by měly být navýšeny prostředky EFG, měla by se zvýšit flexibilita jeho pravidel, aby odpovídala povaze a velikosti krize, a měl by být propojen s Fondem pro spravedlivý přechod.

3.13 EHSV souhlasí s tím, že důležitou úlohu v zachování pracovních míst a výroby hraje pružné uspořádání pracovní doby a práce z domova, ale i přes úsilí o zmírnění sociálního dopadu krize se očekává, že se v jejím důsledku výrazně zvýší nezaměstnanost a příjmové nerovnosti. Revidovaná politika EU týkající se Zelené dohody by mohla hrát důležitou úlohu při zajišťování toho, aby globalizace měla pozitivní hospodářské, sociální, územní a environmentální dopady na podnikání, zaměstnance a občanskou společnost a přispěla k omezení narušení trhu.

(²) Výzkumná služba Evropského parlamentu, *CETA implementation: SMEs and regions in focus*, studie vypracovaná na žádost VR, 18. listopadu 2019, ke stažení zde: http://www.europarl.europa.eu/thinktank/cs/document.html?reference=EPRS_IDA%282019%29644179.

(³) Bleskový průzkum Eurobarometr č. 421, *Internationalisation of Small and Medium-sized Enterprises* (Internationalizace malých a středních podniků), říjen 2015.

(⁴) Belgie, Německo, Španělsko, Itálie, Nizozemsko a Spojené království.

(⁵) Výzkumná služba Evropského parlamentu, *Interactions between trade, investment and trends in EU industry: EU regions and international trade*, studie vypracovaná na žádost VR, 27. října 2017, ke stažení zde: http://www.europarl.europa.eu/thinktank/cs/document.html?reference=EPRS_STU%282017%29608695.

3.14 EHSV se domnívá, že k nastolení rovných podmínek hospodářské soutěže lze použít mechanismus řešící „uhlíkovou stopu“ ve zpracovatelském průmyslu a úsilí o dekarbonizaci průmyslových odvětví. Podotýká však, že toto opatření musí nastolit rovnováhu mezi aspekty životního prostředí, obchodu a spravedlnosti, aby se předešlo narušením trhu a přijetí odvetných opatření proti členským státům EU, což by poškodilo průmysl EU a pracovní místa v něm.

3.15 EHSV souhlasí s názorem, že je zásadní snížit rozdíly v produktivitě mezi vysoce výkonnými ekonomikami, regiony a podniky a všemi ostatními a že by produktivitu mohly podpořit efektivní instituce a účinné daňové systémy.

3.16 Je zapotřebí, aby se nová průmyslová politika zaměřila na zesilování činností s vyšším obsahem inovací a vytvářejících vyšší přidanou hodnotu, což je neoddelitelně spjato s podporou nových kvalitních pracovních míst. Pokud by tato politika byla rozumně koncipována a správně provedena, pomohla by zamezit negativnímu vlivu dalšího poklesu HDP, fragmentaci jednotného trhu a narušení hodnotových řetězců.

4. Zmírnění negativních dopadů mimořádných událostí

4.1 EHSV vyzývá všechny klíčové institucionální aktéry, aby přehodnotili vazby mezi EU-27 a Spojeným královstvím, které budou do značné míry určující pro to, jaký dopad bude mít vystoupení Spojeného království z EU na jeho ekonomiku a na ekonomiku EU. Musí být navržena vhodná opatření pro odvětví, jež budou obzvlášť negativně zasažena.

4.2 EHSV vyjadřuje politování nad skutečností, že rozhodnutí USA zavést dodatečná cla na evropské výrobky jako odvetné opatření přijaté v reakci na podporu, kterou EU poskytla výrobci letadel Airbus, bude mít v prvé řadě dopad na zemědělské a zemědělsko-potravinářské produkty vyrobené v členských státech EU. Vzhledem k poklesu hospodářského růstu v ocelářském průmyslu, kterému CCMI tradičně věnuje pozornost, by měla být přezkoumána účinnost příslušných ochranných opatření EU, aby se předešlo tomu, že domácí ocelářské podniky utrpí další škody a zaručily se rovné podmínky pro podniky a pracovníky v EU.

EHSV zdůrazňuje, že cla na ocel, která uvalily USA, způsobila rozsáhlé přesměrování obchodu s výrobky z oceli ze třetích zemí, které stále častěji pronikají na evropský trh, a to zejména v rámci veřejných zakázek na výstavbu infrastruktury.

4.3 EHSV konstatuje, že se žádná země nemůže izolovat od globalizace, aniž by jí to způsobilo ohromné náklady, ale že na druhé straně existuje reálné riziko zhroucení mnohostranného obchodního systému, což musí EU uvážit. Vítá v tomto ohledu pracovní program Komise na rok 2020, v němž je uveden záměr zavést iniciativu týkající se reformy WTO do konce roku 2020, a navržený plán oživení.

4.4 EHSV souhlasí s názorem, že EU musí zaujmout rozhodnější přístup, aby byla v praxi zaručena skutečná reciprocita a bránilo se protekcionismu při přístupu na trhy s veřejnými zakázkami ve třetích zemích.

Čínský trh s veřejnými zakázkami a čínská ochrana práv duševního vlastnictví se vyznačují tím, že se odchylují od mezinárodních norem, a i když se Čína stala členem WTO, je do velké míry stále chráněným trhem. Navíc Čína dosud nepřistoupila k Dohodě WTO o vládních zakázkách, a to navzdory svému slibu, který učinila při přijetí do této organizace. Debata o Číně se v EU stala citlivějším tématem. Ambiciózní programy, jako je iniciativa „Jeden pás, jedna cesta“, „Made in China 2025“ a „16+1 pokyn (2017 Budapešť, 2018 Sofie, 2019 Dubrovník)“⁽⁶⁾, upoutaly pozornost řady soukromých i veřejných subjektů, včetně orgánů EU. Problematika 5G vnesla do situace otázku digitální bezpečnosti, která vytvořila živnou půdu pro pokrok směrem k digitální nezávislosti EU. Nejrozumnějším a nejužitečnějším přístupem se v tomto ohledu zdá být podpora programů EU pro investice do výzkumu a inovací.

⁽⁶⁾ 2017: https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjdt_665385/2649_665393/t1514534.shtml;
2018: https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjdt_665385/2649_665393/t1577455.shtml;
2019: https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjdt_665385/2649_665393/t1655224.shtml.

4.5 V politických doporučeních a konkrétních opatřeních by se měly zohlednit dva strategické prvky. Prvním z nich je skutečnost, že skupina G20, která se mohla stát globálním politickým fórem, které by doplňovalo systém Organizace spojených národů a rovněž se zabývalo nerovnováhou a nerovnostmi ve světě, výrazně ztratila na síle. Druhým prvkem, který s tím prvním úzce souvisí, pak je fakt, že EU nemá účinnou „zahraniční hospodářskou politiku“. Průmyslová politika a další politiky EU, které mají dopad na faktory související s výrobou, energetikou, vnitřním trhem, výzkumem a inovacemi, dopravou atd., jsou odtrženy od odhadů zahraničního obchodu EU a zahraničních služeb, nebo se do nich promítají pouze částečně. To platí i pro vývozní úvěrové agentury členských států, které by měly spojit síly. EU proto obtížněji čelí hlavním mezinárodním aktérům a snižuje se její úloha v multilaterálních a mezinárodních fórech a v předcházení narušením trhu.

5. Dopad krize způsobené pandemií onemocnění COVID-19 vyvolaného koronavirem

5.1 Šíření onemocnění COVID-19 mělo mimořádný dopad v makroekonomické a fiskální rovině, který se stále prohlubuje. EHSV souhlasí s názorem, že k nedávno oznámené finanční politice a expanzivní měnové politice v EU a ve světě nebyla alternativa. Mezi hlavní výzvy patří neúplné a nerovnoměrné oživení a růst nezaměstnanosti. Ten by měla omezit politická opatření, jejich potřeba však povede ke schodku veřejných rozpočtů a růstu veřejného dluhu.

5.2 EHSV zdůrazňuje, že tato krize má pro EU závažné dlouhodobé důsledky. Vzhledem k tomu, že politika zpozdila koordinované zapojení EU do boje proti pandemii, může se dostavit všeobecný pokles důvěry v politiku.

5.3 Mezi další rizika patří déle trvající pandemie, než se předpokládalo, finanční nestabilita (v globálním měřítku i v EU), vzestup protekcionismu, fragmentace jednotného trhu a pevně zakořeněné strukturální rozdíly.

5.4 EHSV se domnívá, že Evropa naléhavě potřebuje nový projekt vnitřní integrace, společnou hospodářskou, sociální (včetně koordinace v oblasti veřejného zdraví), fiskální, energetickou a environmentální strategii a soudržnou obchodní politiku. Absence efektivní evropské strategie je alarmující. Je nutné to napravit a zaujmout nový, společný evropský přístup.

5.5 Jako součást nového víceletého finančního rámce je zapotřebí rozsáhlý balíček pro investice k oživení a rekonstrukci, který podpoří ekonomiku EU po krizi a doplní již probíhající opatření Evropského mechanismu stability, Evropské investiční banky a Evropské centrální banky. Nezbytný investiční plán oživení by se dále financoval prostřednictvím stávajících fondů EU, finančních nástrojů EU a dluhopisů EU na podporu oživení, jasně definovaných z hlediska problémů vyplývajících z krize spojené s šířením koronaviru a zajištěných rozpočtem EU. V této souvislosti považuje EHSV plán na podporu oživení, který nedávno předložila Komise, za konkrétní krok tímto směrem.

5.6 EHSV zdůrazňuje, že i v krizových dobách a jako součást strategie EU pro překonání krize je zásadní obchod založený na pravidlech. Členské státy EU musí respektovat jednotný trh a zajistit, aby pro obchod EU neexistovaly žádné vnitřní překážky. Za tím účelem musí zahájit komplexnější jednání o vícestranné dohodě, která by vedla k nastolení rovných podmínek, včetně možné trvalé liberalizace cel na zdravotnické vybavení, a pomohla zajistit, že světové dodavatelské řetězce budou v tomto kritickém odvětví moci volně působit. Snižit tlak na podniky a předcházet narušením trhu by kromě těchto opatření mohly také liberalizace cel a financování vývozu, které by měly příslušné orgány EU a členských států náležitě koordinovat.

V Bruselu dne 16. července 2020.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Průmyslový rozměr bezpečnostní unie**(stanovisko z vlastní iniciativy)**

(2020/C 364/06)

Zpravodaj: **José CUSTÓDIO LEIRIÃO**Spoluzpravodaj: **Jan PIE**

Rozhodnutí plenárního shromáždění	20. 2. 2020
Právní základ	čl. 29 odst. 2 jednacího řádu stanovisko z vlastní iniciativy
Odpovědný orgán	Poradní komise pro průmyslové změny (CCMI)
Přijato v CCMI	26. 6. 2020
Přijato na plenárním zasedání	16. 7. 2020
Plenární zasedání č.	553
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	209/3/4

1. Závěry a doporučení

1.1 Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) vítá odhodlání nové Evropské komise posílit technologickou suverenitu Unie a zdůrazňuje v této souvislosti význam bezpečnostního sektoru. Bezpečnost však neexistuje bez technologií a Evropa musí ovládat technologie, které mají zásadní význam pro její bezpečnost.

1.2 V zájmu dosažení tohoto cíle vyzývá EHSV Evropskou komisi, aby zahájila strategii, která posílí průmyslové a technologické schopnosti Evropy v oblasti bezpečnosti. To je velmi zapotřebí zejména v citlivých oblastech, v nichž se závislost na mimoevropských dodavatelích může sama o sobě stát bezpečnostním rizikem. Tato strategie musí podporovat cíle nové strategie vnitřní bezpečnosti a doplnit ji o průmyslový rozměr. Měla by pomoci uspokojit současné a budoucí potřeby evropských koncových uživatelů z hlediska schopností a zaměřit se na hlavní výzvy, kterým toto odvětví v Evropě čelí: roztržitost trhu, chybějící dlouhodobé plánování schopností a technologií a nesoulad politik a finančních nástrojů EU.

1.3 Strategie v oblasti bezpečnostního průmyslu by měla spočívat na těchto zásadách:

- existence inovativního bezpečnostního průmyslu je zásadní pro technologickou suverenitu Evropy a její strategickou autonomii;
- bezpečnost je otázkou suverenity, a jako taková nemůže být závislá pouze na působení tržních sil. Pro zachování schopnosti vyvíjet komplexní řešení v oblasti vyspělých technologií jsou zapotřebí politická opatření a vůle;
- s ohledem na pandemii COVID-19 se musí odolnost vůči rozsáhlým přírodním a člověkem způsobeným katastrofám stát jednou z hlavních politických priorit Unie a lze jí dostat pouze s podporou evropského bezpečnostního průmyslu.

Tato strategie by měla být vypracována jako součást bezpečnostní unie a měla by zefektivnit politiky EU týkající se bezpečnosti. Měla by být založena na holistickém přístupu a zahrnovat tyto cíle:

— posouzení zranitelnosti Evropy a její kritické závislosti na nevojenské bezpečnosti,

- prověření vznikajících technologií z hlediska možných bezpečnostních důsledků,
- určení klíčových „nepostradatelných“ technologií, v jejichž případě by Evropa neměla být z bezpečnostních důvodů závislá na dodavatelích ze třetích zemí,
- stanovení strategických hodnotových řetězců v bezpečnostním sektoru,
- využití agentur EU jako hnací síly pro plánování schopností a harmonizaci vnitrostátních požadavků,
- využití nástrojů EU souvisejících s bezpečností (Fond pro vnitřní bezpečnost (ISF), Fond pro integrovanou správu hranic (IBMF), programy Digitální Evropa a Horizont Evropa a systém rescEU) pro zajištění cílených investic do kritických bezpečnostních technologií a aplikací,
- využití jiných nástrojů EU (strukturálních fondů, Programu InvestEU atd.) pro zajištění investic souvisejících s bezpečností (do infrastruktury), a to pokud možno vytvořením Nástroje pro zabezpečení Evropy (po vzoru Nástroje pro propojení Evropy),
- využití evropských veřejných zakázek a koordinace vnitrostátních veřejných zakázek na podporu příslušné průmyslové základny,
- využití finančních nástrojů zaměřených na schopnosti (např. ISF a IBMF) s cílem podpořit tržní využití výzkumu EU v oblasti bezpečnosti nad rámec programu Horizont Evropa,
- určení možných nových legislativních iniciativ, jako je revize směrnice o ochraně kritické infrastruktury nebo možný nástroj pro zajištění bezpečnosti ve městech,
- koordinace příslušných programů EU (v oblasti obrany, bezpečnosti, vesmíru, kybernetické bezpečnosti).

Úvod

1.4 Bezpečnostní situace v Evropě je velmi složitá. Dnešní bezpečnostní hrozby jsou často rozmanité, nadnárodní, rychle se vyvíjející a těžko předvídatelné. Mohou zasáhnout širokou škálu cílů v celé Unii (např. masové akce, veřejnou dopravu, kritickou infrastrukturu či instituce) a jejich původcem je stejně tak široká škála ohrožujících subjektů (např. jednotlivých pachatelů, zločineckých organizací, teroristických skupin či národních států), které mohou mít velmi odlišnou motivaci (např. geopolitické důvody, náboženský nebo politický extremismus, hospodářské či finanční zájmy nebo duševní poruchu) a k páčání svých nekalých činů mohou využívat nejrůznější prostředky (např. stělné zbraně, improvizovaná výbušná zařízení, chemické, biologické, radiologické a jaderné materiály, kybernetické útoky nebo dezinformace).

1.5 Kromě bezpečnostních hrozeb způsobených člověkem jde i o přírodní katastrofy, jako jsou povodně, sucha, bouře nebo pandemie, které v důsledku změny klimatu, znečištění životního prostředí a nadměrného využívání přírodních zdrojů představují stále větší riziko. Tyto přírodní katastrofy jsou obvykle ještě ničivější než katastrofy způsobené člověkem a přímo či nepřímo ohrožují bezpečnost.

1.6 Bezpečnostní hrozby jsou různé, a stejně tak se liší i bezpečnostní síly a jejich nároky na schopnosti. Bezpečnostní síly zároveň často spolupracují, například jako zásahové složky v první linii během katastrof, a potřebují interoperabilní vybavení, které odpovídá míře ohrožení, jemuž jsou vystaveni.

1.7 Dnešní bezpečnostní hrozby mají i přes svou různorodost jednu věc společnou, a sice to, že se s nimi nelze vypořádat bez technologické podpory. Technologie samy o sobě sice bezpečnost zajistit nemohou, ale v naší složité a propojené společnosti jsou jejím nepostradatelným prostředkem ve všech oblastech bezpečnosti a ve všech fázích bezpečnostního cyklu (prevence, příprava, reakce a obnova). V důsledku rychlého rozvoje a šíření nových digitálních technologií, jako je umělá inteligence, kvantová výpočetní technika a technologie blockchain, ještě dále vzroste význam technologií pro bezpečnost, neboť nabízejí nejen nové příležitosti, ale zároveň mají i řadu slabín a větší schopnost způsobit újmu.

1.8 Bez odborných znalostí specializovaného bezpečnostního průmyslu není možné vyvíjet nejmodernější technologie, které jsou potřebné ke zvládnutí současných i budoucích bezpečnostních hrozeb. Bezpečnostní průmysl je nepostradatelným partnerem, zejména pokud jde o vývoj komplexních systémů a ochranu před sofistikovanými ohrožujícími subjekty.

1.9 Evropská bezpečnostní průmyslová a technologická základna je stejně rozmanitá jako bezpečnostní potřeby moderních společností a ekonomik. Zahrnuje podniky všech velikostí z celé Unie s různými portfolii a specializacemi. Mnohé z nich jsou činné také v oblasti obrany, letectví a kosmonautiky, poskytují komerční služby v oblasti informačních technologií nebo jsou dceřinými společnostmi větších skupin působících v těchto odvětvích. Všechny vyvíjejí a vyrábějí technologicky vyspělé systémy a poskytují služby potřebné k ochraně naší společnosti, podniků, institucí a občanů před všemi druhy bezpečnostních hrozeb a katastrof. Podle nejnovější komplexní studie činí obrat bezpečnostního průmyslu v EU téměř 200 miliard EUR a je v něm zaměstnáno na 4,7 milionu lidí⁽¹⁾.

2. Obecné připomínky

2.1 Unie nemá na podpoře dynamické evropské bezpečnostní průmyslové základny pouze ekonomický, nýbrž také strategický zájem. Čím důležitější je daná oblast bezpečnosti, tím spíš může závislost na dodavatelích ze třetích zemí představovat bezpečnostní riziko. Je naprosto nezbytné využívat technologie, služby a vybavení získané z důvěryhodných zdrojů, zejména pokud je zapotřebí chránit kritickou infrastrukturu a státní instituce před hrozbami ze strany státních nebo státem podporovaných subjektů.

2.2 Průběh pandemie COVID-19 a její přímé a nepřímé následky rovněž poukázaly na potřebu silného evropského bezpečnostního průmyslu. Rozsáhlé využívání digitálních nástrojů například vedlo k dramatickému nárůstu kybernetických útoků ze strany nestátních i státních subjektů, jejichž cílem jsou podniky a provozovatelé základních služeb. Hlavním ponaučením, které bychom měli z této pandemie vyvodit, by proto měla být nutnost posílit kybernetickou odolnost a kybernetickou bezpečnost všech procesů, jež jsou v podnicích a institucích založeny na digitálních technologiích. Od vypuknutí pandemie jsme opět svědky dezinformačních kampaní, které jsou často vedeny na zakázku zahraničních vlád a jimž nelze účinně čelit bez použití sofistikovaných technologických nástrojů. Pandemie COVID-19 odhalila také obrovské nedostatky, pokud jde o schopnosti EU v oblasti krizového řízení, jak dokazuje např. neexistence společného fondu vybavení pro případ chemického, biologického, radiologického a jaderného ohrožení. Stručně řečeno, ke zvýšení odolnosti Evropy vůči rozsáhlým katastrofám je zapotřebí celé řady opatření. Vzhledem k tomu, jak je většina těchto opatření citlivá, je naprosto nezbytné provádět je za podpory dodavatelů, kteří jsou důvěryhodní a zajišťují bezpečnost dodávek v době krize.

2.3 Je tedy ve strategickém zájmu Unie, aby v Evropě zůstaly zachovány průmyslové schopnosti, které jsou nezbytné k zajištění odpovídající úrovně autonomie a technologické suverenity v kritických oblastech bezpečnosti. Vzhledem k současným podmínkám na trhu je však zároveň bohužel obtížné tento strategický zájem naplnit. Kvůli specifickým vlastnostem evropského trhu v oblasti bezpečnosti mají podniky naopak často potíže najít pro dotyčné technologie smysluplné ekonomické využití.

2.4 Z obchodního hlediska je po nákladných nejmodernějších bezpečnostních produktech jen velmi malá poptávka. Jelikož soukromé subjekty na trhu se neustále snaží snižovat náklady, obvykle omezují investice do bezpečnosti na nezbytné minimum a dávají přednost nejlevnějšímu běžně dostupnému produktu (často od dodavatelů ze třetích zemí).

2.5 Pokud jde o veřejnou poptávku na trhu v oblasti bezpečnosti, existuje celá řada odběratelů a konečných uživatelů, z nichž většina má jen omezený rozpočet na veřejné zakázky, může zadávat pouze malé objednávky a je ze zákona vázána nakupovat za nejnižší cenu. Převážná většina zákazníků v oblasti veřejné bezpečnosti navíc nemá žádný plán rozvoje schopností. V zájmu uspokojení svých okamžitých potřeb nakupují běžně dostupné produkty, aniž by se zamysleli nad tím, jak se z dlouhodobého hlediska mohou hrozby a technologie v budoucnu vyvíjet, natož aby vynaložili jakékoli investice na to, aby byli na tento vývoj připraveni.

2.6 Vzhledem ke zvláštnostem na obou stranách v souvislosti s poptávkou v oblasti bezpečnosti je trh s kritickými technologiemi a aplikacemi jen velmi malý. Složitá bezpečnostní řešení jsou často uzpůsobena potřebám jednoho konkrétního zákazníka, popř. několika málo zákazníků, v důsledku čehož jsou úspory z rozsahu a objemu výroby omezeny

(1) Vzhledem k rozmanitosti tohoto odvětví neexistuje v současné době jasná definice bezpečnostního průmyslu a k dispozici jsou pouze hrubé odhady, pokud jde o velikost trhu. Metodické klasifikaci tohoto odvětví brání řada faktorů: 1) na odvětví bezpečnosti se nevztahují hlavní statistické nomenklatury (NACE, Prodcom atd.); 2) výroba zboží souvisejícího s bezpečností se skrývá pod řadou různých kategorií a statistiky za tyto kategorie nerozlišují, zda má daná činnost souvislost s bezpečností či nikoliv; 3) na evropské úrovni neexistuje zdroj statistických údajů od samotného odvětví. Viz studie o vývoji statistických údajů o technologické a průmyslové základně evropské bezpečnosti, závěrečná zpráva společnosti Ecorys pro Evropskou komisi, GR pro migraci a vnitřní věci, červen 2015.

na minimum. Technologie používané pro tyto systémy lze v nejlepším případě využít pro jiné, méně citlivé aplikace určené pro zákazníky na komerčním trhu. Současné tržní podmínky tak znemožňují zachovat v EU technologickou a průmyslovou základnu, jež by byla schopna rozvíjet bezpečnostní schopnosti, které Evropa potřebuje na ochranu svých vnějších hranic, území a občanů. To oslabuje důvěryhodnost bezpečnostní unie a je impulsem k posílení činnosti EU.

Současný stav bezpečnostních politik EU

2.7 Od zahájení Evropského programu pro bezpečnost v dubnu 2015 usiluje EU o vytvoření skutečné bezpečnostní unie, jež poskytne nástroje, infrastrukturu a prostředí, v nichž budou vnitrostátní a evropské orgány účinně spolupracovat na řešení společných problémů, a která zároveň ochrání práva a svobody občanů⁽²⁾. Celá řada iniciativ, jež byly v této souvislosti vyvinuty, svědčí o tom, že bezpečnost se s konečnou platností stala jednou z klíčových politických priorit Unie:

- směrnice o boji proti terorismu⁽³⁾,
- revidovaná pravidla pro boj proti praní peněz⁽⁴⁾,
- vytvoření Schengenského informačního systému (SIS)⁽⁵⁾,
- interoperabilita mezi informačními systémy EU pro bezpečnost, správu hranic a řízení migrace⁽⁶⁾,
- zřízení Agentury Evropské unie pro provozní řízení rozsáhlých informačních systémů v prostoru svobody, bezpečnosti a práva (eu-LISA)⁽⁷⁾,
- akt o kybernetické bezpečnosti⁽⁸⁾,
- posílená Evropská pohraniční a pobřežní stráž („Frontex“)⁽⁹⁾,
- Evropský systém pro cestovní informace a povolení (ETIAS)⁽¹⁰⁾.

Tyto iniciativy doplňují již zavedené programy a nástroje financování, jako je Fond pro vnitřní bezpečnost.

2.8 Návrh Komise týkající se příštího víceletého finančního rámce (VFR) obsahuje ve srovnání s předchozím VFR značné navýšení hlavních rozpočtových položek (např. 35,3 miliard EUR na správu hranic a řízení migrace, 4 miliard EUR na vnitřní bezpečnost, 15,6 miliardy EUR na odolnost a reakci na krize)⁽¹¹⁾. Unie bude v rámci programu Horizont Evropa financovat i další program pro výzkum v otázkách bezpečnosti, který již v rámci programu Horizont 2020 významně přispěl k vytváření a rozvoji budoucích bezpečnostních schopností.

⁽²⁾ Sdělení Komise Naplňování Evropského programu pro bezpečnost v zájmu boje proti terorismu a položení základů účinné a skutečné bezpečnostní unie (COM(2016) 230 final), 20.4.2016, Brusel, https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:9aae420-0797-11e6-b713-01aa75ed71a1.0008.02/DOC_1&format=PDF

⁽³⁾ Směrnice o boji proti terorismu (Úř. věst. L 88, 31.3.2017, s. 6).

⁽⁴⁾ Směrnice o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu (Úř. věst. L 141, 5.6.2015, s. 73).

⁽⁵⁾ Nařízení o zřízení, provozu a využívání Schengenského informačního systému (SIS) v oblasti hraničních kontrol (Úř. věst. L 312, 7.12.2018, s. 14) a nařízení o zřízení, provozu a využívání Schengenského informačního systému (SIS) v oblasti policejní spolupráce a justiční spolupráce v trestních věcech (Úř. věst. L 312, 7.12.2018, s. 56).

⁽⁶⁾ Nařízení o interoperabilitě (hranice a víza) (Úř. věst. L 135, 22.5.2019, s. 27) a nařízení o interoperabilitě (policejní a justiční spolupráce, azyl a migrace) (Úř. věst. L 135, 22.5.2019, s. 85).

⁽⁷⁾ Nařízení o Agentuře Evropské unie pro provozní řízení rozsáhlých informačních systémů v prostoru svobody, bezpečnosti a práva (eu-LISA) (Úř. věst. L 295, 21.11.2018, s. 99).

⁽⁸⁾ Nařízení o agentuře ENISA (Agentuře Evropské unie pro kybernetickou bezpečnost) a o certifikaci kybernetické bezpečnosti informačních a komunikačních technologií (Úř. věst. L 151, 7.6.2019, s. 15).

⁽⁹⁾ Nařízení o Evropské pohraniční a pobřežní stráž (Úř. věst. L 295, 14.11.2019, s. 1).

⁽¹⁰⁾ Nařízení, který se zřizuje Evropský systém pro cestovní informace a povolení (ETIAS) (Úř. věst. L 236, 19.9.2018, s. 1).

⁽¹¹⁾ V běžných cenách; viz sdělení Komise Rozpočet EU, který je motorem evropského plánu na podporu oživení (COM(2020) 442 final), 27.5.2020, Brusel, https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:4524c01c-a0e6-11ea-9d2d-01aa75ed71a1.0014.02/DOC_1&format=PDF.

2.9 Pokud jde o digitální technologie, Evropská komise navrhuje také výrazně zvýšit výdaje (např. program Horizont Evropa nebo program Digitální Evropa) s cílem posílit technologickou suverenitu Evropy v oblastech strategického významu. Komise v této souvislosti rovněž oznámila, že má v úmyslu podporovat součinnost mezi kosmickým, obranným a bezpečnostním sektorem.

2.10 Technologická suverenita je klíčovým pojmem i v Nové průmyslové strategii pro Evropu. Komise v ní zdůrazňuje, že „digitální transformace Evropy, její bezpečnost a budoucí technologická suverenita závisí na našich strategických digitálních infrastrukturách“, a oznamuje, že bude „podporovat rozvoj klíčových základních technologií, které jsou strategicky důležité pro budoucnost evropského průmyslu“⁽¹²⁾.

Konkrétní připomínky

2.11 Pravomoci EU v oblasti bezpečnosti jsou stále omezeny a velmi často spočívají pouze v koordinaci vnitrostátních orgánů. Bezpečnostní politiky jsou proto i nadále roztržité a často neúčinné. Totéž platí i v jiných odvětvích, jež souvisejí s bezpečností, např. v oblasti veřejného zdraví.

2.12 Bezpečnost v EU představuje politickou prioritu, které však chybí průmyslový rozměr. Existuje obdivuhodný počet politik a nástrojů financování, jež se týkají bezpečnosti a na které jsou vyčleněny značné rozpočtové prostředky. Neexistuje však koordinace potřeb z hlediska schopností, ani koherentní politika na podporu příslušné průmyslové a technologické základny. V diskusi o bezpečnostní unii chyběly pojmy jako konkurenceschopnost průmyslu, strategická autonomie, plánování schopností a kritické technologie, které nikdy nepředstavovaly cíle programů financování souvisejících s bezpečností.

2.13 *Akční plán pro inovativní a konkurenceschopný bezpečnostní průmysl*, který Komise představila v roce 2012, nebyl dostatečně ambiciózní, měl omezený rozsah, a neměl tedy žádný znatelnější dopad.

2.14 Program EU pro výzkum v oblasti bezpečnosti disponuje značnými zdroji, má však vážné nedostatky. Hlavním problémem je i nadále tržní využití výsledků výzkumu, neboť neexistuje proces společného plánování schopností v oblasti bezpečnosti, který by posílil poptávku konečných uživatelů z řad veřejnosti, ani systematické využívání jiných finančních nástrojů EU zaměřených na schopnosti jako prostředků na podporu zavádění bezpečnostních řešení.

2.15 Nová strategie vnitřní bezpečnosti představuje vodítko pro bezpečnostní politiky EU, a měla by tedy usilovat o odstranění těchto nedostatků. Měla by se zabývat rychlým vývojem technologie a jeho důsledky pro bezpečnost, usilovat o společné vymezení potřeb z hlediska schopností v oblasti bezpečnosti a podporovat evropskou spolupráci, která by tyto potřeby uspokojila. To by posílilo bezpečnostní unii, výrazně přispělo k vytvoření skutečného vnitřního trhu v oblasti bezpečnosti a pomohlo zachovat konkurenceschopný bezpečnostní průmysl v Evropě.

2.16 Průmysl je nezbytný pro to, aby se technologie promítly do řešení. Politickou prioritou Unie by proto měla být ambiciózní průmyslová politika pro hlavní oblasti, jež souvisejí s její suverenitou. Rozvoj této politiky je naléhavě zapotřebí především v bezpečnostním sektoru, v němž v současné době dochází k vážnému selhání trhu, v důsledku čehož je velmi obtížné udržet kritické průmyslové a technologické schopnosti.

2.17 EHSV proto vyzývá Evropskou komisi, aby vypracovala zvláštní strategii v oblasti bezpečnostního průmyslu, která by podpořila novou strategii vnitřní bezpečnosti a zvýšila účinnost bezpečnostní unie. Tato průmyslová strategie by měla být ambiciózní a komplexní a měla by zajistit, aby všechny příslušné politiky a nástroje přispěly k technologické suverenitě Unie v kritických oblastech bezpečnosti. Dále by měla zajistit, aby všechny nástroje EU související s bezpečností (ISF, IBMF, rescEU) zahrnovaly průmyslový rozměr a aby všechny programy související s technologiemi (Digitální Evropa, Horizont Evropa) zahrnovaly bezpečnostní rozměr. Pomohlo by to uspokojit bezpečnostní potřeby zákazníků z řad veřejnosti, nabídnout nové příležitosti pro evropský průmysl a včas se vyrovnat s bezpečnostními důsledky vznikajících technologií.

⁽¹²⁾ Sdělení Komise Nová průmyslová strategie pro Evropu (COM(2020) 102 final), 10.3.2020, Brusel, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0102&from=CS>.

2.18 Za tímto účelem je zapotřebí podrobněji definovat koncepci technologické suverenity a zavést ji do praxe. Skutečnost, že Komise se v současné době zaměřila na digitální technologie, je sice vítána, Komise by se však měla věnovat i dalším otázkám. Zvláštní důraz by měl být kladen na všechny kritické technologie v hlavních oblastech, jež souvisejí se suverenitou, tedy v oblasti bezpečnosti, obrany a vesmíru. Tato koncepce by měla být rovněž přehodnocena s ohledem na pandemii COVID-19 a jejím strategickým cílem by měla být odolnost.

2.19 Nová průmyslová strategie pro Evropu, kterou vypracovala Komise, obsahuje prvky, které jsou důležité pro posílení technologické suverenity v kritických oblastech bezpečnosti. Rámcem pro komplexní přístup, jenž pokrývá celý průmyslový cyklus od dodávek kritických materiálů po industrializaci a údržbu a jehož prostřednictvím je koordinováno využívání všech vhodných nástrojů politiky, včetně kontroly přímých zahraničních investic, by měla být zejména koncepce strategických hodnotových řetězců.

2.20 Bude zapotřebí upravit příští VFR tak, aby odpovídal potřebám, jež vyvstaly v souvislosti s pandemií COVID-19 a které se ještě objeví poté, co tato pandemie odezní. Stejně tak je zapotřebí upravit i politiky, jež jsou pomocí VFR podporovány, a programy, které jsou jeho prostřednictvím financovány. Dříve stanovené priority a nástroje musí být přezkoumány, aby zohledňovaly ponaučení, jež jsme si vzali z obtíží, s nimiž se Evropa při zvládnutí této pandemie potýkala. To platí i pro bezpečnostní unii a novou strategii vnitřní bezpečnosti, které by měly klást důraz na potřebu větší technologické suverenity a odolnosti.

2.21 V zájmu překonání recese, kterou tato pandemie vyvolala, by EU měla během příštího rozpočtového cyklu investovat zejména do odvětví vyspělých technologií, neboť mají z hlediska hospodářství největší přidanou hodnotu a multiplikační efekt⁽¹³⁾. Strategie EU v oblasti bezpečnostního průmyslu, která by přispěla k tomu, aby Evropa byla nezávislejší a odolnější, by tomuto přístupu plně odpovídala, a je tedy zapotřebí ji začít urychleně připravovat v rámci plánu oživení Unie po pandemii COVID-19.

V Bruselu dne 16. července 2020.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

⁽¹³⁾ Viz například *Il ruolo dell'innovazione e dell'alta tecnologia in Italia nel confronto con il contesto internazionale*, Centro economia digitale, Řím, říjen 2019.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Zahrnutí opatření na ochranu zemědělských produktů do obchodních dohod**(stanovisko z vlastní iniciativy)**

(2020/C 364/07)

Zpravodaj: **Arnold PUECH D'ALISSAC**

Rozhodnutí plenárního shromáždění	20. 2. 2020
Právní základ	čl. 32 odst. 2 jednacího řádu stanovisko z vlastní iniciativy
Odpovědná sekce	Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí
Přijato v sekci	29. 6. 2020
Přijato na plenárním zasedání	16. 7. 2020
Plenární zasedání č.	553
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	204/2/3

1. Závěry a doporučení

1.1 Základním předpokladem pro zajištění účinných ochranných doložek je užší mezinárodní spolupráce.

1.1.1 Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) zdůrazňuje, že dodávky potravin pro lidi jsou a i nadále budou velkou výzvou přinejmenším až do roku 2050. Pro to, abychom nasatili 9 až 10 miliard lidí, budeme potřebovat veškerá zemědělství na světě. Organizace OSN pro výživu a zemědělství (FAO) odhaduje, že v letech 2007 až 2050 se celosvětová produkce bude muset zvýšit o 70 %. Je proto nezbytné chránit výrobní kapacitu každé země podporou vhodných zemědělských a obchodních politik. Zároveň je zapotřebí zajistit takovou strukturu mezinárodního obchodu, díky níž budeme schopni se vyrovnat jak s výkyvy produkce, tak i s trvalými nedostatky v určitých zeměpisných oblastech.

1.1.2 Podle EHSV je nezbytné harmonizovat výrobní normy, aby se zabránilo narušení hospodářské soutěže a aby každá země byla schopna vyrábět základní potraviny.

1.2 Je zapotřebí i nadále usilovat o zlepšení transparentnosti trhů.

1.2.1 Iniciativa AMIS (*informační systém pro trh se zemědělskými produkty*), jež byla zahájena v roce 2011 na zasedání ministrů zemědělství skupiny G20 a která sdružuje hlavní světové producenty a dovozce obilnin a olejnin, umožňuje získat představu o skutečné situaci na trzích. Zároveň také představuje platformu pro dialog a koordinaci mezi vládními činiteli v době značné nejistoty na zemědělských trzích. Tato iniciativa se sice osvědčila, ale je zapotřebí ji dále rozšířit jak z hlediska počtu zemí, jež se do ní zapojily, tak i z hlediska oblasti její působnosti, která by se měla vztahovat i na ostatní produkty, s nimiž se obchoduje na světových trzích.

1.3 Ochranné doložky Světové obchodní organizace (WTO) v oblasti zemědělství, a to jak obecná opatření, tak i ta, jež jsou součástí dvoustranných dohod, je zapotřebí vylepšit na základě jednotlivých kritérií, jež jsou uvedena v tomto stanovisku EHSV. Cílem je zajistit spravedlivou hospodářskou soutěž a udržitelnost evropských odvětví, a zaručit tak potravinovou soběstačnost pro všechny, tj. pro výrobce i spotřebitele. Tato potřeba potravinové soběstačnosti byla opakovaně zdůrazňována i během pandemie COVID-19.

1.3.1 Pohotová reakce

Stávající doložky jsou neúčinné, neboť jejich aktivace je příliš zdlouhavá. Díky digitalizaci ekonomiky přitom mohou být údaje k dispozici během několika hodin. Objemy a ceny lze dnes účinně sledovat, a je tak možné reagovat pohotově.

1.3.2 Automatická reakce

Díky důkladným znalostem obchodu je možné obchodní toky snadno regulovat. Po dohodě mezi vývozci a dovozci by tato reakce mohla být provedena automaticky, jakmile by během určitého časového období (například v průběhu jednoho roku) došlo k 10 % zvýšení objemu obchodu. Pokud by k tomuto zvýšení došlo v důsledku nějaké nepředvídané události, která by způsobila pokles produkce, a bylo tak opodstatněné, doložka by aktivována nebyla. Pokud by však toto zvýšení opodstatněné nebylo, došlo by k uvalení dodatečného cla, které by toto zvýšení omezilo.

1.3.3 Přiměřená reakce

Reakce musí odpovídat povaze a příčině zvýšení obchodních toků, aby se toto zvýšení snížilo nebo aby se účinně zastavily destabilizující toky do dotčených odvětví.

1.3.4 Komplexní reakce

Je zapotřebí zohlednit veškeré dovozní toky bez ohledu na jejich status a bez předchozího upozornění. Právě v případě tzv. citlivých produktů umožňují dohody o volném obchodu využít kvóty se sníženou sazbou cla, neboť se jedná o odvětví, v nichž dochází nejrychleji k destabilizaci. Proto se na ně musí vztahovat také ochranné doložky.

1.3.5 Zrcadlová opatření

Zavedení zrcadlových opatření do evropských pravidel pro dovoz musí na jedné straně zajistit stejnou ochranu spotřebitelů bez ohledu na původ výrobků a na straně druhé musí omezit narušení hospodářských podmínek pro evropské hospodářské subjekty.

1.3.6 Zohlednění rámce provádění Pařížské dohody

Závazky týkající se snížení emisí skleníkových plynů představují významnou mezinárodní výzvu. Pokud je některé země nedodrží, nesmí z nich mít žádný obchodní prospěch. V zemědělsko-potravinářském odvětví je třeba zavést mechanismus uhlíkového vyrovnání na hranicích. Vzhledem ke složitosti Pařížské dohody a dokud tato dohoda nebude přijata, musí být její zvláštní ochranné doložky vyjednány v rámci WTO a musí být zahrnuty do všech dohod o volném obchodu, které vyjedná Evropská komise.

1.3.7 Zohlednění cílů udržitelného rozvoje

Stejně jako v případě Pařížské dohody, i zde musí být ochranné doložky vyjednány v rámci WTO a zahrnuty do všech dohod, které podepíše Evropská unie.

2. Koncepce a historie ochranných doložek

2.1 WTO stanoví zvláštní doložky pro zemědělství, ale omezuje jejich využívání v praxi.

2.1.1 Ochranná opatření jsou definována jako „nouzová opatření“ týkající se zvýšení dovozu určitých produktů, pokud tento dovoz způsobuje nebo hrozí způsobit vážnou újmu domácímu výrobnímu odvětví dovážející země. Tato opatření, jež mají většinou podobu pozastavení koncesí nebo závazků, mohou spočívat v uplatňování množstevních omezení dovozu nebo ve zvýšení dovozních cel.

2.1.2 V zemědělství může být použití vyšších ochranných celních sazeb zahájeno automaticky, jakmile objem dovozu přesáhne určitou úroveň nebo jakmile ceny klesnou pod určitou úroveň, aniž by bylo nutné prokázat, že domácímu výrobnímu odvětví byla způsobena vážná újma.

2.1.3 Zvláštní ochrannou doložku pro zemědělství však lze uplatnit pouze v případě produktů, pro něž byly stanoveny sazby, a za předpokladu, že si vláda v rámci svých závazků týkajících se zemědělství vyhradila právo tuto doložku využít. Kromě toho ji nelze uplatnit na dovozy, na které se vztahují celní kvóty.

2.2 Dvoustranné dohody o volném obchodu umožňují jít ještě dále.

2.2.1 Dohody o volném obchodu musí pokrývat většinu obchodních toků a musí podporovat liberalizaci obchodu mezi signatářskými zeměmi, aniž by vytvářely překážky pro obchod se zbytkem světa. Vzhledem k tomu, jak složitý je proces mnohostranného vyjednávání v rámci WTO, bylo v posledních letech sjednáno mnoho dohod o volném obchodu.

2.2.2 Evropská unie tuto možnost podporuje, aby dala impuls k liberalizaci obchodu a pokročila v otázkách, v nichž nebylo dosaženo dohody (např. v kapitolách o udržitelném rozvoji). Při vyjednávání nejnovějších dohod však vyšla najevo omezení tohoto systému a ukázalo se, jak je obtížné zaujmout společný přístup nebo plně zohlednit jiné mezinárodní dohody (např. Pařížskou dohodu).

2.3 Mezinárodní zemědělsko-potravinářský obchod má stále zásadní význam.

2.3.1 Snaha zajistit potravinovou soběstačnost naráží na řadu překážek (v první řadě na demografický růst), v jejichž důsledku je často nezbytné využívat dovozu. Obchod tedy zásadním způsobem přispívá k zabezpečení potravin po celém světě. Úkolem zemí je nalézt správnou rovnováhu mezi rozvojem vlastní zemědělské výroby a otevřeností obchodu. Je však také zapotřebí zajistit, aby jejich zemědělství – pokud je to možné a za podmínek, jež nepřiměřeně nenarušují hospodářskou soutěž –, bylo schopno uspokojit mezinárodní poptávku a vyvážet potraviny do zemí, které je nejsou schopny vyprodukovat v takovém množství, aby pokryly svou potřebu.

2.3.2 Z výhledové studie francouzského Národního výzkumného ústavu pro zemědělství, potraviny a životní prostředí (INRAE) vyplývá, že do roku 2050 by se mohla koncentrace světového vývozu zemědělských produktů ještě zvýšit. Z této situace by mohlo těžit zejména několik málo zemí či regionů, v nichž by změna klimatu měla pozitivní dopad na zemědělství, a vedla by tak jak ke zvýšení plochy obdělávané půdy, tak i výnosů zemědělských plodin.

2.4 Obchod se zemědělskými produkty je v diplomacii zneužíván. Zemědělský sektor je obětí politických jednání, která s ním nesouvisí. Ať už jde o čínsko-americký konflikt, spor mezi Boeingem a Airbusem nebo o závěrečnou fázi obchodních jednání, zde všude je zemědělský sektor v rámci vyjednávání pravidelně předmětem odvetných opatření a protinábidků.

3. Nedostatky stávajících ochranných doložek

3.1 Ochranné postupy jsou příliš zdlouhavé a těžkopádné.

3.1.1 Uplatňování ochranných doložek bylo v minulosti zdlouhavé a těžkopádné, a tudíž neúčinné. I když je Evropská unie jedním z členů WTO, kteří si vyhradili právo uplatnit tuto doložku pro řadu produktů, v praxi tuto možnost téměř nikdy nevyužívá. Když tedy Brazílie „nesprávně nakládala“ s mraženým kuřecím masem ve slaném nálevu (které, je-li naloženo ve slaném nálevu, nemusí být zmrazeno), snížené clo, jež bylo v tomto případě uvaleno, tak v letech 1996 a 2001 umožnilo velmi významně zvýšit dovoz drůbežního masa, aniž by byly uplatněny ochranné doložky.

3.2 Stávající postupy nezaručují spravedlivou hospodářskou soutěž

3.2.1 Výrobci ze třetích zemí, kteří nejsou povinni striktně dodržovat evropské normy, mají značnou konkurenční výhodu. Podle nejnovější dohody podepsané s Kanadou tak mají kanadští výrobci možnost používat na čtyřicet přípravků na ochranu rostlin, jež jsou v EU zakázány, jako např. atrazin, což výrazně snižuje jejich výrobní náklady. Země v Severní a Jižní Americe používají geneticky modifikované osivo, s nímž sice lze v EU oficiálně obchodovat, nesmí být však použito pro výrobu zejména rostlinných bílkovin, jako je sója.

3.2.2 V důsledku těchto nedostatků dochází k nárůstu dovozu zemědělských produktů, a to především základních zemědělských produktů. To může ohrozit potravinovou soběstačnost Evropy. Podle nejnovějšího *Statistického přehledu zemědělského a potravinářského obchodu* ⁽¹⁾, který vydala Evropská komise, přesáhl v roce 2019 schodek obchodní bilance EU v případě základních zemědělských produktů 20 miliard EUR.

3.3 Tyto nedostatky mají negativní dopad také na spotřebitele. Nedostatečná regulace vede k nadměrnému kolísání cen, které se v posledních letech ještě zvýšilo. Spekulace na zemědělských trzích toto kolísání dále zvyšuje, a mnohým spotřebitelům s nízkými příjmy tak ztěžuje přístup k potravinám. Destabilizace odvětví navíc vede ke snížení výrobní kapacity, což zvyšuje nejistotu zásobování spotřebitelů.

⁽¹⁾ Evropská komise: Statistický přehled zemědělského a potravinářského obchodu.

3.4 Během pandemie COVID-19 vyšlo tragickým způsobem najevo, jak moc potřebujeme obchod se zemědělskými produkty a jak nezbytná je potravinová soběstačnost. Z hlediska mezinárodního obchodu se tedy Evropská unie musí vybavit takovými nástroji, díky nimž bude odolnější vůči ekonomickým otřesům, a bude tak schopna pro všechny evropské občany znovu nastolit důvěru, stabilitu a sdílenou prosperitu.

V Bruselu dne 16. července 2020.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Mimořádná situace po pandemii COVID-19 – návrh nové multilaterální struktury**(stanovisko z vlastní iniciativy)**

(2020/C 364/08)

Zpravodajka: **Emmanuelle BUTAUD-STUBBS**

Rozhodnutí plenárního shromáždění	20. 2. 2020
Právní základ	čl. 32 odst. 2 jednacího řádu stanovisko z vlastní iniciativy
Odpovědná sekce	Vnější vztahy
Přijato v sekci	16. 6. 2020
Přijato na plenárním zasedání	16. 7. 2020
Plenární zasedání č.	553
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	213/3/3

1. Závěry a doporučení

COVID-19 a multilateralismus

1.1 Hluboký a nebývalý hospodářský, sociální i finanční dopad zdravotní krize spojené s onemocněním COVID-19 vyžaduje bezprecedentní, dlouhodobou a jednoznačnou reakci. EU musí podpořit ekonomiku a mezinárodní obchod s cílem zabránit tomu, že světový obchod bude nucen dohánět ztráty stejně jako v roce 1929, a financovat oživení a současně v duchu solidarity a odpovědnosti chránit podniky, všechny možné pracovníky (včetně osob se zdravotním postižením) a občany, aby nikdo nezůstal opomenut. Všechny podniky, včetně podniků sociální ekonomiky, jsou nezbytnou součástí řešení a jako takové potřebují plný přístup k opatřením zaměřeným na oživení.

1.2 Oživení po „velkém omezení pohybu“ musí být založeno na udržitelnosti a na zeleném růstu podporujícím začlenění. Opatření Zelené dohody se tak stávají relevantnějšími než kdykoli dříve (průmyslová strategie, mechanismus uhlíkového vyrovnání na hranicích a uhlíková neutralita do roku 2050).

1.3 Krize spojená s šířením onemocnění COVID-19 zasadila tvrdou ránu multilateralismu, který již poškozovala řada strukturálních slabin, jako např. překrývající se organizace, zastarávající fungování a jednomyslné rozhodování spojené s velkým počtem členů, které vyústilo v zánik Odvolacího orgánu mechanismu WTO pro řešení sporů a zmrazení finančního příspěvku Spojených států a následně pak v jejich vystoupení ze Světové zdravotnické organizace (WHO). Kromě toho vnitrostátní omezení vývozu nezbytných zdravotnických pomůcek a osobních ochranných prostředků, a to i z členských států EU, národní egoismus a určitý neúspěch solidarity a mezinárodní spolupráce negativně dopadají na nejzranitelnější země a brzdí oživení světové ekonomiky.

Nutnost holističtější vize

1.4 Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) by se rád podělil o svoje názory ohledně „nové multilaterální struktury“, které vycházejí z rozsáhlého seznamu dřívějších návrhů (v souvislosti s reformou WTO, úlohou Mezinárodní organizace práce (MOP) aj.), a představil nová řešení pro období po pandemii COVID-19 ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Stanoviska EHSC REX/509 *Reforma WTO s cílem přizpůsobit se vývoji v oblasti světového obchodu* (Úř. věst. C 159, 10.5.2019), REX/486 *Úloha politiky EU v oblasti obchodu a investic při zvyšování hospodářské výkonnosti EU* (Úř. věst. C 47, 11.2.2020), REX/500 *Kapitoly o obchodu a udržitelném rozvoji v dohodách EU o volném obchodu* (Úř. věst. C 227, 28.6.2018) a NAT/760 *diskusní dokument Směřování k udržitelné Evropě do roku 2030* (Úř. věst. C 14, 15.1.2020).

1.5 Tyto úvahy byly vypracovány v průběhu krize a jejich cílem je inspirovat novou spolupráci a větší soudržnost v rozhodnutích přijímaných mezinárodními, nadnárodními a mezivládními organizacemi v záležitostech obchodu a investic, důstojné práce, sociálních a lidských práv a změny klimatu. Vybízí státy k dodržování zásady loajální spolupráce v rámci těchto organizací a k podpoře synergií namísto využívání mezer v předpisech.

1.6 Po obou světových válkách se lidé obrátili na mezinárodní organizace v naději, že udrží mír a prosperitu. Nynější globální zdravotní krize je tím pravým okamžikem pro přehodnocení pravidel celosvětového řízení a k zahrnutí části inovačního ducha, který se projevuje při bezprecedentních situacích.

Soubor konkrétních návrhů

1.7 Řada zainteresovaných stran z nejrůznějších prostředí (viz příloha) pomohla zpravodajce určit možné návrhy s ohledem na právní, politická a organizační omezení.

1.8 Cílem těchto návrhů je zajistit lepší koordinaci mezi:

— celosvětovými sociálními normami a závazky v oblasti změny klimatu a ochrany životního prostředí,

— pravidly týkajícími se obchodu a smlouvami v oblasti změny klimatu a ochrany životního prostředí a

— pravidly týkajícími se obchodu a celosvětovými sociálními normami.

1.9 Patří sem širší přístup ke statusu pozorovatele, finanční prostředky na podporu studií, vytvoření nových pracovních skupin, posílená koordinace mezi sekretariáty, společné politiky v oblasti výzkumu, výklad některých stávajících právních ustanovení a politické závazky.

1.10 EHSV si je vědom toho, že změny musí být iniciovány na politické úrovni, a pevně věří, že EU jakožto jeden z mála globálních aktérů, kteří mají ústavní povinnost a mandát podporovat řádnou správu věcí veřejných v celosvětovém měřítku, má klíčovou roli v utváření efektivnější multilaterální struktury zevnitř.

2. Skrovné výsledky našeho dlouhodobého volání po soudržnosti multilaterálních pravidel

2.1 *Prosba klíčových aktérů občanské společnosti*

2.1.1 Mnohé zúčastněné strany opakovaně volaly po větší soudržnosti v tvorbě politik na straně mezinárodních, nadnárodních a mezivládních organizací.

2.1.2 Jménem podnikatelských kruhů poukázala Mezinárodní obchodní komora (ICC) zejména na to, že „jednou ze základních příčin napětí v aktuální diskusi o globalizaci je zjevný rozpor mezi normami v oblastech obchodu, práce a životního prostředí“⁽²⁾.

2.1.3 Na summitu G7-L7 rovněž zaznělo, že „celosvětové řízení by mělo více zohledňovat aktuální společenské výzvy, včetně potřeby nových dovedností, s cílem zajistit důstojnou práci podle mezinárodních norem a takové podmínky pro podnikání, které podporují produktivitu, vyšší mzdy a vytváření kvalitních pracovních míst“ (odstavec 3).

⁽²⁾ ICC k reformě WTO, říjen 2019.

2.2 Přehled dřívějších kroků

2.2.1 Pochopení složitosti globalizace

2.2.1.1 Organizace spojených národů (OSN) hraje významnou roli coby zastřešující mezinárodní organizace, která je schopna vytvářet pravidla a normy s nejšířším zeměpisným pokrytím. Z tohoto důvodu podporuje EHSV reformu OSN, která zajistí přechod od zaměření na metody práce k zaměření na výsledky. V září 2015 přijala OSN 17 cílů udržitelného rozvoje, které představují nejobecnější výzvy pro celé lidstvo. Ačkoli nejsou cíle udržitelného rozvoje právně závazné, od vlád i orgánů EU se očekává, že je přijmou za své a vytvoří si vnitřní rámec k jejich dosažení.

2.2.1.2 Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) v roce 2017 varovala, že *potřebujeme vyřešit globalizaci, ale nevíme úplně, jak na to* ⁽³⁾. V daném politickém dokumentu byly uvedeny doprovodné politiky (sociální oblast, trh práce, vzdělávání a dovednosti, sociální a environmentální odpovědnost podniků) a zmiňoval *naléhavou potřebu posílit konzultace s veřejností a zapojení zainteresovaných stran z řad občanské společnosti při normalizačních činnostech mezinárodních organizací.*

2.2.2 Celosvětové sociální normy a multilaterální pravidla obchodu: promeškaná příležitost

2.2.2.1 Bezprostředně po neúspěšném pokusu o začlenění sociální doložky do svých pravidel objasnila WTO v roce 1996 ⁽⁴⁾, že MOP je příslušným subjektem pro stanovování hlavních pracovních norem a pro nakládání s nimi. Od té doby přijala MOP několik základních nástrojů. V oddíle 5 deklarace MOP z roku 1998 se uvádí, že *pracovní standardy by neměly být užívány pro protekcionistické obchodní cíle a že nic v této deklaraci a jejím pokračování by nemělo být žádným způsobem využíváno pro takové účely; dále poměrná vyspělost žádné země by neměla být touto deklarací a jejím pokračováním nijak zpochybňována.*

2.2.2.2 Ve svém prohlášení k stoletému výročí vytyčila MOP cestu a zavázala se *posílit svou spolupráci a vypracování institucionálních dohod s dalšími organizacemi s cílem prosazovat soudržnost politik ve snaze o lidsky zaměřený přístup k budoucnosti práce a uznávat pevné, komplexní a zásadní vazby mezi sociálními, obchodními, finančními, hospodářskými a environmentálními politikami* (část IV písmeno F).

2.2.2.3 Ačkoli MOP a WTO fungují odděleně, v celé řadě oblastí spolupracují, a především vytvářejí zajímavé společné publikace týkající se obchodu a zaměstnanosti, obchodu a neformálního zaměstnávání, úsilí o sociálně udržitelnější globalizaci a důležitosti politik v oblasti rozvoje dovedností při pomoci pracovníkům a podnikům, aby dokázali využít přínosů obchodu.

2.2.2.4 Tato spolupráce nikdy nepřekročila hranice vymezené v ministerském prohlášení WTO ze Singapuru z roku 1996: *Odmítáme používání pracovních norem pro účely protekcionismu a souhlasíme s tím, že komparativní výhoda zemí, zejména nízkopříjmových rozvojových zemí, nesmí být žádným způsobem zpochybňována. V tomto ohledu konstatujeme, že sekretariáty WTO a MOP budou pokračovat ve své dosavadní spolupráci.*

2.2.3 Postupně začleňování závazků v oblasti klimatu a životního prostředí do multilaterálního prostředí

2.2.3.1 Od roku 1994, kdy vstoupila v platnost Rámcová úmluva OSN o změně klimatu (UNFCCC), se zástupci vlád pravidelně setkávají, aby sledovali pokrok prostřednictvím spolehlivého systému transparentnosti a odpovědnosti. Teprve koncem roku 2015 však byla přijata Pařížská dohoda – první všeobecná a právně závazná dohoda týkající se změny klimatu, která předepsala systém vnitrostátně stanovených příspěvků, které se musí sledovat.

⁽³⁾ <http://www.oecd.org/about/sge/fixing-globalisation-time-to-make-it-work-for-all-9789264275096-en.htm>, s. 9.

⁽⁴⁾ Ministerské prohlášení WTO ze Singapuru, 1996, odstavec 4.

2.2.3.2 Díky svému statusu pozorovatele při UNFCCC a mandátu k prosazování důstojné práce a spravedlivého přechodu MOP podstatnou měrou přispěla k práci vylepšeného fóra pro dopady provádění opatření v reakci na změnu klimatu (2015–2018). Fórum se zabývalo zejména účinky provádění zmírňujících politik, programů a akcí, dopady v rámci jurisdikce a mimo jurisdikci a přeshraničními dopady opatření přijatých smluvními stranami úmluvy, Kjótského protokolu a Pařížské dohody za účelem boje proti změně klimatu.

2.2.3.3 V návaznosti na memorandum o porozumění z roku 2016 MOP úzce spolupracovala s pracovníky a odborníky z UNFCCC na zvýšení vzájemného porozumění formou odborné přípravy na téma úlohy sociálních aktérů, budování kapacit za účelem měření dopadů opatření v oblasti boje proti změně klimatu, regionálních workshopů věnovaných spravedlivému přechodu a celosvětového fóra konaného každého půl roku.

2.2.3.4 Hlavním prostředkem činnosti MOP v oblasti životního prostředí je sdružení s UNEP, UNDP, UNIDO a UNITAR, které se nazývá Partnerství pro činnost v oblasti zelené ekonomiky (PAGE).

2.2.3.5 Obrázek doplňuje celá škála multilaterálních dohod týkajících se životního prostředí. Tyto dohody používá převážně OSN a pokrývají široké spektrum témat v oblasti životního prostředí, jako je biologická rozmanitost, půda, moře, chemické látky a nebezpečný odpad nebo atmosféra. EU je smluvní stranou přibližně 30 takovýchto dohod.

2.2.3.6 Vedle sítě OSN poskytuje Výbor pro obchod a životní prostředí WTO fórum pro sdílení informací, akce a výměnu názorů ohledně obchodu a udržitelnosti (např. co se týče oběhového hospodářství, dobrovolných iniciativ v oblasti norem, reformy dotací na fosilní paliva, plastů atd.).

2.2.3.7 Podle judikatury WTO mohou její členové zavést opatření s cílem zlepšit zdraví občanů, ochranu životního prostředí nebo zachování biologické rozmanitosti, pokud dodrží stanovená kritéria s cílem zajistit dodržení pravidel a zvyklostí WTO. Tyto odchylky, založené na článku XX Všeobecné dohody o clech a obchodu (GATT), se považují za slučitelné s pravidly, jsou-li přiměřené a nediskriminační. Použití těchto opatření nesmí představovat *prostředek svévolné nebo neoprávněné diskriminace* nebo *skryté omezování mezinárodního obchodu*.

2.2.3.8 Generální ředitel WTO Renato Ruggiero na konferenci v Bonnu (9. prosince 1997) velice jasně vymezil hranice toho, co vlády smí nebo nesmí udělat: *Vlády smí použít jakýkoli druh omezení obchodu, včetně dovozních a vývozních kvót či zákazů dovozu a vývozu nebo uvalení daní či jiných poplatků na hranicích za účelem ochrany životního prostředí nebo zachování zdrojů v rámci své jurisdikce, pakliže jsou dodrženy základní požadavky ohledně nediskriminace a nejmenšího možného omezení obchodu. [...] Co však země podle pravidel WTO udělat nesmí, je používat omezení obchodu ve snaze změnit postupy a výrobní metody nebo jiné politiky svých obchodních partnerů. Proč? V zásadě proto, že otázka postupů a výrobních metod náleží do svrchované pravomoci každé země.*

2.2.3.9 Toto omezení, které vylučuje vměšování se do postupů a výrobních metod, představuje jasnou překážku pro zavedení pobídek pro výrobu zboží dlouhodobé spotřeby a obchod s ním.

2.2.4 *Dvoustranné možnosti nápravy pro větší soudržnost hospodářských, sociálních a environmentálních pravidel*

2.2.5 *Výhody a omezení kapitol o obchodu a udržitelném rozvoji*

2.2.5.1 EU vytvořila v dohodách o volném obchodu kapitoly o obchodu a udržitelném rozvoji s cílem zajistit, aby liberalizace obchodu a investic nevedla ke zhoršení stavu životního prostředí a pracovních podmínek.

2.2.5.2 V roce 2017 Soudní dvůr EU uznal zásadní úlohu ustanovení o udržitelném rozvoji uvedených v dohodě.⁽⁵⁾

⁽⁵⁾ Posudek 2/15 ze dne 16. května 2017, EU:C:2017:376.

2.2.5.3 V roce 2018 ⁽⁶⁾ požadoval EHSV větší ambicióznost a vymahatelnost kapitol o obchodu a udržitelném rozvoji, které by měly mít stejnou váhu jako kapitoly věnované obchodním, technickým či celním záležitostem.

2.2.5.4 V roce 2016 MOP ⁽⁷⁾ uvedla, že po roce 2088 bylo přijato 63 % dohod obsahujících ustanovení o práci, což naznačuje nárůst, a 46,8 % dohod o volném obchodu obsahujících ustanovení o práci zahrnovalo EU, USA nebo Kanadu. Referenčními texty jsou v sestupném pořadí Deklarace o základních principech a právech v práci z roku 1998, Úmluva č. 182 (o dětské práci), agenda důstojné práce a Deklarace o sociální spravedlnosti.

3. Nový způsob myšlení směřující k návrhu nové multilaterální struktury

3.1 Obecné předpoklady

3.1.1 Jakékoli nové návrhy ohledně větší soudržnosti by měly dodržovat čtyři základní zásady:

- **specializace:** *Mezinárodní organizace disponují pouze těmi pravomocemi, které jim byly svěřeny jejich členskými státy.* ⁽⁸⁾,
- **schopnost rozhodovat:** organizace mají jasná interní pravidla a postupy, které umožňují řídicím subjektům (technickým výborům nebo valným shromážděním) jednat,
- **transparentnost:** o veškerých funkčních změnách, jako je například vytvoření společné skupiny, nový statut či společné prohlášení, je nutné komunikovat transparentně uvnitř i navenek,
- **hodnocení:** je třeba podporovat vytváření kultury hodnocení vnitřního fungování.

3.1.2 EHSV ze své podstaty podporuje otevřenější komunikaci a konzultace s občanskou společností ohledně politik mezinárodních organizací a požaduje postupné zavedení stálého dialogu. Vzhledem ke svým zkušenostem je EHSV připraven hrát vedoucí roli coby zprostředkovatel při zavádění takovýchto postupů. WTO, podobně jako UNFCCC a OECD, které podporují rozsáhlý dialog s celou škálou partnerů, nedávno posílila svou spolupráci s občanskou společností nad rámec svého výročního veřejného fóra. Tyto kontakty mohou významně přispět k větší efektivitě a demokracii v multilaterálním systému obchodování. EHSV děkuje Komisi za podporu při posilování hlasu občanské společnosti na mnohostranné úrovni a vítá šestý bod nedávno zveřejněného šestibodového akčního plánu Ottawské skupiny ⁽⁹⁾.

3.1.3 Je také žádoucí ve větší míře uznat vyjednávací kapacitu sociálních partnerů. Třístranná deklarace sociálních partnerů na mezinárodní úrovni spolu se souborem mezinárodních rámcových dohod obsahují užitečná praktická pravidla a nástroje (sociální normy, vztahy s dodavateli, sociální dialog, boj proti dětské a nucené práci).

3.2 Sada multilaterálních nástrojů

Začlenění WTO do systému OSN z funkčního hlediska

3.2.1 OSN tvoří se svou sítí specializovaných agentur, jako je MOP, UNESCO, WHO, MMF, Světová banka a regionální rozvojové banky, pilíř mezinárodního pořádku I když obchodní pravidla musí přispět k dosažení cílů udržitelného rozvoje, byla WTO zřízena jako nezávislá organizace a zůstává mimo systém OSN. Generální ředitel WTO se nicméně účastní zasedání Koordinačního výboru výkonných ředitelů (CEB) OSN spolu se všemi generálními řediteli specializovaných agentur a dalších hlavních orgánů OSN. EHSV navrhuje, aby WTO informovala CEB o veškerých úspěších systému obchodních pravidel, které by přispěly ke splnění cílů udržitelného rozvoje.

⁽⁶⁾ Stanovisko EHSC REX/500 Kapitoly o obchodu a udržitelném rozvoji v dohodách EU o volném obchodu, (Úř. věst. C 227, 28.6.2018), odstavec 2.4.

⁽⁷⁾ MOP, *Labour-related provisions in trade agreements: Recent trends and relevance to the ILO (Ustanovení týkající se práce v obchodních dohodách: nejnovější trendy a význam pro MOP)*, GB.328/POL/3, odstavec 9.

⁽⁸⁾ Jan Wouters, Cedric Ryngaert, Tom Ruys a Geert De Baere (2018). *International Law: A European Perspective*, Oxford, Hart Publishing, s. 259.

⁽⁹⁾ Kanada vede skupinu členů WTO nazývanou Ottawská skupina, jejímž cílem je řešit specifické výzvy stojící před multilaterálním systémem obchodování. *June 2020 Statement of the Ottawa Group: Focusing Action on Covid-19* (Prohlášení Ottawské skupiny z června 2020: Zaměření opatření na COVID-19), červen 2020.

3.2.2 Výslovný odkaz na *udržitelný rozvoj* v preambuli dohody WTO z roku 1994 je nutné chápat jako zahrnutí cílů udržitelného rozvoje, které ztělesňují novou, všeobecně platnou definici udržitelnosti v mezinárodním právu. WTO již to podle všeho akceptuje, neboť o sobě na svých internetových stránkách hovoří jako o klíčovém prvku dosažení cílů udržitelného rozvoje.

Další propojení samostatných souborů pravidel

3.2.3 Přísnější pravidla týkající se sociálních otázek a životního prostředí

3.2.3.1 V roce 2018 zveřejnila MOP několik studií týkajících se celkového potenciálního dopadu Pařížské dohody, ekologické transformace a dovedností⁽¹⁰⁾ nebo dovedností pro zelenější budoucnost a dopadu oteplování na pracovní podmínky⁽¹¹⁾.

3.2.3.2 EHSV požaduje větší publicitu těchto zpráv a podporuje uspořádání regionálních workshopů financovaných EK v rozvojových zemích, zejména pak v nejméně rozvinutých zemích a ostrovních a zranitelných ekonomikách, na které mají kruté důsledky globálního oteplování největší sociální dopad.

3.2.3.3 V roce 2015 zveřejnila MOP Pokyny pro spravedlivý přechod k environmentálně udržitelným ekonomikám a společností pro všechny. EHSV navrhuje, aby se tyto pokyny více využívaly ve všech útvarech Komise při jejich normalizačních činnostech. Mimoto by na programu správní rady MOP měla být aktualizace těchto pokynů.

3.2.4 Větší propojení obchodních pravidel a sociálních norem

3.2.4.1 S ohledem na vzájemnost by si EHSV přál, aby WTO udělila MOP status formálního pozorovatele na schůzích svých hlavních orgánů a výborů. Kromě oficiální účasti MOP na ministerských konferencích WTO by to podpořilo zapojení MOP do interních orgánů WTO a mohlo by to přispět k začlenění dodržování mezinárodních pracovních norem do mechanismu WTO pro přezkumy obchodních politik. EHSV navrhuje, aby byla vytvořena specializovaná dočasná pracovní skupina mezi sekretariáty WTO a MOP, která by vypracovala a představila pokyny, a to do června 2021.

3.2.4.2 Kromě toho by vzhledem k dopadu pandemie COVID-19 na globální hodnotové řetězce měla být oživena Světová komise MOP pro sociální rozměr globalizace. EHSV, vycházející ze svého stanoviska k závazné smlouvě OSN⁽¹²⁾, se během německého předsednictví EU zasazuje o účinný regulační rámec, který by zajistil dodržování lidských práv a důstojné práce v globálních hodnotových řetězcích a který by zahrnoval evropský akční plán s legislativními nástroji a hmatatelnými výsledky a ambiciózní a účinná normativní opatření na celosvětové úrovni. Přispět zde prostřednictvím své úlohy musí MOP i WTO.

3.2.4.3 V procesu přezkumu regionálních a dvoustranných obchodních ujednání, jejichž počet a zeměpisné pokrytí neustále rostou, musí WTO sehrát novou úlohu v oblasti ustanovení týkajících se práce. Jelikož většina dohod o volném obchodu obsahuje ustanovení týkající se práce, měl by sekretariát WTO shromáždit, porovnat a sledovat tento nový korpus. Na tomto sledování by se mohla v rámci svého akčního plánu v oblasti důstojné práce v globálních dodavatelských řetězcích podílet MOP a jeho výsledkem by mohla být další spolupráce mezi MOP a WTO.

3.2.5 Větší propojení pravidel a politik týkajících se obchodu a klimatu

3.2.5.1 Klimatická výjimka WTO, o které se již diskutuje v akademických i podnikatelských kruzích, by mohla definovat „opatření v oblasti klimatu“: charakteristiky, cíle obecného zájmu a kritéria slučitelnosti s pravidly WTO. Takováto výjimka by členům WTO umožnila zavést opatření v oblasti klimatu interně (systém obchodování s emisemi) nebo na svých hranicích, což by zajistilo, že tato opatření nebudou představovat maskovaná protekcionistická opatření.

⁽¹⁰⁾ MOP (2018). *World employment social outlook 2018 – Greening with jobs (Sociální výhled zaměstnanosti ve světě pro rok 2018 – Ekologizace a pracovní místa)*, Ženeva.

⁽¹¹⁾ MOP (2019). *Working on a warmer planet: The impact of heat stress on labour productivity and decent work (Práce na teplejší planetě: Dopad vysokých teplot na produktivitu práce a důstojnou práci)*, Ženeva.

⁽¹²⁾ Stanovisko EHSC REX/518: *Závazná smlouva OSN o podnikání a lidských právech* (Úř. věst. C 97, 24.3.2020, s. 9).

3.2.5.2 Pro 12. ministerskou konferenci v roce 2021 by měla neformální pracovní skupina WTO připravit ministerské prohlášení WTO věnované obchodu a životnímu prostředí, která uzná roli obchodu, obchodní politiky a multilaterálního systému obchodování při podpoře úsilí mezinárodního společenství o dosažení cílů udržitelného rozvoje a dalších sdílených mezinárodních závazků v oblasti životního prostředí, jako je Pařížská dohoda. EHSV vybízí Komisi, aby pokračovala ve svém úsilí za tímto účelem.

3.2.5.3 EHSV žádá Evropskou komisi, aby vyjasnila svůj postoj k postupnému ukončování dotací na fosilní paliva v EU a aby plně podpořila veškeré nové vícestranné iniciativy v rámci WTO.

3.2.5.4 EHSV požaduje urychlené opětovné zahájení vícestranných jednání WTO o dohodě o environmentálních produktech. Ta by mělo být úžeji provázáno s Pařížskou dohodou, např. prostřednictvím dohody o environmentálních produktech a službách v souvislosti s Pařížskou dohodou (PAEGSA), již v roce 2019 navrhl Tchaj-wan a která je založena na odstranění celních sazeb na zboží a služby související se snižováním emisí uhlíku. *Zahájení zcela nových jednání, jako jsou jednání o PAEGSA, jejichž cílem je řešit tak aktuálně významné otázky, jimiž jsou změna klimatu a liberalizace mezinárodního obchodu, bude pro multilaterální systém obchodování klíčovým úspěchem* ⁽¹³⁾.

3.2.5.5 Za účelem větší soudržnosti by sekretariáty multilaterálních environmentálních dohod měly mít status pozorovatele v široké škále výborů WTO, nejen ve Výboru pro obchod a životní prostředí (např. ve výborech zabývajících se technickými překážkami nebo sanitárními a fyto-sanitárními opatřeními).

3.2.5.6 EHSV doporučuje, aby byla vytvořena společná pracovní skupina pro Program OSN pro životní prostředí, UNFCCC a WTO. Zabývala by se emisemi skleníkových plynů a záležitostmi mezinárodního obchodu a vytvářela by metodiky pro měření nebo systémy kompenzací v rámci dohod o volném obchodu (např. prostřednictvím opětovného zalesňování). Vnitrostátně stanovené příspěvky podle Pařížské dohody by měly tyto systémy kompenzací dohodnuté s třetími zeměmi brát v potaz.

4. Příspěvek EU k novému modelu udržitelného multilateralismu

4.1 S cílem bojovat proti únikům uhlíku podporuje EHSV mechanismus uhlíkového vyrovnání na hranicích EU slučitelný s WTO, který by zajistil rovné podmínky pro odvětví s vysokými emisemi CO₂ ⁽¹⁴⁾. EHSV žádá Evropskou komisi, aby dodržela svůj původní časový plán a předložila na jaře roku 2021 legislativní návrh. Nedávné posouzení dopadů při zahájení vytváření návrhu (plán) prokázalo podporu, zejména ze strany ocelářského, cementářského, chemického a elektroenergetického odvětví.

4.2 EHSV zdůrazňuje, že do příštího systému všeobecných celních preferencí (GSP) je důležité zahrnout komplexní sociální a environmentální podmíněnost pro přijímající země (nařízení (EU) č. 978/2012 ⁽¹⁵⁾).

4.3 Silnější ustanovení týkající se udržitelného rozvoje v dohodách o volném obchodu

4.3.1 Kapitoly o obchodu a udržitelném rozvoji v obchodních a investičních dohodách EU by měly být posíleny.

— Jak doporučil Evropský parlament, kapitoly o obchodu a udržitelném rozvoji by měly od obou partnerů vyžadovat, aby ratifikovali a prováděli hlavní mezinárodní nástroje v oblasti lidských práv (jako je Mezinárodní listina lidských práv), hlavní úmluvy MOP (mj. Úmluvu o bezpečnosti a zdraví pracovníků a o pracovním prostředí), Pařížskou dohodu a další mezinárodní dohody týkající se životního prostředí.

— Monitorovací výbor EHSV pro mezinárodní obchod se domnívá, že posouzení dopadů na udržitelnost by měla přezkoumat výpočetní model všeobecné rovnováhy (CGE) [...] ve srovnání s alternativními modely a zahrnovat širší soubor ukazatelů, které měří dopady na lidská a pracovní práva, změnu klimatu, biologickou rozmanitost, spotřebitele a přímé zahraniční investice. Nezbytný je širší soubor ukazatelů a větší zohlednění alternativních modelů.

⁽¹³⁾ Neoficiální dokument JOB/TE/19 ze dne 19. ledna 2018.

⁽¹⁴⁾ Stanovisko EHSC CCMI/167 Zajištění souladu mezi politikami v oblasti klimatu a energetiky z pohledu průmyslových odvětví (Úř. věst. C 353, 18.10.2019, s. 59).

⁽¹⁵⁾ Úř. věst. L 303, 31.10.2012, s. 1.

— EHSV požaduje vylepšení mechanismů panelů, v jejichž rámci by obchodní právníci, ale také odborníci v oblasti práce, klimatu či lidských práv mohli prošetřovat stížnosti v rámci kapitol o obchodu a udržitelném rozvoji. Pokud by takovéto panely odhalily jejich porušení, měl by se spustit smluvní mechanismus řešení sporů mezi státy s možnými finančními postihy či sankcemi a nápravnými opatřeními ve prospěch poškozené strany.

4.3.2 Budoucí dohody o volném obchodu, které uzavře EU, by měly obsahovat odkaz na Pařížskou dohodu a musí poskytovat pobídky, jako je nulová celní sazba na environmentální zboží nebo služby. Ustanovení čl. 22 odst. 3 dohody CETA, podle něž se strany zavazují podporovat hospodářské a obchodní toky, které pomáhají prosazovat důstojnou práci a ochranu životního prostředí, by mělo být použito i v dohodách s dalšími obchodními partnery (Nový Zéland, Austrálie). Budoucí dohody EU o volném obchodu by měly rovněž rozšířit monitorovací úlohu interních poradních skupin za sféry životního prostředí, zaměstnanosti a sociálních záležitostí.

4.3.3 Jakákoli investiční dohoda sjednaná EU, zejména s Čínou, musí obsahovat komplexní ustanovení o:

- udržitelném využívání přírodních zdrojů,
- přístupu založeném na zásadě předběžné opatrnosti ve vztahu k lidskému zdraví, přírodním zdrojům a ekosystémům,
- zásadě veřejné účasti a přístupu k informacím a spravedlnosti a
- zásadě integrace a vzájemných vztahů, obzvláště v souvislosti s lidskými právy a sociálními, hospodářskými a environmentálními cíli.

4.3.4 Nadcházející jmenování vrchního úředníka EU pro dodržování obchodních dohod pomůže zajistit účinné provádění obchodních dohod včetně pracovních práv, environmentálních závazků a úlohy občanské společnosti.

4.4 **Vedoucí úloha EU v návrhu nové multilaterální struktury**

4.4.1 Unie je jedním z mála globálních aktérů, kteří mají ústavní povinnost a mandát *podporovat mezinárodní systém založený na posílené mnohostranné spolupráci a na řádné správě věcí veřejných v celosvětovém měřítku* (čl. 21 odst. 2 písm. h Smlouvy o Evropské unii (SEU)).

4.4.2 EU jakožto organizace regionální integrace však není schopna se plně podílet na činnosti řady útvarů, orgánů a organizací systému OSN, jelikož je, co se týče hájení svých postojů a zájmů, plně závislá na svých členských státech. Více než deset let od doby, kdy vstoupila v platnost Lisabonská smlouva, kterou se EU zavázala podporovat *vícestranná řešení společných problémů, především v rámci Organizace spojených národů* (čl. 21 odst. 1 SEU), je načase, aby Unie společně se svými členskými státy vytvořila integrovanou strategii pro zaujetí silnější pozice v systému OSN.

V Bruselu dne 16. července 2020.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

PŘÍLOHA

KONANÉ PŘÍPRAVNÉ SCHŮZE

Jméno	Organizace	Funkce
Elina BARDRAM	EK	vedoucí oddělení Mezinárodní vztahy (CLIMA.A.1)
Daniele BASSO	EKOS	poradce
John BRYAN	EHSV	člen – skupina III
Cinzia DEL RIO	EHSV	člen – skupina II
Dimitru FORNEA	EHSV	člen – skupina II
Alan HERVÉ	Sciences Po Rennes	profesor mezinárodního veřejného práva
Emmanuel JULIEN	MOP	zástupce ředitele Odbor pro podniky
Bernd LANGE	EP	předseda výboru INTA
Jürgen MAIER	Forum Umwelt & Entwicklung	ředitel
Jean-Marie PAUGAM	francouzská vláda	stálý zástupce Francie při WTO
Christophe PERRIN	MOP	ředitel Odbor pro multilaterální spolupráci
Denis REDONNET	EK	ředitel WTO, právní záležitosti a obchod se zbožím (TRADE. DGA2.F)
Lutz RIBBE	EHSV	člen – skupina III
Victor VAN VUUREN	MOP	ředitel Odbor pro podniky
Lieve VERBOVEN	MOP	ředitelka kanceláře EU
Jan WOUTERS	Univerzita v Lovani	profesor v oboru mezinárodního práva a mezinárodních organizací

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Zdanění ekonomiky sdílení – požadavky v oblasti výkaznictví**(dodatkové stanovisko)**

(2020/C 364/09)

Zpravodajka: **Ester VITALE**

Rozhodnutí předsednictva	18. 6. 2019
Právní základ	článek 29 prováděcích předpisů (2010) dodatkové stanovisko
Odpovědná sekce	Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost
Přijato v sekci	24. 6. 2020
Datum přijetí na plenárním zasedání	16. 7. 2020
Plenární zasedání č.	553
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	210/1/6

1. Závěry a doporučení

1.1 Zdanění a daňové politiky je nutné přizpůsobovat neustálému vývoji ekonomiky sdílení. EHSV se domnívá, že by se v této souvislosti neměly vytvářet nové nebo zvláštní režimy zdanění, ale že by bylo vhodnější přizpůsobit platné právní předpisy a daňové modely novým hospodářským podmínkám a zároveň zachovat rovné podmínky pro jednotlivé zúčastněné subjekty.

1.2 EHSV žádá, aby vnitrostátní daňové systémy braly ekonomiku sdílení a digitální platformy v potaz, aby byly v tomto odvětví respektovány zásady, jimiž se vyznačuje spravedlivý systém zdanění, tj. soudržnost, předvídatelnost a neutralitu, a aby byl zároveň zaručen veřejný zájem na plnění daňových povinností všemi dotčenými subjekty.

1.3 EHSV je přesvědčen, že daňové politiky, které se vztahují na digitalizaci hospodářství a vývoj operativních nástrojů a řešení, musí být koordinovány na mezinárodní úrovni. EHSV proto vítá úzkou spolupráci mezi Komisí, členskými státy a OECD/G20 a uznává, že doposud zahájené formy spolupráce přinesly hmatatelné výsledky a další, ještě významnější, mohou takoveto výsledky přinést v budoucnu.

1.4 Je důležité, aby orgány na mezinárodní, evropské i vnitrostátní úrovni jednaly účinně a rychle a aby se zabývaly otázkami, které digitální ekonomika a ekonomika sdílení přinášejí, a to proaktivně, nikoli jen v reakci na nastalé konkrétní záležitosti.

1.5 Zásadním tématem v souvislosti se systémy zdanění ekonomiky sdílení je povinnost digitálních platforem zajišťovat shromažďování informací o provedených transakcích, jejich oznamování daňovým úřadům a jejich ukládání (požadavky v oblasti výkaznictví). Tyto povinnosti by neměly pro platformy znamenat nadměrnou administrativní zátěž.

1.6 Vhodné sdílení informací v rámci funkčního a přiměřeného systému shromažďování a výměny údajů by mohlo jednak usnadnit činnost daňových orgánů a jednak zaručit jistý a předvídatelný systém pro podniky, což by bylo prospěšné pro odvětví ekonomiky sdílení jako celek.

1.7 EHSV by uvítal vypracování evropské normy pro shromažďování údajů a informací o uživateli, které by platformy musely sdělovat daňovým orgánům a po určitý čas uchovávat. Požadavky na výkaznictví by měly být jasné a harmonizované mezi jednotlivými členskými státy. Evropská norma by mohla omezit jednostranná opatření členských států, jejichž výsledkem by byly kontraproduktivní nestejnoroelé právní předpisy a nejasnosti při jejich uplatňování na vnitřním trhu.

1.8 Pokud jde o obecné zásady, jimiž by se měly řídit právní předpisy v oblasti výkaznictví, EHSV považuje za nezbytné zaujmout přístup zohledňující zásadu proporcionality odvozenou z judikatury Soudního dvora EU, a umožnit tak dosažení sledovaného legislativního cíle, tedy shromažďování jasných a užitečných informací pro činnost daňových orgánů, aniž by to bylo zbytečně a neúměrně zatěžující na úkor soukromého zájmu platforem a koncových uživatelů.

1.9 EHSV se domnívá, že daňová pravidla pro ekonomiku sdílení, včetně pravidel týkajících se požadavků v oblasti výkaznictví, by měla být individuálně přizpůsobena různým odvětvím a různým činnostem ekonomiky sdílení, které se od sebe často liší.

1.10 EHSV se domnívá, že je důležité posoudit, zda by budoucí provádění směrnice o určitých požadavcích na poskytovatele platebních služeb týkajících se žádostí o poskytnutí informací za účelem odhalení podvodů v oblasti DPH mohlo být využito rovněž k přímému zdanění souvisejícímu s požadavky v oblasti výkaznictví.

1.11 Výměna informací mezi soukromými subjekty a orgány veřejné správy bude muset samozřejmě probíhat v souladu s evropskými právními předpisy o ochraně soukromí a zpracování osobních údajů jednotlivců a podle zásad nezbytnosti, proporcionality a striktního výkladu odchylek od obecných zásad ochrany soukromí z důvodu vymáhání daňových předpisů.

2. Úvod a obecné zásady

2.1 Vypracování účinných daňových politik pro ekonomiku sdílení je výzvou jak pro evropské, tak vnitrostátní instituce i pro subjekty působící v tomto odvětví. V tomto ohledu je zásadní, aby byly zajištěny rovné podmínky pro různé subjekty ekonomiky sdílení a také pro tradiční hospodářské subjekty působící ve stejných odvětvích jako subjekty ekonomiky sdílení.

2.2 EHSV se domnívá, že ekonomika sdílení v posledních letech neustále roste a je příležitostí k dalšímu rozvoji zemí Evropské unie i v budoucnosti, neboť umožňuje mobilizovat netušené zdroje a vyvolat iniciativu jednotlivých občanů. Zároveň uznává, že v zájmu zajištění ochrany spotřebitelů, ochrany práv pracovníků, dodržování daňových povinností a fungování spravedlivé hospodářské soutěže je nezbytná regulace.

2.3 Definice „ekonomiky sdílení“ používaná v tomto stanovisku označuje obchodní modely, v nichž jsou činnosti usnadňovány platformami pro spolupráci, které umožňují dočasné využívání zboží nebo služeb často poskytovaných soukromými osobami. V tomto ohledu by i z metodického hlediska bylo na místě dosáhnout minimálního konsenzu mezi Evropskou unií a členskými státy ohledně pojmu „ekonomika sdílení“, aby se předešlo značným rozdílům mezi odlišnými definicemi používanými na vnitřním trhu.

2.4 Ekonomika sdílení je složitý ekonomický jev, který je třeba komplexně regulovat, protože se týká různých oblastí společnosti a řady právních nástrojů, jež se tradičně vztahují na různá témata. Neustálý vývoj ekonomiky sdílení má například dopad na pravidla v oblasti spotřebitelského práva, pracovního práva, sociálního zabezpečení, smluvního práva, práva na soukromí a práva v oblasti veřejných služeb.

2.5 EHSV zdůrazňuje, že je třeba, aby vnitrostátní daňové systémy byly na evropské úrovni účinně koordinovány a aby náležitě zohledňovaly nové modely činností souvisejících s ekonomikou sdílení. Dodržování zásad spravedlivého daňového systému (tj. soudržnost, předvídatelnost a neutralita) ve vztahu k těmto novým modelům je nezbytné pro všechny zúčastněné strany – orgány veřejné správy, podniky i spotřebitele.

2.6 Tradiční daňová pravidla se však jen těžko přizpůsobují neustálému vývoji technologií, čímž často vzniká časový nesoulad mezi velmi rychlým tempem vývoje digitální ekonomiky a tempem vývoje daňových pravidel. Bylo by proto vhodné, aby přizpůsobování tradičních pravidel a zásad aktuálním změnám probíhalo včas a vhodným způsobem a aby zásahy evropských normotvůrců a jednotlivých vnitrostátních zákonodárců byly koordinované.

2.7 Zejména je důležité, aby orgány na mezinárodní, evropské i vnitrostátní úrovni jednaly rychle, účinně a koordinovaně a aby se zabývaly novými otázkami, které digitální ekonomika a ekonomika sdílení přinášejí, a to proaktivně, nikoli jen v reakci na nastalé konkrétní záležitosti.

2.8 EHSV je přesvědčen, že v kontextu digitalizace hospodářství by daňové politiky a vypracování konkrétních nástrojů a řešení měly být koordinovány na mezinárodní nebo dokonce globální úrovni. EHSV proto vítá úzkou spoluprací mezi Komisí, členskými státy a OECD/G20 a uznává, že tato spolupráce již přinesla určité hmatatelné výsledky a v budoucnu může přinést další, ještě významnější.

3. Požadavky na výkaznictví

3.1 Zásadním tématem v souvislosti se systémy zdanění ekonomiky sdílení je povinnost digitálních platform zajišťovat shromažďování informací o provedených transakcích, jejich oznamování daňovým úřadům a jejich ukládání. Vhodné sdílení informací v rámci funkčního a přiměřeného systému shromažďování a výměny údajů by mohlo jednak usnadnit činnost daňových orgánů, které by měly údaje získávat snadno a rychle, a jednak zaručit předvídatelný systém pro platformy a jejich uživatele. Požadavky v oblasti výkaznictví by neměly představovat nadměrnou administrativní zátěž pro platformy ani pro provozovatele z tohoto odvětví.

3.2 Existuje několik příkladů efektivní spolupráce mezi platformami a daňovými úřady v odvětví dopravy, například v Estonsku, kde byly zavedeny metody pro podávání daňového přiznání řidičů, kteří jsou zapojeni do platformy pro sdílení automobilů. Další příklad inovativního řešení pochází rovněž z Estonska, kde musí být orgánům sděleno stanovené minimální a přiměřené množství údajů a provozovatelé platformy mohou pro daňové účely používat zvláštní bankovní účet. Tento běžný účet usnadňuje přímý a rychlý styk mezi hospodářskými subjekty, jejich bankami a daňovými orgány. V některých regionech však byla zaznamenána malá ochota internetových platform spolupracovat s finančními orgány.

3.3 EHSV by proto uvítal vypracování evropské normy pro shromažďování údajů a informací, které by platformy musely sdělovat daňovým orgánům a po určitý čas uchovávat. Řada různých jednostranných opatření jednotlivých členských států a souběžná existence nesourodých systémů na vnitřním trhu – které jsou již do určité míry zavedeny – totiž povede k provozním obtížím a neefektivnosti celého odvětví ekonomiky sdílení.

3.4 Vytvoření harmonizovaného evropského modelu výkaznictví by mělo vycházet z poznatků a zkušeností, které byly dosud získány v praxi. V různých členských státech se v současnosti uplatňují systémy výkaznictví, které se od sebe liší jak z organizačního hlediska, tak co do množství a typu údajů, které jsou shromažďovány a předávány. V některých členských státech jsou systémy výkaznictví velmi neflexibilní a vyžadují od platformy značné úsilí, zatímco v jiných členských státech jsou systémy flexibilnější a mají menší dopad na běžnou praxi. Zkušenosti některých členských států rovněž ukazují, že nepovinné a dobrovolné systémy výkaznictví nad rámec konkrétních právních požadavků nefungují účinně.

3.5 EHSV se domnívá, že stávající roztříštěnost není z dlouhodobého hlediska udržitelná, neboť by mohla vést k nadměrným nákladům na dodržování předpisů a nízké účinnosti, která bude souviset s nedostatečnou homogenitou předpisů v jednotlivých oblastech vnitřního trhu. Je proto třeba najít vyvážený a přiměřený přístup k výkaznictví, který zaručí jednodušší a funkční systém. Zjednodušení požadavků v oblasti výkaznictví by mohlo představovat konkrétní podnět k dodržování předpisů ze strany digitálních platform.

3.6 Pokud jde o obecné zásady, jimiž by se měly řídit právní předpisy upravující zdanění ekonomiky sdílení obecně a konkrétně požadavky v oblasti výkaznictví, považuje EHSV za nezbytné zaujmout přístup zohledňující zásadu proporcionality v souladu s judikaturou Soudního dvora EU. Bude proto nezbytné umožnit dosažení sledovaného legislativního cíle, tj. shromažďovat ve veřejném zájmu jasné informace, které budou pro daňové orgány užitečné, aniž by to příliš ohrožovalo soukromé zájmy platformy a koncových uživatelů.

3.7 Tento přístup by měl daným subjektům zajistit jasná a předvídatelná pravidla, aby nevznikaly nadměrné náklady na dodržování předpisů (např. zbytečnými a nepřiměřenými požadavky v oblasti údajů) na jedné straně a aby se zajistilo účinné shromažďování informací daňovými orgány na straně druhé.

3.8 Přiměřený a racionální systém výkaznictví by měl rovněž z kvalitativního hlediska stanovit, které údaje jsou nezbytně nutné a musí být shromažďovány pro účely prosazování daňových pravidel, aniž by tím platformám a jejich profesionálním uživatelům nebo konečným uživatelům vznikala nadměrná zátěž. S ohledem na přiměřenost by také bylo vhodné rozlišovat mezi profesionálními subjekty působícími v ekonomice sdílení a neprofesionálními subjekty, přičemž požadavky na výkaznictví by měly být pro tyto dvě různé kategorie náležitě upraveny.

3.9 Mezi další aspekty, které by měly být na evropské úrovni harmonizovány, patří: i) obecné podmínky upravující zákonnost zpracování správcem údajů; ii) dotčené subjekty údajů; iii) subjekty a účely, pro které mohou být osobní údaje poskytnuty; iv) stanovení metod zpracování; v) omezení účelu zpracování; vi) doba uchovávání.

3.10 Výměna informací mezi soukromými subjekty a orgány veřejné správy bude muset samozřejmě probíhat v souladu s evropskými právními předpisy o ochraně soukromí a zpracování osobních údajů jednotlivců a podle zásad nezbytnosti, proporcionality a striktního výkladu odchylek od obecných zásad ochrany soukromí z důvodu vymáhání daňových předpisů.

3.11 V tomto ohledu by mohlo být užitečné zlepšit a podpořit i výměnu informací mezi různými vnitrostátními daňovými orgány, a vytvořit tak účinné formy spolupráce, které budou zaměřeny na předcházení podvodům a různým formám vyhýbání se daňovým povinnostem, a harmonizovat postupy zavedené různými orgány.

3.12 Daňová pravidla pro ekonomiku sdílení, včetně systémů výkaznictví, by měla být v každém případě přizpůsobena různým odvětvím ekonomiky sdílení, neboť různé činnosti spadající do rámce příslušného odvětví mají často odlišné a zvláštní aspekty, které vyžadují specifická a konkrétní pravidla.

3.13 EHSV v každém případě doporučuje, aby byly v souladu se zásadou daňové neutrality zaručeny rovné daňové podmínky pro činnosti prováděné prostřednictvím ekonomiky sdílení i pro tradiční srovnatelné činnosti, aby nebylo narušeno fungování těchto trhů, na nichž souběžně probíhají aktivity prováděné tradiční formou a prostřednictvím ekonomiky sdílení.

3.14 V neposlední řadě by pro stimulování růstu ekonomiky sdílení mohlo být účelné určit minimální hodnoty, při jejichž nedosažení lze určité činnosti považovat za neprofesionální nebo ekonomicky nevýznamné, a proto se na ně mohou vztahovat zvláštní daňové výjimky. Je nicméně důležité, aby byly tyto minimální hodnoty stanoveny rozumně a na základě důkladné analýzy právního dopadu.

4. DPH a ekonomika sdílení

4.1 Pro účely DPH je nezbytné přesně vymezit pojem „osoba povinná k dani“ a stanovit, zda daná osoba vykonává hospodářskou činnost. Dále je zatím obtížné stanovit, jak se bude z daňového hlediska zacházet s transakcemi uskutečňovanými v rámci ekonomiky sdílení, které sice nejsou hrazeny v hotovosti, nicméně jsou spojeny s určitým protiplněním nebo protihodnotou. Jedná se například o transakce, které spočívají ve využívání osobních údajů uživatelů a získávání hodnoty z těchto údajů.

4.2 Přesněji řečeno, pro účely DPH je nutné odlišit tři různé situace, pokud jde o odměny za služby: **i)** situace, kdy jsou služby poskytovány za peněžní úplatu; **ii)** situace, kdy nedochází k peněžní úplatě, ale služba je hrazena jinou službou nebo nepeněžní odměnou, a **iii)** situace, kdy jsou služby poskytovány bezplatně a nedochází k protiplnění⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Schůze Skupiny odborníků na DPH – 1. dubna 2019, taxud.c.1(2019)2026442 – EN, Režim DPH v ekonomice sdílení, VEG 081.

4.3 Vzhledem ke konkrétním okolnostem, které mohou vyvstat v souvislosti s předchozím bodem ii), požaduje EHSV podrobné prozkoumání toho, zda činnosti platform pro spolupráci podléhají povinnosti odvodu DPH či nikoliv.

4.4 V této souvislosti považuje EHSV za užitečnou první studii *Skupiny odborníků na DPH* Evropské komise s názvem „*Režim DPH v ekonomice sdílení*“ a očekává v tomto směru další prohlubování poznatků.

4.5 Bylo by rovněž vhodné, aby Evropská komise a vnitrostátní daňové orgány podporovaly spolupráci a koordinaci při provádění předpisů o DPH v odvětví ekonomiky sdílení, a to jak za účelem rozvoje harmonizovaných operačních postupů, tak za účelem výměny informací užitečných pro činnosti spojené s prosazováním práva a předcházením podvodům a případům vyhýbání se daňovým povinnostem.

4.6 EHSV se domnívá, že je důležité posoudit, zda by budoucí provádění směrnice o určitých požadavcích na poskytovatele platebních služeb týkajících se odhalování podvodů v oblasti DPH mohlo být v souvislosti s požadavky v oblasti výkaznictví využito rovněž k přímému zdanění, a to jak co se týče plateb kreditní kartou na internetu, tak plateb uskutečňovaných prostřednictvím přímých bankovních převodů a jiných způsobů rychlé platby.

V Bruselu dne 16. července 2020.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Evropský klimatický pakt**(průzkumné stanovisko)**

(2020/C 364/10)

Zpravodaj: **Dimitris DIMITRIADIS**Spoluzpravodaj: **Peter SCHMIDT**

Konzultace	Evropská komise, 11. 3. 2020
Právní základ	článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí
Přijato v sekci	29. 6. 2020
Přijato na plenárním zasedání	16. 7. 2020
Plenární zasedání č.	553
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	206/4/2

1. Závěry a doporučení

1.1 Procházíme klimatickou krizí. V době celosvětové zdravotní krize a hrozící hospodářské krize, které jsou způsobeny pandemií COVID-19, je třeba znovu potvrdit odhodlání EU přispět k přechodu na udržitelnou, odolnou a klimaticky neutrální ekonomiku blahobytu účinně využívající zdroje. Potřebujeme nyní zásadní proměnu kultury, infrastruktury, chování, občanské účasti a životních podmínek, jež bude mít dopad na občany, ale také je v mnoha ohledech posílí.

1.2 Změna klimatu ohrožuje nás všechny, ale stejně jako pandemie má i ona nejhorší důsledky pro nejzranitelnější a nejvíce marginalizované lidi. Je nesmírně důležité, aby nikdo nebyl opomenut.

1.3 EHSV zdůrazňuje, že aktivní účast všech složek společnosti – podniků, zaměstnanců, výzkumných pracovníků, spotřebitelů, komunit a občanů a jejich organizací – má zásadní význam pro mobilizaci přechodu na klimatickou neutralitu.

1.4 EHSV tedy podporuje požadavek, aby se Evropská unie zavázala k dosažení uhlíkové neutrality do roku 2050 a v souladu s tím upravila svůj cíl týkající se snížení emisí skleníkových plynů do roku 2030. Ve zprávě Programu OSN pro životní prostředí (UNEP) z roku 2019 o nedostatečném úsilí při snižování emisí („Emissions Gap Report 2019“) se uvádí, že má-li se globální oteplování omezit na 1,5 °C, je nutné, aby se celosvětové emise snižovaly o 7,6 % ročně, a to už od letošního roku. V přepočtu to znamená, že by se do roku 2030 musely emise snížit o 68 %.

1.5 Přechod na participativní model je vyžadován na všech úrovních stupních a při provádění klimatického paktu má Komise významnou příležitost a povinnost vytvořit inovativní přístup, který bude odrážet, podporovat a podněcovat činnost, ke které již dochází v občanské společnosti, v rámci komunit, měst a regionů.

1.6 Participativní modely, které jsou příliš úzce zaměřené nebo jsou koncipovány způsobem, který omezuje rozsah zkoumaných změn, nebo mohou být opomíjeny institucí, která je zavedla, budou mít za následek pouze znepokojení a rozčarování zapojených subjektů.

1.7 Evropa musí vyvolat systémovou změnu, co se týče opatření v oblasti klimatu, prostřednictvím inovací (technologických a sociálních) tím, že propojí nabídku inovací se subjekty na straně poptávky, těmi, jichž se problém dotýká, a subjekty s velkými ambicemi z hlediska provádění změn. Digitální transformace by se měla řídit cíli udržitelného rozvoje, aby se zamezilo rizikům, včetně těch, jež se týkají práv pracovníků⁽¹⁾. Provádění evropského pilíře sociálních práv spolu se Zelenou dohodou pro Evropu skýtá příležitost uskutečnit spravedlivou transformaci zaměřenou na cíl zajistit všem kvalitní pracovní místa.

1.8 Mezi obecné problémy, které nejčastěji uvádějí subjekty občanské společnosti, jež se zapojují do opatření v oblasti klimatu, patří nedostatečný přístup k financím, nedostatek odborných znalostí, nedostatek personálu a nedostatečné uznání, jakož i absence konzistentní rétoriky ze strany EU a vlád jednotlivých států.

1.9 Dosažení unijních a mezinárodních klimatických cílů bude vyžadovat rozsáhlé finanční zdroje. Prostředky vyčleněné na Zelenou dohodu pro Evropu (z veřejných i soukromých zdrojů) a prostředky fondu na podporu oživení ve výši 750 miliard EUR, včetně prostředků přidělených na proces evropského semestru, by měly být zaměřeny na udržitelné oživení, mj. i na opatření v oblasti klimatu.

1.10 Podmínčnost financování v souvislosti s udržitelnými postupy ve všech odvětvích by měla být normou pro přípravu plánů oživení po skončení pandemie COVID-19, jež budou zaměřeny na Agendu OSN pro udržitelný rozvoj 2030 a Pařížskou dohodu. Oživení po krizi COVID-19 by neměla být „návratem zpět k normálu“, tedy tam, kde jsme byli předtím, ale spíše „odrazem vpřed“ za něčím novým a lepším.

1.11 Je nutné budovat kapacity všech zainteresovaných stran a poskytovat jim technickou podporu, aby bylo možné přejít k odolnější a udržitelnější budoucnosti. Vytvoření fóra pro financování opatření v oblasti klimatu na úrovni EU by umožnilo podpořit přístup k finančním prostředkům a odstranit překážky.

1.12 EHSV navrhuje platformu zainteresovaných stran evropského klimatického paktu založenou na zásadách inkluзивnosti, transparentnosti a skutečné účasti a odpovědné úlohy subjektů působících v oblasti klimatu na všech úrovních.

1.13 Klimatický pakt by měl občanům umožnit změnu systémů prostřednictvím průzkumu, pokusů a ukázek. Zcela zásadní význam budou mít víceúrovňové perspektivy, vytváření vizí, vyprávění příběhů a zpětné stanovení postupů. Je třeba posílit a usnadnit širokou škálu iniciativ v oblasti klimatu.

2. Úvod

2.1 Řešení problémů souvisejících s klimatem a životním prostředím se stává stále naléhavějším úkolem a vyžaduje zásadní přehodnocení současných neudržitelných sociálně-ekonomických přístupů. Celosvětová pandemie COVID-19 ukázala, že pouhá úprava našeho životního stylu a systémů nebude stačit. Již v období před vypuknutím pandemie probíhaly zásadní změny ve výrobních metodách, jež měly dopad na podniky, pracovníky a organizaci práce a které by se mohly v důsledku pandemie ještě zrychlit. Evropská komise přijala Zelenou dohodu pro Evropu jako novou strategii pro sociálně-ekonomické a finanční modely EU, které jsou udržitelné, čistší, bezpečnější a zdravější.

2.2 Po skončení krize způsobené onemocněním COVID-19 je třeba, aby se závazky v oblasti klimatu a udržitelnosti staly ústředními body politiky oživení a rekonstrukce a příslušných rozpočtů, tak aby EU nepokračovala ve vysoké produkci uhlíku. Pokrizová opatření musí být navržena tak, aby vytvářela odolnost systému, chránila a zachovávala biologickou rozmanitost, upřednostňovala veřejné zdraví a zároveň nikoho neopomíjela a připravovala půdu pro ekonomiku blahobytu. V této souvislosti by se od Zelené dohody pro Evropu nemělo upustit ani by neměla být odkládána, nýbrž je třeba ji posílit.

2.3 Úspěch této dohody bude do značné míry záviset na schopnosti EU spolupracovat se svými občany. S ohledem na to připravuje Komise evropský klimatický pakt, který má spojovat různé subjekty, včetně regionů, místních orgánů, místních komunit, občanské společnosti, škol, podniků a jednotlivců.

⁽¹⁾ Síť řešení pro udržitelný rozvoj (SDSN), OSN, Six Transformations to achieve the Sustainable Development Goals (šest transformací pro dosažení cílů udržitelného rozvoje).

3. Potřeba spolupracovat s občanskou společností a občany v oblasti klimatu

3.1 Čelíme globální klimatické krizi. Vlády jednotlivých zemí zatím na stav klimatu nereagovaly dostačujícím způsobem a svět nesměruje ke splnění cíle Pařížské dohody a cílů udržitelného rozvoje. Mladí lidé účastníci se stávek proti změně klimatu a další subjekty z řad celé občanské společnosti důrazně vyzývají k přijetí mnohem ambicióznějších a naléhavějších opatření v oblasti klimatu. Subjekty s rozhodovací pravomocí, které podepsaly Agendu pro udržitelný rozvoj 2030 a Pařížskou dohodu, mají za úkol neprodleně se zabývat těmito požadavky, učinit odhodlaná a ambiciózní politická rozhodnutí a přijmout nový model inkluzivních opatření v oblasti klimatu, na nichž se budou aktivně podílet všechny zainteresované strany.

3.2 EHSV tedy podporuje požadavek, aby se Evropská unie zavázala k dosažení uhlíkové neutrality do roku 2050 a v souladu s tím upravila svůj cíl týkající se snížení emisí skleníkových plynů do roku 2030⁽²⁾. EHSV očekává, že nové emisní cíle do roku 2030 budou stanoveny na základě důkladné analýzy a řádného posouzení dopadů. EHSV se rovněž domnívá, že existují jednoznačné důvody ke stanovení cíle snížit emise do roku 2030 minimálně o 55 %, aby tak EU mohla ze své strany reagovat na obrovskou celosvětovou potřebu omezit emise. Ve zprávě Programu OSN pro životní prostředí (UNEP) z roku 2019 o nedostatečném úsilí při snižování emisí („Environment Emissions Gap Report“)⁽³⁾ se například uvádí, že má-li být dosaženo cíle 1,5 °C vytyčeného v Pařížské dohodě, je nutné stanovit na celosvětové úrovni podstatně ambicióznější cíl snížení emisí do roku 2030⁽⁴⁾.

3.3 Podle průzkumu Eurobarometr z roku 2019 vnímá 93 % občanů EU změnu klimatu jako závažný problém a 79 % jako velmi závažný problém. Převážná většina respondentů se domnívá, že je důležité, aby vláda jejich státu stanovila ambiciózní cíle zaměřené na zvýšení podílu energie z obnovitelných zdrojů (92 % respondentů) a zlepšení energetické účinnosti (89 % respondentů).

3.4 Klimatický pakt musí využít energii evropských občanů k tomu, aby se do roku 2050 naplnila vize Zelené dohody pro Evropu, jež spočívá v prosperující a inkluzivní společnosti odolné vůči změnám klimatu a s oběhovým hospodářstvím s nulovými čistými emisemi. Zpráva Mezivládního panelu pro změnu klimatu (IPCC) výslovně upozorňuje na potřebu „rychlých, dalekosáhlých a bezprecedentních změn ve všech oblastech společnosti“. Postupné změny nebudou stačit. Úzké zaměření na snížení emisí CO₂ je na místní úrovni kontraproduktivní, neboť omezuje angažovanost a uvažování a významně omezuje změny, které jsou zamýšleny a prováděny. Nyní je zapotřebí zásadní proměna hospodářských, sociálních a finančních systémů, která vyvolá exponenciální změnu v mírách dekarbonizace a posílí odolnost vůči změnám klimatu. Aby k tomu mohlo dojít, je zapotřebí podnětná, obecná a různorodá rétorika, která vysvětluje, proč se svět musí změnit.

3.5 Současná celosvětová krize způsobená pandemií COVID-19 ukázala, že vlády mohou přijmout radikální opatření ke zmírnění existenciální hrozby a občané jsou schopni přizpůsobit se, alespoň krátkodobě, novému omezenému životnímu stylu, který tato opatření ukládají. Důležité je, že komunity, podniky, sociální partneři a další nestátní subjekty zastávají klíčovou úlohu v reakci na pandemii, často určují potřeby a navrhují a provádějí opatření přiměřená situaci rychlejším, účinnějším a tvořivějším způsobem, než bylo možné v rámci přístupu vycházejícího shora.

3.6 Posun do další fáze reakce na COVID-19 představuje ohromnou příležitost a zároveň obrovské riziko. Hospodářská opatření a balíčky fiskálních opatření, jež mají podpořit a znovu nastartovat evropskou ekonomiku, musí zohlednit taxonomii EU pro udržitelné investice a přímo financovat subjekty, které jsou udržitelné nebo mají potenciál stát se udržitelnými a učinit závazky, jež budou podrobeny sledování, k bezodkladnému určení a provedení nezbytných změn.

(2) Zpravodajka Evropského parlamentu pro evropský právní rámec pro klima (COM(2020) 80) Jytte Guteland navrhuje, aby byl cíl Unie v oblasti klimatu pro rok 2030 zvýšen tak, aby mohlo být dosaženo 65 % snížení emisí ve srovnání s úrovní v roce 1990. Komise by proto měla do 30. června 2021 posoudit, jak by bylo třeba změnit právní předpisy Unie, kterými se dotčený vyšší cíl provádí.“

(3) Zpráva o nedostatečném úsilí při snižování emisí („Environment Emissions Gap Report“) z roku 2019.

(4) Ve zprávě Programu OSN pro životní prostředí (UNEP) z roku 2019 o nedostatečném úsilí při snižování emisí („Emissions Gap Report 2019“) se uvádí, že má-li se globální oteplování omezit na 1,5 °C, je nutné, aby se celosvětové emise snižovaly o 7,6 % ročně, a to už od letošního roku. V přepočtu to pro EU znamená, že by do roku 2030 musela snížit emise o 68 %.

3.7 Závažné narušení způsobené onemocněním COVID-19, které vedlo k pozastavení uplatňování fiskálních pravidel, prokázalo, že je možný jiný pohled, když jsou v sázce lidské životy, ekonomika a zachování života na Zemi v takové podobě, v jaké jej známe. Víze sociálního pokroku, která je založena pouze na úsilí o zvyšování hrubého domácího produktu (HDP), nezahrnuje důležité prvky individuálního a společenského blahobytu a v dostatečné míře nezohledňuje environmentální a sociální aspekty. Proto je nutné učinit krok od ekonomiky založené na HDP k ekonomice blahobytu ⁽⁵⁾ ⁽⁶⁾.

3.8 Jedním způsobem, jak zlepšit ambice v oblasti klimatu, je vytvořit příznivé prostředí pro větší angažovanost nestátních subjektů, mezi něž patří nejrůznější typy podniků, včetně malých a středních podniků a mikropodniků, investoři, sociální partneři, družstva, města a regiony, odborové svazy, místní komunity a občanská sdružení, zemědělci, školy, náboženská sdružení, mládežnické organizace a jiné nevládní organizace.

3.9 Příznivé prostředí vyžaduje zásadní posun od konzultací a zapojení na základě přístupu „shora dolů“ ke spolunavrhování, spoluvytváření a posílení postavení. Standardní modely konzultací málokdy sahají nad rámec velmi úzkých, dobře zajištěných složek společnosti. Jednotlivcům, organizacím a podnikům, které mohou z transformační změny získat nejvíc a které k ní nejvíce přispívají, je třeba nabídnout skutečnou možnost účasti na rozhodování, pokud mají tomuto procesu věnovat čas a energii.

3.10 EHSV v roce 2018 vyzval, aby byl zahájen „evropský dialog o nestátních opatřeních v oblasti klimatu“ ⁽⁷⁾. Je třeba, aby účelem dialogu bylo nejen vyzdvihovat a prezentovat jednotlivá opatření, ale také reagovat na potřeby nestátních subjektů a podněcovat za tímto účelem vytváření nových partnerství mezi nestátními subjekty a různými úrovněmi správy, usnadňovat vzájemné učení, odbornou přípravu a vzájemné poradenství a usnadňovat přístup k financování.

3.11 EHSV navrhl ⁽⁸⁾, aby byl zaveden stálý občanský dialog, který bude povinnou součástí přípravy veškerých významných politických rozhodnutí a veškerých příslušných iniciativ na všech úrovních.

3.12 Komise prozatím tato doporučení ⁽⁹⁾ nezohlednila. Klimatický pakt umožňuje institucím úzce spolupracovat na vytvoření rámce pro zapojení občanské společnosti a občanů, který bude vycházet ze stávajících postupů konzultací, ale bude je přesahovat.

4. Využití stávajících postupů týkajících se zapojení občanské společnosti a občanů

4.1 Stávající příklady občanských shromáždění, občanských dialogů a podobných poradních postupů zapojení ⁽¹⁰⁾ na vnitrostátní, regionální a místní úrovni prokazují schopnost a touhu občanů převzít odpovědnost za řešení klimatické krize. Často se stává, že širší participativní přístupy (pokud jsou pečlivě vymezeny) vedou k významným výsledkům v oblasti udržitelnosti, aniž by byly výslovně zaměřeny na klimatickou krizi. Svědčí nejen o silné potřebě participativní demokracie a poptávce po ní, ale také o schopnosti vlád vytvářet takový prostor a podnikat politické kroky na základě jejich návrhů.

4.1.1 V roce 2019 se 150 náhodně vybraných francouzských občanů začalo zamýšlet nad touto otázkou: „Jak můžeme v duchu sociální spravedlnosti do roku 2030 snížit emise skleníkových plynů alespoň o 40 %?“ Zasedání tohoto občanského shromáždění se konají v Hospodářské a sociální radě Francie. Vláda má v plánu, že se veřejně vyjádří k návrhům a zveřejní předběžný časový plán pro jejich provedení ⁽¹¹⁾.

4.1.2 Shromáždění irských občanů, které bylo zřízeno v roce 2016, tvořilo 100 občanů, kteří byli náhodně zvoleni, aby zastupovali irské voliče. Jejich úkolem bylo projednat témata sahající od ústavního zákazu potratu po zajištění vedoucí pozice Irska v boji proti změně klimatu. Parlamentní výbor, který byl zřízen, aby rozvíjel doporučení shromáždění ohledně změny klimatu, se významnou měrou podílel na tvorbě zlomového akčního plánu Irska v oblasti klimatu zveřejněného v červnu 2019.

⁽⁵⁾ Stanovisko EHSV Udržitelné hospodářství v souladu s našimi potřebami (Úř. věst. C 106, 31.3.2020, s. 1).

⁽⁶⁾ Ekonomie blahobytu – obor ekonomie, jehož cílem je vyhodnocovat hospodářské politiky s ohledem na jejich vliv na blahobyt společnosti. Vznikl ve 20. století jakožto přesně vymezený obor ekonomické teorie.

⁽⁷⁾ Stanovisko EHSV Zintenzivnění opatření nestátních subjektů v oblasti klimatu (Úř. věst. C 227, 28.6.2018, s. 35).

⁽⁸⁾ Stanovisko EHSV Dlouhodobá strategie EU v oblasti snižování emisí skleníkových plynů (Úř. věst. C 282, 20.8.2019, s. 51).

⁽⁹⁾ Návrhy byly uvedeny již ve stanovisku EHSV Vytvoření koalice mezi občanskou společností a orgány na nižší než celostátní úrovni správy s cílem splnit závazky Pařížské dohody (Úř. věst. C 389, 21.10.2016, s. 20).

⁽¹⁰⁾ <https://www.thersa.org/discover/publications-and-articles/rsa-blogs/2018/07/our-call-for-action-on-deliberative-democracy>.

⁽¹¹⁾ <https://www.conventioncitoyennepourleclimat.fr/en/>.

4.1.3 Ve dvou španělských významných městech byly zavedeny občanské dialogy a místní fóra za účelem podpory širšího zapojení občanů a organizací občanské společnosti do rozhodování o částech místního rozpočtu a do brainstormingu o budoucnosti města.

4.1.4 Rada mládeže pro změnu klimatu při ministerstvu pro otázky energetiky, zásobování a klimatu v Dánsku hodlá vnést nový způsob myšlení do politiky v oblasti klimatu a poskytnout ministrovi náměty pro budoucí klimatická řešení.

4.1.5 Město Gdaňsk v Polsku uspořádalo tři občanská shromáždění na téma přizpůsobení se extrémním povětrnostním jevům, snížení znečištění ovzduší a zlepšení občanského zapojení.

4.1.6 Ve Finsku se v rámci první panelové diskuse občanů o udržitelném rozvoji setkalo přibližně 500 Finů, aby posoudili stav udržitelného rozvoje. Výsledky budou použity na podporu činnosti finské vlády a parlamentu v oblasti udržitelného rozvoje.

4.1.7 V Itálii předložili zástupci občanské společnosti po konferenci COP 25 legislativní návrh na zřízení občanského shromáždění po vzoru Francie. Podobný proces byl zahájen ve Spojeném království zřízením projektu „Climate Assembly UK: the path to net zero“ (Občanské shromáždění Spojeného království: cesta k čisté nule).

4.1.8 V italské Boloni obec vytvořila platformu „Civic Imagination Office“ (Úřad pro občanskou představivost) v rámci své širší snahy o opětovné zapojení občanů. Vzniklo šest „laboratoří“, které pořádají pravidelné akce zaměřené na vytváření vizí s využitím otevřeného prostoru a dalších nástrojů. Když se objeví důležité nápady na vypracování projektů, vytvoří obec „pakt“ s komunitou, aby zajistila jejich uskutečnění. Za posledních pět let bylo uzavřeno 500 paktů, které sahají od nových laviček na ulici po mnohem větší a ambicióznější projekty. Platforma se stala rovněž komunikačním kanálem, skrz který je organizováno participativní sestavování rozpočtu.

4.2 Mnohé další komunitně vedené iniciativy podněcují úsilí na místní úrovni o vytvoření udržitelnější budoucnosti, přičemž dosahují pozoruhodných a inspirujících úspěchů. Mimo jiné se jedná o „udržitelné čtvrti“ v Bruselu, místní síť Scottish Communities Climate Action Network (skotská síť komunit pro boj proti změně klimatu), která čítá asi 120 komunitních skupin, Coopérnico – družstvo pro výrobu energie z obnovitelných zdrojů (RESCoop) v Portugalsku, a rovněž hnutí Transition, které je nyní aktivně zapojeno do úsilí o budování odolnosti na úrovni komunit ve více než 50 zemích, kde inspiruje lidi, aby změnili svůj způsob myšlení, jednání a bytí ve světě. Akční program „Communities for Future“ (Komunity pro budoucnost), který bude zahájen letos v létě, může pomoci se zajištěním institucionálního rámce pro účast veřejnosti.

4.3 Je nezbytné zapojit na evropské úrovni strukturovaným způsobem občanskou společnost a pro její účast na přípravě, provádění a monitorování politik a strategií zaměřených na dosažení klimatické neutrality by měl být stanoven jasný mandát.

4.3.1 Vícestranná platforma pro cíle udržitelného rozvoje zastávala důležitou úlohu, ale také ponechala prostor pro zlepšení, pokud jde o financování, četnost schůzí, odpovědnost za stanovení agendy, příležitosti pro širší debatu a zapojení a usnadnění pravidelnějších, transparentnějších a přístupnějších veřejných konzultací.

4.3.2 Evropská platforma zainteresovaných stran pro oběhové hospodářství, kterou společně provozují EHSV a Komise, poskytuje prostor pro široké spektrum zúčastněných subjektů k výměně osvědčených postupů a nápadů a vytváření cenných sítí. Přenechání odpovědnosti za platformu zúčastněným subjektům je hlavním rozdílem oproti vícestranné platformě pro cíle udržitelného rozvoje a představuje postup, který je vhodné dodržovat.

4.4 Cílů Pařížské dohody se nepodaří dosáhnout, nebudou-li intenzivně zapojeni sociální partneři na všech úrovních, zejména pak v průmyslových odvětvích a sektorech, jichž se výrazně dotýká dekarbonizace a digitalizace. Provádění evropského pilíře sociálních práv spolu se Zelenou dohodou pro Evropu skýtá příležitost uskutečnit spravedlivou transformaci a zaměřit se při tom na cíl zajistit všem kvalitní pracovní místa. Sociální dialog, který probíhá mezi odborovými svazy a zaměstnavateli, je jednou z nejvhodnějších příležitostí ke zvyšování povědomí o klimatické krizi. Tyto subjekty mají určující význam pro to, aby bylo možné dosáhnout sociálně spravedlivé výrobní a obchodní transformace, kterou Zelená dohoda pro Evropu přináší. Tyto scénáře sahají od summitů o sociálním dialogu na evropské úrovni, přes přeshraniční dialog, který je zásadní pro posílení evropské sociální integrace, až po kolektivní smlouvy v konkrétních odvětvích a podnicích. Zapojení pracovníků tvoří nedílnou součást demokracie na pracovišti a umožňuje jim, aby se na svém pracovišti aktivně podíleli na přijímání rozhodnutí, která mohou pozitivně přispět k opatřením v oblasti klimatu.

4.5 Společenství Climate-KIC Evropského inovačního a technologického institutu (EIT) se zaměřuje na plánování, provádění a propojování podnikatelských pokusů a účinky projektů typu „deep demonstration“ na nástroje systémové změny. Společenství Climate-KIC institutu EIT má portfolio sestávající z pokusů zaměřených na zavedení nových způsobů uvažování, využití exponenciálních účinků nových technologií, sítí a síly komunit a usilování o učení, které je rychlejší než tempo změn⁽¹²⁾.

5. Učení na základě reakcí podniků

5.1 Inovacemi se rozumí přidání dalších kroků vývoje nových služeb a produktů na trhu nebo na veřejnosti, jež umožňují uspokojit opomíjené potřeby nebo řešit problémy, které v minulosti neexistovaly. Technologické inovace se zaměřují na technická hlediska produktu nebo služby. Sociálními inovacemi se rozumí nové sociální postupy, jež mají uspokojit sociální potřeby lépe než stávající řešení, přičemž vyplývají například z pracovních podmínek, vzdělávání, rozvoje komunit či zdravotnictví. Digitální technologie hrají důležitou úlohu v oblasti sociálních inovací prostřednictvím využívání informačních a komunikačních technologií, jako jsou online sítě a další digitální nástroje.

5.2 Proces systémových inovací by měl být k dispozici za dostupnou cenu všem zúčastněným subjektům, které se mají zapojit do společného navrhování řešení, jež budou hybnou silou potřebného přechodu k udržitelnosti. Finanční životaschopnost je základním předpokladem pro sociální soudržnost a uplatňování zásady „nikdo nezůstane opomenut“ v procesu provádění Zelené dohody pro Evropu. Z toho důvodu by aspekty systémové změny nesoucí znaky veřejného zájmu měly být financovány nebo dotovány z veřejných zdrojů, které umožní další využití soukromých finančních prostředků na investice v oblasti změny klimatu.

5.3 Mezi komunity, které úspěšně realizují systémové inovace, patří ty, jimž se výborně daří porozumět danému problému, shromáždit řešení a určit řešení na základě specifických potřeb a zdrojů různých míst a situací. Musíme dát evropským komunitám možnost získat tyto dovednosti a vytvořit příslušná příznivá prostředí pro větší angažovanost nestátních subjektů.

5.4 Naléhavě potřebujeme inovativní mechanismy financování, které zohlední potenciál a výzvy komunitně vedených systémových inovací a budou na ně reagovat, což vyžaduje flexibilní, klíčovou podporu, aby mohly být zřízeny a podporovány, a počáteční rizikový kapitál pro větší projekty, jakož i odborné poradenství a podporu. Klimatický pakt by mohl vytvářet nesmírně hodnotný prostředek, jímž by sociální inovátoři mohli poskytovat zpětnou vazbu ohledně politických a hospodářských překážek, které je blokují a znevýhodňují a které nezřídka činí velmi potřebné transformační projekty neproveditelnými.

5.5 Reakce podniků jsou velmi důležitým východiskem, jak dokládají tyto příklady:

- nadnárodní společnosti zaměřené na výrobu spotřebních oděvů, které podporují prodej použitého zboží jako recyklační strategii,
- poskytování odborného poradenství velkým výrobcům ropy a pojišťovnám, jež budou muset změnit zaměření své obchodní činnosti.

5.6 Zde jsou příklady významných reakcí z finančního sektoru:

- rozhodnutí investičních fondů neinvestovat do projektů, které nezohledňují klimatické proměnné,
- síť Network for Greening the Financial System (síť pro ekologizaci finančního systému), kterou zřídilo osm centrálních bank a orgánů dohledu pro účely ekologického financování.

⁽¹²⁾ Projekty „deep demonstration“ společenství Climate-KIC institutu EIT představují potenciální hospodářský „náskok v růstu“, na němž se podílí nejambicióznější evropské „vlastníci výzev“ (tvůrci politik), kteří nám pomohou pochopit jejich „problémový prostor“, a „designéři“, kteří zmapují systém a vytvoří portfolio „intervenčních pozic“.

6. Sdílení informací a povědomí veřejnosti o opatřeních v oblasti klimatu

6.1 Jsou zapotřebí přímé dialogy s občany za účelem zvýšení informovanosti o významu přechodu k udržitelnějším společnostem a zdravějším místním komunitám. Tyto dialogy mají největší přidanou hodnotu, když se pořádají na místní, regionální nebo vnitrostátní úrovni. Nicméně zásadní význam bude mít vedení, koordinace a podpora ze strany EU.

6.2 Mělo by být v prvé řadě na jednotlivých zemích, aby vytvořily takový systém předpisů v oblasti životního prostředí, který bude vycházet z jejich místních podmínek a potřeb a bude uzpůsoben udržitelnému rozvoji dané země. V tomto ohledu představuje důležitý aspekt uznání práv přírody⁽¹³⁾.

6.3 Jakékoli opatření na úrovni EU by mělo být navrhováno spolu s uživateli, přičemž by se mělo vycházet z participativního přístupu vyžadovaného na dalších úrovních stupních a zároveň tento přístup utvářet a podněcovat. Je třeba zajistit odborné znalosti a zdroje na podporu navrhování a usnadňování inovativních prostorů pro spolupráci, přesvědčivého vyprávění příběhů a využívání inovativních technologií. Pro úspěch klimatického paktu bude určující, zda budou dotčené komunity schopny stát se nejlepšími vyprávěči příběhů, jakými mohou být, uskutečnit transformovanou budoucnost, kterou prosazují, prozkoumat stávající potřeby a tužby a zajistit propojení s nimi a posílit schopnost lidí jednat.

6.4 Síť, která bude sloužit jako příznivé prostředí pro podporu opatření v oblasti klimatu, vyžaduje online platformu pro výměnu postupů a poznatků získaných na základě projektů a přístupů. Tato participativní platforma by mohla usnadňovat vzájemné učení a sdílení poradenství mezi subjekty, které jim pomůže překonávat regulační překážky. Mohla by stimulovat vzdělávání a inovace poskytováním internetových kurzů, webových seminářů a workshopů.

6.5 Uznání stávajících opatření a důvěryhodné informování o nich může být silným podnětem k přijetí opatření v oblasti klimatu. Finanční prostředky a další zdroje, odborná podpora a schopnost pomáhat při utváření rozhodnutí, která ovlivňují provedení těchto opatření, usnadní širší uplatnění osvědčených postupů.

6.6 Vyslanci pro opatření v oblasti klimatu by mohli být pověřeni usnadňováním spolupráce mezi větším počtem subjektů, stanovováním strategických/tematických priorit, pořádáním akcí a vytvářením pobídek k novým opatřením v oblasti klimatu.

6.7 Tito vyslanci klimatického paktu by mohli sloužit jako kontaktní osoby pro různá hospodářská odvětví. Rovněž je třeba jmenovat konkrétní vyslance pro mládež, místní komunity, města a regiony. Vyslanci na úrovni EU budou mít jinou úlohu než vyslanci na vnitrostátní/regionální/místní úrovni. Bude nutné zajistit koordinaci mezi různými úrovněmi.

6.8 Jmenování členů EHSV a VR vyslanci na úrovni EU pro volební obvody, které zastupují, bude vycházet z jejich rozsáhlých sítí mezi občanskou společností a místními a regionálními orgány a rovněž posílí spolupráci mezi poradními orgány a Komisí.

6.9 Například odborové svazy a podnikatelské organizace mají místní perspektivu a demokraticky zastupují pracovníky v různých odvětvích. Mají klíčový význam při utváření různých opatření, aby vyhovovala potřebám pracovníků a podniků, a při identifikování problémů. Vyslanci pro klima na různých úrovních v prostředí odborových svazů a podniků by mohli využít sílu sociálního dialogu, účinně posílit sdílení informací a podněcovat činnost v oblasti klimatu. Tato činnost vyžaduje institucionální prostředí, které je příznivé pro práva při práci.

6.10 Digitální transformace mění organizaci a způsob výroby podniků a mnoho malých a středních podniků bojuje s velmi vážnými nedostatky v rámci digitalizace. Mnoho pracovníků se obává dopadu digitalizace na jejich pracovní místa, který by mohl vést k rostoucí nezaměstnanosti a nerovnostem.

⁽¹³⁾ Stanovisko EHSV Diskusní dokument Směrování k udržitelné Evropě do roku 2030 (Úř. věst. C 14, 15.1.2020, s. 95); stanovisko EHSV Klimatická spravedlnost (Úř. věst. C 81, 2.3.2018, s. 22).

6.11 Za účelem „podpory financování a ekologických investic a zajištění spravedlivého přechodu“ v rámci Zelené dohody pro Evropu vypracovala Komise taxonomii pro stimulaci investic v osmi velkých hospodářských skupinách a 70 odvětvích činnosti, která výrazně změní jejich produkci a kvantitu a kvalitu jejich pracovních míst. V tomto dokumentu, který je základním kamenem investičního plánu pro Zelenou dohodu pro Evropu, je jen jediná zmínka o pracovních právech vyplývajících ze základních norem Mezinárodní organizace práce.

7. Vytváření skutečného a virtuálního prostoru pro výměnu názorů v oblasti klimatu

7.1 Klimatický pakt by měl občanům umožnit změnu systémů prostřednictvím průzkumu, pokusů a demonstračních projektů. Jsou zapotřebí programy v oblasti vzdělávání a odborné přípravy, které pokrývají celé spektrum občanské společnosti, a další nestátní subjekty. Zásadně důležité je zlepšení znalostí týkajících se klimatické výzvy a jejího pochopení pomocí hlubšího a širšího vysvětlení a zlepšením kvality diskusí a konverzací o tomto problému mezi zúčastněnými subjekty.

7.2 Budou potřeba nástroje připravené k realizaci, jejichž účelem bude strukturovat a zvládnout problémy a využít příležitosti udržitelných inovací a transformací. Program Horizont 2020 Evropské komise vytvořil a otestoval mnoho takových nástrojů. Ve víceoborovém prostředí je třeba zaujmout přístup „učení se praxí prostřednictvím uplatňování nástrojů v případech jednotlivých uživatelů“.

7.3 Při mobilizaci klimatického paktu bude mít rozhodující význam řízení zúčastněných stran, víceúrovňová perspektiva, vytváření vizí a zpětné stanovení postupů a řízení specifických segmentů trhu. Účelem této struktury je zjednodušit postup řešení problémů vytvořením cesty pro systémové inovace v oblasti změny klimatu a provádění Zelené dohody pro Evropu.

7.4 Úspěšnost klimatického paktu bude částečně záviset na schopnosti podnikatelů a podniků získat financování prostřednictvím grantů z veřejných, dobročinných a soukromých zdrojů. Toto financování by mělo usilovat o řešení tržních selhání, která způsobují změnu klimatu, projevuje ochotu k disruptivní změně a může dosáhnout významného rozsahu. Vícestranný rámec financování EU – evropské a mezinárodní veřejné a soukromé fondy zaměřené na úkoly s ochotou pohánět systémovou změnu v oblastech zmírňování změny klimatu a přizpůsobení se této změně – lze použít k mobilizaci miliard na inovační opatření v oblasti klimatu. Obecným cílem by mělo být získávat prostředky, zkušenosti a kapacity týkající se účelných výsledků v oblasti snižování emisí a zvýšené odolnosti vůči změnám klimatu, které mohou být znásobeny, aby urychlily změnu a přinesly naději. Klimatický pakt by měl uvítat zapojení vnitrostátního a mezinárodního finančního sektoru, včetně příslušných vícestranných a soukromých fondů. Kromě toho by měl daňový systém odrážet zásadu maximalizace a podpory ekonomiky blahobytu.

7.5 Rovněž je třeba zvážit začlenění fyzického a virtuálního prostoru pro výměnu názorů v oblasti klimatu do stávajících sdružení občanské společnosti, která budou komunikovat prostřednictvím platformy zainteresovaných stran klimatického paktu.

7.5.1 V pracovní oblasti by bylo vhodné zřídit střediska pro prognózy, analýzy a interpretace změn v oblasti práce, organizace a technologií, jež budou pokrývat osm taxonomických skupin a jichž se budou účastnit odborové svazy, zaměstnavatelé a správní orgány na úrovni Evropy a členských států, a to s materiální podporou Komise.

8. Budování kapacit v zájmu usnadnění iniciativ na místní úrovni

8.1 Je třeba jasně vymezit obecný rámec, aby se zabránilo nesouladu se Zelenou dohodou pro Evropu.

8.2 Mezi obecné problémy, které nejčastěji uvádějí subjekty občanské společnosti v souvislosti se zapojením do opatření v oblasti klimatu, patří nedostatečný přístup k financím, nedostatek odborných znalostí, nedostatek personálu a nedostatečné uznání⁽¹⁴⁾, jakož i absence konzistentní rétoriky ze strany EU a vlád jednotlivých států.

⁽¹⁴⁾ Studie EHSV.

8.3 Velký počet zúčastněných stran poukazuje na složité regulační a správní prostředí jakožto překážku bránící činnosti subjektů v oblasti klimatu. Organizace občanské společnosti a komunitně vedené iniciativy by mohly využívat úsilí o budování kapacit, které jim pomáhá orientovat se v regulačním a správním prostředí.

8.4 Poskytování materiální (technická pomoc, budování kapacit, financování atd.) a nemateriální (uznání, větší viditelnost atd.) podpory, jakož i usnadnění budování sítí a spojení s konkrétními politickými oblastmi a postupy, by měly být základní aspekty *platformy zainteresovaných stran evropského klimatického paktu*, jejímž cílem je podněcovat činnost v oblasti klimatu v terénu.

8.5 Nestátní subjekty mohou čelit nejrůznějším problémům s přístupem k financování svých iniciativ v oblasti klimatu, mezi něž patří: příliš vysoké požadavky na velikost projektu, neochota soukromých investorů financovat projekty, složité procesy a požadavky pro podávání žádostí o finanční prostředky a pro přístup k nim⁽¹⁵⁾. Další překážky zahrnují nedostatečné povědomí o možnostech financování opatření v oblasti klimatu, nedostatečná správní kapacita a technické znalosti v oblasti zajišťování financování, rozpočtová a regulační omezení, zajištění financovatelnosti potenciálních investic bankami, politická omezení a potíže při plnění příliš normativních kritérií způsobilosti pro unijní a mezinárodní fondy⁽¹⁶⁾.

8.6 EHSV navrhl zřízení fóra pro financování opatření v oblasti klimatu, které propojí klíčové zúčastněné subjekty, aby se zabývaly hlavními otázkami, identifikovaly překážky, navrhly řešení a stanovily nejučinnější mechanismy pro lepší rozdělování finančních prostředků v souladu se zásadou subsidiarity. V současné době je připravována studie⁽¹⁷⁾, jejímž účelem je navrhnout akční plán a v konečném důsledku zlepšit přístup nestátních subjektů působících v oblasti klimatu k financování.

9. Na cestě k platformě zainteresovaných stran evropského klimatického paktu

9.1 Vzhledem k pozitivním zkušenostem s Evropskou platformou zainteresovaných stran pro oběhové hospodářství EHSV navrhuje zřídit podobnou platformu pro zainteresované strany evropského klimatického paktu.

9.2 Hlavními zásadami platformy budou inkluzivnost, transparentnost a skutečná účast a odpovědná úloha místních aktérů působících v oblasti klimatu.

9.3 EHSV žádá, aby byl přechod na udržitelné a uhlíkově neutrální hospodářství účinně využívající zdroje spravedlivý a aby neopomenul žádné domácnosti, komunity, regiony, odvětví a menšiny⁽¹⁸⁾. Platforma zainteresovaných stran evropského klimatického paktu by měla zahrnovat středisko pro přechod na klimatickou neutralitu, které bude sledovat provádění politiky EU v oblasti klimatu na vnitrostátní a regionální úrovni a bude shromažďovat údaje na podporu tvorby politik na všech úrovních.

9.4 EHSV podporuje organizování občanských shromáždění v členských státech, která budou informovat, inspirovat a posilovat porozumění a rovněž poskytovat poradenství v souvislosti s politikami v oblasti klimatu na všech úrovních správy. Platforma zainteresovaných stran evropského klimatického paktu by mohla propagovat stávající pozitivní zkušenosti a šířit pokyny a osvědčené postupy do zemí, regionů a měst, jež projeví zájem hostit podobná shromáždění.

9.5 Platforma zainteresovaných stran evropského klimatického paktu by mohla mít za úkol uspořádat občanské shromáždění na úrovni EU ve spolupráci s EHSV, VR a Evropským parlamentem a s podporou Komise.

9.6 Základním prvkem platformy bude budování kapacit a finanční centrum, které bude zajišťovat pokyny, informace a vzdělávání týkající se politik a strategií v oblasti klimatu a rovněž usnadňovat přístup k financování malých projektů. Centrum EU, jakož i vnitrostátní centra, lze zřídit ve spolupráci s místními a regionálními orgány.

⁽¹⁵⁾ Stanovisko EHSV Usnadnění přístupu nestátních subjektů k financování opatření v oblasti klimatu (Úř. věst. C 110, 22.3.2019, s. 14).

⁽¹⁶⁾ Rossi, L., Gancheva, M. a O'Brien, S., 2017.

⁽¹⁷⁾ Fórum pro financování opatření v oblasti klimatu – prováděcí pravidla a první úkoly, studie pro EHSV vypracovaná společností Milieu Consulting SPRL.

⁽¹⁸⁾ Stanovisko EHSV Při provádění Agendy pro udržitelný rozvoj 2030 nesmí být nikdo opomenut (Úř. věst. C 47, 11.2.2020, s. 30).

9.7 Internetová platforma zainteresovaných stran evropského klimatického paktu bude sloužit k vytváření prostoru pro sdílení informací a vědomostí, usnadnění budování sítí a vytváření závazků.

9.8 Platforma zúčastněných stran evropského klimatického paktu bude vyžadovat zřízení koordinační skupiny složené ze zástupců různých subjektů. Ke zvolení členů koordinační skupiny budou potřeba transparentní a jasná kritéria, aby zajistila inkluzivnost a reprezentativnost a zároveň zachovala účinnou správu struktury. Měly by být zastoupeny tyto zainteresované strany: orgány EU, občanská společnost, včetně podniků, odborových svazů, místních a regionálních orgánů, vědecké obce, zástupců finančního sektoru a mládeže. Zainteresované strany z řad orgánů a odvětví s menšími zdroji by měly mít k dispozici dostatečné prostředky potřebné k účasti a měly by se podílet na rozhodování.

V Bruselu dne 16. července 2020.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

III

(Přípravné akty)

EVROPSKÝ HOSPODÁŘSKÝ A SOCIÁLNÍ VÝBOR

553. PLENÁRNÍ ZASEDÁNÍ (HYBRIDNÍ) VE DNECH 15. A 16. ČERVENCE 2020

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Strategie pro rovnost žen a mužů

[COM(2020) 152 final]

(2020/C 364/11)

Zpravodajka: **Giulia BARBUCCI**Spoluzpravodajka: **Indrė VAREIKYTĖ**

Konzultace	Evropská komise, 22. 4. 2020
Právní základ	článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Rozhodnutí předsednictva	18. 2. 2020
Odpovědná sekce	Zaměstnanost, sociální věci, občanství
Přijato v sekci	17. 6. 2020
Přijato na plenárním zasedání	16. 7. 2020
Plenární zasedání č.	553
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	171/38/7

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV si je vědom toho, že pandemie COVID-19 má vliv na rovnost žen a mužů, a důrazně upozorňuje na genderový rozměr sociálních a hospodářských nerovností. Tato otázka musí být v nové strategii pro rovnost žen a mužů plně zohledněna. Evropská komise by měla pomocí uzpůsobených a cílených politických opatření provádět strategii pro rovnost žen a mužů a zároveň řešit vliv pandemie COVID-19.

1.2 EHSV doporučuje, aby byly ve všech plánovacích a správních orgánech a infrastruktuře přijaty strategie pro začleňování genderového hlediska (tzv. genderový mainstreaming), a vyzývá Komisi, aby důrazně nabádala členské státy, aby zaujaly stejný přístup. Dále se Výbor zasazuje o přijetí průřezového přístupu k rovnosti žen a mužů, a to i při řešení vícečetné diskriminace.

1.3 EHSV apeluje na Komisi a členské státy, aby zajistily vyvážené zastoupení žen a mužů v poradních a technických orgánech zřízených za účelem projednání politických opatření na oživení hospodářství a zabránění sociální a ekonomické marginalizaci v důsledku pandemie COVID-19.

1.4 Dále EHSV vybízí členské státy, aby zajistily plně začlenění genderového hlediska do opatření na podporu na oživení po pandemii COVID-19, a zaujaly tak k řešení dlouhodobých nerovností mezi ženami a muži strategický a strukturální přístup, a aby prosazovaly a zlepšovaly účast žen na všech úrovních trhu práce.

1.5 EHSV požaduje, aby nadcházející víceletý finanční rámec na období 2021–2027 obsahoval silnější závazek v oblasti rovnosti žen a mužů. Tento přístup by měl být začleněn také do provádění evropského pilíře sociálních práv a šesti priorit Komise na období 2019–2024, jakož i do doporučení vypracovávaných v rámci evropského semestru.

1.6 EHSV podporuje strategii pro rovnost žen a mužů, kterou vypracovala Komise, a žádá ji, aby vytvořila koordinační mechanismus, jenž by zahrnoval všechny členské státy, sociální partnery a organizace občanské společnosti.

1.7 EHSV vyzývá členské státy, aby přijaly zvláštní opatření zaměřená na zlepšení poradenství v oblasti vzdělávání a volby povolání jakožto prostředku ke zvýšení povědomí rozsahu genderových problémů a aby zajistily přiměřené zdroje a nástroje, což by následně vedlo k genderově citlivějšímu přístupu a ke snížení genderové segregace v oblasti vzdělávání a zaměstnanosti.

1.8 EHSV vyzývá, aby byla na úrovni EU a členských států přijata opatření, která by umožnila odstranit propast v digitálních dovednostech žen a mužů a plně začlenit hledisko rovnosti žen a mužů do Digitální agendy a agendy v oblasti umělé inteligence, a to stanovením zvláštního programu doplněného o mechanismus sledování, který by zohledňoval rovnost žen a mužů a opíral se o ukazatele a sběr údajů rozlišených podle pohlaví.

1.9 Rozdíl v odměňování žen a mužů stále představuje jednou z hlavních forem genderové nerovnosti a diskriminace, kterou krize způsobená pandemií COVID-19 ještě více zdůraznila. EHSV vyzývá Komisi, aby urychleně předložila návrh na zavedení závazných opatření v oblasti transparentnosti odměňování žen a mužů, a je připraven hrát vedoucí úlohu při prosazování strategie začleňování genderového hlediska s cílem dosáhnout rovného odměňování.

1.10 EHSV naléhavě žádá Komisi a členské státy, aby podporovaly účinný přístup k předcházení jakékoli formě násilí páchaného na ženách a poskytovaly ženám ochranu. EHSV se zasazuje o podporu a přijetí mezinárodních a evropských iniciativ, které si kladou za cíl vymýtit násilí páchané na ženách. EHSV může spolupracovat se sociálními partnery a organizacemi občanské společnosti, a zajistit tak rychlé provádění těchto iniciativ.

1.11 EHSV hraje klíčovou úlohu při zvyšování povědomí, neboť shromažďuje a šíří osvědčené postupy mezi sociálními partnery a organizacemi občanské společnosti, pokud jde o nástroje a organizační infrastrukturu, jež mají umožnit předcházet sexuálnímu obtěžování doma i na pracovišti a poskytovat před ním ochranu.

1.12 EHSV doporučuje systematický přístup k politikám v oblasti péče, které zahrnují několik dalších oblastí politiky (transparentnost odměňování, veřejné služby, infrastruktura, zdanění, doprava, Digitální agenda a agenda v oblasti umělé inteligence a fondy EU). Členské státy by měly i nadále vyvíjet úsilí o zvýšení nabídky, cenové dostupnosti a kvality míst v předškolním vzdělávání a péči.

1.13 EHSV vyzývá Komisi, aby podporovala členské státy v jejich úsilí o zlepšení účasti žen se zdravotním postižením na trhu práce, a tudíž i v provádění Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením, jakož i všech ostatních zranitelných skupin žen (včetně romských žen a migrantek).

1.14 Zajištění rovných příležitostí pro účast na společenském dění má pro zastupitelskou demokracii na všech úrovních – evropské, vnitrostátní, regionální i místní – zásadní význam. EHSV podporuje rovnou účast a vyvážené zastoupení žen a mužů v rozhodovacím procesu a v politickém, hospodářském a sociálním životě, mimo jiné ve strukturách sociálního a občanského dialogu. K řešení problému nízkého zastoupení a účasti žen v rozhodovacích orgánech je nezbytná pozitivní činnost, která bude vycházet z právních, rozpočtových, dobrovolných, organizačních a kulturních opatření.

1.15 EHSV znovu žádá Radu, aby pokročila v projednávání směrnice o zlepšení genderové vyváženosti v řídicích a dozorcích orgánech společností.

1.16 EHSV nabádá odvětví sdělovacích prostředků a reklamy, aby podporovalo vyváženější účast žen na rozhodovacích pozicích a přispělo k odstranění genderových stereotypů v mediálním obsahu tím, že zavede kodexy chování a mechanismy, jež zajistí vyvážené zastoupení žen a mužů v rozhodovacích orgánech.

1.17 EHSV žádá Evropský institut pro rovnost žen a mužů (EIGE), aby svůj index rovnosti žen a mužů zaměřil i na téma rovnosti žen a mužů ve sdělovacích prostředcích, a zdůraznil tak nerovnosti mezi nimi.

2. Úvod

2.1 Rovnost žen a mužů je nejen základní hodnotou Evropské unie ⁽¹⁾, ale také závazným pověřením jednat ⁽²⁾. Komise pojala rovnost mezi ženami a muži za hlavní zásadu a jeden z cílů svého mandátu, nicméně z dostupných údajů ⁽³⁾, ⁽⁴⁾, ⁽⁵⁾ vyplývá, že pokrok při dosahování rovnosti žen a mužů v EU je velmi pomalý. EHSV vypracoval toho stanovisko v reakci na strategii pro rovnost žen a mužů na období 2020–2025, kterou Komise vydala v březnu 2020 ještě předtím, než vypukla pandemie COVID-19. EHSV si je vědom toho, že pandemie COVID-19 má vliv na rovnost žen a mužů, a tuto skutečnost je zapotřebí zohlednit i v rámci strategie pro rovnost žen a mužů. Je důležité zdůraznit, že tato mimořádná situace prohlubuje genderové nerovnosti, které existovaly již před krizí. Ženy jsou stále více ohrožovány násilím, chudobou, vícečetnou diskriminací a ekonomickou závislostí, a my doporučujeme, aby Komise pomocí individuálních a cílených politických opatření neprodleně zajistila provádění strategie pro rovnost žen a mužů a zároveň se zabývala dopadem pandemie COVID-19 na ženy a dívky. Tato strategie poukazuje na následující oblasti intervence:

2.1.1 **Násilí páchané na ženách** představuje jednu z nejhorších forem diskriminace na základě pohlaví.

2.1.2 Komise vyzývá, aby byly prováděny **systematické analýzy** jako podklad pro zavedení důraznějších opatření k odstranění stereotypů a vymýcení násilí na základě pohlaví, obtěžování, šikany a psychického obtěžování, jakož i pro zavedení opatření, která umožní ochránit oběti a pohnat pachatele k odpovědnosti. Domácí násilí se během krize způsobené onemocněním COVID-19 zhoršilo, neboť ženy jsou doma více vystaveny násilí ze strany svých partnerů.

2.1.3 **Zaměstnanost žen.** Jak vyplývá z dostupných údajů, genderové rozdíly v ekonomice – a přetrvávající nerovnováha, pokud jde o pečovatelské povinnosti – výrazně omezují plné sociální a ekonomické postavení žen, jakož i jejich přístup ke spravedlivé odměně, příjmu a důchodu. Riziko ekonomické marginalizace určují také přetrvávající stereotypy, jakož i průřezové formy diskriminace. Nesoulad mezi nabízenými a požadovanými dovednostmi na trhu práce je důsledkem několika strukturálních faktorů, které značně souvisejí s otázkou rovnosti žen a mužů. Tyto faktory nejen omezují dopad hospodářských politik, ale připravují také naše společnosti a ekonomiky o existující zdroj dovedností a talentu žen.

2.1.4 Hlavním cílem a přetrvávajícím problémem je zajištění **vyváženého zastoupení žen a mužů v rozhodovacím procesu**. V zájmu řešení složitých hospodářských a sociálních výzev je nezbytné zvýšit účast žen na vedoucích pozicích. Jednu z možností, jak z krátkodobého hlediska řešit genderové rozdíly, představují legislativní opatření.

⁽¹⁾ Článek 2 SEU.

⁽²⁾ Článek 8 SFEU: „Při všech svých činnostech usiluje Unie o odstranění nerovností a podporuje rovné zacházení pro muže a ženy“.

⁽³⁾ EIGE, 2019, Gender Equality Index 2019 in brief: Still far from the finish line (Index rovnosti žen a mužů 2019: do cíle je ještě dlouhá cesta).

⁽⁴⁾ Evropská komise, 2019, New visions for Gender Equality (Nové vize pro rovnost žen a mužů).

⁽⁵⁾ Eurofound, 2020, Gender equality at work (Rovnost žen a mužů v zaměstnání).

2.1.5 Pod **začleňováním genderového hlediska** se skrývá strategie, jejímž cílem je začlenit hledisko rovnosti žen a mužů do všech fází tvorby politiky, a dosáhnout tak rovnosti žen a mužů. Ve všech členských státech EU existuje zvláštní infrastruktura pro rovnost žen a mužů⁽⁶⁾, která odpovídá za provádění genderového mainstreamingu a podporu začleňování genderového hlediska do politického programu. Tyto institucionální mechanismy by měly mít silnější politický mandát a vyšší kvalifikaci k tomu, aby mohly zavést příslušné nástroje (fakticky podložené analýzy, systematický sběr údajů roztříděných podle pohlaví, sestavování rozpočtu s ohledem na rovnost žen a mužů⁽⁷⁾, monitorování a hodnocení zohledňující rovnost pohlaví).

2.1.6 **Finanční prostředky EU na období 2021–2027** představují příležitost, jak rovnost žen a mužů podpořit. EHSV vydal stanovisko⁽⁸⁾, v němž vyzývá Parlament a Radu, aby zavedly nové, vhodné ukazatele, které by umožnily lépe sledovat, do jaké míry přispívají finanční prostředky EU k dosažení cílů v oblasti rovnosti žen a mužů. Cílem je zvýšit účast žen na trhu práce (zejména těch ze zranitelných skupin⁽⁹⁾), jako jsou například ženy se zdravotním postižením⁽¹⁰⁾ nebo ženy vystavené vícečetné diskriminaci) a zlepšit opatření na podporu rovnováhy mezi pracovním a soukromým životem, služby péče o děti a dlouhodobé péče a infrastrukturu. Krize způsobená onemocněním COVID-19 zdůrazňuje potřebu financovat opatření na podporu rovnováhy mezi pracovním a soukromým životem, investovat do kvalitních a dostupných služeb veřejné péče a zachovat úroveň zaměstnanosti i podporu příjmů.

2.1.7 EHSV rovněž zastává názor, že **při přidělování finančních prostředků EU by se mělo více zohledňovat hledisko rovnosti žen a mužů**, že tato rovnost by měla být samostatným cílem a neměla by se slučovat s cíli v oblasti boje proti diskriminaci a že by genderové hledisko mělo být na základě multidisciplinárního a průřezového přístupu lépe začleněno do všech dalších specifických cílů.

3. Obecné připomínky ke strategii pro rovnost žen a mužů na období 2020–2025 a návrhy týkající se provádění

3.1 EHSV podporuje rozhodnutí Komise obnovit strategii začleňování hlediska rovnosti žen a mužů, jež by umožnila dosáhnout rovnosti žen a mužů, a žádá o zohlednění dopadu, který má pandemie COVID-19 konkrétně na ženy. Do řízení mechanismů finančního plánování je zapotřebí plně zakotvit dvojí přístup – pozitivní činnost a začleňování hlediska rovnosti žen a mužů. Tento přístup by měl být začleněn také do provádění evropského pilíře sociálních práv a šesti priorit Komise na období 2019–2024⁽¹¹⁾, jakož i do doporučení vypracovaných v rámci evropského semestru.

3.2 Stávající institucionální infrastruktura pro rovnost žen a mužů na úrovni EU (GR JUST, EIGE, Evropský parlament a orgány EU, stejně jako poradní orgány⁽¹²⁾ a pracovní skupina pro rovnost⁽¹³⁾, které se opírají o údaje, jež poskytuje nadace Eurofound a Eurostat) by měla být lépe začleněna do procesu řízení politik EU. Tato institucionální infrastruktura by neměla být omezena úzkým pojetím rovnosti žen a mužů, ale měla by být nedílnou součástí politického mechanismu k řešení hlavních aktuálních otázek (mj. Digitální agendy, agendy dovedností, Zelené dohody pro Evropu, evropských cílů v oblasti mládeže⁽¹⁴⁾).

⁽⁶⁾ EIGE, 2019, Beijing +25 policy brief: Area H – Institutional mechanisms for the advancement of women: reduced efforts from Member States. (informativní zpráva Peking +25: Oblast H – Institucionální mechanismy pro zlepšení postavení žen: členské státy polevily ve svém úsilí), EIGE, 2019.

⁽⁷⁾ <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/toolkits/gender-budgeting>.

⁽⁸⁾ Úř. věst. C 110, 22.3.2019, s. 26, odstavec 1.8.

⁽⁹⁾ Úř. věst. C 110, 22.3.2019, s. 26, odstavec 1.6.

⁽¹⁰⁾ EIGE, 2017, The European Pillar of Social Rights as an Opportunity for Gender Equality in the EU (Evropský pilíř sociálních práv jako příležitost pro rovnost žen a mužů v EU), s. 6.

⁽¹¹⁾ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024_cs.

⁽¹²⁾ Článek 300 SFEU.

⁽¹³⁾ Komise zřídila pracovní skupinu pro rovnost složenou ze zástupců všech útvarů Komise a Evropské služby pro vnější činnost, aby kromě klíčových opatření uvedených ve strategii pro rovnost žen a mužů zajistila také konkrétní provádění genderového mainstreamingu na provozní a technické úrovni, viz https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/qanda_20_357.

⁽¹⁴⁾ <https://youthforeurope.eu/european-youth-goals-2019-2027/>.

3.3 EHSV souhlasí s názorem, že rovnost žen a mužů vyžaduje multidisciplinární a průřezový politický přístup zaměřený na sociální a ekonomické faktory, které vedou k nerovnosti žen a mužů, a podporující investice do podpůrných faktorů, které rovnost žen a mužů posilují. EHSV⁽¹⁵⁾ požaduje strategický přístup k monitorování začleňování genderového hlediska do všech tematických cílů stanovených v novém regulačním finančním rámci na období 2021–2027.

3.4 Výbor upozorňuje, že zpomalení hospodářského růstu v EU v důsledku pandemie COVID-19 je již skutečností. Je důležité, aby při provádění této strategie byly plně posouzeny a zohledněny dopady makroekonomických politik na rovnost žen a mužů, a nedošlo tak k dalšímu prohlubování stávajících nerovností mezi ženami a muži⁽¹⁶⁾.

4. Konkrétní připomínky

4.1 EHSV vyzývá Evropskou komisi, aby se zaměřila na stávající koordinační mechanismus v oblasti rovnosti žen a mužů s cílem monitorovat provádění strategie a následně podávat zprávy o výsledcích, jichž bylo z hlediska rovnosti žen a mužů dosaženo. Tento koordinační mechanismus by mohl rovněž pokrývat aspekty týkající se rovnosti žen a mužů při provádění evropského pilíře sociálních práv a v doporučeních, jež jsou vydávána v rámci evropského semestru.

4.2 EHSV již vyzval Evropskou komisi, aby členským státům doporučila stanovit si vnitrostátní cíle a ukazatele, které by umožnily sledovat situaci pomocí ročního srovnávacího přehledu.

4.3 Vymýcení genderově podmíněného násilí

4.3.1 Ženy jsou stále častěji vystaveny nežádoucímu sociálnímu chování a násilí, a to jak v soukromí, tak i v pracovním prostředí⁽¹⁷⁾. EHSV může hrát klíčovou úlohu při podpoře lepší informovanosti o tomto jevu, aby se předešlo jakémukoli násilí páchanému na ženách. Sociální partneři a organizace občanské společnosti mohou zvyšovat povědomí a shromažďovat a sdílet osvědčené postupy, a podporovat tak předcházení násilí páchanému na ženách a prosazování kultury zohledňující rovnost žen a mužů.

4.3.2 Evropská rámcová dohoda proti obtěžování a násilí v práci, kterou v roce 2007 podepsali sociální partneři, představuje nástroj, jenž umožňuje zabránit obtěžování a násilí na pracovišti. Tato dohoda má být uplatňována v celé Evropě a na všech pracovištích, bez ohledu na velikost podniku.

4.3.3 Je zapotřebí podporovat a přijímat mezinárodní a evropské iniciativy zaměřené na vymýcení násilí páchaného na ženách. EHSV může výrazně podpořit Úmluvu MOP o násilí a obtěžování na pracovišti. Tuto úmluvu č. 190 z roku 2019 by měly ratifikovat a prosazovat jak všechny vlády na mezinárodní i evropské úrovni, tak i Evropská unie. EHSV rovněž vítá iniciativu Komise navrhnout v roce 2021 opatření, která mají umožnit dosáhnout cílů Úmluvy Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí.

4.3.4 Jednou z překážek, kterým čelí ženy při svých internetových aktivitách a využívání sociálních sítí, je kybernetická šikana⁽¹⁸⁾. EHSV vyzval Evropskou komisi, aby posílila stávající pracovní skupinu „Women in Digital“ a monitorování iniciativy „Digital4Her“⁽¹⁹⁾. Evropská komise musí tato dobrovolná opatření sladit s legislativními rámci v oblasti násilí páchaného na ženách.

4.3.5 EHSV opakovaně vyzval Komisi, aby aktualizovala doporučení o opatřeních pro efektivní boj proti nezákonnému obsahu online a kodex chování pro boj proti nezákonným nenávisným projevům online, na němž se dohodly Evropská komise a světové společnosti působící na poli IT, a do definice nezákonných nenávisných projevů přidala on-line obtěžování a mobbing žen⁽²⁰⁾.

⁽¹⁵⁾ Úř. věst. C 240, 16.7.2019, s. 3.

⁽¹⁶⁾ Viz poznámka pod čarou 15.

⁽¹⁷⁾ Eurofound, 2020, Gender equality at work (Rovnost žen a mužů v zaměstnání), průzkum pracovních podmínek v Evropě z roku 2015, Úřad pro publikace Evropské unie, Lucemburk.

⁽¹⁸⁾ EIGE, 2017, Gender equality and youth: opportunities and risks of digitalisation – Main report (Rovnost žen a mužů a mládež: příležitosti a rizika plynoucí z digitalizace – hlavní zpráva).

⁽¹⁹⁾ Úř. věst. C 440, 6.12. 2018, s. 37.

⁽²⁰⁾ Viz poznámka pod čarou 15.

4.3.6 EHSV navrhuje, aby byl na úrovni EU zřízen nouzový právní fond, který by poskytoval podporu organizacím občanské společnosti, jež u soudů napadají právní předpisy, které narušují práva žen ⁽²¹⁾.

4.4 Odstranění genderových rozdílů

4.4.1 **Vzdělávání.** V oblasti vzdělávání stále přetrvávají genderové rozdíly, které vedou k genderové segregaci na trhu práce, v otázkách zaměstnání a mzdy a také k nesouladu mezi nabízenými a požadovanými dovednostmi ⁽²²⁾, ⁽²³⁾. Zvláštní opatření by se měla zaměřit na systém poradenství v oblasti vzdělávání ⁽²⁴⁾. Vzdělávání hraje důležitou úlohu při odstraňování stereotypů a bourání předsudků, a to už od základní školy.

4.4.2 Digitální technologie a technologie a dovednosti v oblasti umělé inteligence musí být přístupné všem, bez ohledu na pohlaví, věk nebo sociálně-ekonomické zázemí. Je důležité zvýšit počet žen a dívek v oborech v oblasti přírodních věd, technologií, inženýrství a matematiky (STEM) a informačních a komunikačních technologií (IKT), překlenout digitální propast, která je hlavní příčinou jejich nízkého zastoupení v těchto oborech, a poskytnout více ženských vzorů v digitální oblasti s cílem překonat stereotypy, zejména s ohledem na dopad současné krize způsobené pandemií COVID-19.

4.4.3 Zvýšení počtu žen a dívek na pracovních pozicích vývojářek v oblasti IKT může pomoci překonat genderové předsudky, které jsou pro tyto technologie charakteristické. Je proto nezbytné zajistit všeobecný přístup k prohlubování dovedností v oblasti STEM, IKT a umělé inteligence, jakož i ochranu práce pro ženy, kterým hrozí ztráta zaměstnání z důvodu nízké úrovně odborné způsobilosti v oblasti IKT.

4.4.4 Zvláštní pozornost a opatření by se měla zaměřit také na hledisko rovnosti žen a mužů v oblasti finančního vzdělávání.

4.4.5 **Zaměstnanost.** Rozdíly v zaměstnanosti žen a mužů vedly k dlouhodobým rozdílům v oblasti příjmů, přístupu k úvěrům, platu a důchodů a zvyšují také riziko chudoby, sociálního vyloučení a/nebo bezdomovectví. Bez ohledu na právní předpisy EU o rovném zacházení v zaměstnání je rozdíl v odměňování žen a mužů stále jednou z hlavních forem nerovnosti žen a mužů a diskriminace.

4.4.6 V tomto ohledu by mohlo hrát důležitou roli kolektivní vyjednávání. Všechna opatření by měla řešit rozdíly mezi ženami a muži s cílem usnadnit přístup k sociální ochraně, zlepšit kvalitu práce a zvýšit odolnost trhu práce.

4.4.7 EHSV vítá iniciativu Komise týkající se závazných opatření v oblasti transparentnosti odměňování žen a mužů, která musí být zavedena co nejdříve a jež mohou hrát vedoucí úlohu při prosazování strategie začleňování genderového hlediska v oblasti rovného odměňování. Ve 104 zemích představují ženy 70 % všech pracovníků v odvětví zdravotnictví a sociální péče (WHO) a na celém světě pak představují 58,6 % pracovníků v odvětví služeb (MOP), což v důsledku pandemie znamená riziko pro jejich zdraví. Převaha segregace žen v hůře placených odvětvích a na nejistých pracovních místech je bezprostředně vystavuje riziku ztráty zaměstnání a zdravotních problémů.

4.4.8 Pracovní místa a úkoly vykonávané v oblasti péče, úklidu, obchodu a zdravotnictví mají významný přínos pro společnost a hospodářství, jak se také jasně ukázalo během krize COVID-19. Tato pracovní místa a odvětví, kde je tradičně zaměstnáno mnoho žen, jsou často nedostatečně placena, podečňována a vyznačují se nejistými pracovními podmínkami. Je proto nezbytné zajistit těmto povoláním větší společenské uznání a odpovídající ekonomickou hodnotu, což by přispělo ke snížení platových a dalších rozdílů mezi ženami a muži a k posílení hospodářské a společenské hodnoty, která je těmto pracovním místům připisována.

⁽²¹⁾ Viz poznámka pod čarou 15..

⁽²²⁾ Zdroj: Eurostat – Early leavers from education and training (Osoby předčasně odcházející ze vzdělávání, kód: SDG_04_10), Adult participation in learning (Účast dospělých na vzdělávání, kód: sdg_04_60), Tertiary educational attainment (Počet osob s dosaženým terciárním vzděláním, kód: sdg_04_20).

⁽²³⁾ Cedefop, 2020, 2020 European Skills Index (Evropský index dovedností za rok 2020).

⁽²⁴⁾ Cedefop, 2019, Briefing Note, Not just new jobs: digital innovation supports careers (Informační sdělení – Nejen nová pracovní místa: digitální inovace podporuje kariéru).

4.4.9 Zvýšení investic do digitalizace veřejného sektoru umožňuje větší a lepší účast žen a mužů na trhu práce a může pomoci těm lidem, kteří mají pečovatelské povinnosti nebo potřebují pomoc při překonávání překážek souvisejících s byrokracií a přístupem k veřejným službám⁽²⁵⁾.

4.4.10 Podnikatelky stále představují pouze malou část z celkového počtu podnikatelů v EU. Usnadnění přístupu podnikatelek k investičnímu kapitálu a podpora vyváženého zastoupení žen a mužů na rozhodovacích pozicích finančních institucí, kde se přijímají rozhodnutí o investicích⁽²⁶⁾, podporuje podnikání žen i rovnost žen a mužů.

4.4.11 **Poskytování péče a rovnováha mezi pracovním a soukromým životem.** Ženy stále vykonávají větší podíl neplacené práce, ať už se jedná o péči o děti či seniory nebo o domácí práce⁽²⁷⁾. Opatření na sladění pracovního a soukromého života, ať už prostřednictvím právních předpisů nebo kolektivního vyjednávání, mohou lépe sladit potřeby žen i mužů, jakož i pracovníků, kteří rovněž působí jako pečovatelé. Pandemie ještě zvýšila zátěž, kterou představuje neplacené péče, a to zejména v době, kdy jsou školy, školky a pracoviště v důsledku karantény uzavřeny.

4.4.12 EHSV vyzývá k provedení směrnice o rovnováze mezi pracovním a soukromým životem, zejména pokud jde o placené dovolené, s cílem zajistit, aby ženy i muži mohli využívat svého práva na péči. EHSV kromě toho vybízí členské státy, aby vyvinuly další úsilí a dosáhly v současnosti nenaplněného cíle, kterým je zajistit formální péči pro 33 % dětí ve věku do tří let, a aby doplnily cíl týkající se mimoškolní péče o děti, a rodiče tak mohli pracovat na plný úvazek, pokud si to přejí. Komise by měla společně s členskými státy zajistit, aby tyto cíle byly v plné míře splněny.

4.4.13 EHSV vyzývá členské státy, aby využívaly finanční prostředky EU ke zvýšení nabídky, cenové dostupnosti a kvality služeb a infrastruktury pro předškolní vzdělávání a péči.

4.4.14 Dále je zapotřebí zlepšit účast žen se zdravotním postižením na trhu práce tím, že bude prováděna Úmluva OSN o právech osob se zdravotním postižením.

4.4.15 Vzhledem ke stárnutí obyvatelstva by měl být při navrhování opatření pro sladění potřeb a dosažení rovnováhy mezi pracovním a soukromým životem kladen větší důraz na péči o starší občany.

4.4.16 K politikám v oblasti péče je zapotřebí přistupovat systematicky a zohlednit přitom několik dalších oblastí politiky (infrastrukturu, zdanění, dopravu, digitální agendu, zdraví a dovednosti, umělou inteligenci a fondy EU), v nichž mohou hrát hlavní roli sociální dialog, sociální partneři a organizace občanské společnosti.

4.5 Dosažení rovnosti žen a mužů v rozhodovacím procesu

4.5.1 Zajištění rovných příležitostí pro účast na společenském dění má pro zastupitelskou demokracii na všech úrovních – evropské, vnitrostátní, regionální i místní – zásadní význam. EHSV podporuje rovnou účast a vyvážené zastoupení žen a mužů v rozhodovacím procesu a v politickém, hospodářském a sociálním životě, mimo jiné ve strukturách sociálního a občanského dialogu. K řešení problému nízkého zastoupení a účasti žen v rozhodovacích orgánech je nezbytná pozitivní činnost, která bude vycházet z právních, rozpočtových, dobrovolných, organizačních a kulturních opatření.

4.5.2 Genderové rozdíly na trhu práce vedou také k nerovnováze mezi ženami a muži v rozhodovacím procesu. V EU je na vedoucích pozicích dvakrát více mužů než žen. Téměř ve všech hospodářských odvětvích je nedostatek manažerek. Nejvyváženější jsou ženy a muži zastoupeni na vedoucích pozicích ve veřejném sektoru⁽²⁸⁾.

⁽²⁵⁾ Úř. věst. C 440, 6.12.2018, s. 37, odstavec 1.12.

⁽²⁶⁾ Eurofound, 2019, Working conditions and workers' health (Podnikání žen: veřejné a soukromé financování), Úřad pro publikace Evropské unie, Lucemburk.

⁽²⁷⁾ EIGE, 2017, The European Pillar of Social Rights as an Opportunity for Gender Equality in the EU (Evropský pilíř sociálních práv jako příležitost pro rovnost žen a mužů v EU), s. 8.

⁽²⁸⁾ Eurofound, 2018, Women in management: Underrepresented and overstretched? (Jsou ženy na vedoucích pozicích nedostatečně zastoupeny a přetíženy?), Úřad pro publikace Evropské unie, Lucemburk.

4.5.3 Právní předpisy mohou pomoci, ale samy o sobě jen stěží ovlivní kulturu a organizační mechanismy. Vyváženého zastoupení žen a mužů v rozhodovacím procesu a v politickém, hospodářském a společenském životě lze rovněž dosáhnout uplatňováním přístupu založeného na začleňování genderového hlediska, jehož cílem je zajistit příznivé podmínky pro zvýšení účasti žen na rozhodovací úrovni a zvýšit povědomí o rozsahu genderových problémů.

4.5.4 EHSV vyzývá Radu, aby pokročila v projednávání směrnice o zlepšení genderové vyváženosti v řídicích a dozorcích orgánech společností⁽²⁹⁾. Výbor vyzývá také podniky, aby se chopily iniciativy a výrazně zvýšily podíl žen na nejvyšších rozhodovacích pozicích.

4.5.5 Výbor doporučil⁽³⁰⁾, aby se zvažilo zavedení účinných strategií a nástrojů (např. právních, rozpočtových a dobrovolných opatření, genderových kvót), které by pomohly dosáhnout rovnoměrného zastoupení žen a mužů na volených a jmenovaných postech ve významných politických strukturách, a navrhuje, aby Komise i nadále podporovala členské státy v přijímání opatření v této oblasti. Výbor proto opět⁽³¹⁾ vyzývá Radu, aby přezkoumala své pokyny pro jmenování členů EHSV, a zohlednila tak hospodářský, sociální a demografický vývoj v Unii.

4.6 Začleňování genderového hlediska

4.6.1 Genderový mainstreaming představuje nejlepší přístup, jak zajistit, aby veškeré subjekty na všech úrovních uplatňovaly genderové hledisko. Je však zapotřebí zlepšit jeho operační rozměr a způsob jeho provádění.

4.6.2 Pokud jde o programové období 2021–2027, EHSV požaduje větší odhodlání zajistit rovnost žen a mužů. Základní podmínky pro rovnost žen a mužů, které mají zajistit relevantnost a soudržnost programů, projektů a finančních prostředků, musí být účinně prováděny a posuzovány.

4.6.3 EHSV podporuje strategii pro rovnost žen a mužů, kterou vypracovala Komise, a vyzývá ji, aby se zaměřila na stávající mechanismy koordinace (Poradní výbor pro rovné příležitosti žen a mužů, skupina na vysoké úrovni pro uplatňování genderového hlediska a pracovní skupina pro rovnost) s cílem monitorovat řádné provádění této strategie, podávat zprávy o dosažených výsledcích a usnadnit výměnu přístupů a zkušeností na úrovni EU.

4.7 Rovnost žen a mužů v odvětví sdělovacích prostředků

4.7.1 Dopad sdělovacích prostředků na rovnost žen a mužů byl dlouho podceňován, a to i přesto, že hraje zásadní úlohu při utváření společnosti. Odvětví sdělovacích prostředků by se mělo chopit iniciativy a zajistit, aby reklama měla pozitivní, a nikoli negativní dopad na zastoupení a podporu rovnosti žen a mužů ve společnosti.

4.7.2 Pro zlepšení rovnosti žen a mužů v odvětví sdělovacích prostředků je zásadní zvýšit účast žen na nejvyšších rozhodovacích pozicích⁽³²⁾,⁽³³⁾, přijmout kodexy chování a také další opatření⁽³⁴⁾,⁽³⁵⁾, jež zakazují sexismus a stereotypy a podporují začleňování genderového hlediska do organizační transformace tohoto odvětví a obsahu, který zpřístupňuje.

4.7.3 Je důležité uznat vliv genderových stereotypů na obsah sdělovacích prostředků. EHSV požaduje, aby institut EIGE začlenil do svého příštího indexu rovnosti žen a mužů nový tematický okruh – sdělovací prostředky a reklama.

V Bruselu dne 16. července 2020.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

⁽²⁹⁾ Viz poznámka pod čarou 15.

⁽³⁰⁾ Úř. věst C 240, 16.7.2019, s. 1.

⁽³¹⁾ Viz poznámka pod čarou 30.

⁽³²⁾ EIGE, 2019, Index rovnosti žen a mužů.

⁽³³⁾ EIGE, 2020, Databáze genderové statistiky.

⁽³⁴⁾ <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/good-practices/denmark/kvinfo-expert-database>.

⁽³⁵⁾ [http://www.womeninnews.org/ckfinder/userfiles/files/Gender%20Balance%20Guidebook_FINAL_RGB%20\(1\).pdf](http://www.womeninnews.org/ckfinder/userfiles/files/Gender%20Balance%20Guidebook_FINAL_RGB%20(1).pdf).

PŘÍLOHA

Následující pozměňovací návrhy byly v průběhu rozpravy zamítnuty, obdržely však alespoň čtvrtinu odevzdaných hlasů (čl. 59 odst. 3 jednacího řádu):

1. Odstavec 1.9

Změnit:

1.9 „Rozdíl v odměňování žen a mužů stále představuje jednou z hlavních forem genderové nerovnosti a diskriminace, kterou krize způsobená pandemií COVID-19 ještě více zdůraznila. EHSV vyzývá Komisi, aby zohlednila dramatické důsledky, které má krize COVID-19 pro podniky a zejména malé a střední podniky, aby zvažila možnost odložit závazné právní návrhy a aby využila čas k náležitým konzultacím se sociálními partnery. EHSV urychleně předložila návrh na zavedení závazných opatření v oblasti transparentnosti odměňování žen a mužů, a je připraven hrát vedoucí úlohu při prosazování strategie začleňování genderového hlediska s cílem dosáhnout rovného odměňování.“

Výsledek hlasování:

pro: 70

proti: 120

zdrželi se hlasování: 13

2. Odstavec 4.4.7

Změnit:

„4.4.7 EHSV ~~bere na vědomí~~ iniciativu Komise týkající se závazných opatření v oblasti transparentnosti odměňování žen a mužů, která musí být zavedena co nejdříve a jež mohou hrát vedoucí úlohu při prosazování strategie začleňování genderového hlediska v oblasti rovného odměňování. EHSV vyzývá Komisi, aby zohlednila dramatické důsledky, které má krize COVID-19 pro podniky a zejména malé a střední podniky, aby zvažila možnost odložit závazné právní návrhy a aby využila čas k náležitým konzultacím se sociálními partnery. Ve 104 zemích představují ženy 70 % všech pracovníků v odvětví zdravotnictví a sociální péče (WHO) a na celém světě pak představují 58,6 % pracovníků v odvětví služeb (MOP), což v důsledku pandemie znamená riziko pro jejich zdraví. Převaha segregace žen v hůře placených odvětvích a na nejistých pracovních místech je bezprostředně vystavuje riziku ztráty zaměstnání a zdravotních problémů.“

Výsledek hlasování:

pro: 70

proti: 121

zdrželi se hlasování: 12

3. Odstavec 4.4.8

Změnit:

„4.4.8 Pracovní místa a úkoly vykonávané v oblasti péče, úklidu, obchodu a zdravotnictví mají významný přínos pro společnost a hospodářství, jak se také jasně ukázalo během krize COVID-19. Pracovní podmínky těchto pracovníků a odvětví, kde je tradičně zaměstnáno mnoho žen, by mohly být krizí COVID-19 potenciálně negativně ovlivněny, jsou často nedostatečně placena, podceňována a vyznačují se nejistými pracovními podmínkami. Je proto nezbytné zajistit těmto povoláním větší společenské uznání a odpovídající ekonomickou hodnotu, což by přispělo ke snížení platových a dalších rozdílů mezi ženami a muži a k posílení hospodářské a společenské hodnoty, která je těmto pracovním místům připisována.“

Výsledek hlasování:

pro: 68
proti: 121
zdrželi se hlasování: 13

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru „Bílá kniha o umělé inteligenci: evropský přístup k excelenci a důvěře“

(COM(2020) 65 final)

(2020/C 364/12)

Zpravodajka: **Catelijne MULLER**

Žádost o vypracování stanoviska	Komise, 9.3.2020
Právní základ	článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Jednotný trh, výroba a spotřeba
Přijato v sekci	25.6.2020
Přijato na plenárním zasedání	16.7.2020
Plenární zasedání č.	553
Výsledek hlasování	
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	207/0/6

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV gratuluje Komisi za její strategii představenou v Bílé knize o umělé inteligenci, která má podpořit využívání technologií umělé inteligence a zároveň zajistit jejich soulad s evropskými etickými normami, právními požadavky a sociálními hodnotami.

1.2 EHSV rovněž vítá, že jedním z cílů je kapitalizovat silné stránky Evropy na průmyslových a profesionálních trzích, a zdůrazňuje, že je důležité posílit **investice, infrastrukturu, inovace a dovednosti**, aby podniky, včetně malých a středních, a společnost jako celek mohly využít příležitostí umělé inteligence. Je třeba podporovat inovace v oblasti umělé inteligence, aby se maximalizovaly přínosy systémů umělé inteligence, ale zároveň se předcházelo jejich rizikům a tato rizika se minimalizovala.

1.3 Domnívá se však, že má-li se EU ujmout skutečného vedení v oblasti špičkové, důvěryhodné a konkurenceschopné umělé inteligence (UI), je zaměření na UI založenou na datech příliš úzké. **EHSV žádá Komisi, aby podporovala také novou generaci systémů UI, které jsou založeny na znalostech a na uvažování a které se řídí lidskými hodnotami a zásadami.**

1.4 EHSV vyzývá Komisi k tomu, aby: i) **podporovala multidisciplinaritu ve výzkumu** a otevřela ho dalším disciplínám, jako je právo, etika, filosofie, psychologie, pracovní vědy, humanitní vědy, ekonomie aj.; ii) k debatě o UI **přizvala příslušné zainteresované strany** (odborníky, profesní organizace, organizace podnikatelů, organizace spotřebitelů, nevládní organizace) a zapojila je jako rovnocenné partnery do výzkumu financovaného EU a dalších projektů, jako jsou partnerství veřejného a soukromého sektoru v oblasti UI, odvětvové dialogy, *program na zavádění UI* ve veřejném sektoru a průkopnické centrum, a iii) pokračovala ve **vzdělávání a informování širší veřejnosti** o příležitostech a výzvách spojených s UI.

1.5 EHSV naléhavě žádá Komisi, aby důkladněji zvažila **dopady UI na celé spektrum základních práv a svobod**, včetně práva na spravedlivý proces, na spravedlivé a otevřené volby, na shromažďování a demonstrace, jakož i práva na nediskriminaci.

1.6 EHSV se i nadále **staví proti zavedení jakékoli formy právní subjektivity UI**. Preventivně nápravné působení právních předpisů týkajících se odpovědnosti by tím pozbylo působnosti a jak v případě vývoje, tak v případě použití UI, které by vytvářelo příležitosti k jejímu zneužití, by vzniklo závažné morální riziko.

1.7 Spíše než předchozí jednorázové (ale i pravidelně opakované) posouzení souladu vysoce rizikové UI se stanovenými požadavky EHSV požaduje, aby se uplatňoval **trvalý a soustavný společensko-technický přístup**, který umožní sledovat tuto technologii ze všech perspektiv a různou optikou.

1.8 EHSV upozorňuje, že při uplatnění kritéria „vysoce rizikového“ odvětví by mohla zůstat stranou řada aplikací a způsobů použití UI, které jsou ze své podstaty vysoce rizikové a mezi něž patří nejen biometrické rozpoznávání a využívání UI pro účely nábory. EHSV doporučuje, aby Komise sestavila seznam **společných rysů aplikací UI nebo způsobů jejího použití, které jsou vysoce rizikové ze své podstaty**, bez ohledu na odvětví.

1.9 EHSV důrazně navrhuje, aby jakékoli použití biometrického rozpoznávání bylo povoleno pouze: i) pokud má nějaký vědecky prokázaný účinek, ii) v kontrolovaném prostředí a iii) za přísných podmínek. **Plošné používání biometrického rozpoznávání řízeného UI pro účely dohledu nebo sledování, vyhodnocování nebo kategorizace lidí či lidského chování nebo emocí by mělo být zakázáno.**

1.10 EHSV proto zastává názor, že by mělo v souladu s příslušnými vnitrostátními pravidly a postupy dojít ke **včasnému a úzkému zapojení sociálních partnerů** při zavádění systémů UI na pracovištích, aby bylo zajištěno, že systémy budou použitelné a že budou v souladu s právy pracovníků a pracovními podmínkami.

1.11 EHSV rovněž zastává názor, že by při zavádění systémů UI měli být včas a úzce zapojeni zaměstnanci, kteří s nimi budou nakonec pracovat, ale také zaměstnanci s právní, etickou a humanitní kvalifikací, aby se zajistilo, že tyto systémy budou v souladu s právy a etickými požadavky i s potřebami pracovníků, aby si pracovníci zachovali samostatnost, pokud jde o jejich práci a systémy UI, které zvyšují dovednosti pracovníků a jejich uspokojení z práce.

1.12 **Techniky a postupy využívající UI k boji proti pandemii COVID-19 by měly být spolehlivé, účinné, transparentní a vysvětlitelné. Měly by také respektovat lidská práva, etické zásady a stávající právní předpisy a být spravedlivé, inkluzivní a dobrovolné.**

1.13 EHSV vyzývá Komisi, aby se ujala vedoucí úlohy, a tak v Evropě zajistila lepší koordinaci aplikovaných řešení a přístupů v oblasti UI použitých k boji proti pandemii COVID-19.

2. Bílá kniha EU o umělé inteligenci

2.1 EHSV bere s potěšením na vědomí, že Evropská komise přijímá mnohá doporučení z předchozích stanovisek EHSV a skupiny odborníků na vysoké úrovni pro UI, podporuje využívání technologií UI, ale zároveň dbá o zajištění jejich souladu s evropskými etickými normami, právními požadavky a sociálními hodnotami na základě „ekosystému excelence a důvěry“.

2.2 EHSV vítá návrhy zaměřené na podniky, včetně malých a středních, a společnost jako celek využívající příležitosti k rozvoji a užití UI. EHSV zdůrazňuje, že je důležité posílit investice, infrastrukturu, inovace a dovednosti, aby se zlepšila úspěšnost EU v rámci celosvětové hospodářské soutěže.

Přístup založený na lidském velení (human-in-command)

2.3 Bílá kniha má nicméně také mírně „fatalistické“ ladění: naznačuje, že UI „nás přemáhá“ a že nemáme jinou možnost než regulovat její používání. EHSV je pevně přesvědčen o závazku EU zajistit, aby Evropa přijímala pouze důvěryhodnou umělou inteligenci, a proto by se měla odvážit zaujmout v této otázce mnohem pevnější postoj. EHSV tedy naléhavě žádá Komisi, aby vždy ponechala otevřenou možnost, že daný druh (nebo způsob použití) UI nebude přijat. To je to, co EHSV ve vztahu k UI nazývá přístupem založeným na **lidském velení** (human-in-command), který musíme prosazovat.

Využívání výhod UI v Evropě – definice zaměřená do budoucnosti

2.4 Jako pracovní definici umělé inteligence bílá kniha uvádí „soubor technologií, které kombinují data, algoritmy a výpočetní výkon“. V její další části jsou **data** a **algoritmy** definovány jako hlavní prvky UI. Tato definice by však mohla platit pro jakýkoli software, který byl kdy napsán, tedy nejen pro UI. Žádná všeobecně přijímaná definice UI, což je obecný pojem pro celou řadu počítačových aplikací, dosud neexistuje.

2.5 **Zaměření bílé knihy na UI založenou na datech je nicméně příliš úzké na to, aby Evropské unii umožnilo získat skutečně vůdčí postavení v oblasti špičkové, důvěryhodné a konkurenceschopné UI.** Mnoho slibných systémů UI tak bílá kniha vylučuje jako předmět úvah, a tedy i řízení a regulace. EHSV žádá Komisi, aby podporovala i novou generaci systémů UI, které spojují přístupy založené na datech s **přístupy založenými na znalostech a na uvažování**, tzv. hybridními systémy. Bílá kniha uznává potřebu hybridních systémů pro účely **vysvětlitelnosti**, ale hybridní systémy mají i další přednosti: mohou urychlit a/nebo omezit učení, prokazovat platnost a ověřovat model strojového učení.

2.6 Bílá kniha se zaměřuje pouze na zkusení vznikající na základě údajů, ale ne všechna zkusení jsou důsledkem nízké kvality nebo omezeného množství údajů. **Návrh každého artefaktu je sám o sobě řadou předpojatých rozhodnutí**, od rozhodnutí týkajících se zvažovaných vstupů až po cíle, pro které jsou optimalizovány. Všechna tato rozhodnutí jsou tak či onak určena vlastními předpojatostmi osoby či osob, které daná rozhodnutí činí.

2.7 Nejdůležitější však je, že systémy UI jsou více než jen součtem svých softwarových součástí. **Systémy UI zahrnují rovněž sociotechnický systém, který je obklopuje.** Při uvažování o správě a regulaci UI by tedy měl být kladen důraz také na související sociální struktury: organizace a podniky, různé profese, osoby a instituce, které vytvářejí, vyvíjejí, zavádějí, používají a řídí UI, a osoby, které jsou její činností dotčeny, jako jsou občané ve svých vztazích ke státním orgánům, podniky, spotřebitelé, pracovníci a dokonce i společnost jako celek.

2.8 Je třeba také poznamenat, že **právní definice (pro účely správy a regulace) se liší od čistě vědeckých definic**, protože musí splňovat řadu různých požadavků, jako je inkluzivita, přesnost, stálost, komplexnost či použitelnost v praxi. Některé z těchto požadavků jsou právně závazné a některé jsou považovány za osvědčené regulační postupy.

Spojování veškerých sil

2.9 EHSV vítá snahu řešit roztržitost evropského úsilí v oblasti UI propojováním výzkumných pracovníků zabývajících se UI, zaměřením na malé a střední podniky a vytvářením partnerství se soukromým a veřejným sektorem. EHSV by Komisi rovněž doporučoval, aby: i) podporovala multidisciplinaritu ve výzkumu a otevřela ho dalším disciplínám, jako je právo, etika, filosofie, psychologie, pracovní vědy, humanitní vědy, ekonomie aj.; ii) k debatě o UI přizvala příslušné zainteresované strany (odborníky, organizace podnikatelů, organizace spotřebitelů, nevládní organizace) a zapojila je jako rovnocenné partnery do výzkumu financovaného EU a dalších projektů, jako jsou partnerství veřejného a soukromého sektoru v oblasti UI, odvětvové dialogy, *program na zavádění UI* ve veřejném sektoru a průkopnické centrum, a iii) pokračovala ve vzdělávání a informování širší veřejnosti o příležitostech a výzvách spojených s UI.

Umělá inteligence a právo

2.10 Bílá kniha uznává, že **UI nepůsobí ve světě bez zákonů**. EHSV obzvláště vítá důraz na otázku důsledků UI pro základní práva a doporučuje, aby Komise ještě důkladněji zvažila dopady UI na širokou škálu základních práv a svobod, jako je svoboda slova a projevu a právo na respektování soukromého života (které se neomezuje pouze na ochranu osobních údajů), právo na spravedlivý proces, spravedlivé a otevřené volby, shromažďování a demonstrace, jakož i právo na nediskriminaci.

2.11 EHSV vítá jasný postoj bílé knihy k otázce použitelnosti stávajících režimů odpovědnosti na UI a snahu stavět při zvládnání nových rizik, která může UI vytvářet, na těchto režimech, řešit mezery v prosazování právních předpisů v případech, kdy je obtížné určit odpovědný hospodářský subjekt, a přizpůsobovat tyto režimy měnící se funkčnosti systémů UI.

2.12 Komise by měla také uznat, že UI nebere ohled na hranice a že vynaložené úsilí nelze omezit na Evropu a že by tomu tak ani nemělo být. Mělo by být dosaženo celosvětové shody, která by vycházela z diskusí a zkoumání právních expertů a usilovala o vytvoření společného mezinárodního právního rámce.

2.13 EHSV se v každém případě i **nadále rozhodně staví proti zavedení jakékoli formy právní subjektivity UI**. Preventivně nápravné působení právních předpisů týkajících se odpovědnosti by tím pozbylo působnosti a jak v případě vývoje, tak v případě použití UI, které by vytvářelo příležitosti k jejímu zneužití, by vzniklo závažné morální riziko.

Regulace vysoce rizikové umělé inteligence

2.14 EHSV vítá přístup ke kontrole dopadu UI založený na posouzení rizik. Komise ohlásila vytvoření regulačního rámce pro „vysoce rizikovou UI“, který by měl splňovat požadavky týkající se spolehlivosti, přesnosti, reprodukovatelnosti, transparentnosti, lidského dohledu a správy údajů. O vysoce rizikovou UI se podle bílé knihy jedná tehdy, kdy jsou splněny dvě kumulativní podmínky: i) vysoce rizikový sektor a ii) vysoce rizikový způsob použití aplikace UI. Bílá kniha uvádí dva příklady aplikací UI nebo způsobů použití, které by ze své podstaty, tj. bez ohledu na odvětví, mohly být považovány za vysoce rizikové. Jako aplikaci, která je vysoce riziková ze své podstaty, označuje také biometrické rozpoznávání. Úplný seznam vysoce rizikových odvětví (který je pravidelně přezkoumáván) zahrnuje v současné době následující odvětví, která jsou potenciálně vysoce riziková: zdravotnictví, doprava, energetika a některé oblasti veřejného sektoru.

2.15 Druhé kritérium, tedy že aplikace UI je používána rizikovým způsobem, je volnější, z čehož je možné soudit, že lze uvažovat o různých stupních rizikovitosti. EHSV navrhuje, aby mezi oblasti dopadu byly doplněny společnost a životní prostředí.

2.16 **Vysoce riziková** aplikace UI používaná v **nízkorizikovém** odvětví podle logiky bílé knihy do působnosti tohoto regulačního rámce v zásadě nespadá. EHSV zdůrazňuje, že v případě nežádoucích nepříznivých účinků vysoce rizikové UI používané v nízkorizikovém odvětví by mohly některé aplikace nebo způsoby použití UI zůstat bez regulace, což by mohlo umožnit obcházení pravidel. Příkladem může být cílená reklama (nízkorizikový sektor), která může mít, jak bylo prokázáno, segregáčnické, diskriminační a rozdělovací účinky, například v rámci voleb nebo personalizované tvorby cen (vysoce rizikový způsob použití nebo efekt). **EHSV doporučuje sepsat společné rysy aplikací UI a způsobů jejího použití, které jsou vysoce rizikové ze své podstaty**, bez ohledu na odvětví, ve kterém se používají.

2.17 EHSV uznává, že je nutné prověřovat soulad UI se stanovenými požadavky, obává se nicméně, že jednorázové (ale i pravidelně opakované) **předchozí posouzení shody** nebude dostatečnou zárukou důvěryhodného a antropocentrického vývoje, zavádění a udržitelného používání UI. **UI může být důvěryhodná jen za předpokladu trvalého a soustavného společensko-technického přístupu**, který umožní sledovat tuto technologii ze všech perspektiv a různou optikou. Pro vytváření koncepce politiky z toho vyplývá požadavek multidisciplinárního přístupu, který umožní nepřetržitou spolupráci tvůrců politik, akademiků z různých oborů, sociálních partnerů, profesních organizací, odborníků, podniků a nevládních organizací. Zejména v případě služeb veřejného zájmu týkajících se zdraví, bezpečnosti a dobrých životních podmínek lidí a založených na důvěře musí být zaručeno, že systémy UI budou přizpůsobeny praktickým požadavkům a nebude možné, aby měly větší váhu než odpovědnost lidí.

Biometrické rozpoznávání

2.18 EHSV vítá výzvu Komise k zahájení veřejné diskuse o používání biometrického rozpoznávání za pomoci UI. Biometrické rozpoznávání podle mimiky, chůze, (tónu) hlasu, srdeční frekvence, teploty atd. se již nyní používá k posuzování, nebo dokonce předpovídání našeho chování, duševního stavu a emocí, mimo jiné ve výběrových řízeních. Je třeba velmi jasně říci, že **neexistují žádné vědecké důkazy o tom, že vnitřní emoce nebo duševní stav člověka lze přesně „vyčíst“ z jeho výrazu tváře, chůze, srdeční frekvence, tónu hlasu nebo teploty, natož aby podle něčeho takového bylo možné předvídat jeho budoucí chování.**

2.19 **Je třeba také poznamenat, že GDPR omezuje zpracovávání biometrických údajů pouze do určité míry.** V GDPR jsou biometrické údaje definovány jako „osobní údaje vyplývající z konkrétního technického zpracování týkající se fyzických či fyziologických znaků nebo znaků chování fyzické osoby, které umožňuje nebo potvrzuje jedinečnou identifikaci“. Mnohé technologie biometrického rozpoznávání však nejsou koncipovány tak, aby umožňovaly jedinečně identifikovat určitou osobu, nýbrž pouze tak, aby umožňovaly posuzovat její chování nebo emoce. Tyto způsoby použití UI nemusejí spadat pod definici biometrických údajů (zpracování) ve smyslu GDPR.

2.20 Biometrické rozpoznávání řízené umělou inteligencí se také dotýká našeho obecného práva na respektování soukromého života, identity, autonomie a psychické integrity, protože vytváří situaci, kdy jsme (neustále) pozorováni, sledováni a identifikováni. **Taková situace může mít v psychologickém smyslu „odrazující účinek“, protože lidé mohou mít sklon přizpůsobovat své chování určité normě.** To představuje zásah do našeho základního práva na soukromí (morální a psychická integrita). Biometrické rozpoznávání řízené umělou inteligencí by navíc mohlo mít vliv i na další základní práva a svobody, jako je svoboda shromažďování a právo na nediskriminaci.

2.21 EHSV doporučuje, aby jakékoli využívání biometrického rozpoznávání bylo **povoleno pouze tehdy, pokud má nějaký vědecky prokázaný účinek, v kontrolovaném prostředí a za přísných podmínek.** Plošné používání biometrického rozpoznávání řízeného umělou inteligencí pro účely dohledu nebo sledování, vyhodnocování nebo kategorizace lidí či lidského chování nebo emocí by povoleno být nemělo.

Dopady umělé inteligence na práci a dovednosti

2.22 EHSV konstatuje, že v bílé knize chybí strategie, jak řešit dopady UI na práci, třebaže toto téma bylo výslovnou součástí evropské strategie pro umělou inteligenci z roku 2018.

2.23 EHSV je pro **včasné a úzké zapojení pracovníků a poskytovatelů služeb všech typů, včetně osob vykonávajících svobodná povolání, osob samostatně výdělečně činných a zakázkových pracovníků** – tedy nejen těch, kdo navrhují nebo vyvíjejí UI, ale také těch, kdo kupují či zavádějí systémy UI, pracují s nimi nebo jsou těmito systémy ovlivňováni. **Před** zavedením technologií UI na pracovišti **musí** v souladu s příslušnými vnitrostátními pravidly a postupy **proběhnout sociální dialog.** Přístup k údajům pracovníka a jejich správa na pracovišti by se měly řídit zásadami a předpisy, které vyjednali sociální partneři.

2.24 EHSV chce upozornit obzvláště na **využívání UI v souvislosti s přijímáním, propouštěním, posuzováním a hodnocením pracovníků.** V bílé knize je UI využívána při náboru pracovníků uvedena jako příklad vysoce rizikové aplikace, která by podléhala regulaci bez ohledu na odvětví. EHSV doporučuje rozšířit tuto oblast využití tak, aby zahrnovala i UI používanou v souvislosti s propouštěním, posuzováním a hodnocením pracovníků, ale také prozkoumat společné rysy aplikací UI, jež by na pracovišti, bez ohledu na odvětví, znamenaly při použití vysoké riziko. V pracovním prostředí by neměly být povoleny aplikace UI, které nemají vědecké opodstatnění, jako jsou například aplikace pro detekci emocí na základě biometrického rozpoznávání.

2.25 S ohledem na to, aby se lidé mohli rychlému vývoji v oblasti UI přizpůsobit, je nezbytné udržovat nebo získávat dovednosti v oblasti UI. Bude proto také zapotřebí politických opatření a finančních prostředků, jejichž **cílem bude vzdělávání a rozvoj dovedností** v oblastech, které nebudou ohroženy systémy UI (tzn. tam, kde se jedná o úkoly vyžadující lidskou interakci, jako jsou služby veřejného zájmu týkající se zdraví, bezpečnosti a dobrých životních podmínek lidí a založené na důvěře, součinnosti lidí a strojů nebo úkoly, jejichž vykonávání bychom i nadále raději svěřovali lidem).

3. Umělá inteligence a koronavirus

3.1 UI může přispět k lepšímu porozumění koronaviru a onemocnění COVID-19 a také ochránit lidi před expozicí, pomoci s nalezením vakcíny a zkoumat možnosti léčby. Je nicméně důležité být otevřený a mít jasný názor, pokud jde o to, co umělá inteligence může a co nemůže dělat.

3.2 **Spolehlivost a účinnost:** využití UI založené na údajích k predikci šíření koronavirové nákazy je potenciálně problematické, protože o koronaviru je známo příliš málo údajů na to, aby UI přinášela spolehlivé výsledky. Údaje, které jsou k dispozici, jsou navíc neúplné a zkreslené. Použití těchto údajů pro strojové učení by mohlo vést k mnoha falešně negativním a falešně pozitivním výstupům.

3.3 Zcela zásadní je **transparentnost** údajů a použitých modelů a **vysvětlitelnost** výstupů. Obzvláště v této chvíli si svět nemůže dovolit přijímat rozhodnutí založená na „černých skříňkách“.

3.4 Při využívání UI v boji proti současné pandemii je **dodržování lidských práv, etických zásad a stávajících právních předpisů** důležitější než kdykoli předtím. Zejména v případech, kdy nástroje UI mohou vést k porušování lidských práv, musí existovat legitimní zájem na jejich použití, které musí být zcela nezbytné, přiměřené a především časově omezené.

3.5 A konečně musíme dbát také o zajištění **spravedlnosti a začlenění**. Systémy UI vyvíjené pro účely boje s pandemií by neměly být předpojaté a diskriminační. Kromě toho by měly být dostupné všem a měly by zohledňovat společenské a kulturní rozdíly mezi jednotlivými dotčenými zeměmi.

Aplikace pro sledování a zjišťování pohybu osob a monitorování jejich zdravotního stavu

3.6 Virologové a epidemiologové se domnívají, že pro otevření společnosti a hospodářství po omezení volného pohybu osob je nutné účinné sledování, trasování, monitorování a ochrana zdraví lidí. Momentálně se vyvíjí mnoho **aplikací** pro sledování, trasování a provádění zdravotních kontrol, což jsou činnosti, jež byly obvykle (a historicky) prováděny odborníky. Řada vlád po celém světě vkládá v tyto aplikace značnou důvěru, protože je chápe jako prostředek k obnovení normálního života společnosti.

3.7 Nasazení těchto druhů aplikací představuje velmi radikální krok. Předtím, než padne rozhodnutí o jejich používání, je proto důležité kriticky zkoumat **užitečnost, nezbytnost a účinnost** těchto aplikací, jakož i jejich společenské a právní dopady. Stále musí existovat možnost nepoužívat aplikace tohoto druhu a přednost by měla mít méně invazivní řešení.

3.8 Nesmírně důležitá je otázka **účinnosti a spolehlivosti** aplikací pro sledování a zjišťování pohybu osob, protože neúčinné a nespolehlivé aplikace mohou vytvářet množství falešně pozitivních a falešně negativních výstupů, falešný pocit bezpečí, a tedy i větší riziko nákazy. První vědecké simulace vzbuzují vážné pochybnosti o tom, zda aplikace pro sledování pohybu osob budou mít vůbec nějaký pozitivní účinek zamezující šíření nákazy, a to i za předpokladu, že by takovou aplikaci používalo 80 % nebo 90 % obyvatel. Aplikace také nemůže registrovat zvláštní okolnosti, jako je například přítomnost plexiskla a oken nebo nošení osobních ochranných prostředků.

3.9 **Tyto aplikace vedou** navíc k (částečnému) **upozadění různých lidských práv a svobod**, protože se dotýkají naší svobody shromažďování, práva na bezpečnost, práva na nediskriminaci a práva na soukromí.

3.10 Soukromí je mnohem víc než jen naše osobní údaje a anonymita, jakkoli je obojí důležité. Je to i právo nebýt předmětem sledování, zaznamenávání a dohledu. Bylo vědecky dokázáno, že když lidé vědí, že jsou sledováni, začnou se chovat jinak. Podle Evropského soudu pro lidská práva je tento „odrazující účinek“ zásahem do našeho soukromí. Stejně široké pojetí soukromí by se mělo uplatňovat i v debatě o UI.

3.11 Existuje riziko, že (v současnosti nebo v budoucnu) shromažďovaná data budou použita nejen k boji proti současné pandemii, ale také k profilování, kategorizaci a hodnocení lidí pro různé jiné účely. Lze si dokonce představit, že ve vzdálenější budoucnosti by na základě „**rozšíření o neplánované funkce**“ mohlo docházet k nežádoucímu profilování pro účely supervize a dohledu, způsobilosti k uzavření pojistky nebo poskytování sociálních dávek, najímání nebo propouštění atd. Údaje shromažďované pomocí aplikací tohoto druhu nesmí být proto za žádných okolností využívány k profilování, hodnocení rizika, klasifikaci nebo predikci.

3.12 **Každé řešení využívající UI, i když bude použito za mimořádných okolností a s nejlepšími úmysly, vytvoří navíc určitý precedens**, ať se nám to líbí, nebo ne. Předchozí krize ukázaly, že navzdory všem dobrým úmyslům taková opatření v praxi nikdy nezmizí.

3.13 Využití UI během této pandemie by proto mělo být vždy poměřováno a zvažováno z několika různých hledisek, mj. z hlediska toho, zda: i) je účinné a spolehlivé, ii) neexistují méně invazivní řešení, iii) jeho přínosy mají větší váhu nežli obavy týkající se společenských, etických a základních práv a iv) lze dosáhnout zodpovědného kompromisu mezi základními právy a svobodami, které se dostávají do střetu. **Zavádění** takových systémů **nesmí být navíc povinné či vynucené**.

3.14 EHSV naléhavě žádá tvůrce politik, aby **se neukvapovali a nepodléhali technokratickému optimismu**. Vzhledem k závažnosti situace doporučujeme, aby aplikace spojené s projekty, které mají pomoci zvládat pandemii, byly založeny na řádném výzkumu v oblasti epidemiologie, sociologie, psychologie, práva, etiky a systemických věd. Předtím, než bude rozhodnuto o použití těchto systémů, je třeba provést analýzu jejich účinnosti, nutnosti a citlivosti a simulace.

V Bruselu dne 16. července 2020.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke „sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů „Nový akční plán pro oběhové hospodářství – Čistší a konkurenceschopnější Evropa““

(COM(2020) 98 final)

(2020/C 364/13)

Zpravodaj: **Antonello PEZZINI**

Spoluzpravodaj: **Cillian LOHAN**

Konzultace	Komise, 22.4.2020
Právní základ	článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Jednotný trh, výroba a spotřeba
Přijato v sekci	25.6.2020
Přijato na plenárním zasedání	16.7.2020
Plenární zasedání č.	553
Výsledek hlasování	
(pro/proti/zdrželi se hlasování)	215/2/4

1. Závěry a doporučení

1.1 Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) je přesvědčen, že jedním z pilířů budoucího rozvoje Evropy je udržitelnost, jíž se dosáhne prostřednictvím moudrého a participativního přechodu a která bude podpořena kulturou oběhového hospodářství.

1.2 Přechod evropského hospodářství na oběhový typ nelze oddělit od socioekonomického kontextu, v němž musí v současnosti probíhat, ale výzvy spojené s krizí v oblasti veřejného zdraví se musí proměnit v příležitost k obnově, na nových základech a za předpokladů umožňujících rychlejší zavedení nových oběhových postupů.

1.3 Nová kultura, která je základem oběhového hospodářství, by měla být příležitostí k rychlejšímu zavádění koncepce bohatství v územních jednotkách za pomoci nových kritérií, tj. uplatňování i jiných ukazatelů než HDP⁽¹⁾.

1.4 Je třeba klást větší důraz na šíření „oběhové kultury“, a to prostřednictvím vzdělávání, budování kapacit a větší odpovědnosti, aby byli lidé motivováni k přizpůsobení se a ke změně svých zvyků a každodenního chování.

1.5 Je třeba posílit Evropskou platformu zainteresovaných stran pro oběhové hospodářství, která by mohla podporovat různé politické iniciativy, jež by přispívaly k usnadnění přechodu na oběhovost.

1.6 Výbor vítá návrhy předložené v akčním plánu EU pro oběhové hospodářství a zastává názor, že by při vypracování plánů hospodářského a sociálního oživení po ničivé situaci vzniklé v důsledku onemocnění COVID-19 měla být zohledněna opatření navrhovaná v rámci přechodu na oběhové hospodářství.

⁽¹⁾ Úř. věst. C 100, 30.4.2009, s. 53.

1.7 Je třeba uznat, že mezi změnou klimatu, politikami oběhového hospodářství a sociální odpovědností podniků existuje doplňkovost, a zdůraznit oběhovou povahu energie v obnovitelných zdrojích energie, a to zejména v odvětví stavebnictví a dopravy, aniž by byla opomíjena podpora určená na zemědělské postupy a potravinový systém a nutná k tomu, aby bylo možné omezit plýtvání.

1.8 EHSV se domnívá, že navrhovaný pakt pro dovednosti a zaměstnanost v rámci Evropského sociálního fondu plus je vhodnou příležitostí k uskutečnění zamýšlených programů.

1.9 Mělo by se i nadále rozšiřovat využívání ekodesignu s cílem přispět k prodloužení životnosti výrobků a plánovanému dalšímu využití jejich součástí, a stimulovat tak dynamický trh druhotných surovin, jež by byl podpořen právně závaznými opatřeními, včetně povinné recyklace a digitálního sledování.

1.10 Komise by stejně jako v případě „energetických spotřebičů“ měla po dohodě se zainteresovanými odvětvími přijmout akty v přenesené pravomoci, v nichž by byly stanoveny vlastnosti nových výrobků, jež by bylo možné využít v dalších výrobcích.

1.11 V rámci systému „kvality a shody“ musí mít obzvláštní význam technická normalizace udržitelných produktů, počínaje odvětvími náročnými na zdroje, a ta musí zahrnovat posuzování shody a rovněž možnost využívat ve větší míře ekologické veřejné zakázky a certifikaci druhotných surovin.

1.11.1 Vnitrostátní normalizační orgány by měly ve spolupráci s evropskými orgány⁽²⁾ co nejdříve vypracovat referenční postupy⁽³⁾ a harmonizované normy s cílem usnadnit přechod na nové funkční hospodářství.

1.12 Praktické uplatňování oběhového hospodářství bude vyžadovat intenzivní spolupráci zainteresovaných stran a EHSV požaduje jasné politiky a finanční podporu, zejména v oblasti reklamy, kterou je třeba zbavit konzumního zaměření a zajistit, aby upřednostňovala aspekt trvanlivosti výrobků a možnost jejich opětovného použití, ovšem při dodržování pravidel volného trhu.

1.13 Pro EHSV je zásadní poskytovat spotřebitelům lepší informace a údaje o nakládání s výrobky, sledování a transparentnosti, a využívat k tomu mj. specifikace produktů a digitální technologie s cílem umožnit tok informací o složení a možnostech opravy.

1.14 EHSV se domnívá, že by bylo vhodné podporovat prostřednictvím evropských programů konkrétní testování postupů oběhového hospodářství v různých odvětvích, ve velkém počtu evropských měst, zemědělsko-potravinářských středisek a venkovských oblastí, aby bylo možné nashromáždit dostatečné zkušenosti z výrobního i spotřebního prostředí, jež by bylo možné využít jako osvědčené postupy.

1.15 EHSV se domnívá, že je z hlediska územní blízkosti nutné vyčlenit velký prostor veřejným a soukromým subjektům, které mohou sehrát klíčovou úlohu ve využívání nových příležitostí, a to vytvářením partnerství mezi veřejným a soukromým sektorem a umožňováním příkladů „územní sociální odpovědnosti“⁽⁴⁾ a sociální odpovědnosti podniků zaměřených na zásady kolaborativní oběhovosti.

1.16 V neposlední řadě EHSV žádá, aby všechna navrhovaná opatření podléhala odpovídajícím posouzením dopadů zohledňujícím důsledky pro životní prostředí, společnost a hospodářství.

2. Socioekonomický kontext na cestě k evropskému oběhovému hospodářství

2.1 Podniky a spotřebitelé si stále více uvědomují škody napáchané na udržitelném rozvoji a způsobené doposud uplatňovanými lineárními ekonomickými modely, pro něž je typická vysoká spotřeba materiálů a zdrojů, používání technik plánovaného zastarávání a vybízení k nakupování stále nových výrobků.

⁽²⁾ CEN, CENELEC a ETSI.

⁽³⁾ Viz UNI Italia a postupy předběžné normalizace, nařízení č. 1025/2012.

⁽⁴⁾ Úř. věst. C 175, 28.7.2009, s. 63.

2.2 V roce 2019 bylo vytěženo a zpracováno více než 92 miliard tun surovin, což přispělo k přibližně polovině celosvětových emisí CO₂ ⁽⁵⁾ a vyvolalo značné problémy pro životní prostředí a lidské zdraví.

2.2.1 Těžba a zpracování zdrojů způsobuje více než 90 % globálního úbytku biologické rozmanitosti ⁽⁶⁾.

2.2.2 Přibližně 20 % emisí skleníkových plynů pochází z těžby a zpracování kovů a nekovových nerostů ⁽⁷⁾.

2.2.3 EU navíc musí dovážet většinu surovin, které spotřebovává, což představuje značné náklady.

2.3 Oběhové hospodářství, které podporuje:

- sociální a environmentální odpovědnost podniků,
- nová, kvalitní pracovní místa na místní úrovni,
- předcházení vzniku odpadů,
- trvalé a bezpečné využívání přírodních zdrojů,
- oběhový cyklus systému projektování-produkce-distribuce-spotřeba a
- recyklaci a opětovné používání výrobků na konci životnosti,

může přispět k zajištění funkční ekonomiky, která může přinést společnosti značné výhody.

2.4 V současné době je v souladu se zásadami oběhového hospodářství pouze 8,6 % světových činností. Přechod k tomuto modelu však vyžaduje intenzivní spolupráci mezi veřejným a soukromým sektorem.

2.5 Přechod evropského hospodářství na oběhový typ nelze oddělit od socioekonomického kontextu, v němž musí v současnosti probíhat, neboť pandemie COVID-19 vyvolala nejzávažnější hospodářskou recesi od velké hospodářské krize v roce 1929.

2.5.1 V důsledku onemocnění COVID-19 se podniky potýkají se ztrátou příjmů a přerušují zásobovací řetězce, všude se zavírají továrny a roste nezaměstnanost.

2.6 Tři rizika, jež v současné době hrozí, tj. nekontrolované pandemie, nedostatečné projekty hospodářské politiky a fenomén geopolitické „černé labutě“ (naprosto nepředvídatelná událost), by mohla způsobit dlouhodobou recesi globální ekonomiky právě v okamžiku, kdy si všechny složky evropské společnosti začínají uvědomovat, že udržitelný hospodářský rozvoj si žádá opatření, která jsou zaměřena na technologie, zvyšování produktivity i účinnější využívání zdrojů zároveň.

2.7 Na druhé straně se výzvy, kterým naše planeta čelí, mohou změnit v jedinečnou příležitost začít znovu, na nových základech a s novým impulsem pro udržitelný rozvoj, aby bylo možné vytvořit předpoklady pro rychlejší zavedení nových oběhových postupů.

2.8 EHSV se již několikrát vyjadřoval k potřebě udržitelného růstu podporujícího začlenění. Společně s Evropskou komisí spustil Evropskou platformu zainteresovaných stran pro oběhové hospodářství ⁽⁸⁾ a zdůraznil, že „navzdory dosavadnímu úspěchu stojí realizaci oběhového hospodářství v cestě řada zjevných překážek“.

2.9 Koordinační skupina Evropské platformy zainteresovaných stran pro oběhové hospodářství opakovaně zdůraznila, že přechod ke klimaticky neutrálnímu oběhovému hospodářství podporujícímu začlenění musí být zahájen již nyní ⁽⁹⁾.

⁽⁵⁾ Viz *Circular Economy and Material Value Chains – World Economic Forum 2020* (Oběhové hospodářství a hodnotové řetězce materiálů – Světové ekonomické fórum 2020).

⁽⁶⁾ Viz *United Nations Environment Programme (UNEP), Natural Resources for the Future We Want* (Program OSN pro životní prostředí, Přírodní zdroje pro budoucnost, kterou chceme), 2019.

⁽⁷⁾ Viz *Energy Transitions Commission, Mission Possible: Reaching Net-Zero Carbon Emissions by Mid-Century* (Komise pro transformace energetiky, Proveditelný úkol: dosažení nulových čistých emisí uhlíku do poloviny století), 2018.

⁽⁸⁾ EESC-2017-02666-05-00-DECBUR – Mandát koordinační skupiny.

⁽⁹⁾ *Joint statement on the new Circular Economy Action Plan (CEAP) by members of the Coordination Group (CG) of the European Circular Economy Stakeholder Platform – March 2020* (Společné prohlášení členů Koordinační skupiny Evropské platformy zainteresovaných stran pro oběhové hospodářství k novému Akčnímu plánu pro oběhové hospodářství – březen 2020).

2.10 Dne 6. dubna 2020 přijal EHSV společné prohlášení, v němž zdůraznil, že v této velmi nejisté době umožní pouze globální plán hospodářského oživení čelit důsledkům pandemie COVID-19 a opět vybudovat udržitelnější evropské hospodářství.

3. Návrh Evropské komise

3.1 Nový **akční plán pro oběhové hospodářství** navrhuje řadu nových iniciativ, které zahrnují celý cyklus plánování a životní cyklus produktů, aby se občané a podniky mohli plně účastnit oběhového hospodářství.

3.2 V rámci průmyslové strategie EU jsou navrhována opatření s cílem:

- **zajistit, aby se udržitelné produkty staly v Evropské unii normou**, a to na základě legislativního aktu o strategii pro udržitelné produkty, aby bylo zaručeno, že produkty uváděné na trh EU budou navrženy tak, aby měly delší životnost,
- **informovat spotřebitele** prostřednictvím zajištění přístupu ke spolehlivým informacím a zavedení skutečného „nároku na opravu“,
- **soustředit pozornost na odvětví, která využívají více zdrojů a mají vysoký potenciál oběhovosti**, jako jsou:
 - **elektronika a IKT**: iniciativa pro elektroniku v oběhovém hospodářství,
 - **baterie a vozidla**: nový regulační rámec pro baterie,
 - **obaly**: nová závazná ustanovení definující, co je na trhu EU povoleno,
 - **plasty**: nová závazná ustanovení o recyklovaném obsahu,
 - **textilní výrobky**: nová strategie EU pro posílení konkurenceschopnosti a inovací v textilním odvětví,
 - **konstrukce a stavby**: obecná strategie udržitelnosti zastavěného prostředí,
 - **potravin**: nová legislativní iniciativa zaměřená na nahrazení obalů a stolního náčiní na jedno použití ve stravovacích službách opakovaně použitelnými výrobky,
- **snížování množství odpadu**: předcházení vzniku odpadu a jeho přeměňování na kvalitní druhotné zdroje,
- **použitelnost oběhového hospodářství pro osoby, regiony a města**,
- **posílení úlohy normalizace**,
- **průřezová opatření**: oběhovost jako předpoklad klimatické neutrality,
- **opatření na globální úrovni**,
- **sledování pokroku**.

Jedná se o přibližně 35 opatření v tříletém období od poloviny roku 2020 do poloviny roku 2023 a iniciativy by měly probíhat v oblastech elektroniky, odpadů a služeb pro občany a životní prostředí.

4. Obecné připomínky

4.1 EHSV je přesvědčen, že udržitelnost je jedním z pilířů budoucího rozvoje Evropy a že prostřednictvím moudrého a participativního přechodu na oběhové hospodářství budou občané, spotřebitelé, podniky a pracovníci moci díky rozsáhlým investicím čelit výzvám a přispět nejen k ochraně životního prostředí, ale také k rozvoji myšlenky otevřené společnosti podporující začlenění, která chrání zdroje pro budoucí generace.

4.1.1 Zejména v oblasti zemědělských postupů a potravinového systému může být oběhové hospodářství velmi prospěšné a může přispět k omezení plýtvání a zajistit občanům lepší životní podmínky.

4.1.2 Budou nutné rozsáhlé investice do rozvoje ekologických technologií, nových organických hnojiv a biomethanu.

4.2 Výbor vítá řadu legislativních a politických opatření, navržených v akčním plánu EU pro oběhové hospodářství, a domnívá se, že by opatření navrhovaná v rámci přechodu na oběhové hospodářství měla být zohledněna, a to zejména po ničivé situaci způsobené onemocněním COVID-19.

5. Soudržnost na evropské úrovni

5.1 EHSV se domnívá, že je nezbytné uznat doplňkovost, která existuje mezi změnami klimatu a politikami oběhového hospodářství. Je zásadní, aby i energetické vstupy pocházely z obnovitelných zdrojů energie a nebyly lineární jako fosilní paliva.

5.1.1 V oblasti využívání energie se oběhovost projevuje také důrazem na úspory a na energetickou účinnost, která je ještě naléhavější v odvětví dopravy.

5.2 Budování kapacit nezbytných pro prosazování oběhového hospodářství by mělo být podporováno na všech úrovních. Navrhovaný pakt pro dovednosti a zaměstnanost v rámci Evropského sociálního fondu plus je vhodnou příležitostí k uskutečnění zamýšlených programů.

5.3 Při snahách o uskutečnění přechodu na oběhové hospodářství by neměla být podceňována úloha veřejných zakázek. Minimální environmentální kritéria, která jsou již uvedena ve směrnici o zadávání veřejných zakázek⁽¹⁰⁾, by měla být povinná a měla by zahrnovat odpovídající technické specifikace⁽¹¹⁾. Dodavatelé by měli mít možnost absolvovat zvláštní odbornou přípravu, aby bylo zaručeno, že jim budou nabídnuty všechny oběhové příležitosti, a aby se předešlo tomu, že případné překážky budou bránit zakázkám oběhového charakteru.

5.4 Výbor považuje za nezbytné, aby četné iniciativy, jež by měly být prováděny v příštích měsících, výslovně zohledňovaly otázku, jak vylepšit oběhovost a udržitelnost investic, zejména v zemích, které jsou ze strukturálního a finančního hlediska nejzranitelnější.

5.4.1 Tyto iniciativy budou propagovány ve spolupráci s místními orgány a společenskými silami, se zvláštním důrazem na vytváření nových a lepších pracovních míst.

5.5 EHSV vítá příležitost ke stanovení právně závazných požadavků s cílem dát impuls trhu s druhotnými surovinami, zejména v oblasti obalů, vozidel, stavebních materiálů a baterií.

5.6 Základním předpokladem pro uskutečňování oběhových postupů je ekodesign výrobků. Význam ekodesignu by měl i nadále růst natolik, aby se stal neoddelitelnou součástí všech fází výroby, díky čemuž bude zajištěno další využití jejich součástí, které budou motorem dynamického trhu druhotných surovin.

5.6.1 Vzhledem k výše uvedenému by Komise stejně jako v případě „energetických spotřebičů“⁽¹²⁾ měla přijmout akty v přenesené pravomoci, v nichž by byly stanoveny vlastnosti různých běžně používaných výrobků, jež by po použití bylo možné využít v dalších výrobcích.

5.7 Technická normalizace má v oblasti oběhového hospodářství zvláštní význam. Vzhledem k průřezovému charakteru a komplexnosti tématu je nezbytné zajistit důslednou koordinaci mezi různými zainteresovanými subjekty, normalizačními orgány a činnostmi normotvůrce.

5.8 Technická normalizace udržitelných produktů, zejména v odvětvích náročných na zdroje, má obzvláštní význam zejména při zadávání ekologických veřejných zakázek a v klasifikaci surovin a druhotných materiálů.

5.9 EHSV žádá, aby všechna navrhovaná opatření podléhala odpovídajícím posouzením dopadů zohledňujícím důsledky pro životní prostředí, společnost a hospodářství.

⁽¹⁰⁾ Směrnice 2014/23/EU (Úř. věst. L 94, 28.3.2014, s. 1), 2014/24/EU (Úř. věst. L 94, 28.3.2014, s. 65) a 2014/25/EU (Úř. věst. L 94, 28.3.2014, s. 243).

⁽¹¹⁾ Viz UNI/PdR: 2019 Linee guida per la modalità di verifica del contenuto di riciclato e/o recuperato e/o sottoprodotto presente nei prodotti regolati da CAM (Criteri Ambientali Minimi).

⁽¹²⁾ Viz směrnice 2005/32/ES (Úř. věst. L 191, 22.7.2005, s. 29), zrušená směrnicí 2009/125/ES (Úř. věst. L 285, 31.10.2009, s. 10).

5.10 Probíhající diskuse o hodnotě a nutnosti uplatňovat zásady oběhového hospodářství může být příležitostí k rozhodnému vyřešení otázky, která již byla několikrát projednávána, totiž oprostít se od tradičního HDP a zahrnout vedle aspektu hospodářské výkonnosti, který se v současné době používá ve všech třech metodách výpočtu HDP⁽¹³⁾, i aspekty nové – např. zavádět solidární systémy ve prospěch inkluzivní společnosti, žít v mezích naší planety, spravedlivě rozdělovat statky.

6. Vzdělávání a kultura

6.1 EHSV se domnívá, že je nezbytně nutné klást větší důraz na šíření „oběhové kultury“ prostřednictvím vzdělávání, budování kapacit a větší odpovědnosti, a na zintenzivnění dialogu s občanskou společností, aby byli lidé motivováni k přizpůsobení se a ke změně svých zvyků a každodenního chování. Zásadní je rovněž intenzivní meziodvětvová spolupráce.

6.1.1 Sociální odpovědnost podniků je konkrétní aspekt funkční ekonomiky a je dokonale skloubena s kulturou oběhového hospodářství, neboť umožňuje zvláštní součinnost mezi zájmy podnikatelů a zaměstnanců, jejichž společným cílem je udržitelný rozvoj zaměřený na omezování vzniku odpadu a zbytečného plýtvání.

6.2 Kromě financování velkokapacitního technického vzdělávání a podpory tvůrčích dovedností by měly být předloženy také návrhy na začlenění zásad oběhového hospodářství do školních vzdělávacích programů a do studijních programů vysokoškolského vzdělávání.

6.3 K podpoře výměny poznatků o oběhovém hospodářství mezi různými evropskými zeměmi by mohl být velmi účelný program Erasmus+.

6.4 Studie zadaná EHSV⁽¹⁴⁾ a související stanovisko NAT/764 o rozvoji součinnosti mezi různými plány v oblasti oběhového hospodářství spolu s aktivní sítí Evropské platformy zainteresovaných stran pro oběhové hospodářství poskytují pevný základ pro sdílení informací a tvorbu znalostí zainteresovanými stranami.

6.5 Hospodářské subjekty a občanská společnost by mj. díky využívání vhodných fondů, např. fondu „Mise“ v rámci programu Horizont Evropa, mohly zahájit konkrétní testování postupů oběhového hospodářství v různých odvětvích, a to ve velkém počtu vhodně vybraných evropských obcí.

6.6 Základním předpokladem pro uskutečňování oběhových postupů je však ekodesign výrobků.

7. Spotřebitelé jako aktéři provádění

7.1 Praktické uplatňování oběhového hospodářství bude vyžadovat silnou síť zainteresovaných stran, které budou informovány, zapojeny a vzájemně propojeny. Pro různé zainteresované skupiny by měly být stanoveny klíčové politiky spolu se strukturální podporou, které by měly být pravidelně přezkoumávány a účinným způsobem sdělovány.

7.2 Je třeba se zabývat také úlohou reklamy, kterou je třeba zbavit konzumního zaměření a zajistit, aby upřednostňovala aspekt trvanlivosti výrobků a možnosti jejich opětovného použití (ovšem při dodržování pravidel volného trhu), aniž by se jednalo o klamavou a zavádějící reklamu.

7.2.1 Je důležité, aby se reklama více řídila zásadou realistického přístupu, trendy a typickými vlastnostmi, jelikož konkrétní příklady, tendence k udržitelnému rozvoji a kladné charakteristiky dlouhé životnosti zboží se zdají být důležité jak pro spotřebitele, tak i pro společnost.

7.3 Musí být uznáno právo na opravu výrobků za spravedlivé a přiměřené ceny, které se musí stát součástí záruk výrobků, mj. na základě fiskálních opatření a sítí místních opravárenských služeb, které budou snadno dostupné⁽¹⁵⁾. V tomto ohledu se musí stát neodmyslitelnou součástí nových technických a normativních charakteristik ekologicky udržitelného, snadno opravitelného a recyklovatelného výrobku boj proti plánovanému zastarávání.

⁽¹³⁾ Viz SEC 2010 EU.

⁽¹⁴⁾ <https://www.eesc.europa.eu/cs/our-work/publications-other-work/publications/circular-economy-strategies-and-roadmaps-europe-executive-summary>.

⁽¹⁵⁾ Viz směrnice Rady 1999/85/ES ze dne 22. října 1999, pokud jde o možnost uplatnění snížené sazby DPH na služby s vysokým podílem lidské práce (Úř. věst. L 277, 28.10.1999, s. 34): drobné opravy jízdních kol, obuvi a koženého zboží, oděvů a bytového textilu, opravy a renovace soukromých příbytků, domácí pečovatelské služby.

7.4 EHSV vítá úspěch partnerství mezi EHSV a Evropskou komisí při budování inovativní interinstitucionální platformy (Evropské platformy zainteresovaných stran pro oběhové hospodářství) a doufá, že mandát tohoto partnerství bude v budoucnu rozšířen.

7.4.1 EHSV se domnívá, že by se mělo zvážit jiné rozdělení daňové zátěže, jež by zmírnilo zdanění práce a naopak zvýšilo zdanění zdrojů, zejména méně udržitelných výrobků a výrobků, u nichž se uplatňují techniky očividného zastarávání.

7.4.2 Zásada přísnějšího zdanění by měla být uplatňována u výrobků dovážených do EU, které ne zcela splňují kritéria oběhového hospodářství.

7.5 Měla by být výslovně uznána a podporována úloha sociálních podniků v oběhovém hospodářství, aby se činnosti se zkušenostmi v oblasti opětovného použití, oprav a recyklace těšily vyšší sociální hodnotě, protože se tyto podniky angažují v rozvoji dovedností nejzranitelnějších členů společnosti.

7.6 EHSV zdůrazňuje, že je zapotřebí poskytovat evropským spotřebitelům lepší informace o nakládání s výrobky, včetně informování o výhodách oběhového designu a výroby, i v oblasti sledování a transparentnosti, a využívat k tomu mj. produktové pasy a digitální technologie, jako je *blockchain*, s cílem umožnit tok informací o složení, možnostech opravy a konci životnosti.

7.7 Důležité jsou spolehlivé, porovnatelné a ověřitelné informace, které kupujícím umožňují přijímat udržitelnější rozhodnutí a snižují riziko zavádějícího ekologického marketingu („lakování na zeleno“).

7.8 Místní orgány jsou klíčovými subjekty v oblasti vodohospodářství, nakládání s odpady a řízení sekundárních center surovin. Tyto orgány mohou v rámci partnerství provádět experimenty nezbytné pro rozvoj inovací v oblasti oběhového hospodářství.

7.9 EHSV podporuje vypracování zásad „územní sociální odpovědnosti“ zmíněné již v dřívějších stanoviscích, které by zajistily, že veřejné i soukromé subjekty převezmou odpovědnost za udržitelnost území z hlediska oběhového hospodářství.

V Bruselu dne 16. července 2020.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke „sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů –Formování digitální budoucnosti Evropy“

(COM(2020) 67 final)

(2020/C 364/14)

Zpravodaj: **Ulrich SAMM**

Spoluzpravodaj: **Jakob Krištof POČIVAVŠEK**

Konzultace	Komise, 9.3.2020
Právní základ	článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Jednotný trh, výroba a spotřeba
Přijato v sekci	25.6.2020
Přijato na plenárním zasedání	16.7.2020
Plenární zasedání č.	553
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	216/1/3

1. Závěry a doporučení

1.1 Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) již uvítal kroky, které Komise podnikla k usnadnění rozvoje digitální ekonomiky a společnosti, a vyjadřuje nyní potěšení nad tím, že je tato dynamika umocněna balíčkem nových iniciativ v celé řadě oblastí.

1.2 EHSV podporuje evropskou cestu digitalizace, která spočívá ve využití hospodářských příležitostí při zachování ochrany našich dat, aby byla zaručena ochrana soukromí a právo na sebeurčení. Přístup, který se zaměřuje v první řadě na občana a kterým se řídí všechny iniciativy Komise, je výslovně vítán.

1.3 EHSV je přesvědčen, že je Evropa sice na správné cestě, ale notný kus má ještě před sebou. Digitalizace postupuje rychle kupředu a evropské právní předpisy s ní musí držet krok. To vyžaduje spolehlivý a ambiciózní regulační rámec, včetně právně závazných etických pravidel a jasných pravidel týkajících se odpovědnosti. EHSV je přesvědčen, že takovýto dynamický vývoj vyžaduje také flexibilní a adaptabilní postupy zahrnující neustálý dialog mezi zainteresovanými stranami, který by měl být povinný zejména pro zaměstnance, aby se mohli vyjádřit. EHSV je jakožto zástupce organizací občanské společnosti připraven přispět v tomto ohledu svým dílem.

1.4 Musí se investovat do správných technologií budoucnosti, podporovat odborná příprava občanů a získat důvěru veřejnosti, neboť veřejnost musí být pobízena k aktivní účasti na digitální transformaci. Digitalizace musí být spravedlivá, udržitelná a sociálně přijatelná.

1.5 EHSV souhlasí s postojem Komise, že musíme vytvořit skutečně jednotný evropský datový trh – evropský datový prostor stojící na evropských pravidlech a hodnotách. Vítá iniciativu vypracovat novou průmyslovou strategii EU, v níž budou stanovena opatření, jež umožní přechod na digitalizovanější, čistší, více oběhový a globálně konkurenceschopný průmysl EU s udržitelnými podniky a která bude zahrnovat také strategii pro malé a střední podniky.

1.6 EHSV zdůrazňuje, že technologická suverenity Evropy by neměla být vymežující vůči ostatním a neměla by být na úkor výhod celosvětové spolupráce. Musí však být také náležitě zohledněny potřeby Evropanů a požadavky evropského sociálního modelu, přičemž jeho měřítkem musí být pilíř sociálních práv EU.

1.7 Klíčem k přípravě na digitální život je vzdělávání a odborná příprava, které zprostředkovávají digitální dovednosti. EHSV vítá, že se Komise zaměřila na digitální kompetence a dovednosti, vyzývá ji však, aby lépe rozlišovala mezi technickými a sociálními kompetencemi, přestože nesmírně důležité jsou oboje. Je třeba vynakládat další úsilí a zajistit prostředky na digitální vzdělávání členů sociálně zranitelných skupin obyvatelstva.

1.8 Digitální budoucnost Evropy založená na přístupu zaměřeném na občana bude úspěšná pouze tehdy, budou-li v ní lidé moci mít důvěru. EHSV konstatuje, že Komise má v úmyslu jasně rozlišovat mezi vysoce rizikovými aplikacemi, které by měly podléhat přísné regulaci, a méně rizikovými aplikacemi, u nichž bude stačit samoregulace a tržní mechanismy. EHSV tento obecný přístup vítá, ale zdůrazňuje také, že je nutné různé aplikace podrobně a důkladně analyzovat.

1.9 EHSV tento přístup zaměřený na občany vítá i v případě, kdy je nutné řešit problémy, s nimiž se potýkají pracovníci v souvislosti s on-line platformami. Jedním z důležitých aspektů tohoto přístupu je posílený právní rámec, který by předcházel nejistým pracovním podmínkám a zaručil práva pracovníků on-line, včetně kolektivního vyjednávání.

1.10 EHSV má dojem, že se nevěnovala dostatečná pozornost problematice rozvoje veřejných digitálních služeb pro digitální budoucnost, zejména vezmeme-li v úvahu, že by přeshraniční služby elektronické veřejné správy mohly posílit jednotný (digitální) trh a zlepšit veřejnou regulaci a koordinaci.

1.11 Vzhledem k nyní probíhající pandemii COVID-19 způsobené koronavirem zažívá společnost na vlastní kůži, že digitální technologie je nutné využívat. S tím souvisí řada nových problémů. Nutnost komunikovat, studovat a pracovat na dálku ukázala, že mnoho lidí není dostatečně připraveno na efektivní využívání moderních digitálních technologií a že ani digitální infrastruktura není s to zajistit rovný přístup ani inkluzivní účast prostřednictvím digitálních technologií.

1.12 Nutnost změnit zvyklosti, která vyplynula z opatření přijímaných vládami jednotlivých zemí s cílem bojovat proti šíření onemocnění COVID-19, by mohla mít dlouhotrvající vliv na spotřebitelské chování a pracovněprávní vztahy. Při koncipování příslušných nových politik musí být zohledněny pozitivní i negativní dopady této změny. Digitální transformace by měla být monitorována prostřednictvím komplexní a z unijních zdrojů financované výzkumné iniciativy zaměřené na „digitalizaci ve prospěch důstojné práce“. EHSV je přesvědčen, že digitalizace bude v dlouhodobém horizontu úspěšná pouze v prostředí koncipovaném po vzoru účinného a vůči zaměstnancům vstřícného systému Průmysl 4.0⁽¹⁾.

2. Úvod a obsah sdělení

2.1 Toto sdělení je rámcovým dokumentem, v němž nová Komise popisuje řadu iniciativ, jež mají přispět k utváření digitální budoucnosti Evropy. Evropa musí převzít vedení při spravedlivém přechodu ke zdravé planetě a k novému digitálnímu světu, a proto je nutné, aby výzvy spočívající v zelené digitalizaci šly ruku v ruce, a digitální technologie tak mohly – v souladu s cíli udržitelného rozvoje – podpořit Zelenou dohodu pro Evropu.

2.2 Za tímto účelem oznámila Komise přijetí balíčku iniciativ. Různé iniciativy, které byly představeny a oznámeny pro tento a pro příští rok, lze rozdělit do tří hlavních oblastí:

Technologie, které slouží lidem:

- bílá kniha o umělé inteligenci (COM(2020) 65 final – viz INT/894),
- strategie pro kvantové technologie, technologie blockchain a superpočítače,
- akční plán 5G a 6G (představen ve sdělení COM(2020) 50 final – viz TEN/704),
- akční plán digitálního vzdělávání a posílená agenda dovedností,
- iniciativy za zlepšení pracovních podmínek pracovníků platform,
- normy bezpečného a přeshraničního toku dat a služeb ve veřejném sektoru.

⁽¹⁾ Úř. věst. C 190, 5.6.2019, s. 17.

Spravedlivá a konkurenceschopná ekonomika:

- Evropská strategie pro data (představena ve sdělení COM(2020) 66 final – viz TEN/708),
- přezkum účelnosti unijních pravidel hospodářské soutěže,
- balíček průmyslové strategie,
- sdělení o zdanění podniků pro 21. století,
- nový program pro spotřebitele.

Otevřená, demokratická a udržitelná společnost:

- nová revidovaná pravidla k prohloubení vnitřního trhu digitálních služeb,
- revize nařízení eIDAS,
- akční plán pro média a audiovizuální odvětví,
- evropský akční plán pro demokracii,
- Strategie kybernetické bezpečnosti Evropské unie,
- iniciativa Cíl Země, jejímž výsledkem má být vysoce přesný digitální model Země,
- iniciativa pro elektroniku v oběhovém hospodářství,
- prosazování elektronických zdravotních záznamů.

2.3 V zájmu prosazování zájmů Evropy jakožto globálního hráče bylo rovněž oznámeno přijetí strategie pro globální spolupráci v digitální oblasti a strategie v oblasti normalizace.

3. Evropská cesta – digitalizace musí být zaměřena v první řadě na občany

3.1 Digitalizace nabízí lidem v nebývalé míře řadu nových možností činit taková rozhodnutí, která jim umožní žít lepší život. Čím více však digitalizace ovlivňuje náš život a čím více jsme propojeni, tím zranitelnější jsme vůči nepřátelské kybernetické činnosti, manipulování a technologiím, které omezují naši samostatnost.

3.2 EHSV proto podporuje evropskou cestu digitalizace, která vychází z evropských hodnot a spočívá ve využití hospodářských příležitostí při zachování ochrany našich dat, aby byla zaručena ochrana soukromí a právo na sebeurčení. Přístup, který se zaměřuje v první řadě na občana a kterým se řídí všechny iniciativy Komise, je výslovně vítán.

3.3 EHSV tento přístup zaměřený na občany vítá i v případech, kdy je nutné řešit problémy, s nimiž se potýkají pracovníci v souvislosti s on-line platformami. Jedním z důležitých aspektů tohoto přístupu je posílený rámec, který by předcházel nejistým pracovním podmínkám a zaručil práva pracovníků on-line, včetně kolektivního vyjednávání. EHSV zdůrazňuje, že práci prostřednictvím platform vykonávají osoby samostatně výdělečně činné i zaměstnanci. Osoby samostatně výdělečně činné pracují ve vztahu B2B nebo B2C. Kodexy chování a obchodní podmínky pro vztahy B2B platné na evropské úrovni by měly zajistit spravedlivou hospodářskou soutěž mezi podniky všech velikostí a zabránit falešné samostatně výdělečné činnosti.

3.4 EHSV rovněž upozorňuje na význam, který mají digitální řešení pro uskutečňování Zelené dohody pro Evropu, zejména pokud jde o oběhové hospodářství. K dalším problémům, které je třeba na této cestě řešit, však patří i spotřeba energie, suroviny pro IKT a recyklovatelnost zařízení IKT.

3.5 Evropa je sice na správné cestě, ale notný kus má ještě před sebou. Důležitými kroky byly například obecné nařízení o ochraně osobních údajů a etické pokyny pro umělou inteligenci. Digitalizace však postupuje rychle kupředu a evropské právní předpisy s ní musí držet krok. EHSV požaduje spolehlivý a ambiciózní regulační rámec, včetně právně závazných etických pravidel a jasných pravidel týkajících se odpovědnosti. Je přesvědčen, že tento dynamický vývoj vyžaduje také flexibilní a adaptabilní postupy zahrnující neustálý dialog mezi zainteresovanými stranami. EHSV je jakožto zástupce organizací občanské společnosti připraven přispět v tomto ohledu svým dílem.

3.6 EHSV zastává názor, že chybí jednoznačný důraz na to, že je třeba vytvořit udržitelné demokratické struktury pro budování kapacit a upevňování důvěry v pracovněprávní vztahy. EHSV je přesvědčen, že k zásadním změnám, jichž lze v podnicích dosáhnout prostřednictvím digitalizace, může dojít pouze tehdy, pokud mezi vedením podniku a zástupci zaměstnanců panuje důvěra. Vzestup populistických hnutí v 21. století však zpochybňuje tradiční způsoby budování důvěry prostřednictvím společenského prosazování. Proto musí být přijata vhodná opatření k podpoře sociálního dialogu na úrovni EU. Jde o sociální regulaci v podnicích, o hospodářskou výkonnost podniků a o podporu demokratických změn obecně.

4. Spravedlivá a konkurenceschopná ekonomika

4.1 Klíčovým faktorem našich ekonomik se stala data. EHSV souhlasí s postojem Komise, že musíme vytvořit skutečně jednotný evropský datový trh – evropský datový prostor stojící na evropských pravidlech a hodnotách. Vítá iniciativu vypracovat novou průmyslovou strategii EU, v níž budou stanovena opatření, jež umožní přechod na digitalizovanější, čistší, více oběhový a globálně konkurenceschopný průmysl EU a která bude zahrnovat také strategii pro malé a střední podniky.

4.2 EHSV dále zastává názor, že v zájmu zaručení rovných podmínek by pravidla, která platí off-line – od pravidel hospodářské soutěže a jednotného trhu přes ochranu spotřebitele a duševního vlastnictví po daňový systém a práva pracujících – měla platit i on-line.

4.3 EHSV je přesvědčen, že k udržení světové úrovně ve vysoce výkonné výpočetní technice je nutné podstatné navýšení investic (v členských státech EU) a průrazný evropský program pro výzkum a inovace. Průmyslově orientovaný přístup k vývoji nové generace mikročipů s nízkou spotřebou energie v Evropě sníží závislost EU na dovozu.

4.4 EHSV je pevně přesvědčen, že k řešení regionálních rozdílů v rozvoji mohou přispět také inovace a investice, zejména ze strany veřejného sektoru, pokud je i v odlehklých oblastech zajištěn přístup k digitální infrastruktuře, a tím i k digitálnímu trhu. Pokud nemá být při digitalizaci nikdo opomenut, je to nezbytná podmínka.

4.5 EHSV zdůrazňuje, že technologická suverenita Evropy by neměla být vymezující vůči ostatním a neměla by být na úkor výhod celosvětové spolupráce. Musí však být také náležitě zohledněny potřeby Evropanů a požadavky evropského sociálního modelu, přičemž referenčním bodem jsou opatření Evropské komise k posílení pilíře sociálních práv EU. Určitou konkurenční výhodou by se mohlo stát uplatňování evropských hodnot (ochrana údajů, ochrana soukromí, sociální ochrana, udržitelnost), pokud by se zvýšila informovanost veřejnosti a podniků o metodách využívání dat třetími stranami (USA) a možnostech dohledu, které digitální systémy nabízejí (Čína).

4.6 Komise správně uvádí, že musíme zaručit, aby systémová role některých on-line platforem a jejich tržní síla neohrožovaly spravedlnost a otevřenost našeho trhu. Za tímto účelem a mj. s cílem stimulovat rozvoj on-line platforem v EU by pravidla na úrovni EU měla zaručit rovné podmínky a přístup k hlavním motorům digitálních inovací⁽²⁾ (zejména k datům) a k ucelenému systému produktů, které spotřebitelé využívají.

4.7 Komise uvádí, že velkou výzvou je zajistit v digitální ekonomice spravedlnost. Je to však mimořádně důležité. EHSV proto podporuje záměr zavést dodatečná pravidla, pokud jsou nutná k tomu, abychom mohli zaručit otevřenost hospodářské soutěže, spravedlnost a inovace a také možnost vstupu na trh či veřejný zájem nad rámec hospodářské soutěže nebo ekonomických hledisek. EHSV podotýká, že v tomto směru bude mít značný dopad zdanění digitální ekonomiky. Důležitá budou mezinárodní a evropská řešení týkající se zdanění digitální ekonomiky, a EU by měla usilovat o to, aby toto zdanění bylo spravedlivé a zamezilo roztržštěnosti a přijímání jednostranných opatření.

⁽²⁾ De STREEL, A., *Contribution to Growth: European Digital Single Market. Delivering improved rights for European citizens and businesses*, Evropský parlament, Lucemburk, 2019.

4.8 EHSV vítá iniciativu zaměřenou na zlepšení pracovních podmínek pro pracovníky platform a spočívající zejména v zaměření se na dovednosti a vzdělávání. Nicméně řešit se postupně budou muset i takové problémy, jako je postavení v zaměstnání, zastupování, opatření ke zvýšení sociální ochrany pracovníků platform, řešení sporů a prosazování práv. To platí zejména pro přeshraniční pracovníky. V návaznosti na žádost nadcházejícího německého předsednictví Rady vypracuje EHSV průzkumné stanovisko k důstojné práci v ekonomice platform.

4.9 EHSV má dojem, že se Komise ve svém sdělení nevěnovala problematice rozvoje veřejných digitálních služeb pro digitální budoucnost, zejména vezmeme-li v úvahu, že by přeshraniční služby elektronické veřejné správy mohly posílit jednotný (digitální) trh a zlepšit veřejnou regulaci a koordinaci.

5. Úloha vzdělávání při přípravě na digitální život

5.1 Klíčem k přípravě na digitální život je vzdělávání a odborná příprava, které zprostředkovávají digitální dovednosti. EHSV vítá, že se Komise zaměřila na digitální kompetence a dovednosti, vyzývá ji však, aby lépe rozlišovala mezi technickými a sociálními kompetencemi, přestože nesmírně důležité jsou oboje. Vytváření „pracovní schopnosti“ – namísto pouhého přizpůsobení „uplatnitelnosti na trhu práce“ – vyžaduje přijetí opatření k trvalému podporování celoživotního učení.

5.2 Technické dovednosti (programování na různých úrovních) budou v budoucnosti vyžadovány od většiny odborníků. Pro vzdělávací systémy a organizace poskytující odbornou přípravu v jednotlivých členských státech to bude představovat výzvu. Odborníci musí být vyškoleni v oblasti nových nástrojů a musí mít povědomí o vlastnostech, omezeních a rizicích, neboť v konečném důsledku nesou odpovědnost právě oni. Přesto bude muset mít co nejvíce občanů přinejmenším základní technické dovednosti, aby byli s to chápat, využívat a uplatňovat digitální technologie a nástroje produktivním, inkluzivním a bezpečným způsobem. Základní technické dovednosti jsou nutné k podporování občanů všech věkových skupin, zejména však starších občanů, v tom, aby byli schopni digitální technologie a nástroje pochopit a bezpečně využívat.

5.3 Sociální dovednosti žádné zvláštní technické znalosti nevyžadují, měly by však být zprostředkovávány v co nejranějším věku. Umožňují totiž dětem, spotřebitelům a občanům chápat souvislosti digitálních systémů a optimálně tyto systémy využívat. Pomáhají rozpoznávat potenciální nebezpečí spojené s manipulováním nebo trestnou činností a vyhodnocovat množství získaných informací. EHSV připomíná, že všeobecné vzdělání je i nadále tou nejlepší přípravou na budoucí vývoj.

5.4 K využívání umělé inteligence a k práci s ní jsou nutné zvláštní dovednosti, znalosti a informace. Za tímto účelem by EHSV rád čerpal ze zkušenosti Finska, které navrhuje školit v oblasti umělé inteligence prostřednictvím on-line kurzu co nejvíce lidí.

5.5 EHSV již v minulosti upozorňoval na to, že v rychle se vyvíjející digitální době není pouhá pomoc jednotlivcům při získávání minimálního souboru dovedností dostačující a je zcela zásadní zajistit, aby se ze záruky k získání dovedností stala zaručená cesta, která lidem umožní další postup a získání nejvyšší dosažitelné úrovně dovedností a která je k tomu bude pobízet⁽³⁾.

5.6 EHSV znovu vyzdvihuje úlohu sociálních partnerů při dosahování spravedlivého a přiměřeného přechodu. Je nezbytné, aby strategie předjímala potřebné dovednosti, a podpořila tudíž rovněž včasnou a náležitou rekvalifikaci a prohlubování dovedností. V tomto ohledu a také při diskusích o zavádění nových technologií je mimořádně důležitá úloha a účast sociálních partnerů.

6. Důvěra a odpovědnost – mít důvěru v digitální prostředí

6.1 Digitální budoucnost Evropy založená na přístupu zaměřeném na občana bude úspěšná pouze tehdy, budou-li v ní lidé moci mít důvěru. EHSV požaduje náležité záruky v oblasti ochrany soukromí, bezpečnosti a správy dat a v neposlední řadě také transparentnosti algoritmů umělé inteligence, které by tuto důvěru pomohly získat.

⁽³⁾ Úř. věst. C 173, 31.5.2017, s. 45.

6.2 EHSV konstatuje, že Komise má v úmyslu jasně rozlišovat mezi vysoce rizikovými aplikacemi, které by měly podléhat přísné regulaci, a méně rizikovými aplikacemi, u nichž bude stačit samoregulace a tržní mechanismy. EHSV tento obecný přístup vítá, ale zdůrazňuje také, že v současné době i v budoucnosti bude nutné různé aplikace podrobně a důkladně analyzovat a v případě pochybností by aplikace měly být považovány na vysoce rizikové. EHSV podporuje zejména rozhodnutí označit za vysoce rizikové takové aplikace, které mají dopad na práva pracovníků a uchazečů o zaměstnání, a navrhuje toto rozhodnutí zachovat, aby byla posílena digitální práva zaměstnanců.

6.3 EHSV již vyzval k vypracování standardních zkušebních postupů, aby bylo možné posoudit funkčnost a omezení digitálních systémů (např. předpojatost, předsudky, diskriminace, odolnost, spolehlivost, bezpečnost atd.). V závislosti na míře rizika mohou takové testy provádět samotní vývojáři a společnosti, nebo nezávislé orgány s pomocí zkušebních postupů. EHSV vítá záměr Komise zavést dobrovolný systém označování, podobný tomu, který již EHSV navrhoval dříve v souvislosti s evropským osvědčením pro důvěryhodnou umělou inteligenci.

6.4 EHSV také vítá záměr Komise zahájit rozsáhlou diskusi o výjimečných případech, v nichž lze v zájmu biometrické identifikace na dálku povolit rozpoznávání obličejů. Prostřednictvím regulace by také měl být zakázán nepřiměřený dohled na pracovišti a diskriminace na základě zkreslených algoritmů.

6.5 EHSV zdůrazňuje, že samotná důvěra nestačí. Zásadní význam má i nadále kritické myšlení opírající se o všeobecné vzdělání. To je mimořádně důležité v souvislosti s řešením problému dezinformací ohrožujících naši demokracii.

6.6 EHSV zdůrazňuje, že důvěra znamená rovněž respektování práva zaměstnanců na informace a konzultace. Právo na informace a konzultace v případě změn na pracovišti, které je zaručeno smlouvami EU, činí ze „zaměstnanců“ „pracující občany“.

6.7 EHSV upozorňuje na to, že k ochraně spotřebitelů a zaměstnanců, kteří nemají profesionální digitální dovednosti, jsou nesmírně důležité právní předpisy EU.

7. Dopad krize COVID-19 na digitalizaci

7.1 Vzhledem k nyní probíhající pandemii COVID-19 způsobené koronavirem zažívá společnost na vlastní kůži, že digitální technologie je nutné využívat. S tím souvisí řada nových problémů. Nutnost komunikovat, studovat a pracovat na dálku ukázala, že mnoho lidí není dostatečně připraveno na efektivní využívání moderních digitálních technologií a že ani digitální infrastruktura není s to zajistit rovný přístup či inkluzivní účast prostřednictvím digitálních technologií. Digitální sítě nebyly dostatečně rozšířeny, aby zvládly větší zátěž, a bude nutné v dostatečné míře investovat do umožnění vysokorychlostní a účinné komunikace nejen ke komerčním účelům, ale i k účelům soukromým, a to i v odlehlých oblastech.

7.2 Zvláštní pozornost bude třeba věnovat zranitelným skupinám. Zejména starší osoby, které nemají dostatečné dovednosti, zkušenosti či dokonce hardware k tomu, aby mohly využívat internetové platformy, nyní nemají žádné vhodné komunikační nástroje. To komplikuje sociální kontakty mezi rodinnými příslušníky a ostatními lidmi a a znemožňuje využívání sociálních a jiných veřejných služeb nebo tyto služby činí méně dostupné. Je třeba vynakládat další úsilí a zajistit prostředky na digitální vzdělávání sociálně zranitelných skupin obyvatelstva.

7.3 Karanténa a dočasné uzavření hranic mezi členskými státy navíc ukázaly, že se na jednotném digitálním trhu v současné době projevují ještě jiné důsledky a nedostatky, které se týkají přeshraničních pracovníků a práce na dálku. Krize COVID-19 rovněž způsobila obrovský nárůst elektronického obchodování a bezhotovostních plateb a vedla k častějšímu výskytu nekalých a podvodných praktik. Nutnost změnit zvyklosti, která vyplynula z opatření přijímaných vládami jednotlivých zemí s cílem bojovat proti šíření onemocnění COVID-19, by mohla mít dlouhotrvající vliv na spotřebitelské chování a pracovněprávní vztahy. Při koncipování příslušných nových politik musí být zohledněny pozitivní i negativní dopady této změny.

7.4 Digitální svět byl plně zmobilizován, aby při boji proti COVID-19 poskytoval odborné znalosti. Problematika aplikací umožňujících digitální sledování (vysledování kontaktů), jejímž účelem je informovat občany o tom, že byli v posledních několika dnech v kontaktu s osobou, u níž byl diagnostikován COVID-19, je předmětem mnoha diskusí. EHSV vyjadřuje politování nad tím, že evropská iniciativa v oblasti digitálního monitorování těchto kontaktů, známá pod zkratkou PEPP-PT (Pan-European Privacy-Preserving Proximity Tracing, tj. celounijní trasování kontaktu respektující soukromí), nevedla k žádnému konsensu, který by umožnil zahrnutí standardizovaných aplikací do národních strategií v oblasti zdraví.

V Bruselu dne 16. července 2020.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke „sdělení Komise Evropskému parlamentu, Evropské radě, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Nová průmyslová strategie pro Evropu“

(COM(2020) 102 final)

(2020/C 364/15)

Zpravodaj: **Mihai IVAȘCU**

Spoluzpravodaj: **Dirk BERGRATH**

Konzultace	Komise, 22.4.2020
Právní základ	článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Jednotný trh, výroba a spotřeba
Přijato v sekci	25.6.2020
Přijato na plenárním zasedání	16.7.2020
Plenární zasedání č.	553
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	207/4/7

1. Závěry a doporučení

1.1 Evropská unie a její členské státy musí jednotně bránit svoji suverenitu. EHSV je pevně přesvědčen, že pokud si má Evropa zachovat vůdčí postavení ve světě, musí mít silnou a konkurenceschopnou průmyslovou základnu.

1.2 EHSV uznává zásadní význam přechodu na uhlíkově neutrální hospodářství a zvrácení současného trendu prudkého úbytku biologické rozmanitosti. Bez zelené průmyslové strategie jakožto základního kamene Zelené dohody EU nikdy nedokáže dosáhnout uhlíkově neutrálního hospodářství během jedné generace.

1.3 Nová průmyslová strategie musí zajistit správnou rovnováhu mezi podporou evropských podniků, splněním našeho cíle spočívajícího v dosažení neutrality z hlediska klimatu do roku 2050 a poskytováním pobídek spotřebitelům, aby si vybrali udržitelné výrobky a služby.

1.4 EHSV uznává význam, který Komise přikládá sociálním partnerům a organizacím občanské společnosti při koncipování budoucnosti evropského průmyslu. EHSV je přesvědčen, že úspěšnému provádění této strategie napomůže konstruktivní sociální a občanský dialog na všech úrovních.

1.5 Klíčem k rozvoji budoucího evropského hospodářského modelu je oběhové hospodářství. Je zapotřebí v rámci něj prozkoumat prakticky a hospodářsky přijatelné alternativy fosilních paliv a klást důraz na decentralizovaná a kooperativní řešení v oblasti čisté energie. Oběhové hospodářství rovněž výrazně zlepší účinné využívání zdrojů v rámci hospodářských činností a sníží také naši závislost na dovozu kritických surovin.

1.6 EHSV je pevně přesvědčen, že průmyslová politika musí jít ruku v ruce s rozhodnou obchodní a zahraniční politikou, která musí rozvíjet strategii zajištění přístupu k surovinám.

1.7 EHSV považuje za zásadní, aby Evropa v oblasti určitých technologií dohnala USA, Čínu a další země. Máme-li se stát světovým lídrem, musíme rozvíjet naše konkurenční výhody a současně financovat vědu a výzkum. Zásadní je budování jednotného evropského kapitálového trhu, včetně evropského trhu s rizikovým kapitálem.

1.8 Evropský průmysl se buď digitalizuje, nebo zanikne. Investice v odvětvích IKT, jako jsou ekonomika založená na datech, internet věcí, cloud computing, umělá inteligence a vyspělá výroba, se musí dostat do všech regionů a členských států.

1.9 Vnitřní trh představuje základ naší celosvětové konkurenceschopnosti. Nařízení o prověřování přímých zahraničních investic by se mělo použít ve všech členských státech, případně by mělo být posíleno a aktualizováno. Každý, kdo chce být součástí jednotného trhu, by měl jednat v souladu s jeho pravidly, včetně zásad neutrality z hlediska klimatu.

1.10 Má-li dojít k obnově pracovních míst, hospodářského růstu a sebedůvěry, je v Evropské unii zapotřebí silnějšího podnikatelského ducha. EU by měla prosazovat a financovat vzdělávací programy navržené za účelem podpory vytváření nového udržitelného hospodářského a sociálního prostředí.

1.11 Průmyslová politika by měla mít silný sociální rozměr. Kvalitní pracovní místa, sociální ochrana a dobře fungující veřejné služby vytvářejí vhodné prostředí pro rozvoj průmyslové činnosti. Důležitým faktorem podporujícím inkluzivní hospodářský růst je v tomto ohledu evropský pilíř sociálních práv.

1.12 EHSV vyzývá k rychlému zavedení jednotného evropského patentu. Díky němu by mohlo dojít k rozvoji a inovacím průmyslových odvětví a bylo by ochráněno jejich know-how na evropské a mezinárodní úrovni za rozumnou cenu.

1.13 V zájmu vypořádání se s mezinárodními rozdíly v ceně uhlíku považuje EHSV za nezbytná tato opatření: zavedení kompenzačních opatření mezi státy, environmentální normy, které dovozci musí splňovat, dotace na nízkouhlíkový vývoz, důsledné používání nástrojů na ochranu obchodu a kroky k řešení rozdílů mezi cenami uhlíku v dohodách o volném obchodu. Konečným cílem by mělo být stanovení celosvětové ceny uhlíku.

1.14 EHSV je přesvědčen, že je nutné dokončit HMU, aby se zajistilo, že budou k dispozici veškeré hospodářské nástroje ke zvládnutí hospodářského otřesu způsobeného zdravotnickou krizí vyvolanou pandemií COVID-19.

1.15 EHSV konstatuje, že jedinou možností, jak mohou členské státy překonat tuto krizi, je postupovat koordinovaně, nenechat nikoho stranou a obnovit schopnost podniků vytvářet přidanou hodnotu, investovat do udržitelné budoucnosti a zachovat či vytvářet kvalitní pracovní místa. Plán EU na podporu oživení, Zelená dohoda a nová průmyslová strategie představují při integrovaném zavádění odvážný a ambiciózní balíček opatření, který nám má pomoci překonat krizi způsobenou pandemií a připravit společnou budoucnost.

1.16 Asi nejvíce budou touto krizí zasaženy malé a střední podniky. EHSV podporuje záměr pomoci malým a středním podnikům, aby mohly rozvíjet svou činnost, vypracovat nové obchodní modely a přilákat kvalifikovanou pracovní sílu, například prostřednictvím zavedení akciových opcí pro zaměstnavatele.

1.17 Zprostředkovatelské struktury, jako jsou sítě malých a středních podniků, agentury pro regionální rozvoj a klastry musí v zájmu posílení hospodářských ekosystémů podporovat a posilovat strategické hodnotové řetězce a sdružovat všechny dynamické síly.

2. Obecné připomínky

2.1 EHSV vítá sdělení o nové průmyslové strategii pro Evropu, ale lituje, že pouze uvádí seznam budoucích projektů a opatření namísto toho, aby představilo jasnou krátkodobou, střednědobou a dlouhodobou konkrétní a komplexní strategii pro evropský průmysl. EHSV proto naléhavě vyzývá Komisi, aby vydala konkrétní akční plán s jasnými ročními cíli a monitorovacími postupy, který by zahrnoval úzkou spolupráci se všemi příslušnými zúčastněnými stranami.

2.2 EHSV nicméně konstatuje řadu rozdílů oproti předchozím sdělením:

- sdělení zaujímá strategický přístup, neboť klade mnohem větší důraz na souběžnou transformaci v digitální oblasti a v oblasti uhlíkové neutrality,
- prosazuje kooperativnější přístup k průmyslové politice, např. zdůrazňováním nutnosti vybudovat silné průmyslové ekosystémy nebo podporovat průmyslová partnerství,

- kloní se k umožnění většího státního financování strategických průmyslových projektů tím, že uvolní běžné právní předpisy EU týkající se subvencí, nebo tím, že stanoví významné projekty společného evropského zájmu,
- zaujímá rozhodnější postoj k vnějším vztahům, jelikož navrhuje používání regulatorních pravomocí Evropy na obranu její strategické autonomie, a
- zaměřuje se na dekarbonizaci evropských energeticky náročných průmyslových odvětví.

2.3 V tomto turbulentním mezinárodním prostředí musí Evropská unie a její členské státy jednotně bránit svoji suverenitu. EHSV je pevně přesvědčen, že má-li si Evropa udržet svou vůdčí úlohu ve světě, musí mít konkurenceschopnou a silnou průmyslovou základnu, která přispěje k úsilí EU o dosažení cílů udržitelného rozvoje, plnění Pařížské dohody a o co nejrychlejší návrat k ekologické stopě⁽¹⁾, která neprospěje do roku 2040 nepřesáhne jednu planetu ročně.

2.4 EHSV uznává zásadní význam přechodu na uhlíkově neutrální hospodářství a zvrácení současného trendu prudkého úbytku biologické rozmanitosti. Společná průmyslová strategie může uspět pouze tehdy, zapojí-li se do ní a budou spolupracovat všechny členské státy a zúčastněné strany a bude-li zavedeno integrované strategické plánování, jež umožní sdružovat zdroje evropských aktérů, regionálních a místních orgánů, průmyslových klastrů, podniků, sociálních partnerů, podniků sociální ekonomiky, univerzit a výzkumných skupin a organizací občanské společnosti.

2.5 Nová průmyslová strategie musí zajistit správnou rovnováhu mezi podporou evropských podniků tak, aby se rozvíjely ekologicky, splněním našeho cíle spočívajícího v dosažení neutrality z hlediska klimatu do roku 2050 a poskytováním pobídek spotřebitelům, aby si vybírali udržitelné výrobky a služby. Za tímto účelem je nutné dále rozvíjet soubor nástrojů udržitelné průmyslové politiky a brát přitom ohled na specifika malých a středních podniků.

2.6 Dále je EHSV přesvědčen, že dobře řízená transformace na digitální a klimaticky neutrální hospodářství může znovu oživit evropský průmysl a v rámci nových udržitelných hodnotových řetězců vytvořit nová kvalitní pracovní místa. Navrhovaná struktura správy a řízení by proto měla posílit odpovědnost za průmyslovou strategii na všech úrovních a zapojit všechny příslušné zúčastněné strany.

2.7 Rozvoje evropského průmyslu lze dosáhnout pouze skrze prosazení rozsáhlého programu soukromých a veřejných investic. Nová evropská průmyslová strategie, která bude reagovat na nové potřeby Evropanů, zvýší růst HDP, podpoří meziregionální soudržnost, sníží příjmovou nerovnost a zlepší kvalitu života prostřednictvím investic a inovací, může pomoci vytvořit společnou evropskou identitu, podpořit solidaritu a posílit evropské orgány, a tudíž představuje „evropskou přidanou hodnotu“.

2.8 EHSV uznává význam, který Komise přikládá organizacím občanské společnosti při koncipování budoucnosti evropského průmyslu. EHSV je přesvědčen, že vhodné prostředí pro růst evropského průmyslu může vytvořit pouze vzájemná spolupráce mezi členskými státy, evropskými orgány, sociálními partnery a zástupci občanské společnosti. Důležitou zárukou úspěšného provádění této strategie představuje v této souvislosti konstruktivní sociální a občanský dialog na všech úrovních.

2.9 EHSV již dávno uznal, že „v podnikatelské komunitě jsou lídři v oblasti integrace udržitelnosti. Mnohé podniky jsou skutečně průkopníky těchto politik. Politika musí vytvářet stabilní prostředí a jistotu, aby se osvědčené postupy staly běžnou praxí. Díky tomu budou podniky schopny vytvářet udržitelná řešení.“ Naléhavě tedy vyzývá Komisi, aby tyto skutečnosti vzala v potaz při navrhování budoucích politik⁽²⁾. Nutno říci, že sociální ekonomika se aspektem udržitelnosti zabývá dlouhodobě.

2.10 V roce 2019 se průmyslová výroba konečně vrátila k předkrizovým hodnotám (z doby před rokem 2007). Průmysl stále tvoří páteř našeho hospodářství a musí nabízet řešení řady výzev, jimž naše společnost čelí. Průmysl má také významnou sociální úlohu díky svým činnostem s vysokou přidanou hodnotou, kvalitním pracovním místům a vytváření

⁽¹⁾ Jak ji definuje organizace *Global Footprint Network* (<https://www.footprintnetwork.org/>).

⁽²⁾ Úř. věst. C 14, 15.1.2020, s. 95.

nepřímé zaměstnanosti v souvisejících službách. Proto EHSV vítá komplexní soubor návrhů uvedených ve sdělení a doufá, že budou urychleně rozpracovány a realizovány. Dramatický pokles průmyslové výroby v důsledku krize způsobené koronavirem však vyžaduje, aby mimořádná opatření, jež přijaly vlády členských států a která podpořila i Komise s cílem pomoci životaschopným podnikům překonat tuto krizi a chránit příjmy zaměstnanců, pokračovala tak dlouho, dokud bude zapotřebí.

2.11 EHSV dlouhodobě uznává význam začínajících podniků a rychle se rozvíjejících podniků pro budování konkurenceschopného a inovativního průmyslového odvětví. Proto i nadále vyzývá „ke koordinovanému politickému přístupu k začínajícím a rychle se rozvíjejícím podnikům, jenž zohlední rozmanitost podnikových modelů, a vítá zvláštní opatření pro podniky sociální ekonomiky“⁽³⁾.

2.12 EHSV vítá ohlášený návrh na zlepšení pracovních podmínek pracovníků platform. EHSV nicméně lituje, že se sdělení přímo nezabývá mnohem větší výzvou, kterou představuje inkluzivní a spravedlivá transformace. Trvá na tom, že je zapotřebí vypracovat ambiciózní akční plán, který by podněcoval členské státy k tomu, aby dostály svým slibům, jež učinily v souvislosti s vyhlášením evropského pilíře sociálních práv.

3. Zelená Evropa

3.1 Evropa potřebuje udržitelnou průmyslovou politiku podporující spravedlivý přechod na nízkouhlíkové hospodářství. K tomu je zapotřebí silného víceletého finančního rámce, přičemž stěžejní úlohu při financování takového přechodu by měla hrát Evropská investiční banka. Investice by měly podporovat jak kvalitu životního prostředí, tak lepší kvalitu života Evropanů.

3.2 Řadu z cílů, které jsme si stanovili do roku 2030, lze rozšířit až do roku 2050 a naší transformace na bezuhlíkový kontinent. Proto je EHSV přesvědčen, že průmyslová strategie, stejně jako strategie udržitelného rozvoje, by měla „zahrnovat jak vnitřní, tak vnější činnosti EU a měla by podporovat co největší soudržnost těchto činností. [...] Základními kameny provádění by měly být inovace, na udržitelnost orientovaná mezinárodní spolupráce a obchodní dohody a mobilizace podniků a občanské společnosti“⁽⁴⁾.

3.3 Tradiční i nová průmyslová odvětví budou muset rozvíjet iniciativní přístup, předvídat změny, přizpůsobovat se jim a řídit je pomocí nových udržitelných technologií, pracovních míst a rekvalifikace, které budou v souladu se srovnávacím přehledem sociálních ukazatelů evropského semestru odpovídat budoucím výzvám. Nové politiky týkající se dovedností by měly být vypracovány se zapojením organizací občanské společnosti a sociálních partnerů, a to s cílem zrychlit přizpůsobování systémů vzdělávání a odborné přípravy tak, aby odpovídaly poptávce po nových profesích.

3.4 EU by se měla stát světovým lídrem v oblasti oběhového hospodářství a čistých technologií. Bude usilovat o dekarbonizaci energeticky náročných průmyslových odvětví. Klíčem k rozvoji budoucího evropského hospodářského modelu je oběhové hospodářství. EHSV je přesvědčen, že „výrobky či služby, které dodržují zásady oběhovosti, by se měly jasně lišit cenou“ a že „snížené sazby DPH nebo osvobození od DPH pro recyklované výrobky, jakož i činnosti týkající se opětovného používání a oprav, mohou podnikatele motivovat k aktivitě v této oblasti a spotřebitelům mohou nabídnout výrobky za konkurenceschopné ceny [...]“⁽⁵⁾.

3.5 Přechod na uhlíkově neutrální hospodářství vyžaduje zabezpečení čistých zdrojů energie. Reformovaná právní úprava energetiky a celoevropská spolupráce v oblasti prozumentů a další propojenosti rozvodných sítí mají mimořádný význam. Kromě toho musíme prozkoumat prakticky a hospodářsky přijatelné alternativy fosilních paliv a klást důraz na decentralizovaná a kooperativní řešení v oblasti čisté energie, jako jsou družstva pro obnovitelnou energii, prozumentů a inteligentní síť.

3.6 Spuštění energetické unie 2.0 je třeba považovat za základ programu, který bude investovat do zásadního navýšení nabídky (nízkouhlíkové) energie (včetně vodíku), propojí jednotlivé nosiče energie, vytvoří celoevropskou elektrizační soustavu řešící problém, že větrná a solární energie se vyrábí přerušovaně, a zajistí vývoj technologií pro ukládání energie.

3.7 Bez zelené průmyslové strategie jakožto základního kamene Zelené dohody EU nikdy nedokáže dosáhnout uhlíkově neutrálního hospodářství během jedné generace. Zelená dohoda bude vymezovat a určovat tvorbu průmyslové politiky nejen během funkčního období Komise, které právě začalo, ale i po mnohem delší dobu po jeho skončení.

⁽³⁾ Úř. věst. C 288, 31.8.2017, s. 20.

⁽⁴⁾ Úř. věst. C 14, 15.1.2020, s. 95.

⁽⁵⁾ Úř. věst. C 264, 20.7.2016, s. 98.

3.8 Solární panely, větrné parky a baterie jsou zásadní pro naše nové průmyslové paradigma. Budou však potřebovat suroviny, které mají pod kontrolou naši konkurenti na mezinárodní scéně. Průmyslová politika musí jít ruku v ruce s rozhodnou obchodní a zahraniční politikou, která musí zajistit přístup k těmto surovinám.

3.9 Pro dosažení vhodné úrovně investic potřebných k financování Zelené dohody je třeba zvážit také přezkum pravidel státní podpory pro investice do nízkouhlíkových výrobků a procesů. Kromě toho nově vytvořené inovační a modernizační fondy a příjmy z dražeb v rámci ETS zajistí (nebo by mohly zajistit) další zdroje na podporu udržitelné průmyslové politiky a na zvládnutí sociálního dopadu transformace.

4. Digitální Evropa

4.1 Nové technologie mění náš životní styl, naši spotřebu i podnikání. Bavíme se o strategii pro síť 5G, zatímco jiné ekonomické mocnosti investují do technologií 6G. Máme-li se stát světovým lídrem, musíme rozvíjet naše konkurenční výhody a současně financovat vědu a výzkum. Dosud v oblasti některých technologií zaostáváme za USA, Čínou a dalšími zeměmi. Digitální technologie je základem pro jakýkoli pokrok k průmyslu 4.0. EHSV považuje za zásadní, aby Evropa tyto nedostatky odstranila. Je při tom zapotřebí dbát na to, aby byla zajištěna rovnováha mezi obavami o bezpečnost a ekonomickými potřebami.

4.2 Klíčem jsou investice do umělé inteligence a chytrého využívání dat a zároveň zajištění ochrany soukromí evropských podniků a spotřebitelů. Toho lze dosáhnout pouze směřováním evropských finančních prostředků na inovace do nových digitálních technologií. Malé a střední podniky hrají v tomto procesu zásadní roli a je mimořádně důležité zajistit jim vhodné financování, aby mohly růst a provádět inovace. EHSV již uvedl, že „Komise by měla analyzovat a doplňovat soukromé iniciativy (aniž by je nahrazovala), jejichž cílem je výměna osvědčených postupů a zkušeností mezi inovátory“ a že „musí EU zavést politický, daňový a regulační rámec, který podpoří využití těchto nových udržitelných modelů ve velkém měřítku“⁽⁶⁾.

4.3 Technologie vyvinuté v Evropě jsou až příliš často obchodně využívány v jiných částech světa. EU nebyla schopna vytvořit technologické giganty. Jen velmi málo mladých předních inovativních společností se stane velkými firmami provádějícími intenzivní výzkum a vývoj. K uskutečnění posledního kroku od začínajícího podniku po plně expandovanou společnost je důležité dokončit vytváření jednotného evropského kapitálového trhu, včetně evropského trhu pro rizikový kapitál.

4.4 Evropský průmysl se buď digitalizuje, nebo zanikne a pohltí jej efektivnější a rychlejší konkurenti. K tomu bude také zapotřebí zvýšit investice, a posílit tak schopnost vytvářet hospodářský růst v nových odvětvích IKT, jako jsou ekonomika založená na datech, internet věcí, cloud computing, umělá inteligence a vyspělá výroba. Investice do digitální infrastruktury se musí dostat do všech regionů a členských států.

4.5 Pro novou fázi industrializace je mimořádně důležité vybavit evropské pracovníky digitálními dovednostmi. Vstupu do digitální éry lze dosáhnout pouze tehdy, budeme-li mít kvalifikované a dobře připravené pracovníky. EHSV již uvedl, že „pro evropské pracovníky je třeba zajistit programy školení, rekvalifikace, rozšiřování dovedností a celoživotního učení, aby mohli požívat všech výhod plynoucích z technologických změn“⁽⁷⁾. K tomu jsou zapotřebí aktivní nástroje trhu práce a účinné systémy sociálního zabezpečení založené na solidaritě, které pomohou udržet evropský sociální model.

4.6 Strategii Komise pro data je nutné doplnit nařízením o spravedlivé hospodářské soutěži v oblasti digitální ekonomiky, na kterou bude dohlížet úřad pro digitální hospodářskou soutěž. V tomto ohledu bude také nutné přijmout nařízení o přístupu k datovým prostorům pro strategická odvětví, které navrhuje Komise, o volném toku a ochraně dat, o používání zvláštních algoritmů a o uspořádání přístupu k průmyslovým datům za spravedlivých, přiměřených a nediskriminačních podmínek (FRAND). Kromě toho musí být pokrok v oblasti digitalizace datových souborů a inovativních technologií v souladu s obecným nařízením o ochraně osobních údajů (GDPR) a směrnici o opakovaném použití informací veřejného sektoru.

⁽⁶⁾ Úř. věst. C 81, 2.3.2018, s. 57.

⁽⁷⁾ Úř. věst. C 228, 5.7.2019, s. 58.

5. Globálně konkurenceschopná EU

5.1 Budoucí konkurenceschopnost evropského průmyslu má mimořádný význam pro to, aby evropská ekonomika dosáhla pokroku ve stále multipolárnější světové ekonomice, v níž roste geopolitické napětí. Prohloubení jednotného trhu představuje cestu vpřed, protože přinese rovnější podmínky ve vztahu k firmám z třetích zemí. Funkčnímu vnitřnímu trhu musí napomáhat silná obchodní politika, která bude bojovat proti mezinárodním překážkám a nekalým konkurenčním praktikám. Nařízení o prověřování přímých zahraničních investic⁽⁸⁾, které vstoupí v platnost v říjnu 2020, je důležitým krokem k ochraně klíčových aktiv EU, ale EHSV by rád poukázal na to, že je zásadní, aby bylo soustavně sledováno a v případě potřeby aktualizováno a upraveno.

5.2 Vnitřní trh představuje konkurenční výhodu Evropy a je ústředním bodem naší spolupráce. Je základem naší celosvětové konkurenceschopnosti. Ochrana a rozvíjení vnitřního trhu musí být jádrem nové průmyslové politiky, v jejímž rámci musí být prováděna opatření, která zlepšují jeho rozvoj a efektivitu a posilují čtyři svobody.

5.3 EHSV trvá na svém názoru, že „hlavní překážkou pro začínající a rychle se rozvíjející podniky nadále zůstávají administrativní překážky a byrokracie“. Proto naléhavě vyzývá Evropskou komisi, aby zabránila navyšování těchto administrativních překážek prostřednictvím nadměrné regulace a aby hledala způsoby, jak tuto zátěž zefektivnit a omezit⁽⁹⁾, a to výlučně v případech, kde tím nejsou ohrožena sociální a environmentální práva.

5.4 Pokud jde o výzkum a vývoj, pak EHSV vyzývá Komisi, aby:

- zachovala a naplnila ambiciózní cíl investovat do výzkumu a vývoje 3 % HDP EU, a dohnala tak naše hlavní konkurenty, jako jsou USA a Japonsko,
- dále rozvíjela celoevropský trh s rizikovým kapitálem, čímž selepší financování inovativních, vysoce rizikových projektů s vysokým potenciálem,
- zajistila, že k prvnímu průmyslovému využití veřejně financovaného výzkumu a vývoje dojde v rámci Evropské unie,
- posílila systémy inovací v regionech na periferii nebo v těch, které čelí strukturální změně.

5.5 Má-li dojít k obnově pracovních míst, hospodářského růstu a sebedůvěry, je v Evropské unii zapotřebí silnějšího podnikatelského ducha. EU by měla prosazovat a financovat vzdělávací programy navržené za účelem podpory vytváření nových podniků v budoucnosti. Vzdělávání je cesta k pokroku a výchova mladších generací k podnikání by mohla znamenat více podniků a mnohem udržitelnější hospodářské a sociální prostředí.

5.6 Při hledání cest, jak podpořit inovace, musí členské státy a Komise usilovat o vytvoření prostředí úspěšných inovačních klastrů, jako je Silicon Valley. Příznivá regulace, daňové pobídky, kvalifikovaná pracovní síla a snadný přístup k financování umožní evropským inovátorům zůstat v Evropě a rozvíjet své nápady.

5.7 EU si nemůže udržet vedoucí postavení v oblasti inovací bez inteligentních politik v oblasti duševního vlastnictví. Musíme zajistit, aby byly evropské inovace a patenty chráněny před nepřátelskými záměry a průmyslovou špiónáží. Proto je naprosto nezbytné zavést jednotný evropský patent.

5.8 Evropa nesmí zůstat naivní vůči nekalé hospodářské soutěži. Ochrana evropských spotřebitelů, podniků a jednotného trhu je klíčem k tomu, aby naše ekonomika prosperovala. Každý, kdo chce být součástí jednotného trhu, by měl jednat v souladu s jeho pravidly a plně je dodržovat, včetně zásad neutrality z hlediska klimatu.

5.9 EHSV naléhavě vyzývá Komisi, aby urychleně přijala bílou knihu o nástroji pro zahraniční subvence, která se bude zabývat narušováním jednotného trhu zahraničními subwencemi.

⁽⁸⁾ Nařízení (EU) 2019/452 (Úř. věst. L 79 I, 21.3.2019, s. 1).

⁽⁹⁾ Úř. věst. C 288, 31.8.2017, s. 20.

5.10 EHSV již dříve vyzval k přijetí průmyslové politiky pro Evropu zaměřené na užitnou hodnotu, která by byla územně uzpůsobena místním charakteristikám, a k podpoře vytváření klastrů a kooperací, čímž by zachování různorodosti bylo vyváženo úsporami z rozsahu v souladu se zásadami průmyslové symbiózy a oběhového hospodářství⁽¹⁰⁾.

5.11 S velkou pompou ohlašovaná reforma rámce hospodářské soutěže je zcela nezbytná. EHSV nicméně vyjadřuje zklamání z toho, že přepracování pravidel EU v oblasti hospodářské soutěže bylo odloženo na rok 2021. Při koncipování reformy není prostor pro politické manévrování. Je zapotřebí zaujmout takový přístup, který bude vycházet z celosvětového vývoje, a ne pouze z vývoje na jednotném trhu, jak tomu bylo dosud.

5.12 Kromě toho je třeba posílit spolupráci a interakci mezi jednotlivými úrovněmi místní a celostátní správy a Evropskou unií. EHSV opakovaně vyzýval k větší součinnosti, přičemž „by měly být podporovány platformy pro komunikaci a spolupráci, do nichž by se měly zapojit všechny členské státy. To, co funguje v jednom členském státě, může fungovat i v jiném, a výsledky výzkumu v jednom členském státě může jiný stát využít nebo zdokonalit. [...] Žádný členský stát nemůže hrát sám na světové scéně hlavní roli⁽¹¹⁾.“

5.13 V zájmu vypořádání se s mezinárodními rozdíly v ceně uhlíku, je nutné zvážit řadu opatření: zavedení kompenzačních opatření mezi státy, environmentální normy, které dovozci musí splňovat, dotace na nízkouhlíkový vývoz, používání nástrojů na ochranu obchodu a kroky k řešení rozdílů mezi cenami uhlíku v dohodách o volném obchodu. Konečným cílem by mělo být stanovení celosvětové ceny uhlíku.

5.14 Je nezbytné využít potenciál evropských kapitálových trhů. Dokončení unie kapitálových trhů a vytvoření vhodných tržních podmínek pro firmy, aby se mohly samy financovat prostřednictvím trhů, umožní našim firmám získat přístup ke vhodným nástrojům financování všech fází jejich vývoje.

5.15 EHSV vyjadřuje politování nad tím, že sdělení z velké části přehlídí regionální rozměr souběžné transformace. Vítá však návrh (který je součástí plánu EU na podporu oživení) výrazně navýšit zdroje určené na Fond pro spravedlivou transformaci, a to ze 7,5 na 40 miliard EUR. EHSV doufá, že tyto prostředky pokryjí potřeby všech regionů, které se potýkají s hlubokou transformací průmyslu.

5.16 Lepší integrace a koordinace souboru nástrojů průmyslové politiky spolu s vhodnými strukturami správy a řízení by měly zajistit, že Evropa naplní své ambice a stane se zelenou, digitální a oběhovou ekonomikou, a zároveň tak posílí svou strategickou autonomii a ekonomickou odolnost.

5.17 Zprostředkovatelské struktury, jako jsou síť malých a středních podniků, agentury pro regionální rozvoj, klastry, průmyslová partnerství a partnerství soukromého a veřejného sektoru, musí v zájmu posílení hospodářských ekosystémů podporovat a posilovat strategické hodnotové řetězce a sdružovat všechny dynamické síly (inovativní malé a střední podniky, velké společnosti, výzkumné instituce, podniky sociální ekonomiky a veřejné orgány).

6. Koronavirus

6.1 Pandemie COVID-19 způsobila nesmírně rozsáhlou hospodářskou recesi (podle ECB dojde letos k hospodářskému poklesu o 8,7 %!⁽¹²⁾), která se na rozdíl od jiných krizí v minulosti projevuje otřesy jak na straně nabídky, tak i poptávky. Je třeba použít všechny nástroje k zabránění tomu, aby se z dočasných výpadků průmyslové výroby staly výpadky trvalé a/nebo aby se problém s likviditou změnil v krizi solventnosti.

6.2 EHSV proto vítá návrh plánu EU na podporu oživení (včetně nástroje na podporu oživení *Next Generation EU*), který předložila Komise. Tento plán:

— podpoří novou průmyslovou strategii, neboť zdvojnásobuje prostředky určené na Program InvestEU, zavádí facilitu pro strategické investice a nový nástroj na podporu solventnosti,

⁽¹⁰⁾ Úř. věst. C 97, 24.3.2020, s. 31.

⁽¹¹⁾ Úř. věst. C 228, 5.7.2019, s. 67.

⁽¹²⁾ https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-performance-and-forecasts/economic-forecasts/spring-2020-economic-forecast-deep-and-uneven-recession-uncertain-recovery_cs.

- představuje skutečně evropskou odpověď na krizi způsobenou pandemií, neboť je ambiciózní a bude mít značný makroekonomický dopad. Pomůže zabránit dalšímu ničení kapitálu (včetně toho lidského), obnovit důvěru a bude mít značný multiplikační efekt,
- napomáhá zamezit asymetrickému oživení hospodářství a posiluje vnitřní soudržnost a solidaritu,
- podstatně navyšuje prostředky určené na Fond pro spravedlivou transformaci,
- umožňuje dosáhnout pokroku, pokud jde o naše sdílené společenské a hospodářské priority, kterými jsou: obnova průmyslové výroby, podpora veřejných a soukromých investic do souběžné digitální a ekologické transformace, příprava společných programů rekonstrukce průmyslu, podpora zaměstnanosti v činnostech zaměřených do budoucna.

6.3 EHSV naléhavě vyzývá příslušné orgány, aby rychle dosáhly dohody, a bylo tak možné zahájit provádění tohoto plánu co nejdříve. Kombinace Zelené dohody, plánu na podporu oživení a nové průmyslové strategie poskytuje účinný a soudržný soubor nástrojů, který nám umožní bojovat proti recesi a budovat naši společnou budoucnost.

6.4 V době, kdy je činnost řady průmyslových odvětví omezena, má EHSV za to, že:

- je naléhavě nutné zmapovat, jak hluboký je dopad krize spojené s pandemií COVID-19 na průmyslová odvětví a hodnotové řetězce s cílem určit a řešit konkrétní potřeby každého odvětví a obnovit tak výrobu/zaměstnanost,
- je nutné (znovu) vybudovat integrované průmyslové hodnotové řetězce v rámci EU s cílem podpořit strategickou autonomii Evropy a její hospodářskou odolnost. Dále je zapotřebí podporovat relokizaci strategických činností a zaručit bezpečnost dodávek v odvětvích, jako je energetika, zdravotnictví a farmakologicky účinné látky.

6.5 Je zcela zjevné, že Evropská unie musí v těchto těžkých časech prokázat svou sílu a své schopnosti. EHSV konstatuje, že jedinou možností, jak mohou členské státy překonat tuto krizi, je postupovat koordinovaně a nenechat nikoho stranou. Není zde žádný prostor pro populistické nápady a vnitrostátní plánování. Solidarita, spolupráce a respekt k sobě navzájem jsou nezbytné pro rychlé oživení, které se – má-li být udržitelné – musí co nejvíce poučit z nerespektování ekosystémů, jehož jsme se dopouštěli v minulosti.

6.6 Uvolnění fiskálních pravidel podpoří produktivní investice pouze tehdy, pokud jedním z cílů bude vzestupná konvergence členských států s nižším příjmem. Je načase navrhnout konkrétní opatření, která budou důkazem toho, že evropská solidarita nejsou jen pouhá slova, ale že skutečně existuje.

6.7 Asi nejvíce budou touto krizí zasaženy malé a střední podniky, protože jsou obvykle závislé na velkých společnostech a chybí jim likvidita. Mimořádný význam má nalezení vhodného nástroje na podporu všech malých a středních podniků v Evropě a EHSV podporuje záměr podporovat tyto podniky, aby se mohly rozvíjet a přilákat kvalifikované pracovníky, například zavedením akciových opcí pro zaměstnance⁽¹³⁾.

6.8 Je třeba určit a podpořit klíčová průmyslová odvětví a sektory, a to od lidských zdrojů po výzkum, v důsledku čehož bude evropská průmyslová politika tato strategická odvětví chránit před trhem a zajistí bezpečné dodávky klíčového vybavení, jako jsou respirátory, roušky a další věci. To musí znamenat, že budou podporovány podniky, které přemístí výrobní kapacitu do Evropy, což EU umožní znovu získat kontrolu nad výrobou a zajistit nezávislost na světovém trhu, a to vždy v souladu se spravedlivou ekologickou transformací. Rostoucí závislost EU na dovozu léčivých přípravků a farmakologicky účinných látek může představovat systémový problém, neboť může vést k nedostatku léčivých přípravků a zdravotním rizikům. To vyvolává vážné obavy z hlediska strategické autonomie EU.

V Bruselu dne 16. července 2020.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

⁽¹³⁾ COM(2020) 103 final.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k a) sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů Dlouhodobý akční plán pro lepší provádění a prosazování pravidel jednotného trhu

[COM(2020) 94 final]

a b) sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů Identifikace a řešení překážek pro jednotný trh

[COM(2020) 93 final]

(2020/C 364/16)

Zpravodaj: **Gerardo LARGHI**

Spoluzpravodaj: **Gonçalo LOBO XAVIER**

Konzultace	a) Evropská komise, 22. 4. 2020 b) Evropská komise, 22. 4. 2020
Právní základ	a) a b) článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Jednotný trh, výroba a spotřeba
Přijato v sekci	25. 6. 2020
Přijato na plenárním zasedání	16. 7. 2020
Plenární zasedání č.	553
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	212/2/5

1. Závěry a doporučení

1.1. Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) podporuje Dlouhodobý akční plán pro lepší provádění a prosazování pravidel jednotného trhu ⁽¹⁾, který předložila Komise.

1.2. EHSV je ochoten podpořit a schválit sdělení Komise *Identifikace a řešení překážek pro jednotný trh* ⁽²⁾.

1.3. EHSV se domnívá, že nedostatečné nebo nesprávné uplatňování pravidel EU je již dlouho Achillovou patou práva EU, a mnoho případů podvodů a nezákonného jednání se proto neřešilo. Uplatňování právních předpisů EU je zásadní pro budování důvěry podniků a spotřebitelů a pro zajištění toho, aby podniky, zaměstnanci a spotřebitelé mohli plně využívat možností jednotného trhu.

1.4. EHSV se domnívá, že má-li být prováděcí strategie účinná, musí: 1) být založena na silném partnerství, do kterého budou zapojeny všechny dotčené zúčastněné strany; 2) umožňovat rozsáhlejší spolupráci na evropské úrovni mezi stávajícími sítěmi pověřenými prosazováním pravidel, aby bylo zajištěno, že se budou řešit problémy, které mají dopad na více odvětví zároveň; 3) vést k vytvoření strategií a prostředků zaměřených na potírání případů rozsáhlého porušování pravidel v EU, kdy lze přijetím jediného, účinného a transparentního donucovacího opatření ochránit všechny zúčastněné strany a zajistit vymáhání práva v nadnárodním měřítku; 4) využívat možností, které přinášejí nové technologie.

⁽¹⁾ COM(2020) 94 final.

⁽²⁾ COM(2020) 93 final.

1.5. EHSV žádá Komisi, aby ve svém akčním plánu jasně definovala roli aktérů občanské společnosti, podnikatelů, pracovníků a spotřebitelů.

1.6. EHSV podporuje myšlenku Komise přeměnit síť SOLVIT na účinný výchozí nástroj pro řešení neopodstatněných překážek na jednotném trhu, je však důležité, aby měla strukturovanější proceduru pro postoupení důležitých případů Komisi a aby fungovala ve všech odvětvích a oblastech politiky.

1.7. EHSV vítá iniciativu zaměřenou na **zlepšení ex ante posouzení omezující právní úpravy na základě směrnice o testu přiměřenosti** ⁽³⁾. Zapojení zúčastněných stran do testování přiměřenosti by se mělo stát pravidlem, ne výjimkou.

1.8. **Jednotná digitální brána** je jedním ze způsobů, jak digitálně naplnit potřeby podniků a spotřebitelů v oblasti on-line informací. Budou do ní rychle začleněna jednotná kontaktní místa, takže podniky a spotřebitelé se pro pomoc a informace budou moci obracet pouze na jedno místo.

1.9. EHSV podporuje výzvu Komise Evropskému parlamentu a Radě, aby přijaly návrh týkající se prosazování směrnice 2006/123/ES o službách na vnitřním trhu, kterou se stanoví postup oznamování pro povolovací režimy a požadavky týkající se služeb ⁽⁴⁾.

1.10. Výbor zdůrazňuje, že krize spojená s šířením COVID-19 vytváří vážná rizika pro jednotný trh, jakým je zejména možnost, že se po skončení pandemie prohloubí mezi různými zeměmi EU rozdíly v oblasti hospodářského rozvoje, sociálních záruk a prosperity.

1.11. Výbor poznamenává, že i přes reálně dosažené úspěchy jednotného trhu hlásí podniky a spotřebitelé stále příliš mnoho přetrvávajících překážek.

1.12. EHSV souhlasí s akčním plánem Komise, podle kterého bude mít pro „překonání stávajících překážek jednotného trhu zásadní význam skutečné partnerství různých aktérů na úrovni EU a členských států odpovědných za provádění a prosazování pravidel“.

1.13. EHSV proto naléhavě žádá Komisi, aby využila novou strategii prosazování jednotného trhu k vybudování pevného rámce pro spolupráci, který bude zahrnovat všechny zúčastněné strany činné v oblasti uplatňování práva EU. Mimo jiné by mělo být umožněno, aby se do práce oznámené pracovní skupiny pro prosazování jednotného trhu (SMET), která by měla sloužit jako fórum pro diskusi o průřezových problémech spojených s prosazováním pravidel jednotného trhu, plně zapojily příslušné organizace.

1.14. EHSV se domnívá, že prosazování pravidel jednotného trhu je ve své podstatě horizontálním problémem, jehož řešení by proto nemělo probíhat v různých, vzájemně oddělených rovinách. Je třeba lépe zorganizovat a zefektivnit pracovní postupy mezi různými sítěmi pověřenými prosazováním pravidel a usadnit jim vzájemnou výměnu informací a osvědčených postupů.

1.15. Nařízení o spolupráci v oblasti ochrany spotřebitele pomohlo na základě většího uznání vzájemné spolupráce vytvořit spojení mezi organizacemi občanské společnosti a donucovacími orgány. Tento rámec je sice pozitivním přínosem, stále je však neúplný a vyžaduje další zlepšení, například co se týče rychlosti reakce na výstrahy občanů.

1.16. EHSV se domnívá, že pro účely monitorování trhů lze využívat data a umělou inteligenci. Má tudíž za to, že digitální nástroje tohoto druhu by měly být vyvíjeny na úrovni EU a sdíleny všemi zúčastněnými stranami.

1.17. Donucovací orgány se v současnosti setkávají s přibývajícím množstvím nekalých praktik na jednotném trhu, ve své práci však mnohdy narážejí na přísná rozpočtová omezení. V této souvislosti Výbor požaduje, aby byla věnována pozornost lepšímu využívání omezených zdrojů, lepší koordinaci činnosti existujících sítí, rozvoji nových synergií mezi všemi aktéry a novým nástrojům založeným na nových technologiích, které mohou přispět k účinnému provádění právních předpisů EU.

⁽³⁾ Úř. věst. L 173, 9.7.2018, s. 25.

⁽⁴⁾ COM(2016) 821 final.

2. Ohledně sdělení – Dlouhodobý akční plán pro lepší provádění a prosazování pravidel jednotného trhu (COM (2020) 94 final) – INT/899

2.1. Výzvy pro jednotný trh

2.1.1. Jednotný trh je základní součástí evropského projektu a usnadnil život evropským spotřebitelům i podnikům. Efektivně fungující jednotný trh by měl občanům EU přinášet širší nabídku služeb a výrobků a lepší pracovní příležitosti. Měl by stimulovat obchod a hospodářskou soutěž a má zásadní význam pro realizaci ekologické, průmyslové a digitální transformace EU.

2.1.2. Za tímto účelem by si Evropa měla určit priority založené na kritériích a na základě dobře stanovených kritérií vytyčit jasný politický směr, přičemž naprostou prioritou by měli být lidé.

2.1.3. Za účelem posílení spolupráce při prosazování pravidel jednotného trhu oznámila Evropská komise zřízení pracovní skupiny pro prosazování jednotného trhu (SMET), jejímž úkolem je posuzovat soulad vnitrostátních právních předpisů s pravidly jednotného trhu, přičemž se bude přednostně zabývat nejnaléhavějšími překážkami, řešit nadměrnou regulaci, jednat o horizontálních otázkách prosazování pravidel a sledovat provádění navrženého akčního plánu. V tomto ohledu by SMET měla stanovit jasná kritéria, na jejichž základě se rozhodne o tom, které překážky jsou z hlediska ekonomické hodnoty nejnaléhavější.

2.1.4. Komise má také v úmyslu využívat preventivních mechanismů s cílem: zabránit vzniku nových překážek poskytování služeb na jednotném trhu; zlepšit kapacity pro odhalování nesouladu se stanovenými pravidly; zřídit platformu pro elektronické prosazování pravidel (laboratoř elektronického prosazování) pro sdílení informací o nezákonném a nevyhovujícím průmyslovém a spotřebním zboží; zřídit pro orgány jednotné evropské informační místo pro kontroly nepotravinářských výrobků a připravovaný jednotný celní portál; zajistit, aby se systém pro výměnu informací o vnitřním trhu (IMI) stal výchozím nástrojem; vytvořit nástroj, který umožní občanům a podnikům anonymně hlásit regulační překážky, s nimiž se setkali při výkonu svých práv na vnitřním trhu; zlepšit prosazování právních předpisů EU v oblasti zemědělství a potravinářství (včetně zdraví zvířat a rostlin); posoudit možnosti začlenění stávajících struktur (jako je síť pro spolupráci v oblasti ochrany spotřebitele, síť EU pro soulad výrobků s předpisy nebo Evropské středisko pro sledování porušování práv duševního vlastnictví) a laboratoře financované v rámci programu pro jednotný trh nebo programu Digitální Evropa pro testování a uplatňování pokročilých řešení IT; posílit boj proti padělaným a nelegálním výrobkům, včetně nedovolených výrobků vytvořených nebo sestavených v EU z dovážených součástí, a rozšířit stávající mandát úřadu OLAF; posílit prosazování pravidel v zemědělsko-potravinářském řetězci; rozvíjet systémy označování a sledovatelnosti prostřednictvím podpory používání digitálních nástrojů, aby bylo možné provádět cílenější kontroly na vnějších hranicích a v rámci EU; učinit SOLVIT výchozím nástrojem pro řešení sporů týkajících se jednotného trhu; zefektivnit postup pro vyřizování případů na základě předběžného přezkoumání stížností do dvou měsíců, což umožní stanovit další kroky; a používat systém EU Pilot za jasných podmínek a harmonogramů pro případy, kdy se zdá, že lze v krátké době dosáhnout rychlého řešení.

2.2. Obecné připomínky

2.2.1. EHSV se domnívá, že dokončení a účinné prosazování jednotného trhu má prvořadý význam, neboť spíše než cílem samo o sobě je prostředkem k dosažení politických cílů zakotvených v základacích dokumentech Evropské unie.

2.2.2. Mezi hlavní překážky, které Komise ve sdělení identifikovala, patří: regulační rozhodnutí na úrovni EU a jednotlivých států; provádění, uplatňování a prosazování právních předpisů; administrativní a praktická kapacita v členských státech; obecné podnikatelské a spotřebitelské prostředí; a hlubší příčiny nesouvisející s veřejnou politikou, jako je jazyk nebo kultura.

2.2.3. SOLVIT jako výchozí nástroj: EHSV podporuje záměr zajistit, aby se postupy sítě SOLVIT staly výchozím nástrojem pro řešení neopodstatněných překážek na jednotném trhu. Disponuje však pouze dialogem a měkkou silou a kromě toho ji nelze použít paralelně s vedením sporů. Systém sítě SOLVIT potřebuje strukturovanější proceduru pro postoupení důležitých případů Komisi. Zároveň je důležité, aby síť SOLVIT fungovala ve všech odvětvích a oblastech politiky.

2.2.4. Zlepšení ex ante posouzení omezující právní úpravy na základě směrnice o testu přiměřenosti ⁽⁵⁾ je velmi vítaným opatřením. Komise by však měla poskytovat strukturovanou pomoc a vydat pro členské státy pokyny k tomu, jak provádět ex ante posouzení přiměřenosti nově plánované vnitrostátní právní úpravy povolání na základě směrnice o testu přiměřenosti. Navíc by se zapojení zúčastněných stran do testování přiměřenosti mělo stát pravidlem, ne výjimkou.

2.2.5. Získávání informací a administrativní postupy: Jednotná digitální brána je jedním ze způsobů, jak digitálně naplnit potřeby podniků a spotřebitelů v oblasti on-line informací, podle platné legislativy týkající se jednotného trhu však členské státy musí rovněž informovat podniky prostřednictvím jednotných kontaktních míst. Různé právní předpisy EU upravují centralizaci jednotných kontaktních míst. Ta budou rychle začleněna do jednotné digitální brány, takže podniky a spotřebitelé se pro pomoc a informace budou moci obracet pouze na jedno místo. Podniky by měly dostat pouze jednu, koordinovanou odpověď.

2.2.6. EU se v současnosti otrásá v základech, a to jak pod náporům vnějších faktorů, jako je probíhající pandemie, která způsobila mnoho úmrtí, zaslala paniku a uvrhla celé hospodářství EU do recese, tak vlivem faktorů vnitřních, jako je malá vlna solidarity, která působila u zrodu Unie. Přemýšlíme-li nyní znovu o celkovém modelu evropského projektu, klademe si proto otázku, co je potřeba k vytvoření jednotného trhu, nemá-li jít pouze technickou a legislativní záležitostí. Je zcela na místě se ptát, zda sjednocená Evropa – jak si ji někteří představovali a jakou se mnozí snažili vybudovat a jiní naopak kousek po kousku zničit, přinejmenším po odmítnutí ústavy EU – bude i v roce 2050 a v dalších letech stále oním vzorem svobody, nositelkou kultury a zastánkyní míru podporující dobrou vůli mezi národy a chránící rovné příležitosti pro muže a ženy ve světě bez diskriminace a bariér.

2.2.7. Tyto otázky si klademe o to víc v této nanejvýš obtížné době, kdy Evropu dusí dlouhodobá krize, která není pouze vyvolána současným stavem hospodářství, nýbrž je to krize systémová. Není jen krizí hospodářskou a finanční, ale také krizí sociálních a kulturních hodnot. Velký počet občanů se domnívá, že jediným důvěryhodným řešením je opustit čistě měnový a hospodářský přístup ve prospěch skutečně politické unie.

2.2.8. EHSV se domnívá, že krize související s COVID-19, která zasáhla všechny evropské země, nás staví před úkol přehodnotit celý systém, a to nejen v organizačním smyslu, ale také s cílem přinést nové myšlenky a vymyslet nové obchodní modely.

2.2.9. Systémy civilní ochrany se při řešení krize v některých zemích příliš neosvědčily. Mnohde pak tyto systémy zcela selhaly: ústřední vlády, obecní zastupitelstva ani občané neprokázali, že jsou připraveni na nouzové situace, a jejich reakce byly často pomalé, nákladné a někdy i zmatené.

2.2.10. Ukázalo se, že v některých oblastech je Evropa závislá na třetích zemích, což je situace, která vyžaduje přehodnocení některých základů, na nichž stojí Evropská unie, která musí prokázat, že je schopna reakce a reorganizace. Zvláštní pozornost bude třeba věnovat obcím, regionálním a státním zakázkám a podpoře místních dodavatelů: zadávání veřejných zakázek se musí stát zárukou ekonomické bezpečnosti.

2.2.11. V rámci „nového přístupu“, který se týká nejen výrobků, ale i služeb, hraje důležitou roli normalizace řízená trhem.

2.2.12. Mělo by být provedeno přesné posouzení potřebnosti, účinnosti a dopadů opatření, která mají být přijata, aby se v rámci regulace služeb jasně odlišily služby, které jsou důležité pro jednotný trh, od služeb ostatních.

2.2.13. EHSV souhlasí s Komisí, pokud jde o důležitost všech navržených opatření zaměřených na podporu rozvoje, provádění a prosazování práva EU na jednotném trhu. Oblasti, jako je zboží a služby, veřejné zakázky, dozor nad trhem, právo obchodních společností, smluvní a mimosmluvní závazky, boj proti praní peněz, volný pohyb kapitálu, finanční služby, hospodářská soutěž a vývoj nástrojů pro správu, ty všechny naléhavě vyžadují vytvoření jednotného trhu, který chrání práva jednotlivců, výrobců, pracovníků a spotřebitelů, aniž by tím byla narušována vyvážená hospodářská činnost.

⁽⁵⁾ Úř. věst. L 173, 9.7.2018, s. 25.

2.2.14. EHSV považuje za důležité, aby spravedlivý jednotný trh zohledňoval potřebu dodržování pracovních, spotřebitelských a environmentálních pravidel v souladu s nově navrženou průmyslovou strategií pro Evropu ⁽⁶⁾ a zásadami oběhového hospodářství, stanovenými v programu Komise. EHSV již tyto zásady plně podpořil a domnívá se, že Evropa by se v této oblasti měla ujmout vedení.

2.2.15. EHSV podporuje rozhodnutí zřídit v souladu s návrhy a doporučeními, které EHSV opakovaně předložil ⁽⁷⁾, pracovní skupinu pro prosazování jednotného trhu (SMET) složenou z členských států a Komise.

2.2.16. EHSV zdůrazňuje, že je důležité bojovat proti všem případům nadměrné regulace a nesprávného prosazování pravidel, které často narušují řádné fungování trhu. EHSV důrazně žádá, aby byl v této pracovní skupině zastoupen alespoň jako pozorovatel.

2.2.17. Jak EHSV uvedl v několika svých předchozích stanoviscích ⁽⁸⁾, souhlasí s tím, že Komise identifikovala rizika a zpoždění vznikající při dokončování jednotného trhu, jež jsou spojena s roztržitostí trhu, nesrovnalostmi ve vymahatelných pravidlech, nejistotou ohledně důvěrnosti údajů, bezohledným a ne vždy kontrolovatelným využíváním sítí IT a se skutečností, že na internetu jsou nabízeny nelegální služby, což je většinou důsledkem nedostatečného prosazování práva prostřednictvím zdanění a sankcí ze strany příslušných částí Komise. EHSV doporučuje, aby příslušná generální ředitelství Komise tyto otázky řešila na základě průřezového přístupu.

2.2.18. EHSV lituje, že právní předpisy EU stále nejsou účinně prosazovány. Evropští občané musí mít právo na smysluplné kolektivní jednání na evropské úrovni, které by mělo být zavedeno jednoznačně a bezodkladně. Zavedení takového práva by velmi pomohlo zaručit v krajním případě odpovědnost za nedodržování evropských pravidel, a přispět tak k jejich dobrovolnému dodržování ⁽⁹⁾.

2.2.19. EHSV zdůrazňuje, že jsou to mnohdy samy členské státy, kdo ve snaze zajistit dodatečnou ochranu pro svůj trh a výhody pro vnitrostátní podniky porušuje dohodnutá pravidla jednotného trhu nebo vytváří a toleruje překážky ve vnitrostátním právu. Takové jednání vede často jen k velmi krátkodobým ziskům, poškozují však malé, střední a začínající podniky, jakož i jednotlivce a spotřebitele, kteří jsou vystavováni riziku spojenému s nevyhovujícími výrobky nebo mají menší výběr.

2.2.20. Z tohoto důvodu podporuje EHSV výzvu Komise Evropskému parlamentu a Radě, aby přijaly návrh směrnice o oznamování vnitrostátních pravidel podle směrnice o službách ⁽¹⁰⁾. Dohoda by však neměla oslabit stávající směrnici o službách prostřednictvím výjimek z oznamovací povinnosti, pokud jde o územní omezení (včetně městského územního plánování), nebo tím, že připraví Komisi o její současné rozhodovací pravomoci.

2.3. Konkrétní připomínky

2.3.1. Sféra jednotného trhu Evropské unii umožňuje vytvořit mnohostranný, otevřený a nediskriminační systém obchodování, který se řídí určitými pravidly. Podniky ze třetích zemí, které chtějí získat přístup na jednotný trh, musí dodržovat pravidla EU, a to i v oblastech, jako je zdraví, životní prostředí, bezpečnost potravin a výrobků a ochrana spotřebitelů.

2.3.2. EHSV podporuje rozhodnutí Komise kombinovat již existující nástroje na podporu rozvoje jednotného trhu s novými nástroji (mezi něž patří například centrální informační místo, na které se mohou úředníci v členských státech obracet se svými praktickými otázkami, platformy pro výměnu s členskými státy, jako je například platforma, která se používá pro směrnice o zadávání veřejných zakázek, a lepší přístup k informacím o pravidlech a požadavcích pro uživatele prostřednictvím jednotné digitální brány).

⁽⁶⁾ COM(2020) 102 final.

⁽⁷⁾ Viz Úř. věst. C 43, 15.2.2012, s. 14 a další výše zmíněná stanoviska.

⁽⁸⁾ Viz příložený seznam.

⁽⁹⁾ EHSV vypracoval na toto téma několik stanovisek, zejména: Úř. věst. C 309, 16.12.2006, s. 1, Úř. věst. C 324, 30.12.2006, s. 1, Úř. věst. C 162, 25.6.2008, s. 1, Úř. věst. C 228, 22.9.2009, s. 40 a Úř. věst. C 128, 18.5.2010, s. 97.

⁽¹⁰⁾ COM(2016) 821 final.

2.3.3. EHSV doporučuje, aby Komise doplnila pokyny k těmto zásadám:

- a) subsidiarita a „dvojitá subsidiarita“;
- b) vzájemné uznávání;
- c) inovace a preventivní opatření;
- d) obecný zájem s ohledem na určité služby (např. bankovní a pojišťovací).

2.3.4. EHSV souhlasí s rozhodnutím zaměřit se na zadávání veřejných zakázek. Správcům a příjemcům prostředků z fondů EU je třeba pomoci se zlepšováním postupů zadávání veřejných zakázek, aby byly zajištěny rovné podmínky pro všechny a aby zadávání zakázek sloužilo jako strategický nástroj k dosažení klíčových politických cílů, jako jsou zásady oběhového hospodářství.

3. Ohledně sdělení – Identifikace a řešení překážek pro jednotný trh (COM(2020) 93 final) – INT/908

3.1. Překážky pro jednotný trh

3.1.1. Sdělení, ve kterém se Komise zabývá určením a odstraněním překážek bránících jednotnému trhu, se zaměřuje na 13 hlavních překážek, přičemž ukazuje, že kromě překážek regulačních a správních jde také o překážky praktické. Podniky a spotřebitelé působící v EU se často potýkají s celou řadou různých omezení současně. To se týká především malých a středních podniků, odborníků a spotřebitelů.

3.1.2. Ve snaze navrhnout možná řešení jak na úrovni EU, tak na úrovni členských států uvádí toto sdělení pět hlavních příčin těchto překážek: regulační rozhodnutí na vnitrostátní úrovni a na úrovni EU; provádění, uplatňování a prosazování právních předpisů; administrativní kapacita a postupy v členských státech; obecné podnikatelské a spotřebitelské prostředí; a hlavní příčiny nesouvisející s veřejnou politikou, jako je jazyk a kultura.

3.1.3. Zdá se, že členské státy někdy porušují dohodnutá pravidla jednotného trhu nebo vytvářejí a tolerují překážky ve vnitrostátním právu, aby zajistily dodatečnou ochranu pro svůj trh a výhody pro vnitrostátní podniky.

3.2. Obecné připomínky

3.2.1. EHSV bere na vědomí, že Komise ve sdělení uvádí hlavní zbývající překážky bránící fungování skutečně jednotného trhu. Tyto překážky jsou nejen regulační nebo administrativní, ale také praktické, což znamená, že se podniky a spotřebitelé působící v EU často potýkají s celou řadou různých omezení současně. To má negativní dopad především na malé a střední podniky a na svobodná povolání.

3.2.2. EHSV se domnívá, že účinná prováděcí strategie musí: 1) být založena na silném partnerství, do kterého budou zapojeny všechny zúčastněné strany; 2) umožňovat rozsáhlejší spolupráci na evropské úrovni mezi stávajícími sítěmi pověřenými prosazováním pravidel, aby bylo zajištěno, že se budou řešit případy jejich porušování a komplexní problémy, které mají dopad na více odvětví zároveň; 3) vést k vytvoření strategií a prostředků, které umožní účinným způsobem řešit případy rozsáhlého porušování pravidel v EU, kdy lze přijetím jediného donucovacího opatření ochránit všechny zúčastněné strany a zajistit vymáhání práva v nadnárodním měřítku; 4) využívat možností, které přináší nové technologie, aby přispěla k větší účinnosti donucovacích opatření a k důslednějšímu dozoru nad trhem.

3.2.3. EHSV se domnívá, že nedostatečné nebo nesprávné uplatňování pravidel EU je již dlouho Achillovou patou práva EU a vede k tomu, že se mnoho případů podvodů a nezákonného jednání neřeší. Důsledné vymáhání práva EU má zásadní význam pro budování důvěry spotřebitelů a pro zajištění toho, aby podniky, zaměstnanci a spotřebitelé mohli plně využívat možností jednotného trhu.

3.2.4. Škody, které na jednotném trhu způsobuje krize související s COVID-19, umocní škody, které způsobilo vystoupení Spojeného království z EU. To by mohlo znamenat, že se po skončení pandemie prohloubí mezi různými zeměmi EU rozdíly v oblasti hospodářského rozvoje, sociálních záruk a prosperity, což bude mít důsledky pro jednotný trh a jeho rozvoj.

3.2.5. EHSV má za to, že současná situace by mohla vést k omezení jednotného trhu na pouhou zónu volného obchodu, což nebude přirozený výsledek nadnárodního politického projektu, ale pouze nejnižší společný jmenovatel národních zájmů jednotlivých zemí.

3.2.6. EHSV proto vyzývá evropské orgány a dotčené organizace občanské společnosti, aby jasně informovaly evropské občany o omezeních jednotného trhu, tak aby získali realistickou představu o tom, co mohou doopravdy očekávat od jeho dokončení a prosazování. Proto je důležité nezavádět žádná opatření, která mohou být nadbytečná a neopodstatněná a která ve skutečnosti jen vytvářejí překážky bránící podnikům, zejména malým a středním podnikům⁽¹⁾, včetně svobodných povolání v jejich činnosti, ani úplnou harmonizaci, která není obhajitelná, protože přednost musí mít jiné zásady, například práva a ochrana spotřebitele. Jednotný trh musí odrážet myšlenku síly spočívající v rozmanitosti, která by měla být spolu s myšlenkou harmonizace jedním z pilířů evropské politiky.

3.2.7. V rámci „nového přístupu“, který se týká nejen výrobků, ale i služeb, hraje důležitou roli normalizace.

3.2.8. Dlouhodobý plán na odstranění zbývajících překážek, který vypracovala Komise, je ambiciózní a chvályhodný počín, je ovšem nezbytné, aby byl spojen s rozsáhlými investicemi do procesů informování, vydávání výstrah, učení, školení, integrace a normalizace.

3.3. Sociální rozměr jednotného trhu

3.3.1. EHSV Komisi znovu vyzývá, aby zohlednila sociální rozměr EU s cílem podporovat vytváření kvalitních a efektivních pracovních míst, podporovat přeshraniční mobilitu, zlepšovat kapacity a dovednosti a zvyšovat investice do těch malých a středních podniků, které mají za to, že je pravidla stanovená EU zvláště omezují a že ze současného stavu těží nejméně. Z tohoto důvodu vítá EHSV přijetí strategie pro udržitelnou a digitální Evropu zaměřené na malé a střední podniky.

3.3.2. EHSV se domnívá, že pravidla stanovená pro jednotný trh jsou užitečná, pouze pokud přispívají k rozvoji zdravého sociálně tržního hospodářství a umožňují předcházet chudobě, nerovnosti, diskriminaci a sociálnímu vyloučení se zvláštním ohledem na zajištění toho, aby mladí lidé nacházeli uplatnění ve společnosti.

3.3.3. Mezi malými a středními podniky a zaměstnanci sílí pocit, že právě pro ně měla hospodářská krize, zavedení eura a nynější velmi vážná pandemie, která uvrhla evropské hospodářství do recese, nejtěživější důsledky. To znamená, že každé opatření na podporu jednotného evropského trhu musí být spojeno s přímočařejší, bezprostřednější a účinnější komunikací, s menší byrokracií a s pravidly, která budou srozumitelná pro každého.

3.3.4. EHSV rovněž žádá, aby budoucí opatření pro zelenou ekonomiku a akční plán Komise pro jednotný trh obsahovaly pravidla pro odvětví sociální ekonomiky, která zajistí rovné podmínky pro podniky sociální ekonomiky a podpoří rozvoj tohoto odvětví.

3.3.5. Klíčovým aspektem programu pro zajištění jednotného trhu je podpora mladých podnikatelů a inovativních produktů a služeb. EHSV vítá rozhodnutí podporovat nové obchodní modely, zejména oběhové hospodářství, pokročilé technologie, nízkouhlíková řešení účinně využívající zdroje a další iniciativy zaměřené například na podporu mezinárodního rozměru podnikání, získávání talentů a zlepšování dovedností zaměstnanců.

3.3.6. EHSV souhlasí s podporou malých a středních podniků, které investují do digitálních projektů. Projekty by také měly být koncipovány tak, aby prospívaly podnikům, spotřebitelům a občanské společnosti jako celku.

3.4. Konkrétní připomínky

3.4.1. EHSV zdůrazňuje obtíže, kterým čelí na světových trzích evropské společnosti při soutěži s oligopoly nebo monopoly, které jsou v některých případech ve státním vlastnictví. Příkladem mohou být odvětví, jako je železniční doprava, letecká doprava či větrné elektrárny, kde evropské společnosti čelí ostré konkurenci (společností ze třetích zemí, zejména Číny).

⁽¹⁾ Úř. věst. C 376, 22.12..2011, s. 51.

3.4.2. EHSV stojí při Komisi v jejím boji za zajištění souladu výrobků nabízených na online platformách s předpisy, tak aby nebyly uváděny na trh výrobky, které jsou nelegální a nebezpečné. Zdůrazňuje důležitost každého jednotlivého opatření zaměřeného na kontrolu souladu výrobků prodávaných na online platformách s předpisy a na snahu o zajištění bezpečnosti výrobků dodávaných v rámci globálního online dodavatelského řetězce.

3.4.3. Zároveň by však Komisi doporučil, aby v rámci této práce vzala v úvahu rovněž otázky, jako je umělá inteligence, obchodní komunikace, marketing a reklama, právní a smluvní záruky na prodávané zboží a služby a zvláštní ustanovení pro provádění a prosazování vnitřního trhu v oblasti bankovníctví a pojišťovnictví.

V Bruselu dne 16. července 2020.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k sdělení Komise Evropskému parlamentu, Evropské radě, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů Chvilé pro Evropu: náprava škod a příprava na příští generaci

[COM(2020) 456 final]

sdělení Komise Evropskému parlamentu, Evropské radě, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů, rozpočtu EU, který je motorem evropského plánu na podporu oživení

[COM(2020) 442 final]

návrhu nařízení Rady, kterým se zřizuje nástroj Evropské unie na podporu oživení, jehož účelem je podpořit oživení po pandemii COVID-19

[COM(2020) 441 final/2 – 2020/0111 (NLE)]

pozměněnému návrhu nařízení Rady, kterým se stanoví víceletý finanční rámec na období 2021–2027

[COM(2020) 443 final – 2018/0166 (APP)]

pozměněnému návrhu rozhodnutí Rady o systému vlastních zdrojů Evropské unie

[COM(2020) 445 final – 2018/0135 (CNS)]

návrhu nařízení Rady, kterým se mění nařízení Rady (EU, EURATOM) č. 1311/2013, kterým se stanoví víceletý finanční rámec na období 2014–2020

[COM(2020) 446 final – 2020/0109 (APP)]

pozměněnému návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se zavádí rámcový program pro výzkum a inovace Horizont Evropa a stanoví pravidla pro účast a šíření výsledků, rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady o zavedení zvláštního programu, kterým se provádí rámcový program pro výzkum a inovace Horizont Evropa, nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se zřizuje nástroj pro sousedství a rozvojovou a mezinárodní spolupráci, nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví pravidla podpory pro strategické plány, jež mají být vypracovány členskými státy v rámci společné zemědělské politiky (strategické plány SZP) a financovány Evropským zemědělským záručním fondem (EZZF) a Evropským zemědělským fondem pro rozvoj venkova (EZFRV), a zrušuje nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1305/2013 a nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1307/2013

[COM(2020) 459 final – 2018/0224 (COD)]

(2020/C 364/17)

Hlavní zpravodaj: **Petru Sorin DANDEA**

Hlavní zpravodaj: **Tommaso DI FAZIO**

Hlavní zpravodaj: **Petr ZAHRADNÍK**

Konzultace	Evropský parlament, 17. 6. 2020 (COM(2020) 459 final – 2018/0224 (COD)) Rada Evropské unie, 10. 6. 2020 (COM(2020) 459 final – 2018/0224 (COD)) Evropská komise, 17. 6. 2020: COM(2020) 441 final/2 – 2020/0111 (NLE) COM(2020) 442 final COM(2020) 443 final – 2018/0166 (APP) Evropská komise, 2. 7. 2020: COM(2020) 445 final – 2018/0135 (CNS) COM(2020) 446 final – 2020/0109 (APP) COM(2020) 456 final
Právní základ	čl. 43 odst. 2, čl. 173 odst. 3, čl. 182 odst. 1, článek 188 a článek 304 SFEU
Odpovědná sekce	Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost
Rozhodnutí předsednictva	9. 6. 2020
Přijato na plenárním zasedání	16. 7. 2020
Plenární zasedání č.	553
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	206/4/5

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV si je vědom závažných hospodářských a sociálních důsledků pandemie COVID-19 pro všechny členské státy. Proto důrazně podporuje návrh Komise – Next Generation EU – jako specifický nástroj pro rychlé a účinné oživení. Komise zohlednila hospodářské a sociální asymetrie způsobené opatřeními přijatými po krizi z roku 2008 a své kroky založila na zásadě solidarity mezi všemi zeměmi, kde žádná země není vyňata. Vrací se tak k základním hodnotám Evropské unie zakotveným v zakládající Smlouvě, kterou odhodlaně provádí.

1.2 EHSV si je dobře vědom mimořádné a závažné hospodářské situace způsobené pandemií a souhlasí se souborem opatření, která byla přijata s cílem zmírnit negativní dopady na hospodářskou výkonnost. Účinky byly různé a zahrnovaly nejen bezprecedentní šok na straně poptávky a snížení likvidity, ale rovněž pozastavení dodavatelských řetězců a závažné problémy na straně dodávky, kdy byly přerušeny dodavatelské řetězce a mnohé společnosti čelily problémům s díly, pracovní silou, surovinami atd. a z tohoto důvodu musely svůj výrobní proces přerušit. V tomto smyslu musí být všechna navržená opatření výjimečná a EHSV požaduje, aby byla velmi komplexní.

1.3 EHSV proto vítá rozhodnutí poskytnout Unii robustní finanční nástroj umožňující všem členským státům dosáhnout rychlého a účinného hospodářského a sociálního oživení. EHSV dále pozitivně vnímá rozhodnutí Komise vytvořit mimořádný fond na podporu oživení zahrnující vše, čeho je zapotřebí k revitalizaci ekonomiky Unie a nadto i k opětovnému potvrzení jejího konkurenceschopného postavení na globální úrovni, společně se sociálními výtobky, které jsou pro Evropskou unii charakteristické a musí zůstat zásadním cílem.

1.4 EHSV se staví velmi kladně ke dvěma hlavním rozhodnutím Komise. Prvním z nich je zavedení mimořádného finančního nástroje oživení v rámci víceletého finančního rámce (VFR). VFR je nástrojem, jehož procesní pravidla jsou akceptována všemi členskými státy a který již dlouhou dobu dobře funguje, a je tudíž plně použitelný. Druhé hlavní rozhodnutí je zvýšit společný dluh, který by měl být splacen v dlouhodobém horizontu, a předcházet tomu, aby mimořádná finanční zátěž dopadla v krátkodobém horizontu přímo na členské státy, které všechny – bez výjimek – trpí ve větší nebo menší míře negativními hospodářskými a sociálními dopady pandemie.

1.5 Toto druhé rozhodnutí vedlo Komisi k tomu, aby požádala o povolení využít vysokého úvěrového kreditu Evropské unie na finančním trhu a prostřednictvím postupných tranší navýšit velmi dlouhodobé společné evropské půjčky s nízkými úrokovými sazbami pro všechny členské státy. Tyto vynaložené náklady musí napomoci k co nejrychlejšímu oživení evropské ekonomiky, k obnovení důvěry a vybudování udržitelnější a spravedlivější Unie.

1.6 EHSV vítá dvě přijatá klíčová usnesení, neboť jak bylo opakovaně uvedeno v předložených legislativních i nelegislativních dokumentech, ekonomiky členských států již nemohou dále samy vzdorovat negativním účinkům krize, neboť jsou na sobě v důsledku mnohaleté konsolidace jednotného trhu velmi závislé, což má pozitivní účinek zamýšlený zakladateli EU a zakládajícími Smlouvami.

1.7 Celkově, v širších souvislostech celého VFR, program Next Generation EU vysílá signál, jak mobilizovat a využívat společné finanční zdroje EU v budoucnu. Navíc celková částka 750 miliard EUR se může zdát obrovská, rozhodně však nepřesahuje ekonomické prostředky EU (odpovídá pouhým 4,1 % HDP EU v roce 2019) a může být plně splacena do roku 2058.

1.8 EHSV oceňuje inovativní a originální přístup, který Evropská komise zaujala s cílem navýšit fiskální základnu z 1,1 % HDP EU na zhruba 1,7 % ve srovnatelných podmínkách, nebo i více, pokud to bude v budoucnu nutné. EHSV se domnívá, že tato reakce bude signálem, jak mobilizovat a využívat společné finanční zdroje EU moderním způsobem v budoucnu.

1.9 EHSV velmi vítá skutečnost, že nově navržené nástroje by měly být úzce koordinovány s procesem evropského semestru, který prokázal svoji životaschopnost, a podporuje návrh, aby členské státy specifikovaly své potřeby ve vnitrostátních plánech pro oživení a odolnost.

1.10 EHSV vítá návrh Komise na rozpočet EU, jehož cílem je vytvořit dodatečné skutečné vlastní zdroje plynoucí z nejrůznějších daní (výnosů ze systému EU pro obchodování s emisními povolenkami, digitální daně, zdanitelných příjmů velkých společností). EHSV zejména poukazuje na to, že obrovská finanční podpora vyžadovaná členskými státy EU na překonání krize by měla být doprovázena ambicióznějším projektem fiskální reformy – fiskální Uníí –, který by měl za cíl nastavit harmonizovaný daňový režim založený na zásadách spravedlivé soutěže a solidarity a zamezit narušením a diskriminacím existujícím v zemích EU, které vedly na straně států i individuálních daňových poplatníků k oportunistickému chování a oslabily jednotu jednotného trhu.

1.11 EHSV vyzývá Evropskou komisi, aby vypracovala silně podporovaný a konsenzuální podkladový dokument týkající se vlastních finančních zdrojů EU, přičemž EHSV vnímá dlouhodobý časový rámec splácení programu Next Generation EU, avšak definitivní řešení týkající se vlastních zdrojů musí být přijato výrazně dříve před tímto datem.

1.12 EHSV důrazně požaduje, aby opatření navrhovaná Komisí byla uvedena do praxe co nejdříve, přičemž časový aspekt je zásadní. Proto vyzývá Radu, aby neprodleně dosáhla konsenzu tím, že přesvědčí ty členské státy, které jsou aktuálně proti plánu hodnoty jednoty a soudržnosti v těchto náročných časech, a tím, že jim připomene, že všechny státy bez výjimek jsou na sobě hospodářsky i sociálně vzájemně závislé.

1.13 A v neposlední řadě by EHSV rád poznamenal, že krize opět zvýraznila nutnost urychlit reformy přijaté pro oblast eurozóny a překonat omezení, která stále ještě brání skutečné hospodářské, sociální, fiskální a politické integraci. To je záležitost, kterou již EHSV zdůraznil během předcházející finanční krize, která vypukla v roce 2008.

2. Shrnutí návrhu Komise

2.1 V reakci na pandemii COVID-19 a její bezprostřední hospodářské a sociální důsledky předložila Evropská komise dne 27. června 2020 návrh na dočasný nástroj EU na podporu oživení ve výši 750 miliard EUR nazvaný Next Generation EU, který má zvýšit finanční potenciál rozpočtu EU.

2.2 Nástroj na podporu oživení je zahrnut do posíleného víceletého finančního rámce na období 2021–2027 s cílem rychle nasměrovat investice tam, kde jich je nejvíce zapotřebí, posílit jednotný trh, prohloubit spolupráci v oblastech, jako je zdravotnictví a řešení krizí, a vybavit Unii dlouhodobým rozpočtem, který bude stimulovat zelenou a digitální transformaci a vybudování spravedlivějšího a odolnějšího hospodářství.

2.3 Plán na podporu oživení je tvořen podporou ve formě grantů ve výši 440 miliard EUR, která bude rozdělena napříč všemi rozpočtovými položkami. Další 60 miliard EUR bude poskytnuto ve formě záruk. Přibližně 250 miliard EUR bude poskytnuto členským státům jako půjčky.

2.4 Financování navržených opatření na podporu oživení bude umožněno tím, že si Komise na finančních trzích jménem Unie vypůjčí až 750 miliard EUR na opatření na období 2021–2024.

2.5 Komise za tímto účelem využije rezervu – rozpětí mezi stropy vlastních zdrojů dlouhodobého rozpočtu (maximální částka finančních prostředků, které Unie může požadovat od členských států k pokrytí svých finančních závazků) a skutečných výdajů (strop na platby ve VFR).

2.6 Strop vlastních zdrojů musí být výjimečně a dočasně navýšen o 0,6 procentního bodu. Toto navýšení bude nad rámec trvalého stropu vlastních zdrojů – 1,4 % hrubého národního důchodu EU –, jenž je navržen s ohledem na hospodářské nejistoty a brexit. Toto navýšení o 0,6 procentního bodu skončí v okamžiku, kdy budou vráceny všechny prostředky a všechny závazky zaniknou.

2.7 S rozpočtovou rezervou EU jako zárukou bude EU schopna vydat dluhopis za relativně příznivých podmínek ve srovnání s mnoha jednotlivými členskými státy. Získané finanční prostředky se budou splácet počínaje rokem 2027 a nejpozději do roku 2058 z budoucích rozpočtů EU. Půjčky budou spláceny těmi členskými státy, které si je vezmou.

2.8 Vzhledem k tomu, že úvěrová část sestává z 250 miliard EUR, EU společně musí splatit 500 miliard EUR prostřednictvím mechanismu vlastních zdrojů (EU by ovšem byla rovněž odpovědná za nesplacení úvěru členskými státy ve výši zbývajících 250 miliard EUR).

2.9 K usnadnění splácení získaného tržního financování a jako další pomoc ke snížení tlaku na vnitrostátní rozpočty Komise navrhne v pozdější fázi finančního období 2021–2027 další nové vlastní zdroje – nad rámec již navržených vlastních zdrojů. Ty budou úzce navázány na priority EU (změna klimatu, oběhové hospodářství a spravedlivé zdanění).

2.10 Využití finančních prostředků z balíčku na podporu oživení se zakládá na třech pilířích.

2.10.1 PILÍŘ 1 – Podpora členských států, aby dosáhly oživení, zotavily se z krize a vyšly z ní silnější: tato podpora sestává z řady nástrojů na podporu investic a reforem v členských státech a bude soustředěna tam, kde jsou dopady krize a potřeby zvýšit odolnost největší:

- nová facilitata na podporu oživení a odolnosti ve výši 560 miliard EUR, jež bude využita na investice a reformy, které jsou důležité pro oživení a odolnost,
- iniciativa REACT-EU poskytne 55 miliard EUR dodatečného financování v rámci politiky soudržnosti v období od nynějška do roku 2022,
- změny provedené v Evropském sociálním fondu plus,
- návrh posílit Fond pro spravedlivou transformaci až o 40 miliard EUR,
- návrh posílit rozpočet pro Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova o 15 miliard EUR.

2.10.2 PILÍŘ 2 – Nastartování hospodářství a pomoc s opětovnou aktivací soukromých investic:

- nový nástroj na podporu solventnosti použije rozpočtovou záruku EU na mobilizaci soukromých zdrojů s cílem poskytnout naléhavou podporu životaschopným evropským společnostem ze všech hospodářských odvětví,
- posílený program InvestEU, který má jedinečné předpoklady k tomu, aby během oživení mobilizoval investice a podporoval politiky Unie v oblastech, jako jsou udržitelná infrastruktura, inovace či digitalizace,
- v rámci programu InvestEU Komise navrhuje vytvořit strategickou investiční facilitu, která zvýší odolnost Evropy vybudováním strategické autonomie v klíčových dodavatelských řetězcích na evropské úrovni.

2.10.3 PILÍŘ 3 – Poučení z krize a řešení evropských strategických výzev:

- nový program v oblasti zdraví EU4Health ve výši 9,4 miliard EUR s cílem zajistit, aby Unie byla vybavena klíčovými kapacitami umožňujícími rychle reagovat na budoucí krize,
- navýšení o 2 miliardy EUR pro rescEU – mechanismus civilní ochrany Unie,
- posílení programu Horizont Evropa na 94,4 miliard EUR,
- navýšení nástroje pro sousedství a rozvojovou a mezinárodní spolupráci na 86 miliard EUR prostřednictvím nové záruky pro vnější činnost, a další 1 miliarda EUR pro Evropský fond pro udržitelný rozvoj,
- navýšení nástroje humanitární pomoci o 5 miliard EUR.

2.11 Vedle navýšení v rámci nástroje Next Generation EU navrhuje Komise posílit i další programy, aby mohly v plné míře hrát svou roli při zvyšování odolnosti Unie a při řešení problémů, které s sebou pandemie a její důsledky přinesly:

program Digitální Evropa, Nástroj pro propojení Evropy, program pro jednotný trh a programy podporující spolupráci v oblasti daní a cel, Erasmus+, program Kreativní Evropa, společná zemědělská politika a Evropský námořní a rybářský fond, Azylový a migrační fond a Fond pro integrovanou správu hranic, Fond pro vnitřní bezpečnost a předvstupní pomoc Unie.

2.12 Fond na podporu oživení je zahrnutý v rozpočtové struktuře EU. V souvislosti s tím bude rozdělování vyžadovat plánování a je navázané na evropský semestr (a tudíž uplatnění makroekonomické podmíněnosti). Je také navázané na systémy rozpočtového řízení a kontroly Evropské komise, přičemž bude uplatněna rozpočtová kontrola Evropského parlamentu.

2.13 K překlenutí přechodného období do ratifikace pozměněného rozhodnutí o vlastních zdrojích a s cílem zpřístupnit tolik potřebné finanční prostředky pracovníkům, podnikům a členským státům již v roce 2020 Komise rovněž navrhuje upravit současný dlouhodobý rozpočet na období 2014–2020 tak, aby bylo možné vynaložit vyšší výdaje ještě v roce 2020.

2.14 Strategie EU pro růst, Zelená dohoda pro Evropu – včetně mechanismu pro spravedlivou transformaci, který byl navržen v lednu – a digitální a průmyslové strategie Unie jsou zásadní pro udržitelné oživení EU a i nadále jsou hlavními prvky návrhů Komise, neboť jsou nezbytné k tomu, aby se naše ekonomika odrazila vpřed, a k přípravě budoucnosti pro příští generaci. Investice a reformy, které je podporují, budou proto muset být zahrnuty do všech plánů na podporu oživení a odolnosti.

2.15 Ačkoli v květnu 2018 Komise navrhla odstranit všechny opravné mechanismy na straně výnosů (rabaty) vzhledem k hospodářskému dopadu pandemie COVID-19, v současné době zaujímá postoj, že postupné rušení rabatů a plán na podporu oživení by vedly k nepřiměřenému navýšení příspěvků některých členských států v příštím dlouhodobém rozpočtu. Aby k tomu nedošlo, Komise navrhuje, aby byly stávající rabaty postupně rušeny v průběhu mnohem delší doby.

2.16 Klíčovým prvkem balíčku na podporu oživení zůstává návrh nařízení Komise o ochraně rozpočtu EU před obecnými nedostatky v oblasti právního státu.

3. Obecné připomínky

3.1 Pokud jde o plán oživení představený předsedkyní Komise Ursulou von der Leyen Evropskému parlamentu dne 27. května 2020, EHSV obzvláště oceňuje a sdílí hluboké a významné motivace, které vedly k vytvoření nástroje Next Generation EU. V případě tohoto nástroje se jedná o spravedlivý pakt mezi generacemi, který vytvoří posílenou Evropskou unii orientovanou na budoucnost. Ta bude mít vhodné nástroje k tomu, aby ji učinila silnější a soudržnější, takže budoucí generace z ní budou moci výrazně těžit, než aby jen nesly břemeno velmi dlouhodobého dluhu, který dnes vzniká.

3.2 EHSV uvádí zejména níže uvedené důvody, proč je návrh mimořádný, dokonce revoluční:

- je to poprvé, kdy mají rozpočtové zdroje EU pracovat s implicitním dluhem, který má být splacen během příštích 30 let,
- je to poprvé, kdy by finanční zdroje byly zapůjčeny na finančních trzích a řešení by bylo prověřeno trhem; během této doby by za celou částku ručila EU jako celek,
- řešení by mohlo vést k budoucímu navýšení vlastních zdrojů EU a odpovídajícímu snížení její přímé závislosti na příspěvcích členských států,
- došlo by dále k navýšení finanční základny Unie z 1,1 % HDP EU, jak je tomu nyní, na zhruba 1,7 % ve srovnatelných podmínkách,
- řešení poskytuje výraznou podporu, a to nejen pro ty, které pandemie postihla přímo, ale rovněž pro ty, kteří potřebují pomoc se svými strukturálními reformami,
- tento návrh se velkou měrou opírá o finanční nástroje, které zajistí účinnější přerozdělování zdrojů.

3.3 Je v této fázi nezbytné vyhnout se recipročním negativním dopadům tím, že se projeví solidarita zemím, které byly pandemií nejvíce zasaženy a/nebo mají slabší ekonomiku vinou aktuální nerovnováhy a omezení v eurozóně.

3.4 EHSV bere v potaz vyhlášení programu Next Generation EU i návrh předložený v rámci pozměněného návrhu VFR na období 2021–2027 s cílem zvýšit fiskální (rozpočtovou) základnu a uzpůsobit VFR aktuálním naléhavým potřebám. Navrhovaná fiskální opatření zároveň doplňují opatření, která již byla přijata v rámci peněžních a strukturálních politik, jakož i v regulačních rámcích.

3.5 V mnoha předchozích stanoviscích, a konkrétně také ve svém stanovisku z roku 2018 k VFR na období 2021–2017, EHSV vybízel k silnému rozpočtu EU a k tomu, aby EU byla vybavena finančními prostředky, které jí umožní věrohodně plnit její politickou agendu⁽¹⁾.

3.6 Co se týká financování rozpočtu EU, EHSV a Evropský parlament již dlouho požadují dostatečně velké množství autonomních, transparentních a spravedlivých vlastních zdrojů a posun od převládající zásady příspěvku vázaného na úroveň HND. EHSV podporuje závěry Skupiny na vysoké úrovni pro vlastní zdroje, jíž předsedá Mario Monti⁽²⁾. Metody zvyšování příjmů by měly doplňovat a posilovat cíle politiky EU. EHSV tedy vítá návrh Komise na dodatečné skutečné vlastní zdroje⁽³⁾.

(1) Úř. věst. C 440, 6.12.2018, s. 106, Úř. věst. C 81, 2.3.2018, s. 131, Úř. věst. C 75, 10.3.2017, s. 63 a Úř. věst. C 34, 2.2.2017, s. 1.

(2) BUDOUCNOST FINANCOVÁNÍ: Závěrečná zpráva a doporučení Skupiny na vysoké úrovni pro vlastní zdroje, prosinec 2016, https://ec.europa.eu/budget/mfi/hlgor/library/reports-communication/hlgor-report_20170104.pdf.

(3) Úř. věst. C 440, 6.12.2018, s. 106 a Úř. věst. C 81, 2.3.2018, s. 131.

3.7 EHSV vyzývá Evropskou komisi, aby vypracovala podkladový dokument týkající se příslušné politiky a test proveditelnosti pro vlastní finanční zdroje. EHSV chápe, že přijetí konečného řešení zabere určitý čas. Bylo by však velmi užitečné, kdyby mohla být odstraněna současná nejistota týkající se způsobu financování rozpočtu EU. Bez určitého řešení je celý tento koncept velmi zranitelný.

3.8 EHSV bere na vědomí návrh Komise v souvislosti s plánem na podporu oživení spočívající v postupném zrušení stávajících rabatů pro určité členské státy, které jsou čistými přispěvateli, v průběhu delšího období, než bylo navrženo v roce 2018. EHSV však i nadále prosazuje svůj postoj vyjádřený v nedávných stanoviscích, tedy že všechny slevy musí být nakonec odstraněny ⁽⁴⁾.

3.9 Nástroj Next Generation EU byl zahrnut do rozpočtu EU, a proto bude určitým způsobem napojený na evropský semestr – ve smyslu podmíněnosti – a bude mít i vazbu na systém řízení a kontroly uplatňovaný Komisí, který spadá rovněž pod Evropský parlament. EHSV zdůrazňuje, že potenciální střety mezi členskými státy a Komisí nebo mezi Komisí a Evropským parlamentem by mohly vést ke značným zpožděním ve vyplácení fondů.

3.10 EHSV je přesvědčen, že členské státy musí výrazně zlepšit svou schopnost plánovat, pokud mají být v prvních třech letech nového finančního rámce rozděleny a efektivně využity další fondy v hodnotě 165 miliard EUR. Výbor též doporučuje, aby Komise zvážila zvýšení flexibility pravidel s cílem podpořit členské státy v oblasti dalšího nutného plánování.

3.11 EHSV vítá dopis zasláný předsedy hlavních politických skupin v Evropském parlamentu, v němž vybízají Evropskou radu a Radu, aby urychleně dosáhly dohody o základu návrhu Komise. EHSV rovněž souhlasí s usnesením Parlamentu ze dne 15. května 2020, ve kterém se Parlament zasazuje o balíček na podporu oživení ve výši 2 bilionů EUR určený k řešení důsledků pandemie COVID-19 ⁽⁵⁾.

3.12 EHSV uznává, že balíček, kterým se má zřídit nástroj na podporu oživení a uzpůsobit VFR na období 2021–2027 na míru potřebám době po pandemii COVID-19, je považován v rámci financování EU za výjimečný krok, ale je to také krok nezbytný a naléhavý. Rozpočtová politika EU za stávajících podmínek by byla jednoduše nedostatečně pružná a neschopná podpořit jakékoli opatření, které by jasně pomáhalo řešit krizovou situaci.

3.13 EHSV také chápe, že tento návrh je nejlepším krokem, který lze za stávajících politických okolností učinit.

4. Konkrétní připomínky

4.1 Pokud se jedná o facilitu na podporu oživení a odolnosti, EHSV velmi vítá navrhované napojení na proces evropského semestru, jakož i plány na podporu oživení a odolnosti, které mohou být základem a měřítkem pro financování.

4.2 S ohledem na iniciativu REACT-EU vítá EHSV nejen poměrně robustní navýšení v základu pro politiku soudržnosti, ale také výjimečná pravidla flexibility koncipovaná s cílem poskytnout podporu potřebným oblastem a oblastem s naléhavými prioritami.

4.3 EHSV rovněž silně podporuje snahu výrazně posílit přiděl pro Fond pro spravedlivou transformaci a navrhované kroky v ostatních pilířích mechanismu pro spravedlivou transformaci. Navržené schéma může nyní snadněji a spolehlivěji podpořit strukturální posun směrem k nové a diverzifikovanější hospodářské činnosti, což je klíčová součást Zelené dohody pro Evropu.

4.4 V zájmu toho, aby se hospodářská situace co nejdříve vrátila do stavu před krizí, je velmi důležité vytvořit příznivé podmínky pro soukromé investice. EHSV vítá návrh na vytvoření nástroje na podporu solventnosti, který by pomohl zdravému fungování podniků postižených pandemií.

⁽⁴⁾ Úř. věst. C 440, 6.12.2018, s. 106.

⁽⁵⁾ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2020-0124_CS.html.

4.5 EHSV vítá obsah druhého pilíře v rámci programu Next Generation EU, který se zaměřuje na oživení investiční aktivity, která bude podpořena prostřednictvím inovativních finančních nástrojů.

4.6 EHSV vítá obsah třetího pilíře programu Next Generation EU, zabývajícího se otázkami, které byly až dosud hlavně odpovědností členských států.

4.7 EHSV se domnívá, že program Next Generation EU je dobře vyvážený a řeší potřeby, které se musí naplňovat ze společných prostředků EU při současném dodržování zásady subsidiarity.

V Bruselu dne 16. července 2020.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se zřizuje facilita na podporu oživení a odolnosti

[COM(2020) 408 final – 2020/0104 (COD)]

návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se zřizuje nástroj pro technickou podporu

[COM(2020) 409 final – 2020/0103 (COD)]

(2020/C 364/18)

Hlavní zpravodaj: **Dimitris DIMITRIADIS**

Konzultace	Rada Evropské unie, 10. 6. 2020 Evropský parlament, 17. 6. 2020
Právní základ	čl. 175 odst. 3 a článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost
Přijato na plenárním zasedání	16. 7. 2020
Plenární zasedání č.	553
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	208/4/4

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV vítá navrhovanou facilitu na podporu oživení a odolnosti (dále také jen „facilita“) ⁽¹⁾.

1.2 Návrh Evropské komise má hospodářský rozměr a v podstatě také podporuje prohlubování a sjednocování evropské rodiny, neboť posiluje solidaritu a spolupráci mezi členskými státy.

1.3 Návrh Evropské komise je mj. dokladem toho, že při náležitě politické vůli je Evropská unie schopna účinně čelit vážným krizím, navrhnout seriózní a přesvědčivá řešení a učinit potřebné a proveditelné kompromisy, což v konečném důsledku přispívá k rozsáhlému prosazování evropského ideálu.

1.4 EHSV se domnívá, že by facilita měla podpořit přechod ke klimatické neutralitě a digitální ekonomice s použitím finančních prostředků z programu Next Generation EU ⁽²⁾ ke zmírnění sociálně-ekonomických dopadů přechodu v nejvíce zasažených regionech.

1.5 V souvislosti s krizí COVID - 19 se potřeba udržitelného, zeleného a digitálního oživení stala ještě naléhavější, neboť je v jejím rámci nutné poskytnout podporu těm nejzranitelnějším regionům.

⁽¹⁾ Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se zřizuje facilita na podporu oživení a odolnosti, COM(2020) 408 final, 28.5.2020.

⁽²⁾ Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Evropské radě, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů Rozpočet EU, který je motorem evropského plánu na podporu oživení, COM(2020) 442 final.

1.6 EHSV se již dříve jasně vyjádřil, že „je zastáncem silné vazby programu na podporu reformem⁽³⁾ s evropským semestrem“⁽⁴⁾. Proto by se plány předložené členskými státy měly zabývat hlavními výzvami stanovenými v rámci evropského semestru a měly by být harmonizované se zásadami Zelené dohody pro Evropu a digitální agendy.

1.7 Rychlá a účinná koordinace opatření mezi Evropskou komisí, Evropským parlamentem a Evropskou radou je nutná k tomu, aby nedocházelo k prodlení, která by mohla ohrozit naplnění cílů facility.

1.8 Vzhledem ke krátké době, během níž by měly být připraveny a dokončeny různé plány projektů, je nutná okamžitá a komplexní reakce ze strany členských států.

1.9 EHSV považuje za důležité, aby členské státy úzce spolupracovaly s Evropskou komisí na schválení, sledování a zajištění úspěšného dokončení plánů projektů, které budou v rámci facility předloženy.

1.10 Plány by měly zajistit přímou finanční podporu malým a středním podnikům.

1.11 EHSV považuje za velmi důležité, že každé oznámené opatření, zejména takové, které poskytuje finanční podporu, by mělo být doprovázeno jasnými a pro podniky vstřícnými informacemi o tom, jaký druh podpory je poskytován, jak mohou malé a střední podniky účinně získat přístup k různým existujícím finančním nástrojům EU, koho mohou na úrovni EU kontaktovat s případnými dotazy, které vnitrostátní orgány jsou zapojeny do přidělování finančních prostředků, na které vnitrostátní subjekty se mohou malé a střední podniky obracet, jaká je úloha vnitrostátních bank a jaké jsou jejich povinnosti.

1.12 Předložení, schválení, sledování a dokončení projektů by bylo možné urychlit tím, že by byly aktivně zapojeny konzultační společnosti ze soukromého sektoru, které mají v příslušných oblastech globální zkušenosti.

1.13 EHSV ještě jednou zdůrazňuje, že je třeba sdílet v EU osvědčené postupy a že se musí urychlit byrokratické procesy týkající se přidělování a přerozdělování dostupných fondů, k čemuž musí Evropská komise poskytnout nezbytnou technickou podporu⁽⁵⁾.

1.14 Součástí plánů předložených členskými státy by měly být úloha pro sociální partnery a občanskou společnost a zohlednění jejich názorů v plánech. EHSV konkrétně již vybízel k aktivnější úloze pro organizovanou občanskou společnost „...v dosahování obsahového souladu reformních programů mezi vnímáním Evropské komise a členských států“⁽⁶⁾.

1.15 Nástroj pro technickou podporu může působit jako účinný doplněk k balíčkům opatření, které jsou navrženy Komisí s cílem řešit hospodářské důsledky pandemie COVID-19.

2. Úvod a obecné připomínky

2.1 Cílem navrhované facility je podporovat hospodářskou, sociální a územní soudržnost Unie zlepšováním odolnosti a schopnosti přizpůsobení členských států, zmírňováním sociálních a hospodářských dopadů krize a podporou ekologické a digitální transformace, jejichž cílem je dosáhnout do roku 2050 klimaticky neutrální Evropy, a přispět tak k obnově růstového potenciálu ekonomik členských států po krizi COVID-19, podporovat tvorbu pracovních míst a udržitelný růst.

2.2 Nástroj bude založen na poskytování nevratné finanční podpory a půjček na pomoc zemím – zejména pro země s nižším příjmem na obyvatele a vysokou nezaměstnaností –, a reagovat tak přiměřeně na závažné hospodářské účinky pandemie.

2.3 Tyto půjčky budou sehrávat doplňkovou úlohu k nevratné podpoře a budou těžit z výhodných podmínek dlouhé splatnosti a příznivých úrokových sazeb, ke kterým má Unie přístup.

⁽³⁾ Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o zřízení evropské funkce stabilizace, COM(2018) 387 final.

⁽⁴⁾ Úř. věst. C 62, 15.2.2019, s. 121.

⁽⁵⁾ Úř. věst. C 237, 6.7.2018, s. 53.

⁽⁶⁾ Úř. věst. C 62, 15.2.2019, s. 121.

2.4 Pandemie COVID-19 je určující globální zdravotní krize naší doby, která k 12. červnu 2020 stála život více než 420 000 lidí⁽⁷⁾. COVID-19 znamená mnohem víc než zdravotní krizi: má obrovský sociálně-ekonomický dopad po celém světě, jehož rozsah je zatím obtížné posoudit. Podle poslední zprávy o globálním hospodářství Světové banky, Světové hospodářské vyhlídky (Global Economic Prospects) (červen 2020) způsobí koronavirový šok nejhlubší celosvětovou recesi od druhé světové války.

2.5 Očekává se, že globální ekonomika v roce 2020 poklesne o 5,2 %, což je zhruba trojnásobek poklesu během světové finanční krize v letech 2008–2009. Mezi vyspělými ekonomikami se v roce 2020 očekává reálný růst úrovně HDP ve výši - 6,1 % ve Spojených státech, resp. - 9,1 % v eurozóně. Jak výslovně uvádí zpráva Světové banky z června 2020⁽⁸⁾: „Vzhledem k tomu, že se očekává, že více než 90 % EMDE [nově se rozvíjející trhy a rozvojové ekonomiky] se bude v tomto roce potýkat s poklesem příjmů na osobu, je pravděpodobné, že mnoho milionů lidí upadne zpět do chudoby“.

Ekonomickými důsledky šoku způsobeného COVID-19 jsou⁽⁹⁾:

- 1) zvýšení nejistoty, což zvyšuje obezřetnostní úspory;
- 2) snížení spotřeby;
- 3) snížení zájmu o produktivní investice;
- 4) riziko nezaměstnanosti, přičemž u části nezaměstnaných je pravděpodobné, že jejich nezaměstnanost bude trvalá;
- 5) pokles objemu světového obchodu a rovněž významné narušení globálních dodavatelských řetězců;
- 6) pokles cen komodit (zejména cen ropy), v důsledku čehož je financování tradičních vývozců komodit z běžného účtu zvláště obtížné;
- 7) prudký nárůst vyžadovaného rizikového pojištění za držení rizikových aktiv.

2.6 Jak je nyní obecně známo, opatření, která pomáhají řešit zdravotní krizi, mohou zhoršit krizi hospodářskou, a naopak. Zploštění křivky pandemie nevyhnutelně povede ke strmosti křivky makroekonomické recese a ohrozí všechny dodavatelské řetězce, včetně těch oblastí, které jsou nezbytné pro přežití (potraviny a léčivé přípravky). Pokud by měl být vliv pandemie nadále narůstat, může následovat finanční krize, která bude mít za následek kolaps půjček, dlouhodobější celosvětovou recesi a pomalejší oživení. Jak uvádí zpráva Světové banky z června 2020 Světové hospodářské vyhlídky (Global Economic Prospects), „[z]vyšování úrovně dluhu způsobilo, že globální finanční systém je zranitelnější vůči napětí na finančních trzích“.

2.7 Proto jsou nutné naléhavé a rozsáhlé finanční intervence zaměřené na odstraňování ekonomických důsledků nedávné krize, díky kterým budou ekonomiky členských států odolnější a lépe připravené na budoucnost.

2.8 Hospodářské priority by měly být tyto:

- 1) je důležité zajistit, aby zůstala pracovní síla nadále zaměstnaná, i když je v karanténě nebo je nucena zůstat doma;
- 2) vlády by měly směřovat finanční podporu institucím veřejného a soukromého sektoru, které podporují zranitelné skupiny občanů;
- 3) malé a střední podniky by měly být ochráněny před úpadkem (nutnost toho, aby peníze daňových poplatníků podporovaly velké nefinanční korporace, je mnohem méně jednoznačná);

⁽⁷⁾ <https://ourworldindata.org/grapher/total-deaths-covid-19>.

⁽⁸⁾ Světová banka, Světové hospodářské vyhlídky (Global Economic Prospects) (červen 2020).

⁽⁹⁾ Koundouri, P., Athens University of Economics and Business Working Paper, 2020.

4) budou nutné politiky na podporu finančního systému, například stoupání nesplácených úvěrů;

5) měly by být přijaty fiskální balíčky srovnatelné s poklesem HDP v důsledku krize.

2.9 Komise nyní navrhuje uplatnit posílený rozpočet EU, který by pomohl odstranit bezprostřední hospodářské a sociální škody způsobené pandemií COVID-19, nastartovat oživení a připravit lepší budoucnost pro příští generaci. K zajištění toho, aby bylo oživení udržitelné, vyvážené, inkluzivní a spravedlivé pro všechny členské státy, navrhuje Evropská komise vytvořit nový nástroj oživení, Next Generation EU, který bude součástí silného, moderního a vylepšeného dlouhodobého rozpočtu EU. Stěžejním prvkem programu Next Generation EU bude facilita na podporu oživení a odolnosti⁽¹⁰⁾.

3. Obecné principy facility na podporu oživení a odolnosti a nástroje pro technickou podporu

3.1 EHSV velmi vítá a podporuje navrhovanou facilitu na podporu oživení a odolnosti (dále jen „facilita“) a nástroj pro technickou podporu (dále jen „nástroj“), jež mají za cíl nabídnout rozsáhlou finanční podporu veřejným investicím a reformám, zejména pokud jde o zelenou transformaci a digitální transformaci, které nejenže ekonomikám členských států poskytnou větší odolnost a lépe je připraví na budoucnost, ale také jim pomohou rychleji a účinněji překonat důsledky pandemie.

3.2 EHSV je hluboce znepokojen hospodářskými důsledky pandemie v členských státech, zejména pokud se jedná o nárůst nezaměstnanosti, jež v některých jižních zemích EU dosáhla mezi mladými lidmi až 33 %, jakož i o nárůst míry chudoby.

3.3 EHSV souhlasí s tím, že pandemie zřejmě představuje „nejhorší hospodářský šok od velké hospodářské krize, s ničivými důsledky pro miliony našich občanů a podniků, a pochopitelně s potenciálem prohloubit ekonomické a sociální rozdíly – je tu riziko velké fragmentace“⁽¹¹⁾.

3.4 EHSV již dříve zdůraznil, že nedávný ekonomický vývoj „nebyl rovnoměrný po celém území EU a eurozóny a že průběh konvergence zůstává stále neuspokojivý. Taktéž téma udržitelnosti zůstává pro EU stále komplikovanější výzvou“⁽¹²⁾.

3.5 EHSV je toho názoru, že „evropská integrace se nachází na rozcestí. Jedno ponaučení, které plyne z nedávné dlouhotrvající hospodářské krize a z hlubokých sociálních důsledků této krize v některých členských státech, je to, že neexistence hospodářské a sociální konvergence mezi členskými státy a regiony je hrozbou pro politickou udržitelnost evropského projektu a všech výhod, které tento projekt přináší evropským občanům“⁽¹³⁾.

3.6 EHSV je toho názoru, že „[s] těmito iniciativami by mělo jít ruku v ruce posílení konkurenceschopnosti evropského hospodářství, neboli jeho schopnosti zvyšovat svou produktivitu a životní úroveň udržitelným způsobem, a současně dosažení klimatické neutrality, a to zejména prostřednictvím výzkumu, vývoje a většího počtu a lepších kvalifikací pracovní síly“⁽¹⁴⁾.

3.7 EHSV se domnívá, že „[r]ozvoj hospodářské odolnosti a odolnosti trhu práce a rovněž hospodářské, sociální, environmentální a institucionální udržitelnosti by měl být zásadou, podle níž se řídí politiky, které posílí vzestupnou konvergenci a spravedlnost při přechodu na klimaticky neutrální hospodářství (tj. hospodářství, v němž jsou emise a absorpce skleníkových plynů vyvážené) a zároveň vyřeší výzvy spojené s digitalizací a demografickými změnami“⁽¹⁵⁾. EHSV dále tedy podporuje požadavek, aby se Evropská unie zavázala k dosažení uhlíkové neutrality do roku 2050 a v souladu s tím upravila svůj cíl snížit do roku 2030 množství skleníkových plynů. Ve zprávě Programu OSN pro životní prostředí (UNEP) z roku 2019 o nedostatečném úsilí při snižování emisí („Environment Emissions Gap Report“) se uvádí, že má-li se globální oteplování omezit na 1,5 °C, je nutné, aby se celosvětové emise snížily o 7,6 % ročně, a to už od letošního roku. To by přispělo k celosvětovému cíli snížení o nejméně 68 % do roku 2030.

⁽¹⁰⁾ Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se zřizuje facilita na podporu oživení a odolnosti, COM(2020) 408 final, 28.5.2020.

⁽¹¹⁾ Vyjádření komisaře Gentiloniho na tiskové konferenci k facilitě na podporu oživení a odolnosti, tisková zpráva Evropské komise, 28. května 2020.

⁽¹²⁾ Úř. věst. C 47, 11.2.2020, s. 106.

⁽¹³⁾ Úř. věst. C 353, 18.10.2019, s. 23.

⁽¹⁴⁾ Tamtéž.

⁽¹⁵⁾ Tamtéž.

3.8 Proto EHSV souhlasí s tím, že hlavním cílem facility by mělo být:

- 1) podporovat hospodářskou, sociální a územní soudržnost EU;
- 2) zmírňovat sociální a hospodářské dopady krize a
- 3) podporovat zelenou a digitální transformaci s cílem dosáhnout klimaticky neutrální Evropy do roku 2050, aby se tak přispělo k obnovení růstového potenciálu ekonomik členských států po krizi COVID-19, posílila tvorba pracovních míst a podpořil udržitelný růst.

3.9 EHSV by rád zdůraznil, že tyto investice a reformy by se měly zaměřit na výzvy a investiční potřeby související se zelenou a digitální transformací, a tím zajistit udržitelné oživení.

3.10 Nyní se obecně má za to, že ekologicky stimulační politiky jsou výhodnější než tradiční fiskální stimuly a klimaticky pozitivní politiky rovněž nabízejí vynikající ekonomické charakteristiky. Zelené projekty výstavby, například dodatečně instalované izolace nebo infrastruktura obnovitelných zdrojů energie, mohou přinést četné účinky díky dlouhodobému snížení nákladů na energie a účinkům přetékání (flow on) do širší ekonomiky.

3.11 EHSV souhlasí s tím, že kromě směřování finančních prostředků do zvládnutí krize a do relevantního biomedicínského výzkumu a investování do širší bezpečnosti, bezpečného cestování a bezpečného obchodu je nyní čas, aby finanční instituce a vlády zavedly taxonomii EU pro udržitelné investice (2019), postupně opouštění fosilních paliv díky rozvoji stávajících technologií udržitelné energie, přesměrování dotací od fosilních paliv do zelených a inteligentních infrastrukturálních projektů na zmírňování změny klimatu a přizpůsobení se této změně, investice do oběhové a nízkouhlíkové ekonomiky, posun od průmyslového k regenerativnímu zemědělství a investice do potravinového zabezpečení, podporu evropských dodavatelských řetězců, snížení potřebnosti dopravy a využívání limitů digitální revoluce při současném zajištění bezpečnosti sítí IKT⁽¹⁶⁾.

3.12 EHSV souhlasí s Mezinárodní energetickou agenturou, že přechod na čistou energii může pomoci nastartovat evropské hospodářství včetně ambiciózního programu cílů v oblastech, jako jsou vytváření pracovních míst a změna klimatu, prostřednictvím modernizace energetických systémů. S ohledem na to, že od vlád přímo nebo nepřímo pochází více než 70 % světových investic do energetiky, záleží na jejich opatřeních v této době krize více než jindy. Nastavení politik může aktivně posunout investice spojené s energiemi na udržitelnější cestu a současně zajistit, aby energetická účinnost, obnovitelné zdroje energie a systémy uskladňování energie byly ústředním tématem hospodářského oživení. Stimulační programy v odvětví energetiky by měly být upřednostňovány s cílem podpořit stávající pracovní síly, vytvářet nová pracovní místa a podněcovat ke snižování emisí. Mezinárodní energetická agentura⁽¹⁷⁾ radí, „Stavějte na tom, co už máte – a buďte ambiciózní“. Politiky s existujícími právními a institucionálními strukturami se budou nejsnadněji rozvíjet.

3.13 EHSV rozhodně souhlasí s tím, že facilitata zřízená tímto nařízením by měla přispět k začleňování opatření v oblasti klimatu a environmentální udržitelnosti a k dosažení celkového cíle 25 % výdajů z rozpočtu EU na podporu cílů v oblasti klimatu.

3.14 EHSV vyjadřuje své přesvědčení, že nástroj by měl být založen hlavně na poskytování nevratné finanční podpory na pomoc zemím – zejména pro země s nižším příjmem na obyvatele a vysokou nezaměstnaností –, a reagovat tak přiměřeně na závažné hospodářské účinky pandemie, zatímco půjčky budou sehrávat doplňkovou úlohu k nevratné podpoře a měly by těžit z výhodných podmínek dlouhé splatnosti a příznivých úrokových sazeb, ke kterým má Unie přístup.

⁽¹⁶⁾ Koundouri, P., *Never Waste a Good Crisis: For a Sustainable Recovery from COVID-19*, duben 2020.

⁽¹⁷⁾ Mezinárodní energetická agentura: <https://www.iea.org/>.

3.15 EHSV podporuje úmysl Komise plně využít potenciál rozpočtu EU a mobilizovat investice a předsunout finanční podporu do prvních let obnovy, a to kombinovaným přijetím nouzového evropského nástroje na podporu oživení ve výši 808 984,090 milionu EUR (v běžných cenách) a posíleného víceletého finančního rámce (VFR) na období 2021–2027.

3.16 EHSV vyzývá „k pokračování účinných strukturálních reforem s dobře zacílenými investičními strategiemi“⁽¹⁸⁾.

3.17 EHSV souhlasí se zřízením samostatného nástroje pro technickou podporu, který bude dostupný pro všechny členské státy a který bude nástupcem programu na podporu strukturálních reforem⁽¹⁹⁾.

4. Vypracování plánů na podporu oživení a odolnosti, předložení plánu, jeho posouzení a časové lhůty

4.1 EHSV je přesvědčen, že finanční prostředky facility musí být rozděleny členskými státy co možná nejdříve, a ty by je naopak měly účinně využívat, aby se maximalizovaly přínosy této facility.

4.2 Členské státy by měly připravit vnitrostátní plány na podporu oživení a odolnosti, v nichž stanoví program reforem a investic na další čtyři roky.

4.3 EHSV se domnívá, že by tyto plány měly být zaměřené na hlavní výzvy, kterým členské státy čelí, jak jsou identifikovány v evropském semestru, v oblastech, jako je konkurenceschopnost, produktivita, vzdělávání a kvalifikace, zdraví, zaměstnanost a hospodářská, sociální a územní soudržnost. Zajistí rovněž to, aby se investice a reformy patřičně zaměřily na výzvy související se zelenou a digitální transformací, s cílem pomoci vytvořit pracovní místa, podpořit udržitelný růst a umožnit Unii, aby se stala odolnější.

4.4 EHSV se domnívá, že je nezbytné posílit stávající rámec pro poskytování podpory malým a středním podnikům a poskytnout jim přímou finanční podporu prostřednictvím inovativního nástroje, aby se tak uchránily před úpadkem.

4.5 Každé oznámené opatření, zejména takové, které poskytuje finanční podporu, by mělo být doprovázeno jasnými a pro podniky vstřícnými informacemi o tom, jaký druh podpory je poskytován, jak mohou malé a střední podniky účinně získat přístup k různým existujícím finančním nástrojům EU, koho mohou na úrovni EU kontaktovat s případnými dotazy, které vnitrostátní orgány jsou zapojeny do přidělování finančních prostředků, na které vnitrostátní subjekty se mohou malé a střední podniky obracet, jaká je úloha vnitrostátních bank a jaké jsou jejich povinnosti atd.

4.6 EHSV se domnívá, že by se během tohoto procesu měly skutečně brát v potaz úloha pro sociální partnery a občanskou společnost a jejich názory.

4.7 EHSV již navrhl „zavést pravidlo, podle kterého by členskému státu mělo být poskytnuto financování pouze tehdy, pokud při rozhodování o balíčcích víceletých reformních závazků⁽²⁰⁾ plně uplatňuje zásadu partnerství a skutečně zapojuje sociální partnery a občanskou společnost. Uplatňování zásady partnerství je zásadní pro zajištění toho, aby byly provedeny reformy založené na objektivních údajích a spojené se skutečným stavem ekonomiky jednotlivých členských států“⁽²¹⁾.

4.8 EHSV souhlasí s tím, že plány by měly být posuzovány Komisí na základě transparentních kritérií, konkrétně, mimo jiné, zda se od plánu očekává, že bude účinně řešit výzvy určené v rámci **procesu evropského semestru**, zda tento plán přispívá k posílení růstového potenciálu a hospodářské a sociální odolnosti daného členského státu, a zda přispívá k posílení hospodářské, sociální a územní soudržnosti, zda plán obsahuje opatření relevantní pro ekologickou a digitální transformaci a zda je odhad nákladů předložený členským státem přiměřený a realistický a odpovídá očekávanému dopadu na hospodářství.

4.9 EHSV se domnívá, že pro přidělování finančních prostředků by se rovněž měla zohledňovat konvergenční kritéria⁽²²⁾.

⁽¹⁸⁾ Úř. věst. C 47, 11.2.2020, s. 106.

⁽¹⁹⁾ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/825 ze dne 17. května 2017 o zavedení programu na podporu strukturálních reforem na období 2017–2020 a o změně nařízení (EU) č. 1303/2013 a (EU) č. 1305/2013 (Úř. věst. L 129, 19.5.2017, s. 1).

⁽²⁰⁾ Nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) č. 240/2014 ze dne 7. ledna 2014 o evropském kodexu chování pro partnerskou spolupráci v rámci evropských strukturálních a investičních fondů (Úř. věst. L 74, 14.3.2014, s. 1).

⁽²¹⁾ Úř. věst. C 237, 6.7.2018, s. 53.

⁽²²⁾ Tamtéž.

4.10 EHSV považuje za rozumné, že:

- 1) finanční podpora a příslušná opatření prováděná členskými státy pod záštitou facility by měla být předsunuta do konce roku 2024, a pokud jde o nevratnou finanční podporu představující nejméně 60 % celkové částky, ta by měla být vyčleněna do konce roku 2022;
- 2) členské státy by měly předložit plán na podporu oživení a odolnosti nejpozději do 30. dubna, a to v podobě samostatné přílohy jejich národního programu reforem;
- 3) členské státy by rovněž měly mít možnost předložit jeho návrh spolu s návrhem rozpočtu na následující rok k 15. říjnu předchozího roku;
- 4) zbývající roky od roku 2024 až do konce VFR (2027) by proto Komise a členské státy měly využít na podporu provádění příslušných opatření v praxi, k dosažení očekávaného oživení v příslušných hospodářských a sociálních odvětvích a na podporu odolnosti a konvergence.

4.11 EHSV zdůrazňuje, že je nutné vyhradit dostatečně dlouhou dobu, aby bylo možné účinně tuto facilitu provést a dosáhnout jejích cílů. Poukazuje rovněž na to, že pokud převládnu postoje prosazující krátkodobé provádění plánu, pak by mohlo nakonec dojít k tomu, že se nepodaří splnit cíle, které v něm byly stanoveny.

4.12 EHSV zdůrazňuje, že je nutná rychlá a účinná koordinace opatření mezi Evropskou komisí, Evropským parlamentem a Evropskou radou, aby nedocházelo k prodlení, která by mohla ohrozit naplnění cílů facility. Je také nutná okamžitá a komplexní reakce ze strany členských států, vzhledem ke krátké době, během níž by měly být připraveny a dokončeny různé plány projektů. Členské státy by měly úzce spolupracovat s Evropskou komisí na schválení, sledování a zajištění úspěšného dokončení plánů projektů, které budou v rámci facility předloženy. Předložení, schválení, sledování a dokončení projektů by bylo možné urychlit tím, že by byly aktivně zapojeny konzultační společnosti ze soukromého sektoru, které mají v příslušných oblastech globální zkušenosti.

4.13 EHSV ještě jednou zdůrazňuje, že je třeba sdílet v EU osvědčené postupy a že se musí urychlit byrokratické procesy týkající se přidělování a přerozdělování dostupných fondů, k čemuž musí Evropská komise poskytnout nezbytnou technickou podporu ⁽²³⁾.

5. Nástroj pro technickou podporu

5.1 EHSV podporuje trvalé strukturální reformy zaměřené na sociální a hospodářský rozvoj, včetně budování institucionálních kapacit za účelem zlepšení kvality správy. Tyto reformy by měly být specifické pro jednotlivé země a měly by mít demokratickou podporu, takže by se mělo zabránit univerzálnímu přístupu platnému pro všechny členské státy ⁽²⁴⁾.

5.2 EHSV souhlasí s tím, že nástroj pro technickou podporu by měl mít za cíl doprovázet vnitrostátní orgány žádajících členských států ve všech fázích nebo v konkrétních fázích reformního procesu.

5.3 EHSV zdůrazňuje potřebu toho, aby nástroj pro technickou podporu podporoval orgány členských států v jejich úsilí při navrhování reforem podle jejich vlastních priorit a při zvyšování jejich kapacity za účelem vytváření a provádění reformních politik a strategií, přičemž také s prospěchem využijí osvědčené postupy a zkušenosti orgánů v jiných členských státech.

5.4 EHSV souhlasí s tím, že nástroj pro technickou podporu může působit jako účinný doplněk k balíčkům opatření, které jsou navrženy Komisí s cílem řešit hospodářské důsledky pandemie COVID-19.

V Bruselu dne 16. července 2020.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

⁽²³⁾ Tamtéž.

⁽²⁴⁾ Tamtéž.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se zavádí Program InvestEU

[COM(2020) 403 final – 2020/0108 (COD)]

a k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení (EU) 2015/1017, pokud jde o vytvoření nástroje na podporu solventnosti

[COM(2020) 404 final – 2020/0106 (COD)]

(2020/C 364/19)

Hlavní zpravodaj: **Ronny LANNOO**

Konzultace	Rada, 11. 6. 2020 Parlament, 17. 6. 2020
Právní základ	článek 172, 173, čl. 175 odst. 3, čl. 182 odst. 1 a článek 304 SFEU
Odpovědná specializovaná sekce	Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost
Rozhodnutí předsednictva	9. 6. 2020
Přijato na plenárním zasedání	16. 7. 2020
Plenární zasedání č.	553
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	208/0/8

1. Závěry a doporučení

1.1 Od počátku krize COVID-19 vyjadřoval EHSV v různých prohlášeních své přesvědčení, že v těchto dobách velké nejistoty nám umožní vyrovnat se s důsledky pandemie a znovu vybudovat udržitelnější a odolnější evropské hospodářství pouze komplexní evropský plán hospodářského oživení.

1.2 EHSV proto vítá ambiciózní balíček hospodářského oživení, který předložila Evropská komise, a zdůrazňuje, že oživení může být úspěšné, pouze pokud budeme mít silné a jednomyslné politické vedení. EHSV trvá na tom, že zavedení těchto opatření odráží naléhavost povážlivé socioekonomické situace.

1.3 Máme-li zajistit rychlé a udržitelné oživení evropského hospodářství, je mimořádně důležité, aby byly k dispozici nezbytné finanční zdroje. EHSV proto důrazně podporuje posílení rozpočtu EU a vyzývá evropské subjekty, které přijímají rozhodnutí, aby dosáhly rychlé dohody na příštím víceletém finančním rámci (VFR) na období 2021–2027 a zároveň na novém nástroji na podporu oživení Next Generation EU.

1.4 EHSV vítá posílení programu InvestEU a doplňkového nástroje na podporu solventnosti a vyzývá k rychlému dosažení dohody na těchto návrzích v zájmu zajištění toho, aby mohly oba programy rychle začít fungovat a aby mohl být vypracován dostatečný počet způsobilých projektů, které z těchto programů budou čerpat.

1.5 Vzhledem k tomu, že na téměř celý program InvestEU budou vyčleněny prostředky v rámci nástroje Next Generation EU, a nikoliv v rámci VFR na období 2021–2027, což znamená, že bude muset být proveden do konce roku 2026, žádá EHSV normotvůrce, aby přijali ustanovení s cílem zajistit, že po roce 2026 a před začátkem následujícího VFR po roce 2027 nedojde k zastavení financování.

1.6 EHSV opět vyjadřuje podporu⁽¹⁾ záměru Komise posílit v rámci příštího dlouhodobého rozpočtu EU investiční činnosti v EU. Jeho význam je s ohledem na hospodářský pokles v důsledku pandemie COVID-19 o to větší.

1.7 EHSV soustavně podporuje důraz na dlouhodobé investiční projekty, které jsou významně ve veřejném zájmu, a současně na dodržování kritérií udržitelného rozvoje. Je mimořádně důležité, aby krize COVID-19 neodvedla pozornost EU od jejich střednědobých a dlouhodobých cílů vytyčených v Zelené dohodě pro Evropu, ve strategii pro udržitelný růst na rok 2020 a v evropském pilíři sociálních práv.

1.8 EHSV se domnívá, že program InvestEU má zvláště dobré předpoklady k tomu, aby během oživení po hluboké hospodářské a sociální krizi poskytoval dlouhodobé financování a podporoval politiky Unie. Výbor zdůrazňuje, že je důležité mít jasné definování, které projekty jsou způsobilé k čerpání z nové, páté oblasti, protože to je mimořádně důležité pro vytvoření doplňkovosti s ostatními čtyřmi politickými oblastmi. EHSV se rovněž zasazuje o širší definici inovací, která se neomezuje na informační technologie a digitalizaci. Malé a střední podniky, a zejména mikropodniky a malé podniky, jsou velmi těžce zasaženy současnou krizí, a měly by proto být výslovně způsobilé pro podporu v rámci nové, páté oblasti. Z tohoto důvodu je zásadní strukturální spolupráce mezi provádějícími partnery a orgány na evropské, vnitrostátní a regionální úrovni.

1.9 EHSV vyzývá k přijetí konkrétních a jednoznačných pokynů k určení projektů způsobilých k čerpání z programu InvestEU, jakož i pokynů k možnostem synergií mezi různými programy EU, čímž se zajistí jejich přiměřené a účinné provádění.

1.10 Koronavirová krize postihla všechny členské státy EU, avšak některé země byly zasaženy více než jiné. EHSV zdůrazňuje, že oživení po koronavirové krizi by nemělo vést k dalšímu divergentnímu vývoji mezi členskými státy.

1.11 Proto EHSV vítá nový nástroj na podporu solventnosti a zdůrazňuje význam zajištění, aby mohl skutečně pomáhat těm členským státům, jejichž hospodářství bylo nejvíce zasaženo důsledky pandemie COVID-19. Ačkoliv je zásadní zajistit rychlé oživení, je právě tak důležité, aby byly dostupné zdroje přiděleny společně, které mají životaschopný obchodní model. To by přispělo k vytvoření udržitelného a odolného evropského hospodářství.

1.12 EHSV zdůrazňuje úlohu evropských finančních trhů při zajišťování, aby tyto nástroje mohly mobilizovat očekávané výše investic, jakož i vedoucí úlohu skupiny Evropské investiční banky (EIB a Evropský investiční fond (EIF)) a značnou potřebu vhodné struktury pro prováděcí partnery, zejména na vnitrostátní úrovni. Je důležité, aby tok finančních prostředků prostřednictvím skupiny EIB a národních podpůrných bank a institucí byl transparentní, jasný a snadno přístupný.

2. Úvod

2.1 Krize COVID-19, která v první řadě představuje mimořádnou situaci v oblasti lidského zdraví, vedla k významnému hospodářskému a sociálnímu otřesu a k prudkému poklesu hospodářské produkce, rychlému nárůstu nezaměstnanosti, zhoršení životní úrovně (snížení reálných příjmů, nejistotě zaměstnání, omezení mobility) a drastickému snížení obratu zahraničního obchodu jak v rámci EU, tak se třetími zeměmi. Krize rovněž přinesla prudké zhoršení ukazatelů veřejných financí a pokles investic.

2.2 Dne 27. května 2020 Evropská komise oznámila ambiciózní plán hospodářského oživení, plán Next Generation EU, a přepracované znění návrhu celkového rozpočtu EU na období 2021–2027⁽²⁾.

2.3 Pro příští víceletý finanční rámec (VFR) na období 2021–2027 má Komise za cíl poskytnout hospodářství EU investiční program, který by se dokázal zaměřit na průřezové cíle spočívající ve zjednodušení, flexibilitě, součinnosti a soudržnosti napříč příslušnými politikami EU. Potřebnost takového investičního programu se dále zvýšila kvůli pandemii COVID-19.

⁽¹⁾ Stanovisko EHSV k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se zavádí Program InvestEU (Úř. věst. C 62, 15.2.2019, s. 131).

⁽²⁾ Sdělení o plánu hospodářského oživení: *Chvilka pro Evropu: náprava škod a příprava na příští generaci*

2.4 Proto Komise stáhla svůj dřívější návrh **programu InvestEU**, který představila v květnu 2018, a předložila Evropskému parlamentu a Radě návrh nový ⁽³⁾, který vychází z částečné dohody již uzavřené mezi Evropským parlamentem a Radou v dubnu 2019.

2.5 S cílem lépe vybavit program InvestEU tak, aby dokázal reagovat na hospodářskou a sociální krizi způsobenou pandemií COVID-19, navrhuje Komise navýšení finančního krytí zamýšleného pro původní program InvestEU, a zohlednit tak vyšší celkové investiční potřeby a prostředí zvýšených rizik.

2.6 Kromě toho nový návrh rozšiřuje oblast působnosti programu InvestEU vytvořením páté oblasti, facility pro strategické investice, která uspokojí budoucí potřeby evropského hospodářství a zabezpečí nebo zajistí strategickou autonomii v klíčových odvětvích.

2.7 Vylepšený program InvestEU bude schopen poskytovat společnosti ve fázi oživení a zároveň v souladu se svými původními cíli zajistí, aby se investoři více zaměřili na střednědobé a dlouhodobé priority Unie, jako je zelená a digitální transformace.

2.8 Evropská komise rovněž předložila návrh ⁽⁴⁾ dočasného kapitálového nástroje, **nástroje na podporu solventnosti**.

2.9 Nástroj na podporu solventnosti má podporovat společnosti, jejichž obchodní model je jinak životaschopný, ale které mají následkem krize COVID-19 omezenou solventnost. Cílem je pomoci jim překonat toto obtížné období, aby – až k tomu nastane čas – byly schopny oživení. Dalším cílem návrhu je vyvážit očekávané narušení jednotného trhu, neboť některé členské státy nemusí mít k dispozici dostatečné rozpočtové prostředky na poskytnutí odpovídající podpory společností v nouzi.

2.10 Očekává se, že nástroj na podporu solventnosti bude zaveden co nejdříve v roce 2020 – nejpozději do začátku října 2020 –, aby mohl být v průběhu roku 2021 rychle využit v plném rozsahu.

3. Obecné připomínky

3.1 EHSV znovu vyjadřuje ⁽⁵⁾ podporu programu InvestEU a dalšímu pokračování a prodloužení finančního nástroje založeného na principu záruk. Domnívá se, že je nezbytná nejen s ohledem na dlouhodobý vývoj a řízení rozpočtu EU.

3.2 EHSV vítá další kapacitu pro projekt InvestEU, který tak zvýší objem záruky EU až na 75,2 miliardy EUR (v běžných cenách a včetně nové oblasti strategických investic), a přinese tak 1 bilion EUR dalších investic. EHSV vyzývá k vyváženému rozdělení finančních prostředků mezi cíle politiky.

3.3 EHSV vítá doplnění páté oblasti, oblasti strategických evropských investic, které bude poskytnuto 31,2 miliardy EUR ze záruky EU na podporu investic do strategických odvětví a klíčových hodnotových řetězců, včetně těch, které jsou stěžejní pro zelenou a digitální transformaci.

3.4 Výbor zdůrazňuje, že je důležité mít jasně definováno, které projekty jsou způsobilé k čerpání z páté oblasti, protože se tak má vytvořit doplňkovost s ostatními čtyřmi oblastmi. EHSV se rovněž zasazuje o širší definici inovací, která se neomezuje na informační technologie a digitalizaci. Je třeba výslovně uvést, že MSP, zejména mikropodniky a malé podniky, jsou také způsobilé v rámci této oblasti. Toto opatření je s ohledem na snížení záruky EU vyčleněné na oblast MSP – z 11,25 miliardy EUR na 10,17 miliardy EUR (v běžných cenách) – oproti původnímu návrhu Evropské komise o to důležitější. Z tohoto důvodu je zásadní strukturální spolupráce mezi provádějícími partnery a finančními zprostředkovateli, jakož i mezi orgány na evropské, vnitrostátní a regionální úrovni.

⁽³⁾ Návrh nařízení, kterým se zavádí Program InvestEU.

⁽⁴⁾ Návrh nařízení, kterým se vytváří nástroj na podporu solventnosti.

⁽⁵⁾ Stanovisko EHSV k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se zavádí Program InvestEU (Úř. věst. C 62, 15.2.2019, s. 131).

3.5 EHSV zdůrazňuje, že investice do dovedností jsou mimořádně důležité pro přechod na zelenější a spravedlivé hospodářství, a proto by sociální investice neměly být v rámci programu InvestEU zanedbávány.

3.6 Řada MSP, zejména mikropodniků a malých podniků, významně trpí krizí COVID-19 a opatřeními omezujícími volný pohyb osob, která přijala většina zemí EU. Z tohoto důvodu je mimořádně důležité zajistit, aby byly k dispozici dostatečné finanční prostředky, které jim umožní hospodářské oživení po krizi. Tato podpora musí vycházet z poptávky, což znamená, že je třeba, aby byly k dispozici dluhové i kapitálové produkty. Protože se záruční kapacita oblasti MSP snížila, měl by být tento pokles kompenzován vytvářením portfolií MSP, zejména pak portfolií malých podniků a mikropodniků, která budou způsobilá pro oblast strategických investic. Toto opatření je třeba doplnit o přiměřené požadavky na podávání zpráv s cílem předejít vzniku nadměrných administrativních překážek pro nejmenší podniky s nedostatkem zdrojů, neboť takováto zátěž by tyto podniky odradila od usilování o podporu z programu InvestEU. Úloha provádějících partnerů a finančních zprostředkovatelů je zásadní pro zajištění, aby se tyto podniky dozvěděly o těchto finančních prostředcích.

3.7 Během současné krize se vládní politiky a podpora staly mimořádně důležitými, avšak kapacita vlád členských států podporovat odvětví a podniky, které jsou nejvíce zasaženy krizí, se v rámci EU značně liší.

3.8 EHSV proto vítá nástroj na podporu solventnosti a to, že se tento nástroj, který bude otevřen všem členským státům, zaměří na ty země, jejichž hospodářství bylo dopady pandemie COVID-19 postiženo nejvíce a/nebo ve kterých je dostupnost státní podpory solventnosti omezenější. EHSV souhlasí s tím, že by podpora měla být poskytována výlučně společně s životaschopnými obchodními modely, které byly v potížích ještě před vypuknutím krize COVID-19. Kromě toho vítá začlenění nástroje na podporu solventnosti do Evropského fondu pro strategické investice (EFISI). V zájmu zajištění účinného využívání finančních prostředků je žádoucí umožnit flexibilní přesuny z různých politických oblastí fondu EFISI a opačným směrem. V neposlední řadě by mělo být nastaveno vyvážené rozdělení dostupných finančních prostředků motivované trhem mezi kapitálové či kvazikapitálové produkty, jako jsou podřízené úvěry.

3.9 V rámci nástroje na podporu solventnosti je podporována dvojí transformace (zelená a digitální). Tyto podmínky musí být také realistické a proveditelné pro mikropodniky a malé podniky a tradiční odvětví.

3.10 Koronavirová krize postihla všechny členské státy EU, avšak některé země byly zasaženy více než jiné. EHSV zdůrazňuje, že oživení po koronavirové krizi by nemělo vést k dalšímu divergentnímu vývoji mezi členskými státy. Ačkoliv pro program InvestEU ani pro nový nástroj na podporu solventnosti nejsou stanoveny žádné zeměpisné kvóty, EHSV vítá, že jeho řídicí rada vymezí zvláštní limity pro zeměpisnou koncentraci.

3.11 Zjednodušení, větší transparentnost a větší potenciál pro synergie, které nabízí vytvoření programu InvestEU jako zastřešujícího finančního nástroje, nabylo ještě většího významu s ohledem na vytvoření investičního plánu Zelené dohody pro Evropu a dalších složek evropského plánu hospodářského oživení. EHSV vyzývá k přijetí konkrétních a jednoznačných pokynů k určení způsobilých projektů a možností synergií mezi různými programy EU, čímž se zajistí jejich přiměřené a účinné provádění.

3.12 Krize COVID-19 by neměla odvést pozornost EU od jejich střednědobých a dlouhodobých cílů vytyčených v Zelené dohodě pro Evropu, ve strategii pro udržitelný růst na rok 2020 a v evropském pilíři sociálních práv. Ve svém nedávném usnesení⁽⁶⁾ EHSV uvedl, že Evropa musí financovat činnosti, které splňují dvě kritéria: přesun strategické výroby zpět do Evropy, aby se stala nezávislou – zejména co se týče ochrany zdraví a řešení zdravotních problémů – a poskytovala kvalitní pracovní místa, a kladení důrazu na udržitelné investice, které jsou sociálně odpovědné a šetrné k životnímu prostředí. Malé a střední podniky by stejně jako velké podniky a sociální podniky mohly hrát klíčovou úlohu při restrukturalizaci evropského systému výroby.

V Bruselu dne 16. července 2020.

Předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

⁽⁶⁾ *Návrhy EHSV na rekonstrukci a oživení po krizi způsobené pandemií COVID-19*

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví rámec pro dosažení klimatické neutrality a mění nařízení (EU) 2018/1999 (evropský právní rámec pro klima)

[COM(2020) 80 final – 2020/0036 (COD)]

(2020/C 364/20)

Zpravodaj: **Jan DIRX**

Spoluzpravodajka: **Tellervo KYLÄ-HARAKKA-RUONALA**

Konzultace	Evropský parlament, 10. 3. 2020 Rada, 13. 3. 2020
Právní základ	čl. 192 odst. 1 a článek 304 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí
Přijato v sekci	29. 6. 2020
Přijato na plenárním zasedání	16. 7. 2020
Plenární zasedání č.	553
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	210/2/9

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV stejně jako mnoho klíčových institucí a jednotlivců v EU zdůrazňuje, že klimatická opatření a oživení a obnova hospodářství po krizi způsobené koronavirem mohou a musí jít ruku v ruce. Lze toho dosáhnout tak, že obnova evropského hospodářství bude podpořena účinným a plně udržitelným balíčkem veřejných a soukromých investic. EHSV se proto domnívá, že návrh evropského právního rámce pro klima je jedním z nástrojů, který přispěje k této žádoucí a nezbytné obnově evropského hospodářství.

1.2 EHSV podporuje přístup k přechodu na klimatickou neutralitu na úrovni celé EU, spíše než na úrovni jednotlivých členských států. Takový přístup má výhodu optimálního rozložení úsilí v rámci celé EU při zohlednění relevantních rozdílů mezi členskými státy. EHSV je rovněž přesvědčen, že největší podporu pro klimatickou politiku se podaří získat tehdy, když jejím celkovým cílem bude dosažení co největšího omezení emisí skleníkových plynů při co nejnižších socioekonomických nákladech.

1.3 EHSV naléhavě žádá Komisi, aby plně zohlednila dopad krize způsobené koronavirem a provedla v této souvislosti posouzení cíle snižování emisí do roku 2030 (a přiklonila se ve svém rozhodnutí k tomu, že se do roku 2030 mají emise snížit o 55 %, a předložila odpovídající legislativní návrhy. EHSV poukazuje na to, že se ve zprávě Programu OSN pro životní prostředí (UNEP) z roku 2019 o nedostatečném úsilí při snižování emisí („Environment Emissions Gap Report“) uvádí, že má-li být dosaženo cíle 1,5 °C vytyčeného v Pařížské dohodě, je nutné stanovit na celosvětové úrovni podstatně ambicióznější cíl snížení emisí do roku 2030.

1.4 EHSV uznává, že pro dosažení stanoveného cíle klimatické neutrality do roku 2050 budou všichni muset učinit další kroky. Na základě nedávného průzkumu Eurobarometr (provedeného před krizí způsobenou koronavirem) se ukázalo, že cíl EU týkající se klimatické neutrality podporuje 92 % občanů EU. Pro zachování této podpory je třeba urychlit opatření týkající se klimatu, která by měla jít ruku v ruce s oživením a obnovou hospodářství.

1.5 EHSV vyzývá k tomu, aby na klimatickém summitu v Glasgow, jehož konání, plánované původně na listopad 2020, bylo odloženo na pozdější dobu, a na následných klimatických summitech hrála EU roli iniciátora a inspirátora s cílem zapojit všechny přinejmenším hlavní světové aktéry do úsilí o dosažení klimatické neutrality i prostřednictvím energetiky.

1.6 Dosažení cíle klimatické neutrality v Unii do roku 2050 je na evropské úrovni možné pouze tehdy, pokud každá země včas a v plném rozsahu uskuteční příslušná opatření přispívající ke zmírňování změny klimatu a přizpůsobování se této změně. EHSV je proto zastáncem toho, aby Komise mohla na základě jasných a transparentních kritérií hodnocení vydat doporučení členskému státu, jehož opatření nejsou v souladu s cílem zmírňovat změnu klimatu nebo nestačí k zajištění pokroku v oblasti přizpůsobování se této změně.

1.7 EHSV navrhuje, aby úplná zpráva o posouzení každého návrhu opatření nebo legislativního návrhu předloženého v souvislosti s cílem klimatické neutrality byla zpřístupněna veřejnosti co nejdříve po dokončení takového posouzení.

1.8 Návrh Komise zcela správně zahrnuje „v souladu s článkem 7 Pařížské dohody“ jak zmírňování změny klimatu, tak přizpůsobování se této změně.

1.9 EHSV navrhuje, aby byla zřízena platforma zainteresovaných stran pro evropský klimatický pakt, jak se uvádí v našem stanovisku ke klimatickému paktu, jejímž cílem by bylo organizovat a usnadňovat aktivní účast „všech složek společnosti“.

2. Úvod

2.1 Současná celosvětová krize způsobená koronavirem (COVID-19) znovu ukazuje, jak zranitelný život na naší Zemi je. Proti krizi způsobené koronavirem a jejím následným hospodářským, sociálním a ekologickým dopadům je nutné usilovně bojovat, ale právě tak je nutné i nadále se snažit zamezit i jiným změnám, které ohrožují kvalitu života, jako je změna klimatu a ztráta biologické rozmanitosti, a v případě potřeby proti nim bojovat (!). Neboli, jak upozornila výkonná tajemnice Rámcové úmluvy Organizace spojených národů o změně klimatu (UNFCCC) Patricia Espinosa v souvislosti s oznámením posunutí data konání summitu o změně klimatu (COP26) v Glasgow, původně plánovaného na listopad 2020: „COVID-19 je dnes nejnaléhavější hrozbou pro lidstvo, ale nesmíme zapomenout, že z dlouhodobého hlediska je největší hrozbou změna klimatu.“

2.2 Pro EHSV to znamená, že opatření v oblasti změny klimatu a oživení a obnova hospodářství po krizi způsobené koronavirem mohou a musí jít ruku v ruce. Opatření zaměřená na oživení a obnovu musí být v souladu s klimatickým cílem a opatření v oblasti klimatu musejí být prováděna takovým způsobem, aby náklady byly co nejnižší a aby vznikaly hospodářské přínosy.

2.3 V tomto duchu chápe EHSV také následující prohlášení klíčových orgánů a jednotlivých představitelů EU:

Dne 17. dubna se Evropský parlament drtivou většinou svých hlasů shodl na tom, že ústředním bodem připravovaného balíčku opatření EU pro oživení a obnovu se má stát Zelená dohoda pro Evropu, „aby došlo k nastartování hospodářství, ke zvýšení jeho odolnosti a k vytváření pracovních míst, aby se současně přispělo k ekologické transformaci a podpořil udržitelný hospodářský a sociální rozvoj“.

Téhož dne předsedkyně Evropské komise Ursula von der Leyen rovněž uvedla, že Evropa musí zdvojnásobit své investice do Zelené dohody pro Evropu. Místopředseda Evropské komise Frans Timmermans vyslal stejné poselství ve svém otevřeném dopise uveřejněném v sedmi evropských zpravodajích. Také předseda Evropské rady Charles Michel chce využít této příležitosti k tomu, aby EU byla zelenější: „Evropská unie musí být lepší než dříve, musíme této krizi využít.“

2.4 Toho všeho lze dosáhnout tak, že obnova evropského hospodářství bude podpořena plně udržitelným souborem účinných veřejných a soukromých investic, které budou zahrnovat například investice do snížení spotřeby energie a udržitelné energetiky, investice do sítí, čistých výrobních procesů nebo recyklace a které budou provázeny zvýšením udržitelné spotřeby. K dosažení klimatické neutrality je navíc potřeba zvýšit propady uhlíku a ukládání uhlíku např. prostřednictvím udržitelného hospodaření s lesy a půdou. Jedním z nástrojů, který přispěje k tomuto žádoucímu a nezbytnému obnovení evropského hospodářství, je i evropský právní rámec pro klima.

(!) Někteří odborníci tvrdí, že biologická rozmanitost je přirozenou bariérou přenosu virů a chorob z volně žijících živočichů na člověka (zoonóza). Ztráta biologické rozmanitosti proto může v budoucnu vést k dalším pandemiím. To je další a velmi aktuální argument.

2.5 EHSV proto vítá návrh evropského právního rámce pro klima⁽²⁾, který předložila Evropská komise dne 4. března 2020 a který stanoví právní rámec pro dosažení cíle klimatické neutrality v Unii do roku 2050. EHSV souhlasí s tím, že tento cíl dosáhnout klimatické neutrality do roku 2050, a pokud možno i dříve, je žádoucí a nezbytný, protože přispěje ke splnění cíle Pařížské dohody, podle níž musí globální oteplování zůstat výrazně pod hranicí 2 °C, přičemž je třeba usilovat o jeho udržení pod hranicí 1,5 °C.

2.6 EHSV považuje za samozřejmé, že pro dosažení cílů Pařížské dohody je prvořadé, aby přinejmenším všichni hlavní světoví aktéři usilovali o dosažení klimatické neutrality i prostřednictvím energetiky. To vyžaduje na jedné straně aktivní klimatickou diplomacii ze strany EU a na druhé straně opatření, jako jsou ceny uhlíku, která pro výrobky a služby pocházející z EU a od konkurentů mimo EU nastaví rovné podmínky, pokud jde o jejich emise skleníkových plynů.

2.7 Návrh evropského právního rámce pro klima je základním kamenem Zelené dohody pro Evropu⁽³⁾, kterou Komise zveřejnila dne 11. prosince 2019. Zelená dohoda pro Evropu definuje způsob, jak učinit Evropu do roku 2050 prvním klimaticky neutrálním kontinentem, posílit hospodářství, zlepšit zdraví a kvalitu života občanů, pečovat o přírodu a nikoho neopomíjet.

2.8 EHSV může uspokojením konstatovat, že na politické úrovni byl tento cíl dosáhnout definitivní klimatické neutrality do roku 2050 již schválen Evropským parlamentem v usnesení ze dne 14. března 2019 a Evropskou radou v závěrech ze dne 12. prosince 2019. Dne 5. března pak předložila Rada EU pro životní prostředí jménem Evropské unie a jejích členských států dne 5. března 2020 dlouhodobou strategii nízkemisního rozvoje Evropské unie a jejích členských států (s cílem dosáhnout klimatické neutrality v EU do roku 2050) v kontextu Rámcové úmluvy Organizace spojených národů o změně klimatu (UNFCCC)⁽⁴⁾.

2.9 EHSV uznává, že dosažení cíle klimatické neutrality v roce 2050 bude vyžadovat velké úsilí ze strany vlád, obcí, podniků, odborů, organizací občanské společnosti a občanů. To znamená, že všichni budou muset přijmout další opatření, která umožní dosáhnout stanoveného cíle do roku 2050, neboli jak uvedla Komise: „Je však třeba přijmout další opatření, na nichž se budou muset podílet všechna odvětví, neboť se očekává, že stávající politiky sníží do roku 2050 emise skleníkových plynů pouze o 60 %, přičemž pro dosažení klimatické neutrality bude potřeba učinit mnohem více.“⁽⁵⁾

2.10 EHSV zdůrazňuje, že důležité uvážit „mezinárodní vývoj a úsilí“ a „konkurenceschopnost hospodářství Unie“, o nichž se hovoří v čl. 3 odst. 3 návrhu. Zvláště pak poukazuje na to, že je důležitá „nutnost zajistit spravedlivou a sociálně vyváženou transformaci“ (čl. odst. 3. písm h)). Rád by také zdůraznil, že je potřeba předcházet zejména energetické chudobě, a doporučuje, aby tato otázka byla součástí posouzení vnitrostátních opatření, které upravuje článek 6 návrhu.

2.11 Do září 2020 plánuje Komise předložit přezkum cíle Unie stanoveného v oblasti klimatu do roku 2030 s ohledem na cíl klimatické neutrality a prozkoumat možnosti stanovení nového cíle, aby se emise do roku 2030 snížily o 50 až 55 % v porovnání s rokem 1990, a do poloviny roku 2021 předložit odpovídající legislativní návrhy. EHSV očekává, že nové emisní cíle do roku 2030 budou stanoveny na základě důkladné analýzy a řádného posouzení dopadů. EHSV se rovněž domnívá, že existují jednoznačné důvody ke stanovení cíle snížit emise do roku 2030 minimálně o 55 %, aby tak EU mohla ze své strany reagovat na obrovskou celosvětovou potřebu omezit emise. Ve zprávě Programu OSN pro životní prostředí (UNEP) z roku 2019 o nedostatečném úsilí při snižování emisí („Environment Emissions Gap Report“)⁽⁶⁾ se například uvádí, že má-li být dosaženo cíle 1,5 °C vytyčeného v Pařížské dohodě, je nutné stanovit na celosvětové úrovni podstatně ambicióznější cíl snížení emisí do roku 2030⁽⁷⁾.

⁽²⁾ Evropský právní rámec pro klima.

⁽³⁾ Zelená dohoda pro Evropu.

⁽⁴⁾ Znění k předložení v kontextu Rámcové úmluvy Organizace spojených národů o změně klimatu (UNFCCC) jménem Evropské unie a jejích členských států.

⁽⁵⁾ Evropský právní rámec pro klima, viz např. s. 2.

⁽⁶⁾ Zpráva o nedostatečném úsilí při snižování emisí („Environment Emissions Gap Report“) z roku 2019.

⁽⁷⁾ Ve zprávě Programu OSN pro životní prostředí (UNEP) z roku 2019 o nedostatečném úsilí při snižování emisí („Environment Emissions Gap Report“) se uvádí, že má-li se globální oteplování omezit na 1,5 °C, je nutné, aby se celosvětové emise snížily o 7,6 % ročně, a to už od letošního roku. V číselných údajích to znamená, že se emise musí do roku 2030 snížit minimálně o 68 %.

2.12 Při posuzování dopadů je důležité si uvědomit, že krize způsobená koronavirem má bezprecedentní hospodářské, sociální a environmentální důsledky, které následně mají zase své důsledky pro dopad opatření přijímaných za účelem zmírňování změny klimatu.

2.13 EHSV se domnívá, že potenciální dopad krize související s koronavirem nemůže a neměl by vést ke snížení emisního cíle na rok 2030.

2.14 EHSV vyzývá k tomu, aby byl tento proces realizován takovým způsobem, který umožní, aby na klimatickém summitu v Glasgow, jehož konání, plánované původně na listopad 2020, bylo odloženo na pozdější dobu, a na následných klimatických summitech hrála EU roli iniciátora a inspirátora s cílem zapojit přinejmenším všechny hlavní světové aktéry do úsilí o dosažení klimatické neutrality i prostřednictvím energetiky.

2.15 EHSV dále doporučuje, aby Komise zahájila přípravu na stanovení přechodného cíle v oblasti klimatu do roku 2040, pokud jde o snižování emisí, který napomůže k dosažení klimatické neutrality do roku 2050, nebo i dříve, pokud to bude možné, a aby za tímto účelem předložila Evropskému parlamentu a Radě odpovídající legislativní návrh, včetně návrhu na stanovení nových povinností v oblasti snižování emisí na období 2031–2040, které se budou muset přijmout do roku 2028. Včasné stanovení cíle je nezbytné pro zajištění co nejvyšší míry předvídatelnosti a transparentnosti, což je důležité jak pro společnost, tak pro všechna hospodářská odvětví.

2.16 Na základě nedávného průzkumu Eurobarometr (provedeného před krizí způsobenou koronavirem) se ukázalo, že 93 % občanů EU považuje změnu klimatu za vážný problém a 92 % z nich podporuje cíl EU týkající se klimatické neutrality⁽⁸⁾. Pro zachování této podpory je třeba urychlit opatření týkající se klimatu, která by měla jít ruku v ruce s oživením a obnovou hospodářství.

3. Přenesení pravomoci

3.1 Navrhovaný právní rámec pro klima svěruje (v článku 3) Komisi pravomoc přijmout akt v přenesené pravomoci, aby tento rámec „doplnila [...] stanovením trajektorie na úrovni Unie k dosažení cíle klimatické neutrality stanoveného v čl. 2 odst. 1 do roku 2050“. Kromě toho nejpozději do šesti měsíců po každém globálním hodnocení uvedeném v článku 14 Pařížské dohody Komise trajektorii přezkoumá.

EHSV považuje za nezbytné, aby Komise namísto přijetí aktů v přenesené pravomoci předložila legislativní návrh, v němž tuto trajektorii stanoví a upraví, bude-li to na základě výsledku přezkoumání považovat za vhodné.

3.2 Za všech okolností je nutné nadále chránit demokratická pravidla našeho institucionálního systému. Mezi ně patří i právo akterů občanské společnosti a jejich organizací, jako je EHSV, přispívat k demokratickému rozhodovacímu procesu. V tomto ohledu bychom chtěli poukázat na to, co Komise uvádí v článku 8 návrhu právního rámce pro klima: „Komise spolupracuje se všemi složkami společnosti [...]“.

4. Posouzení pokroku a opatření

4.1 Podle článku 5 posoudí Komise pokrok a opatření Unie. „Komise před přijetím posoudí každý návrh opatření nebo legislativní návrh s ohledem na cíl klimatické neutrality“ a „zahrne tuto analýzu do posouzení dopadů připojených k těmto opatřením nebo návrhům“.

Prakticky to znamená, že Komise do posouzení dopadů, které přikládá ke svým návrhům, zahrne úvahu o dopadech na klimatickou neutralitu. EHSV Komisi doporučuje, aby prozkoumala, zda toho lze docílit v mezích stávajícího rámce pro zlepšování právní úpravy bez změny právních předpisů.

4.2 Článek 5 stanoví, že Komise výsledek tohoto posouzení při přijetí zveřejní. Soudní dvůr (rozsudek ve věci C 57/16 P, Client Earth v. Komise, ze dne 4. září 2018) však velmi jasně konstatoval, že i návrhy zpráv o posouzení dopadů mají být v souladu s čl. 12 odst. 2 nařízení (ES) č. 1049/2001 „přístupné přímo“. EHSV navrhuje úpravu znění v tom smyslu, že úplná zpráva o posouzení bude zpřístupněna veřejnosti co nejdříve po jeho dokončení.⁽⁹⁾

4.3 EHSV se domnívá, že dosažení cíle klimatické neutrality v Unii do roku 2050 je na evropské úrovni možné pouze tehdy, pokud každá země včas a v plném rozsahu uskuteční příslušná opatření přispívající ke zmírňování změny klimatu a přizpůsobování se této změně.

⁽⁸⁾ Podpora opatření v oblasti klimatu ze strany veřejnosti.

⁽⁹⁾ Úř. věst. L 145, 31.5.2001, s. 43

EHSV proto podporuje následující záměr Komise: Komise může vydat doporučení členskému státu, pokud, s přihlédnutím k vnitrostátním plánům, opatření tohoto členského státu nejsou v souladu s cílem zmírňovat změnu klimatu nebo nestačí k zajištění pokroku v oblasti přizpůsobování se této změně. EHSV v této věci Komisi podporuje a doporučuje jí, aby se ve svých doporučeních rozhodla pro účinnou kombinaci opatření odpovídající daným okolnostem. EHSV nicméně žádá, aby bylo jasně stanoveno, podle jakých cílů a kritérií bude pokrok v jednotlivých členských státech posuzován.

4.4 Cílem návrhu Komise je dosáhnout toho, aby Evropská unie byla do roku 2050 klimaticky neutrální. Z toho vyplývá, že není nutné, aby klimatické neutrality dosáhl každý členský stát individuálně. EHSV podporuje tento přístup – který je ve skutečnosti pokračováním stávajícího přístupu uplatňovaného v rámci právních předpisů EU v oblasti klimatu –, protože má výhodu optimálního rozložení sil v rámci celé EU při zohlednění příslušných rozdílů mezi členskými státy. EHSV však považuje za nezbytné, aby měl každý členský stát povinnost uvést ve svém vnitrostátním akčním plánu v oblasti energetiky a klimatu, který má být podle článku 3 nařízení (EU) 2018/1999 o správě energetické unie předložen do 1. ledna 2029, zda a případně kdy chce dosáhnout klimatické neutrality a jaká opatření hodlá přijmout k dosažení optimálního výsledku na úrovni EU, včetně opatření přispívajících k úsilí jiných členských států nebo prováděných v jednom nebo více členských státech, aby tak bylo možné přijmout taková ujednání včas a prostřednictvím vymahatelných dohod.⁽¹⁰⁾

4.5 EHSV je rovněž přesvědčen, že největší podporu pro klimatickou politiku se podaří získat tehdy, když jejím celkovým cílem bude dosažení co největšího omezení emisí skleníkových plynů při co nejnižších socioekonomických nákladech. Měla by proto existovat možnost vzájemného vyrovnávání / kompenzací mezi členskými státy, které by se ovšem musely řídit pevným regulačním rámcem, jehož dodržování by bylo možné vymáhat. Je také důležité si uvědomit, že v současném modelu jsou odvětví zahrnutá do systému obchodování s emisemi (ETS) regulována v rámci systému platného pro celou EU, zatímco zbývající odvětví spadají do režimu „sdíleného úsilí“ založeného na vnitrostátních emisních stropích. Do rámce pro obchodování s emisemi bude samozřejmě postupně spadat více a více odvětví.

4.6 Kromě ETS existuje mnoho právních předpisů EU, např. technické požadavky, pomocí nichž se regulují emise v různých odvětvích, a jsou proto součástí plnění celkového cíle. Regulace na úrovni EU je relevantní především v oblastech souvisejících s řádným fungováním jednotného trhu.

4.7 EHSV rovněž navrhuje, aby se náležitě monitorovaly možné důsledky opatření EU v globálním kontextu. Patří sem například vlivy na zahraniční investice a obchod a následné přímé či nepřímé dopady na vývoj emisí.

4.8 V návrhu Komise se uvádí, že „opatření na úrovni EU by měla usilovat o nákladově efektivní plnění dlouhodobých cílů v oblasti klimatu a zároveň by měla být spravedlivá a ekologicky vyvážená“. EHSV uznává, že stále existuje mnoho otázek, jak tohoto cíle dosáhnout, a to jak otázek procedurálních (jaký je nejlepší rozhodovací postup?), tak otázek věcných (jaká jsou spravedlivá a ekonomicky rozumná distribuční kritéria, která zaručí vysokou úroveň ochrany životního prostředí?). Důležitá je proto procesní stránka (probíhající horizontální diskuse mezi orgány EU, včetně EHSV a VR, a vertikální diskuse s členskými státy). Ještě důležitější je pak otázka, jak postupovat v případě, kdy členské státy budou chtít dosáhnout klimatické neutrality ve své vlastní zemi dříve než v roce 2050 a na úrovni EU to nebude nákladově nebo klimaticky nejúčinnější. EHSV vyzývá Evropskou komisi a Radu, aby v této záležitosti co nejdříve poskytl vysvětlení a pokyny.

5. Přizpůsobení

5.1 Návrh Komise zcela správně zahrnuje „v souladu s článkem 7 Pařížské dohody“ jak zmírňování změny klimatu, tak přizpůsobování se této změně. Zejména s ohledem na tento druhý účel Komise navrhuje, aby se opatření EU rozšířila i na vnitrostátní adaptační opatření.

Obecně se má za to, že přizpůsobování se změně klimatu je ve srovnání s jejím zmírňováním více spjato s činností místních samospráv. EHSV se proto domnívá, že v souladu se zásadou subsidiarity by Komise měla objasnit rozsah pravomocí, které by měly být svěřeny úrovni EU, a rozsah povinností, které by měly být uloženy členským státům.

⁽¹⁰⁾ Úř. věst. L 328, 21.12.2018, s. 1

5.2 Dále je třeba také prozkoumat, co z této povinnosti vyplývá pro „příslušné orgány EU“. V návrhu je stanoveno, že členské státy musí přijmout vnitrostátní adaptační strategie a plány. Od orgánů EU se žádná konkrétní činnost – jako je například vytvoření plánu – nevyžaduje.

5.3 Komise navrhuje, aby jí byla svěřena pravomoc posuzovat nejen opatření v oblasti zmírňování změny klimatu, ale také opatření členských států v oblasti adaptace (čl. 6 odst. 1 písm. b). Pokud Komise konstatuje, že opatření členského státu nejsou „přiměřená k zajištění pokroku v oblasti adaptace podle článku 4, může pro daný členský stát vydat doporučení“. Uvedené ustanovení je velmi otevřené. EHSV považuje za žádoucí, aby Komise pro toto posuzování stanovila kritéria.

6. Účast veřejnosti

6.1 EHSV považuje účast veřejnosti za samozřejmost, a vítá proto článek 8 (Účast veřejnosti) klimatického právního předpisu. Aktivní účast „všech složek společnosti“ je nezbytnou podmínkou úspěchu klimatické politiky v EU, protože těmi, kdo uskutečňují cíle této politiky v praxi, jsou právě aktéři občanské společnosti (podniky, pracovníci, spotřebitelé a občané a jejich organizace).

EHSV proto žádá Komisi a členské státy, aby aktivně vyzvaly všechny tyto aktéry občanské společnosti k účasti a předložení návrhů na konkrétní politiky a opatření v oblasti klimatu.

6.2 EHSV proto vítá, že Evropská komise před nedávnem zahájila veřejnou konzultaci za účelem shromáždění názorů na způsoby, jak spolupracovat s veřejností na opatřeních v oblasti klimatu ⁽¹¹⁾. Ta poslouží jako podklad pro klimatický pakt, který Komise spustí ve 3. čtvrtletí roku 2020. Prostřednictvím evropského klimatického paktu chce Evropská komise spojit všechny zúčastněné strany, včetně regionů, místních orgánů, místních komunit, občanské společnosti, škol, podniků i jednotlivců.

6.3 Vzhledem k pozitivním zkušenostem s evropskou platformou zainteresovaných stran pro oběhové hospodářství, kterou zřídila Evropská komise a Evropský hospodářský a sociální výbor, a v souladu s návrhy uvedenými v našem stanovisku ke klimatickému paktu (NAT/785) ⁽¹²⁾ navrhuje EHSV zřídit platformu zainteresovaných stran pro evropský klimatický pakt, která bude založena na zásadách inkuzivity, transparentnosti a skutečné účasti a vlastnické odpovědnosti místních aktérů v oblasti změny klimatu.

V Bruselu dne 16. července 2020.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

⁽¹¹⁾ Konzultace o evropském klimatickém paktu.

⁽¹²⁾ Stanovisko EHSV: Evropský klimatický pakt (viz strana 67 v tomto čísle Úředního věstníku).

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Návrh rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady o Evropském roku železnice (2021)

[COM(2020) 78 final]

(2020/C 364/21)

Zpravodaj: **Alberto MAZZOLA**

Žádost o vypracování stanoviska	Evropský parlament, 10. 3. 2020 Rada, 13. 3. 2020 Rada Evropské unie, 13. 3. 2020
Právní základ	článek 91 Smlouvy o fungování Evropské unie
Rozhodnutí předsednictva EHSV	24. 4. 2020
Odpovědná sekce	Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost
Přijato v sekci	23. 6. 2020
Přijato na plenárním zasedání	16. 7. 2020
Plenární zasedání č.	553
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	209/1/4

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV vítá návrh Komise a podporuje jeho cíle, zejména pokud jde o povzbuzení a podporu Unie, členských států, regionálních a místních orgánů, sociálních partnerů a tržních sil ke zvyšování podílu železnice na mobilitě nákladu a cestujících.

1.2 EHSV zastává názor, že cílem Evropského roku železnice bude přiblížit široké veřejnosti z řad občanů, pracovníků v železniční dopravě, sociálních partnerů, podniků a akademické obce, a zejména evropské mládeže, veřejnou debatu orgánů EU o politikách EU v oblasti udržitelnosti a mobility a o budoucnosti evropské mobility s cílem propagovat železnici jako udržitelný, inovativní a bezpečný způsob dopravy.

1.3 Rok železnice by měl být pro EHSV příležitostí informovat o přispění železnice k udržitelnosti, a to i jako případné vhodné náhrady letů na krátké vzdálenosti, stejně jako o strategii pro inteligentní a udržitelnou mobilitu a o investiční politice EU v oblasti železnic.

1.4 EHSV doporučuje v průběhu Evropského roku železnice posoudit kvalitu železničních služeb a v případě potřeby je přizpůsobit potřebám uživatelů tak, aby splňovaly kritéria stanovená v protokolu č. 26 o službách obecného zájmu připojeném ke SFEU, vytvářet projekty, které podporují celostní pojetí přístupnosti, posílit spojitost mezi digitalizací a udržitelností, vyměňovat si informace s komunitou investorů o možných iniciativách na základě akčního plánu Komise v oblasti udržitelných financí.

1.5 EHSV vyzývá, aby iniciativy v rámci Evropského roku železnice znovu získaly důvěru zákazníků ve veřejnou dopravu, a to zejména železniční, aby lépe informovaly především mladé Evropany o atraktivitě profesní dráhy u železnice tím, že se podpoří společné iniciativy se sociálními partnery, s vysokými školami, akademickou obcí jako celkem a evropskými mládežnickými organizacemi.

1.6 EHSV je pevně přesvědčen o tom, že rok železnice by měl být příležitostí k informování veřejnosti o udržitelném cestovním ruchu a k tomu, jak dát nový impuls iniciativě DiscoverEU. EHSV rozhodně podporuje iniciativu Evropského parlamentu, jejímž účelem je poskytnout každému evropskému občanovi po dosažení 18 let právo na jízdenku DiscoverEU coby symbol identity EU.

1.7 EHSV poukazuje na to, že by bylo vhodné využít rok železnice k poskytnutí více informací o harmonogramu iniciativ festivalu Europalia a k informování širší veřejnosti o obsahu vytvořeném v rámci již existujících kulturních akcí, jako jsou filmové festivaly (Cannes, Benátky, Berlín) a umělecké výstavy. V téže souvislosti by mohly být během roku 2021 na železničních nádražích a v muzeích uspořádány rozsáhlé iniciativy spojující budoucnost a minulost železnice s důležitými odvětvími, jako jsou architektura a stavebnictví, design, elektromechanický průmysl, potravinářství a cestovní ruch. V této souvislosti by Výbor mohl začlenit do svého kulturního programu na rok 2021 výstavu věnovanou železnicím.

1.8 Je nezbytné, aby se v rámci roku železnice usilovalo o zapojení všech evropských železničních muzeí, propagovaly se návštěvy jejich sbírek, a to i prostřednictvím jejich digitalizace, a byly podporovány výměny mezi muzei a okružní cesty po evropských železničních muzeích.

1.9 EHSV je hluboce přesvědčen o tom, že Evropský rok železnice by měl být rovněž příležitostí k propagaci velmi ambiciózních cílů s evropskou socioekonomickou i symbolickou evropskou přidanou hodnotou – a to i jako způsob reakce na dramatickou koronavirovou krizi –, jako je např. obnovení úsilí o vytvoření evropské vysokorychlostní železniční sítě, jak to stanoví bílá kniha o dopravě z roku 2011, tak aby byla propojena všechna hlavní města a města s více než 500 000 obyvatel v EU.

1.10 EHSV zdůrazňuje, že Evropský rok železnice je nutné využít mj. jako jedinečné příležitosti k informování o bilanci v oblasti bezpečnosti v železniční dopravě, která nemá v pozemní dopravě obdoby. V této souvislosti EHSV připomíná, že se 11. června každý rok slaví mezinárodní den informování o úrovních přejezdů a že v roce 2020 se konal již jeho 12. ročník. Tomuto dni by se v rámci Evropského roku železnice měla věnovat mimořádná pozornost.

2. Návrh Komise

2.1 Smyslem návrhu na vyhlášení roku 2021 „Evropským rokem železnice“ je propagovat železniční dopravu v souladu s cíli stanovenými ve sdělení Komise o Zelené dohodě pro Evropu, a to i pokud jde o udržitelnou a inteligentní mobilitu. Prostřednictvím projektů, diskusí, akcí, výstav a iniciativ v celé Evropě představí Evropský rok železnice lidem, podnikům a úřadům železniční dopravu jako atraktivní dopravní prostředek a udržitelný způsob cestování a přepravy po Evropě, a to s důrazem na její unijní a inovativní rozměr. Formou specializovaných akcí a komunikačních kampaní se program bude obracet na občany, kteří nepůsobí v železničním odvětví, a dokáže tak přesvědčit více lidí a podniků, aby začali využívat železnici ⁽¹⁾.

2.2 Cílem Evropského roku železnice je povzbudit a podpořit snahu Unie, členských států, regionálních a místních orgánů a dalších organizací o zvýšení podílu osobní a nákladní dopravy po železnici. Evropský rok by měl železniční dopravu propagovat jako udržitelný, inovativní a bezpečný způsob dopravy, přičemž by měl oslovit širší veřejnost, a hlavně mládež. Měl by rovněž zdůraznit evropský a přeshraniční rozměr železniční dopravy, který sblíží občany, umožňuje jim objevovat Unii v celé její rozmanitosti, podporuje soudržnost a přispívá k integraci vnitřního trhu Unie. Evropský rok by měl také zvýšit přínos železnice pro unijní hospodářství, průmysl a společnost obecně a prosazovat železniční dopravu jako důležitý prvek ve vztazích Unie se třetími zeměmi ⁽²⁾.

3. Železnice a pandemie COVID-19

3.1 Odvětví železniční dopravy utrpělo a stále trpí omezujícími opatřeními, která přijaly členské státy s cílem bojovat proti rozšíření pandemie COVID-19, a obrovským poklesem mobility:

⁽¹⁾ COM(2020) 78 final.

⁽²⁾ COM(2020) 78 final.

3.2 Podle prvních hrubých odhadů, jež vypočítala odvětvová sdružení, jako je Společenství evropských železničních společností (CER), dosahuje ztráta příjmů, kterou utrpěli všichni provozovatelé osobní dopavy v důsledku pandemie, výše 900 milionů EUR za týden, a to od počátku krize. Dopad rozšíření onemocnění COVID-19 způsobil průměrný pokles příjmů v oblasti železniční nákladní dopavy v celé Evropské unii (EU-27) během března a dubna 2020 přibližně o 25 % a ztrátu příjmů ve výši okolo 78 milionů EUR za týden. Ačkoli železniční nákladní doprava prokázala velkou odolnost, mohla si vést ještě lépe, kdyby se na železnici plně vztahovala opatření o zelených pružích, kdyby byly poplatky za přístup k infrastruktuře sníženy na nulu a kdyby Švýcarsko zrušilo zákaz, který zavedlo k 1. lednu 2020. Provozovatelé železniční infrastruktury jsou rozšířením onemocnění COVID-19 zasahováni ve stále větší míře.

3.3 Navzdory velmi prudkému poklesu poptávky pokračovali provozovatelé železniční dopavy a pracovníci v železniční dopravě v poskytování služeb, nakolik to jen bylo možné, a podařilo se jim tak umožnit zdravotnickému personálu a nepostradatelným pracovníkům dojíždění do práce. Kromě toho tito provozovatelé zajišťovali zdravotní vlaky, které umožnily přepravu osob postižených virovým onemocněním z nejméně zasažených regionů do méně vytížených nemocnic.

3.4 Oživení Evropy po skončení koronavirové pandemie bude rovněž příležitostí k obnovení a zlepšení přepravy cestujících a zboží po železnici. Plán EU na podporu oživení zaměřený na Zelenou dohodu pro Evropu a na Digitální agendu poskytne krátkodobou podporu železničním službám a zaměří se na krátkodobé až dlouhodobé financování, případně včetně státní podpory pro revitalizaci železnice po obrovské ztrátě příjmů způsobené koronavirovou krizí.

3.5 Očekává-li se, že železnice v důsledku krize COVID-19 nahradí některé letecké trasy, měly by mít možnost využít státní podporu, která byla na tyto trasy vyčleněna, a to zejména proto, aby se zabránilo ztrátám pracovních míst a umožnila se rekvalifikace příslušných osob.

3.6 Pracovníci v dopravě byli a stále jsou v první linii přímého kontaktu s cestujícími, a jsou tak vystaveni riziku, že se nakazí virem při plnění svých každodenních povinností. Jsou to také oni, kdo jsou postiženi ničivými hospodářskými důsledky tohoto viru – a to jak z provozního hlediska, jako zaměstnanci v odvětví železniční dopavy, tak jako občané. Pracovníci v železniční dopravě udržují Evropu v neklidných dobách v chodu tím, že zajišťují, aby se lékařská péče a základní vybavení dostaly tam, kde je jich zapotřebí.

3.7 Obnova Evropy po skončení pandemie COVID-19 bude také obnovou železniční přepravy cestujících a potvrzením železniční nákladní dopavy. Nechceme-li se vzdát ambicí Evropské zelené dohody a Digitální agendy, budou muset zdroje, jež poskytne revidovaný víceletý finanční rámec na období 2021–2027 a jež budou spravovány jak na úrovni EU, tak na úrovni vnitrostátní, směřovat i na železnici.

3.8 Dodatečné zdroje VFR a nástroje Next Generation EU lze použít na širokou škálu železničních projektů: na projekty železniční infrastruktury – pro přepravu cestujících i nákladu, vnitrostátní i přeshraniční, konvenční i vysokorychlostní tratě –, na projekty kolejových vozidel i na projekty týkající se automatizace a digitalizace železničního systému, k nimž patří technologie digitálního automatického spřáhování, další elektrifikace evropské sítě, zavádění ERTMS (evropský systém řízení železničního provozu), modernizace vagonů za využití technologií brzdových špalíků při zohlednění veškerých klimatických podmínek a programů šrotového pro obnovu parku kolejových vozidel. Další oblastí, kde jsou zapotřebí finanční prostředky a kde by bylo dosaženo krátkodobých pozitivních ekonomických dopadů, by byla modernizace železničních stanic (konkrétně nástupišť s přístupem pro OOSPO). K hospodářské obnově EU by mohla výrazně a rychle přispět podpora investic do sítě TEN-T a zachování a obnova stávajících spojení.

3.9 Zastřešující cíle týkající se zlepšení kapacity a účinnosti nákladní a osobní železniční dopavy, které jsou součástí inteligentního multimodálního dopravního systému, jak je uvedeno ve sdělení o Zelené dohodě, mohou časem významně přispět k hospodářskému oživení a ke snížení podílu silniční nákladní dopavy na trhu a environmentální stopy dopavy.

3.10 Iniciativy v rámci Evropského roku železnice by měly věnovat zvláštní pozornost opětovnému získání důvěry zákazníků ve veřejnou dopravu, a to zejména železniční. Měly by být zavedeny iniciativy zaměřené na zvyšování informovanosti veřejnosti o dodatečných hygienických opatřeních přijímaných železničními podniky a o politikách týkajících se používání roušek a omezení shromažďování lidí. Pokud jde o práva cestujících, měla by být zjednána jistota ohledně povinných náhrad a dobrovolných poukazů. Tato opatření by měla jít ruku v ruce s komplexním uplatňováním práv cestujících u všech železničních služeb, jež by měla být cestujícím zajištěna během celé cesty, dobře vysvětlena veřejnosti a účinně vymáhána prostřednictvím systémů alternativního řešení sporů a vnitrostátních donucovacích orgánů.

4. Obecné připomínky

Historické souvislosti

4.1 Rok 2021 bude rokem mnoha výročí týkajících se dlouhé historie železnice a železničních technologií. Jak je zdůrazněno v katalogu uměleckého festivalu Europalia pro rok 2021, belgické a francouzské železnice v roce 2021 oslaví 175. výročí železničního spojení mezi Paříží a Bruselem. V roce 1846 se tato hlavní města stala prvními na světě, jež byla propojena železniční tratí. V témže roce byly propojeny rovněž Brusel a Londýn, a to železniční tratí vedoucí přes Ostende a Dover. Rok 2021 se rovněž kryje s 25. výročím vlaků Thalys a se 170. výročím zahájení provozu na železniční trati mezi Čechy a Saskem spojující Prahu a Drážďany. Dalšími železničními výročími, jež připadají na rok 2021, jsou 50. výročí železničního muzea v Mulhouse a 75. výročí Lucemburských železnic. Rok 2021 bude rovněž rokem 45. výročí prvního vlaku Pendolino v Itálii, 40. výročí vlaků TGV ve Francii a 30. výročí vlaků ICE v Německu. Na tento rok připadá také 20. výročí zveřejnění první bílé knihy Evropské unie o železnici v Evropě.

4.2 Rok železnice bude příležitostí k oslavě historie železnice, historie jejího technologického pokroku a historie postupného sblížení evropského kontinentu díky železničnímu spojení. Zároveň je také příležitostí zhodnotit dosavadní vývoj.

Zelená dohoda pro Evropu

4.3 V roce 2019 zveřejnila Evropská komise sdělení Zelená dohoda pro Evropu. Toto sdělení vyzývá EU, aby přistoupila k postupné dekarbonizaci svého hospodářství a dosáhla do roku 2050 klimatické neutrality, a nastiňuje politickou strategii, jak tohoto cíle dosáhnout. Zelená dohoda pro Evropu přispívá ke strategii Komise k provádění Agendy OSN pro udržitelný rozvoj 2030 a cílů udržitelného rozvoje.

4.4 Vedle dalších iniciativ vyzývá Zelená dohoda pro Evropu k urychlení přechodu k udržitelné a inteligentní mobilitě, neboť doprava představuje čtvrtinu emisí skleníkových plynů v Evropské unii a stále roste. Na tomto snížení se budou muset podílet všechny druhy dopravy. Mezi další opatření zvažovaná v Zelené dohodě pro Evropu patří to, že by se ze 75 % vnitrozemského nákladu dnes přepravovaného po silnici měla značná část přesunout na železnici a vnitrozemské vodní cesty. K provedení tohoto ambiciózního plánu je třeba přijmout rychlá opatření a zajistit zvýšení podílu železniční dopravy, a to poskytnutím větších pobídek na podporu železniční nákladní dopravy.

4.5 Za účelem provedení obecných cílů stanovených v Zelené dohodě předloží Komise v posledním čtvrtletí roku 2020 strategii inteligentní a udržitelné mobility. Tato strategie se zaměří mimo jiné na iniciativy usilující o zvýšení kapacity a zlepšení řízení kapacity nákladní dopravy po železnici a vnitrozemských vodních cestách a o vytvoření inteligentního, plynulého a uživatelsky atraktivního multimodálního dopravního systému s cílem snížit podíl silniční dopravy na trhu a zvýšit přitažlivost multimodality zahrnující železniční dopravu. Iniciativy v tomto smyslu jsou již plánovány na rok 2021.

4.6 Rok železnice bude příležitostí zdůraznit renomé železnice v oblasti udržitelnosti a informovat o něm, stejně jako o strategii pro inteligentní a udržitelnou mobilitu a o investiční politice EU v oblasti železnic. Investice do železniční infrastruktury dokáží podpořit hospodářství, vytvářet kvalitní pracovní místa, která jsou sociálně a environmentálně udržitelná, a zvýšit atraktivitu železničních služeb pro zákazníky. Zvýšení povědomí veřejnosti o tomto tématu pomůže ovlivnit chování zákazníků a modální volby týkající se veřejné dopravy a mobility s nízkými emisemi.

4.7 Evropský rok železnice bude rovněž příležitostí posoudit kvalitu železničních služeb a v případě potřeby je přizpůsobit potřebám uživatelů tak, aby splňovaly kritéria stanovená v protokolu č. 26 o službách obecného zájmu připojeném ke SFEU.

Digitální agenda pro Evropu

4.8 Digitální agenda pro Evropu by měla důrazně usilovat o začlenění odvětví železniční dopravy do digitální revoluce a do všech podpůrných opatření, která byla za tímto účelem navržena. Měla by pomoci podpořit provádění ERTMS, rozvoj řešení mobility coby služby a nových řešení v oblasti prodeje jízdenek spolu se zavedením sítě 5G na hlavní a komplexní síti TEN-T. To železnicím umožní, aby uspokojily poptávku svých současných i budoucích zákazníků.

4.9 Zaměstnancům musí být v rámci probíhajícího procesu digitalizace poskytnuta odpovídající podpora a musí být zajištěna jejich pracovní místa. Zvláštní pozornost je třeba věnovat genderovým požadavkům, tak aby byla zaručena rovnost žen a mužů. Zájmy zaměstnanců v tomto transformačním procesu musí být náležitě chráněny prostřednictvím zapojení zástupců zaměstnanců a odborů. Zaměstnanci musí mít přístup k odborné přípravě a dalšímu vzdělávání, aby si zachovali vysoce kvalitní pracovní místa a udržitelnou zaměstnanost.

4.10 Vzhledem k tomu, že síť 5G posune mobilní a internetové technologie do kategorie všeobecně používaných technologií, EHSV vyzývá orgány EU a členské státy, aby dokončily jednotný digitální trh, včetně rozvoje schopností integrovat a využívat služby 5G k obraně a zlepšování konkurenceschopnosti evropských průmyslových odvětví, např. dopravy, a to zejména dopravy železniční. EHSV rovněž žádá Komisi, aby provedla posouzení biologického dopadu záření 5G a rizik interference s jinými frekvencemi⁽³⁾.

4.11 Demografické, hospodářské a politické tendence budou utvářet nové způsoby mobility v městských i mimo-městských oblastech a železnice předpokládají, že se jim budou muset přizpůsobit, aby se mohly začlenit do multimodálního a stále více digitalizovaného dopravního řetězce. Konkrétně může dojít k tomu, že vlaky bude častěji využívat rostoucí počet starších osob a mladých lidí jak v městských oblastech, tak i k cestám na velkou vzdálenost, pokud železnice vyjdou ještě více vstříc novým potřebám v oblasti pohodlí a přístupnosti. Současně se technologicky zdatná generace zákazníků bude mnohem méně spoléhat na soukromou dopravu a bude dávat přednost řešením v oblasti sdílené mobility a veřejné dopravy, bude-li existovat odpovídající úroveň kvality služeb.

4.12 Pro železnice bude obzvláště důležité, aby zlepšily své technologie prodeje jízdenek, které tento prodej usnadní a umožní kombinování různých úseků cesty v rámci jedné jízdenky, a aby počítaly s možností budoucího multimodálního prodeje jízdenek. EHSV vyzývá Evropskou komisi, aby podporovala iniciativy zaměřené na dosažení tohoto cíle, například prostřednictvím poskytování odborných pokynů, sdílení osvědčených postupů, udělování grantů atd.

4.13 Vzhledem k tomu, že je multimodalita zásadní zejména pro železniční nákladní dopravu, je důležité využít Evropský rok železnic k podpoře dialogu mezi zákazníky v oblasti dopravy a odvětvími železniční a další dopravy, a to jak na vnitrostátní úrovni, tak na úrovni EU, s cílem vymezit praktické problémy, které brání rozvoji železniční nákladní dopravy, a nalézt řešení, která by služby železniční nákladní dopravy ztraktivnila pro zákazníky. EHSV zdůrazňuje, že je důležité zapojit do takového dialogu všechna odvětví dopravy. Důležitým aspektem takového dialogu může být nalezení modelů spolupráce mezi společnostmi, které nebudou v rozporu s právními předpisy v oblasti hospodářské soutěže.

4.14 Digitalizace železnic rovněž umožní, aby průběžně přizpůsobovaly své služby tak, aby stále účinněji reagovaly na potřeby dopravců, například pomocí maximalizace využití dostupné kapacity vlaku a kombinace různých typů přepravních služeb. Vzhledem k tomu, že podíl železniční nákladní dopravy na trhu má v současnosti klesající tendenci, je třeba zdůraznit možnosti poskytování lepší účinnosti a flexibility nabízených služeb.

4.15 Provozovatelé železniční infrastruktury se budou muset stále více digitalizovat, aby zlepšili svůj provozní výkon z hlediska větší dochvilnosti a vyšší kapacity. Výrazný impulz tímto směrem přinese zavedení automatického systému kontroly vlaků ERTMS. EHSV je především přesvědčen, že zavádění systému ERTMS by se mělo výrazně urychlit. Plán hospodářského oživení bude usilovat o požadované investice (více než 100 miliard EUR, včetně digitálních stavědel) a EHSV vybízí železnice, aby spolu s dalšími druhy dopravy vytvořily komplexní a interoperabilní rámec mobility jako služby.

4.16 Pro umožnění digitální transformace na železnici má zásadní význam volný tok dat. EHSV proto vyzývá k nalezení účinných řešení, jež odstraní problémy týkající se dostupnosti, interoperability a přenosu dat a zajistí přiměřenou ochranu údajů a soukromí, spravedlivou hospodářskou soutěž a širší nabídku pro spotřebitele a také statické a dynamické informace pro cestující. Stejně podmínky se musí vztahovat na veřejné i soukromé společnosti, přičemž je třeba zajistit reciprocitu při výměně údajů a kompenzaci nákladů⁽⁴⁾.

⁽³⁾ Úř. věst. C 353, 18.10.2019, s. 79.

⁽⁴⁾ Úř. věst. C 353, 18.10.2019, s. 79.

4.17 Z výše uvedených důvodů by téma digitalizace železnic mělo být jedním z ústředních bodů roku železnice. Pomocí vhodných komunikačních iniciativ je třeba zdůraznit zejména spojitost mezi digitalizací a udržitelností.

Pracovníci v železniční dopravě

4.18 Evropské železnice zaměstnávají přímo okolo 1,3 milionu evropských občanů a přibližně 1 milion dalších evropských občanů nepřímo, což z nich činí jednoho z největších zaměstnavatelů v Evropské unii. Železniční podniky jsou zásadním faktorem odborné přípravy mladých lidí, a přispívají tak k boji proti nezaměstnanosti mladých lidí v Evropě, a to zejména v hospodářsky obtížných dobách.

4.19 Evropský rok železnice je rovněž rokem pracovníků v železniční dopravě. Pracovníkům v železniční dopravě musí být zaručena kvalitní pracovní místa a zákazníkům bezpečné a spolehlivé služby. V duchu sociální Evropy musí být pracovní podmínky zaměstnanců v centru pozornosti. Mzdový a sociální dumping nemají v železničním odvětví místo a musí být odstraněny.

4.20 Pracovníci v železniční dopravě si zaslouží uznání veřejnosti. Proto je důležité zviditelnit jejich úspěchy a informovat o jejich problémech. K uznání těchto úspěchů pracovníků by měla přispět celoevropská opatření, která by také měla zdůraznit požadavky týkající se kvalitních pracovních míst. Všichni pracovníci v železniční dopravě musí být v zájmu zachování bezpečné železniční dopravy v Evropě chráněni před mzdovým a sociálním dumpingem. To lze zaručit pouze díky aktivnímu sociálnímu partnerství v tomto odvětví.

4.21 Digitalizace pro železnice samozřejmě představuje nejen příležitost, ale i obchodní nutnost. Železnice budou moci na výzvy současnosti reagovat pouze na základě digitalizace svých interních postupů a způsobů poskytování služeb. Při zavádění digitalizace by se však současně mělo postupovat s maximální opatrností, aby se předešlo narušujícím změnám a sociálním konfliktům. Je naprosto nezbytné, aby se evropské sociální partnery sešli v rámci unijního odvětvového sociálního dialogu o železnicích, aby rozhodli o společných projektech, díky nimž bude možné lépe určit a předvídat dopad automatizace a digitalizace, aby se zachovala vysoká míra zaměstnanosti a sociálních záruk v rámci sociálně spravedlivého přechodu⁽⁵⁾.

4.22 Klíčem k řešení této výzvy je položení důrazu na přechod mezi zaměstnáními, který bude podpořen celoživotním učením a investicemi do zaměstnatelnosti pracovníků, aby se předešlo jejich propouštění. U železniční dopravy jsou dvěma důležitými výzvami nevyvážená věková pyramida pracovní síly a potíže při náborech zaměstnanců, zejména mladých lidí a žen⁽⁶⁾.

4.23 Rok železnice by měl být příležitostí, jak lépe informovat zejména mladé Evropany o atraktivitě profesní dráhy u železnice tím, že se podpoří společné iniciativy se sociálními partnery, s vysokými školami, akademickou obcí jako celkem a evropskými mládežnickými organizacemi.

Infrastruktura

4.24 Rámec TEN-T významně přispěl ke zjištění rozsáhlých finančních zdrojů potřebných pro novou železniční infrastrukturu, které činí okolo 500 miliard EUR jen na hlavní síť do roku 2030, třebaže dostupné zdroje stále ještě nedostačují k pokrytí všech potřeb. Dokončení hlavní sítě by mělo vést k vytvoření evropské vysokorychlostní sítě, která by sloužila téměř všem hlavním městům a velkým evropským městům (s více než 500 000 obyvateli). Kromě toho je problémem, který některé země do značné míry podceňovaly a který se tam nyní začíná poměrně dramaticky projevovat, údržba infrastruktury TEN-T. Jiné země naopak údržbě věnují náležitou pozornost.

4.25 Ačkoliv EHSV souhlasí s podporou železničních spojení velkých měst prostřednictvím vysokorychlostních vlaků a sítě TEN-T, připomíná rovněž, že je důležité zachovat odpovídající úroveň podpory a financování vnitrostátních a regionálních tratí.

4.26 EHSV vyzývá ke stimulaci investic za účelem dokončení sítě, a to i ve venkovských a regionálních oblastech, a k zahrnutí financování řádné i mimořádné údržby celé sítě TEN-T do plánu EU na podporu oživení. Další finanční prostředky jsou zapotřebí na rozvoj železnic, investice do infrastruktury a hustší osobní a nákladní síť. Každé euro investované do železnice vytváří a udržuje pracovní místa, a to i v odvětví dodavatelského průmyslu pro železniční dopravu a v regionech.

⁽⁵⁾ Úř. věst. C 47, 11.2.2020, s. 23.

⁽⁶⁾ Úř. věst. C 47, 11.2.2020, s. 23.

Udržitelné financování

4.27 Cílem sdělení Komise nazvaného Akční plán: Financování udržitelného růstu (COM(2018) 97 final) je přeměřovat kapitálové toky k udržitelným investicím s cílem dosáhnout udržitelného růstu podporujícího začlenění, řídit finanční rizika plynoucí ze změny klimatu, vyčerpávání zdrojů, zhoršování životního prostředí a sociálních otázek a podporovat transparentnost a dlouhodobost finančních a ekonomických činností.

4.28 Obzvláště důležitý je jednotný klasifikační systém EU (taxonomie), který ozřejmí, které činnosti lze považovat za udržitelné.

4.29 Na základě vypracování taxonomie EU v oblasti udržitelnosti a výsledků, kterých dosud dosáhl akční plán, Komise oznámila revizi akčního plánu v rámci Zelené dohody pro Evropu.

4.30 EHSV uvítal předložené návrhy týkající se taxonomie, které představují první krok při plnění akčního plánu Financování udržitelného růstu⁽⁷⁾. Také návrh týkající se realizace nových referenčních hodnot pro nízkouhlíkové investice a pro investice s pozitivním uhlíkovým dopadem byl hodnocen kladně. Tento základ musí být kromě toho v souladu s vysokými cíli, které jsou oznámeny v akčním plánu, podle něhož má Evropa dobré předpoklady pro to, aby na celosvětové úrovni převzala vedoucí pozici. Nyní je důležité, aby se postupovalo v souladu s tímto cílem a aby se v souladu s ním vytvořila také taxonomie.

4.31 Vzhledem ke svému renomé z hlediska udržitelnosti by železnice měly být schopny nalézt příležitosti ve všech iniciativách týkajících se udržitelných financí. Ačkoli je nesporné, že financování údržby a dalšího rozšiřování železniční infrastruktury jako takové je veřejným úkolem a musí se spoléhat na veřejný rozpočet, je třeba věnovat pozornost potřebám v oblasti financování železničního systému zítřka, zejména pokud jde o kolejová vozidla a železniční stanice, a prozkoumat možnost zapojení soukromých investorů do železničních projektů.

4.32 Pro zajištění životaschopnosti politického rámce stanoveného iniciativami Komise v oblasti udržitelných financí je důležité, aby členské státy EU co nejrychleji dokončily proces ratifikace Lucemburského protokolu z roku 2007 k Úmluvě z Kapského města o mezinárodních nárocích na mobilní zařízení ve věcech příslušejících železničním kolejovým vozidlům (tzv. Lucemburský železniční protokol).

4.33 Je nutné, aby se železnice a komunita soukromých investorů setkávaly a vyměňovaly si informace o možné součinnosti, mimo jiné v souvislosti s iniciativami Komise v oblasti udržitelných financí. Evropský rok železnice by měl naplánovat aktivity, které by tuto výměnu umožnily, přičemž by zahrnovaly železniční komunitu i komunitu soukromých investorů, zejména dlouhodobých investorů, jako jsou pojišťovací, investiční a penzijní fondy.

Přístupnost

4.34 Podpora všeobecného přístupu, jak je stanoveno v protokolu č. 26 o službách obecného zájmu a v jeho odkazech na služby obecného hospodářského zájmu, předpokládá odpovídající přístup všech uživatelů na celém území (územní dostupnost), přičemž platí, že podmínky přístupu (čekací doby, hustota přístupových míst, infrastruktura atd.) se mohou lišit podle potřeb uživatelů. Rovné zacházení a podpora všeobecného přístupu rovněž znamenají boj proti veškerým formám diskriminace.

4.35 Ke zvýšení atraktivity železnice pro každodenní cesty i pro dálkovou a přeshraniční dopravu bude důležité posílit práva cestujících, zajistit, aby si cestující byli této ochrany vědomi, a zachovat a případně zlepšit cenovou dostupnost a kvalitu služeb železniční dopravy.

4.36 Evropské železniční podniky, provozovatelé stanic a provozovatelé infrastruktury neustále zlepšují cestování pro osoby s omezenou schopností pohybu a orientace nebo se zdravotním postižením. Železniční služby jsou daleko přístupnější než v minulosti a mnoho cestujících se zdravotním postižením je schopno cestovat vlakem bez pomoci. Provozovatelé železniční dopravy výrazně přispívají ke zlepšení sociálního začleňování osob se zdravotním postižením a spolu s orgány veřejné správy a sdruženími cestujících plní své závazky v této oblasti.

(7) Úř. věst. C 62, 15.2.2019, s. 103.

4.37 Byly realizovány investice za účelem dalšího odstraňování překážek ve stanicích a ve vlacích během příštího desetiletí, aby se usnadnilo cestování cestujícím s omezenou schopností pohybu a orientace nebo se zdravotním postižením.

4.38 Pokud má být přístupnost železniční sítě stále zlepšována v souladu s návrhy obsaženými ve stávajících právních předpisech EU o přístupnosti železniční dopravy, bude zapotřebí další financování pocházející od třetích stran, ať už od vnitrostátních vlád, nebo přímo od EU.

4.39 Evropský rok železnice by rovněž měl být příležitostí k vytvoření projektů, které podporují celostní pojetí přístupnosti, přičemž by se měl zabývat nejen iniciativami přijatými odvětvím železniční dopravy za účelem zlepšení asistence a přístupnosti v železničních stanicích a ve vlacích, ale především také vším, co je zapotřebí k zajištění toho, aby byli všichni cestující schopni dosáhnout dopravních uzlů.

Udržitelný cestovní ruch

4.40 Evropská unie je jedním z nejrozvinutějších a nejnavštěvovanějších turistických regionů na celém světě. Do EU směřuje 40 % návštěv zahraničních turistů na světě a 31 % příjmů z mezinárodního cestovního ruchu. V EU se nachází jak některé z největších odchozích trhů, tak některé z nejnavštěvovanějších destinací. V roce 2016 uskutečnilo téměř 270 milionů rezidentů EU (dvě třetiny tehdejších rezidentů) alespoň jednu cestu za účelem využití volného času, přičemž více než polovina těchto cest byla mezinárodní. Doprava obvykle představuje 27 % výdajů na tyto volnočasové cesty.

4.41 Řešení dopadu dopravy spojené s cestovním ruchem je jednou z hlavních výzev vymezených ve sdělení Komise nazvaném Agenda pro udržitelný a konkurenceschopný evropský cestovní ruch (COM(2007) 0621).

4.42 Hnutí Fridays for Future a nárůst extrémních událostí souvisejících s počasím a klimatem vedou občany k přehodnocování jejich obvyklých cestovních plánů a ke zvažování železnice coby způsobu dopravy do jejich destinace. Osoby, které cestují ve volném čase a na dovolenou, představují největší kategorii jednotlivě cestujících osob na železnici.

4.43 Evropský cestovní ruch v současnosti prochází přechodnou fází, kdy zavedené destinace vypracovávají nové vize pro rozvoj cestovního ruchu, který by více respektoval zásady hospodářské, sociální a environmentální udržitelnosti. Jsou zapotřebí nové vzorce pro rozvoj cestovního ruchu, aby bylo možné řešit jeho dopad na životní prostředí a nadměrný cestovní ruch.

4.44 Pro mnohé členské státy, evropské regiony a města je cestovní ruch hlavním přispěvatelem k hospodářské a sociální struktuře, přičemž současně zajišťuje také pracovní místa a příjem. Tento ekosystém však tvrdě zasáhla pandemie COVID-19.

4.45 V této souvislosti je třeba přijmout opatření, která pomohou mezinárodnímu, kontinentálnímu a vnitrostátnímu cestovnímu ruchu pokračovat v jeho fungování v zájmu širokých odvětví hospodářství EU. Železnice mohou přispívat k rozvoji turistických destinací, které nemají vhodné letecké spojení, otevírat nové trasy a podporovat nové hodnotové řetězce. Pro evropské železnice jde o příležitost, jak naplnit rostoucí poptávku turistů na trhu, kteří berou ohled na klima.

4.46 Rok železnice by měl být příležitostí k informování veřejnosti o udržitelném cestovním ruchu a nových turistických trasách, které mohou evropské občany objevit díky železničním spojení. Přechod turistů na jiný druh dopravy by měl být založen na koncepci vytvořené a šířené pomocí vhodných komunikačních iniciativ, a to za společné podpory železniční komunity, evropského kulturního odvětví a vnitrostátních a evropských zástupců odvětví cestovního ruchu.

4.47 V této souvislosti by měl být Evropský rok železnice také příležitostí k tomu, aby se dostalo větší publicity historickým a vyhlídkovým železničním tratím v celé Evropě a byla o nich lépe informována veřejnost. Jde například o trať Orient expresu z Paříže do Benátek, trať vedoucí do města Le Creusot a procházející jižní a východní Francií, trať z Mnichova k zámku Neuschwanstein v Německu, trať v údolí řeky Orcia v Itálii, trať v Malopolském vojvodství v Polsku a řadu dalších na celém kontinentu.

Iniciativa DiscoverEU

4.48 Značný počet mladých Evropanů z různých důvodů nikdy necestoval po Evropě, anebo jen zřídka. Ačkoli existují vzdělávací výměnné programy, EU nedávno spustila nástroj, který všem Evropanům umožní získat zkušenosti s cestováním, a lépe tak propojí mladé lidi s evropskou identitou, zvýší povědomí o základních hodnotách Evropské unie a seznámí je s udržitelným a čistým způsobem dopravy. DiscoverEU je iniciativa Evropské unie, která dává lidem příležitost objevit Evropu prostřednictvím zkušeností nabytých učením. Díky cestování převážně po železnici (existují výjimky, které umožní účast lidí žijících na ostrovech nebo v odlehlých oblastech) mohou mladí Evropané objevovat Evropu, její města a městečka.

4.49 Úloha, kterou hraje cestování při utváření evropské identity, je uznávána od přípravných prací za účelem začlenění tohoto odvětví do Lisabonské smlouvy. Profesor Richard Jobs nedávno prokázal specifitější úlohu, kterou sehrála síťová jízdenka Interrail při utváření společných evropských hodnot⁽⁸⁾.

4.50 Rok železnice by měl být příležitostí, jak dát iniciativě DiscoverEU nový impulz a současně podpořit její cíle a oslovit mladé Evropany, kteří se projektu dosud nezúčastnili. EHSV podporuje iniciativu Evropského parlamentu poskytnout každému evropskému občanovi po dosažení 18 let právo na pas DiscoverEU coby symbol identity EU.

Europalia a další evropská železniční muzea

4.51 Každé dva roky představuje festival Europalia veřejnosti v Belgii a sousedních zemích program plný akcí a výstav s tématy, která mají silný evropský rozměr a perspektivu. Europalia tradičně přiláká velký počet návštěvníků, z nichž mnozí jsou ze zahraničí.

4.52 Tématem příštího ročníku (který začne v říjnu 2021) bude železnice a vliv, jež měla a nadále má na způsob, jakým v Evropě cestujeme, pracujeme, komunikujeme a žijeme. Důraz bude kladen na železnice coby „předchůdce“ úsilí EU spojit národy a občany a na vlaky coby nositele změny směřující k zelené mobilitě, přičemž se bude navazovat na myšlenky nastíněné v Zelené dohodě pro Evropu a na vliv železnice na umění a bude zdůrazňována úloha železnice coby vlivného propagátora sociálních, hospodářských a průmyslových změn.

4.53 V této souvislosti by bylo vhodné využít rok železnice k poskytnutí více informací o harmonogramu iniciativ festivalu Europalia a k informování širší veřejnosti o obsahu vytvořeném v rámci již existujících kulturních akcí, jako jsou filmové festivaly (Cannes, Benátky, Berlín) a umělecké výstavy. V téže souvislosti by mohly být během roku 2021 na železničních nádražích a v muzeích uspořádány rozsáhlé iniciativy spojující budoucnost a minulost železnice s důležitými odvětvími, jako jsou architektura a stavebnictví, design, elektromechanický průmysl, potravinářství a cestovní ruch.

4.54 Je rovněž nezbytné, aby se v rámci roku železnice usilovalo o zapojení všech evropských železničních muzeí, propagovaly se návštěvy jejich sbírek, a to i prostřednictvím jejich digitalizace, a byly podporovány výměny mezi muzei a okružní cesty po evropských železničních muzeích.

V Bruselu dne 16. července 2020.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

⁽⁸⁾ Viz Jobs, R. I. (2017). *Backpack Ambassador – How Youth Travel Integrated Europe*, University of Chicago Press, s. 249.

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví opatření pro udržitelný železniční trh s ohledem na pandemii COVID-19

[COM(2020) 260 final – 2020/0127 (COD)]

(2020/C 364/22)

Hlavní zpravodaj: **Alberto MAZZOLA**

Konzultace	Evropský parlament, 8. 7. 2020 Rada, 30. 6. 2020
Právní základ	článek 91 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost
Souhlas předsedy EHSV	25. 6. 2020 (zrychlený postup – článek 62 jednacího řádu)
Přijato na plenárním zasedání	16. 7. 2020
Plenární zasedání č.	553
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	211/2/2

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV vítá návrh Evropské komise a konstatuje, že je v souladu s odstavcem 3.2 stanoviska EHSV TEN/710 ⁽¹⁾ k Evropskému roku železnice (2021). V tomto stanovisku EHSV v připomínkách k odolnosti odvětví železniční dopravy i během vrcholu pandemie COVID-19 uvádí, že „ačkoli železniční nákladní doprava prokázala velkou odolnost, mohla si vést ještě lépe, [...] kdyby byly poplatky za přístup k infrastruktuře sníženy na nulu“.

1.2 EHSV zdůrazňuje, že je důležité, aby členské státy a provozovatelé infrastruktury co nejdříve uplatňovali odchylky umožněné návrhem Evropské komise na celé období v něm uvedené. EHSV se domnívá, že navrhovaná opatření budou v krátkodobém horizontu i po celou dobu jejich uplatňování užitečná.

1.3 EHSV však navrhuje, aby Evropská komise a normotvůrci před koncem platnosti navrhovaných odchylek zvážili prodloužení platnosti těchto opatření, zejména v případě, že hospodářské oživení tohoto odvětví bude pomalejší, než se očekávalo.

1.4 EHSV zdůrazňuje význam ustanovení, jejichž cílem je zajistit, aby členské státy kompenzovaly provozovatelům infrastruktury veškeré hospodářské ztráty způsobené uplatněním odchylek od směrnice 2012/34/EU ⁽²⁾, které Komise navrhla.

2. Návrh Komise

2.1 Cílem návrhu Komise je, stejně jako v případě jiných nedávných návrhů, poskytnout evropskému odvětví železniční dopravy podpůrná hospodářská opatření. Opatření se v tomto případě týkají prominutí, snížení nebo odložení splatnosti poplatků za přístup k železniční infrastruktuře a její užívání, jakož i zrušení poplatků za rezervaci kapacity. Vztahují se na referenční období od 1. března 2020 do 31. prosince 2020, za které lze poplatky změnit, odchýlně od článku 27 směrnice 2012/34/EU. Zpráva o síti, s uvedením všech příslušných poplatků, se podle něj musí zveřejnit nejpozději čtyři měsíce před konečným termínem pro podání žádostí o přidělení kapacity infrastruktury.

⁽¹⁾ Viz strana 149 v tomto čísle Úředního věstníku.

⁽²⁾ Úř. věst. L 343, 14.12.2012, s. 32.

2.2 Konkrétně se navrhuje odchylka od zásady stanovené v čl. 31 odst. 3 směrnice, jež vyžaduje, aby poplatky za přístup k infrastruktuře v podobě minimálního přístupového balíku byly stanoveny ve výši nákladů přímo vynaložených na provoz železniční dopravy. Odchylně od některých ustanovení směrnice 2012/34/EU se členskými státy povoluje provádět při výběrání přírážek v průběhu aktuálně platného jízdního řádu úpravy směrem dolů. Odchylně od článku 36 směrnice 2012/34/EU se provozovatelům infrastruktury povoluje, aby rozhodli o prominutí poplatků za rezervaci kapacity za trasy vlaků zrušené kvůli narušením způsobeným pandemií.

2.3 Komise dále navrhuje, aby bylo členskými státy povoleno kompenzovat provozovatelům infrastruktury hospodářské ztráty způsobené každou z výše uvedených odchylek od směrnice 2012/34/EU (poplatky na základě přímých nákladů, přírážky a poplatky za rezervaci kapacity). Odchylně od směrnice 2012/34/EU mohou provozovatelé infrastruktury získat kompenzaci v kratší lhůtě, než je doba stanovená v čl. 8 odst. 4 uvedené směrnice, tj. do 31. prosince roku následujícího po roce, kdy došlo ke ztrátě.

2.4 Ve zprávě o síti jsou podrobně popsána všeobecná pravidla, lhůty, postupy a kritéria systému zpoplatnění a systému přidělování kapacity, včetně informací pro podání žádosti o přidělení kapacity infrastruktury. Navrhuje se stanovit, že zprávy o síti by měly být průběžně aktualizovány a bez odkladu pozměněny.

3. Obecné připomínky

3.1 V důsledku šíření pandemie COVID-19 byly železnice vystaveny značnému a neočekávanému narušení kontinuity provozu spojenému s obrovským poklesem mobility. Na vrcholu krize se v několika zemích snížil počet cestujících o více než 90 % a dokonce ani po skončení omezení volného pohybu osob zatím nedosáhly počty cestujících v železniční dopravě 50 % úrovně před krizí.

3.2 Podle prvních hrubých odhadů, jež vypočítala odvětvová sdružení, jako je Společenství evropských železničních společností (CER), dosahuje ztráta příjmů, kterou utrpěli všichni provozovatelé osobní dopravy v důsledku pandemie, výše 900 milionů EUR za týden, a to od počátku krize. Dopad rozšíření onemocnění COVID-19 způsobil průměrný pokles příjmů v oblasti železniční nákladní dopravy v celé Evropské unii (EU-27) během března a dubna 2020 přibližně o 25 % a ztrátu příjmů ve výši okolo 78 milionů EUR za týden. Provozovatelé železniční infrastruktury jsou rozšířením onemocnění COVID-19 zasahováni ve stále větší míře, protože se omezuje doprava a snižují se příjmy, které vytváří.

3.3 Snížení poplatků za přístup k železniční infrastruktuře pod úroveň stanovenou směrnicí 2012/34/EU a větší flexibilita provozovatelů infrastruktury při přidělování železničních tras částečně zmírní dopad krize na provozovatele železniční dopravy.

V Bruselu dne 16. července 2020.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k provádění dohod o volném obchodu v období od 1. ledna 2018 do 31. prosince 2018

[COM(2019) 455 final]

(2020/C 364/23)

Zpravodajka: **Tanja BUZEK**Spoluzpravodaj: **Alberto MAZZOLA**

Konzultace	Komise, 19. 12. 2019
Právní základ	čl. 32 odst. 1 Smlouvy o fungování Evropské unie
Odpovědná sekce	Vnější vztahy
Přijato v sekci	16. 6. 2020
Přijato na plenárním zasedání	16. 7. 2020
Plenární zasedání č.	553
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	203/0/7

1. Závěry a doporučení

1.1 COVID-19 má hluboký a bezprecedentní dopad na náš globalizovaný svět a jeho obyvatele, jakož i na obchod a investice. Světová obchodní organizace (WTO) odhaduje, že světový obchod v roce 2020 poklesne o 13 % až 32 %⁽¹⁾. Obchod, který je důležitým hnacím motorem růstu, tvorby pracovních míst a udržitelného rozvoje, bude mít klíčovou úlohu jako způsob podpory udržitelného hospodářského oživení po skončení krize a jako cesta k tomu, aby podniky mohly znovu vybudovat a znovu uspořádat narušené hodnotové řetězce. K překonání krize a zajištění důstojných pracovních míst, a to i posílením mezinárodního obchodu, Evropa naléhavě potřebuje silný, sociální, udržitelný a inkluzivní plán oživení EU, který podpoří podniky a občany. Tento plán by měl být financován pomocí eurobondů nebo jiného společného evropského dlouhodobého zadlužení.

1.2 Tato krize jasně ukazuje důležitost globální spolupráce a procesu reform WTO pro zajištění silné a účinné organizace, která je schopna vystupovat proti protekcionismu a unilateralismu. Nastal čas, aby WTO začala hrát svou roli v oblasti aktivní podpory základních pracovních norem a Pařížské dohody⁽²⁾.

1.3 Ohlášený přezkum původní obchodní strategie EU musí z této krize vyvodit důležitá poučení. EU není soběstačná a je závislá na přístupu na mezinárodní trhy. Globální dodavatelské řetězce musí být odolnější, rozmanitější a odpovědnější. Je zapotřebí účinnějších nástrojů, které umožní uskutečňovat agendu udržitelného obchodu a investic ve všech jeho rozměrech. Tato agenda musí být v souladu se Zelenou dohodou a musí mít stejné ambice, pokud jde o účinnost provádění a prosazování pracovněprávních předpisů. V rámci přezkumu by měla být zohledněna doporučení Evropského hospodářského a sociálního výboru (EHSV) uvedená v řadě nedávných i současných klíčových stanovisek k obchodu EU⁽³⁾. Nová obchodní strategie EU by měla jít nad rámec starých obchodních modelů a vytvořit nový model, který bude ekonomicky odolný, ekologičtější, sociálně udržitelný a odpovědný.

⁽¹⁾ Obchodní prognóza WTO, duben 2020.

⁽²⁾ Úř. věst. C 159, 10.5.2019, s. 15.

⁽³⁾ Nedávná stanoviska jsou uvedena v Úř. věst. C 47, 11.2.2020. REX/529 „Mimořádná situace po pandemii COVID-19 – návrh nové multilaterální struktury“ (viz strana xx v tomto čísle Úředního věstníku), Probíhající práce NAT/791 „Slučitelnost obchodní politiky EU se Zelenou dohodou pro Evropu“ a REX/532 „Udržitelné dodavatelské řetězce a důstojná práce v mezinárodním obchodě“.

1.4 Důležitou roli při zvyšování povědomí o provádění obchodní politiky EU hraje občanská společnost. Může pomáhat při vysvětlování jejích přínosů a má zásadní význam pro upozorňování na obavy a nedostatky. EHSV proto vyjadřuje velké politování nad tím, že práce a názor interních poradních skupin se ve zprávě o provádění téměř nezohledňují. Příspěvek pracovních programů interních poradních skupin a společných prohlášení s interními poradními skupinami v partnerských zemích by se měl v budoucích zprávách více odrazit.

1.5 V příštích dohodách budou interní pracovní skupiny sledovat celou oblast působnosti dohody, zvláštní pozornost by nicméně měla být věnována dopadu na obchod a udržitelný rozvoj. Je zapotřebí, aby byl dopad doporučení interních poradních skupin výrazně posílen zejména, ale nikoli výlučně, v oblasti vyšetřování případů porušování ustanovení v oblasti obchodu a udržitelného rozvoje. Skupina odborníků s členskými státy pro obchod a udržitelný rozvoj, nový vrchní úředník pro dodržování obchodních dohod a příslušné orgány EU by měli s interními pracovními skupinami navázat strukturovanou následnou výměnu a jednání o dohodách by se měla stát předmětem pravidelných společných zasedání interních pracovních skupin.

1.6 Dohody o volném obchodu vytvářejí rámec, který podnikům umožňuje rozvíjet dlouhodobé vztahy s novými zákazníky a dodavateli, využívat příležitosti v nových zemích a budovat místní kapacity odpovídající jejich požadavkům. Základem musí být ambiciózní dvoustranná a mnohostranná obchodní agenda odrážející výše zmíněná ponaučení a důsledné plnění stávajících dohod EU o volném obchodu.

1.7 Výroční zpráva o provádění dohod o volném obchodu poskytuje ucelený a viditelný přehled obchodní sítě EU. Měří pokrok a výkon dosažený v rámci jednotlivých dohod o volném obchodu a upozorňuje na nedostatky v jejich provádění. Je nicméně nutné zvýšit její informační potenciál a zlepšit její provázanost s minulými zprávami a s celkovým životním cyklem politiky v oblasti hodnocení obchodu. Jako zdroj informací by měla sloužit zejména posouzení dopadů na udržitelnost. Při vypracování budoucích zpráv by měla Evropská komise (EK) vést konzultace přednostně s občanskou společností.

1.8 Největší výzvou je patrně zabezpečení a rozčlenění dat. Zpráva by měla důsledněji využívat údaje z členských států, aby ukázala, jak se od sebe liší situace v jednotlivých členských státech nebo regionech EU, a v případě potřeby by se mělo investovat do aktivního sběru údajů. Aby srovnání byla co nejurčitější, je třeba stanovit určitá kritéria. Výsledný obraz by měl zahrnovat i další, doplňující zdroje, jako jsou zprávy Mezinárodní organizace práce (MOP) o porušování pracovněprávních předpisů.

1.9 Budoucí zprávy by se měly soustavněji zabývat obchodem se službami a jeho vývojem. Je třeba získat podrobnější údaje o jednotlivých odvětvích a způsobech zásobování, aby bylo možné posoudit, v jaké míře podniky různých velikostí využívají příležitosti, které jim dohoda EU o volném obchodu nabízí. Revidovaná databáze o přístupu na trh by s ohledem na potřeby vývozců služeb měla obsahovat jednotně zpracované údaje o službách a jako její doplnění by měl být vytvořen průvodce EU pro evropské vývozce služeb a investory.

1.10 Výroční zpráva by měla věnovat více pozornosti konkrétním oblastem a skupinám, což by bylo přidanou hodnotou pro všechny zúčastněné strany. Spotřebitelé by měli vidět, jak se zvyšování obchodních toků může projevit v podobě konkrétních přínosů. Data by měla vykazovat větší symetrii mezi ambiciózními spotřebitelskými cíli prosazovanými v rámci vyjednávání a jejich pozdějším naplňováním.

1.11 Důležitým ukazatelem plnění dohody o volném obchodu je míra využívání preferencí. Zpráva ukazuje, že v oblasti vývozu z EU do partnerských zemí je míra využívání preferencí obecně nižší než v oblasti dovozu do EU. Evropská komise a členské státy by měly přijmout společná opatření, která povedou k lepšímu využívání obchodních preferencí a která zvýší povědomí o přínosech obchodu, zejména mezi malými a středními podniky. Ve spolupráci s podnikatelskou sférou EU by měly dohody o volném obchodu propagovat v jejich národním jazyce a pro každou dohodu o volném obchodu by měly vypracovat vnitrostátní akční plány jejího provádění. Informační činnosti musí také zohlednit dovozce v partnerských zemích.

1.12 Pro zajištění lepšího přístupu evropských podniků na trh s veřejnými zakázkami v partnerských zemích, s nimiž jsou uzavřeny dohody o volném obchodu, má zásadní význam transparentnost. Zveřejňování nabídkových řízení probíhajících ve třetích zemích ve vyhrazené části databáze EU Tenders Electronic Daily by výrazně zvýšilo schopnost evropských podniků všech velikostí využívat kapitoly o zadávání veřejných zakázek. EU by kromě toho měla podporovat osvědčené postupy, pokud jde o uplatňování environmentálních a sociálních kritérií při zadávání veřejných zakázek.

1.13 Dohody o volném obchodu nabízejí značný potenciál pro vývoz zemědělských produktů z EU a zeměpisná označení zase zvyšují konkurenceschopnost unijních zemědělsko-potravinářských výrobců v EU i mimo ni. Zdá se však, že provádění zemědělsko-potravinářských ustanovení neodpovídá ambicióznosti cílů. Klíčem k zaručení dobré kvality potravin a jejich bezpečných a zajištěných dodávek je sledovatelnost výrobků a schopnost prosazovat zásadu předběžné opatrnosti. Pro účinné monitorování sanitárních a fytosanitárních norem je nezbytné provádění inspekci s odpovídajícím zajištěním zdrojů.

1.14 V případě některých partnerských zemí jsme i roky po uzavření dohod o volném obchodu stále svědky nedostatečného pokroku v plnění závazků v oblasti obchodu a udržitelného rozvoje. EHSV plně podporuje, že Evropská komise konečně podnikla právní kroky v pracovněprávním sporu s Koreou, avšak vzhledem k tomu, že kapitoly týkající se obchodu a udržitelného rozvoje v současné době neobsahují žádné závazné nástroje pro vymáhání jejich plnění, vyjadřuje obavy ohledně reálného dopadu zprávy skupiny odborníků. EHSV proto požaduje jasný pokrok v rámci přezkumu účinné vymahatelnosti pracovněprávních a environmentálních ustanovení Komplexní hospodářské a obchodní dohody (CETA) ⁽⁴⁾. Procesu přezkumu by se měly v co největší míře účastnit interní pracovní skupiny obou stran a měly by s nimi být vedeny konzultace.

1.15 EHSV velmi vítá nedávné iniciativy Evropské komise a členských států, jejichž cílem je zvýšit úsilí v oblasti obchodu a udržitelnosti. Při jednáních se Spojeným královstvím se EU vydává na novou cestu odrážející jedinečný vztah obou stran, která umožní zajistit udržitelné rovné podmínky a uplatňování kapitoly o obecném postupu pro řešení sporů s možností použití opravných prostředků. Sdělení o Zelené dohodě obsahuje požadavek, aby se základním prvkem všech budoucích komplexních obchodních dohod stala Pařížská dohoda, což je pozitivní krok, který by měl následně zahrnout i základní a novelizované úmluvy MOP ratifikované všemi členskými státy EU. Jako uznávaný orgán na mezinárodní úrovni by se MOP měla podílet na sledování provádění úmluv MOP v dohodách o volném obchodu. EHSV s potěšením očekává zahájení nové diskuse mezi členskými státy, která se zaměří na otázku, jak posílit kapitoly o obchodu a udržitelném rozvoji, aby bylo zajištěno důsledné dodržování právních závazků, které jsou v nich obsaženy ⁽⁵⁾. V této diskusi je třeba dbát na to, aby byla environmentálními a pracovněprávními normám v rámci agendy provádění a prosazování těchto závazků přikládána stejná důležitost.

2. Obecné připomínky

2.1 Ve svém sdělení nazvaném Obchod pro všechny z roku 2015 se Evropská komise zavázala, že každoročně podá zprávu o provádění nejvýznamnějších obchodních dohod EU. Nyní byla zveřejněna třetí zpráva na toto téma a EHSV poprvé vydal svá doporučení.

2.2 Dohody o volném obchodu mají stále významnější podíl na obchodu EU. V roce 2018 se 31 % obchodu se zbožím mezi EU a zbytkem světa uskutečnilo v rámci preferenčních obchodních dohod a vzhledem k tomu, že od té doby byly uzavřeny další dohody o obchodu, se očekává, že toto číslo vzroste nad 40 %.

2.3 V současné době má EU největší obchodní síť na světě: jejich 44 preferenčních obchodních dohod zahrnuje 76 zemí. Výroční zpráva o provádění zahrnuje různé typy dohod EU o obchodu:

- dohody „první generace“, sjednané před rokem 2006, které se zaměřují na odstranění cel,
- dohody „nové generace“, které se vztahují i na další oblasti, mezi něž patří služby, investice, veřejné zakázky, hospodářská soutěž, dotace, regulační otázky a udržitelný rozvoj,
- prohloubené a komplexní zóny volného obchodu, které vytvářejí silnější hospodářské vazby mezi EU a jejími sousedními zeměmi,
- dohody o hospodářském partnerství, které jsou zaměřeny na rozvojové potřeby afrických, karibských a tichomořských regionů.

⁽⁴⁾ Společný nástroj k výkladu dohody CETA, říjen 2016.

⁽⁵⁾ Non-paper from the Netherlands and France on trade, social economic effects and sustainable development (Neoficiální dokument z Nizozemska a Francie o obchodu, socioekonomických dopadech a udržitelném rozvoji), květen 2020.

2.4 Od roku 2015 dokončila EU hodnocení ex post svých obchodních dohod s Mexikem, Chile a Jižní Koreou. V současné době probíhají hodnocení ex post dohod s fórem CARIFORUM a šesti středomořskými zeměmi, jakož i hodnocení dohod mezi EU a Moldavskem, Gruzii, Kolumbií, Ekvádorem a Peru a dohody mezi EU a Střední Amerikou.

2.5 Zpráva z roku 2019 předkládá aktuální informace o provádění 35 významných obchodních dohod se 62 partnery, včetně první zprávy za celý kalendářní rok o dohodě CETA. Zpráva navíc popisuje činnost vykonávanou před vstupem dohody o hospodářském partnerství mezi EU a Japonskem v platnost a obsahuje zvláštní kapitoly zaměřené na malé a střední podniky, služby a obchod se zemědělsko-potravinářskými produkty.

2.6 Zpráva si klade za cíl prozkoumat dopad ustanovení obsažených ve zvláštních kapitolách o obchodu a udržitelném rozvoji, které jsou součástí všech obchodních dohod EU nové generace, a informovat o opatřeních k vymáhání práva přijatých na základě obchodních dohod EU. Obsáhlý pracovní dokument útvarů Komise přináší podrobné informace o každé jednotlivé dohodě.

3. Pandemie COVID-19 a celosvětový a unijní obchod

3.1 COVID-19 bude mít na náš globalizovaný obchodní svět hluboký a bezprecedentní dopad. Podle dosavadních odhadů Evropské komise dojde v roce 2020 k rekordnímu poklesu světového obchodu o 9,7 %, k možnému snížení vývozu zboží a služeb do zemí mimo EU-27 o 9,2 % a ke snížení dovozu ze zemí, které nepatří mezi EU-27, o 8,8 %⁽⁶⁾. Jsme svědky rozsáhlého narušení dodavatelských řetězců, ad hoc přijímaných vývozních omezení na zboží, které je v krizové situaci potřebné, jako jsou například zdravotnické potřeby, zpřísnění celních a hraničních kontrol a omezení volného pohybu pracovníků a dodavatelů služeb. Tato krize odhalila znepokojivou křehkost a rizika spojená s vysoce roztržitými a nediverzifikovanými dodavatelskými řetězci. Zdůrazňuje také, že je důležité, aby hospodářství byla podepřena dobře fungujícími a po finanční stránce dobře zajištěnými veřejnými službami, jako jsou zejména služby veřejného zdravotnictví, které jsou předpokladem „zdravého“ a čilého obchodního styku.

3.2 Tato krize podtrhla význam globální spolupráce a názorně ukázala, že vnitrostátní a jednostranná řešení nenabízejí potřebnou odpověď, a to ani na evropské, ani na celosvětové úrovni. Musí proto pokračovat proces reformy WTO, aby byla zajištěna silná a účinná organizace, schopná vystupovat proti protekcionismu a unilaterálnímu. Nastal čas, aby WTO začala hrát svou roli v oblasti aktivní podpory základních pracovních norem a Pařížské dohody⁽⁷⁾.

3.3 EHSV uznává, že obchod zasazený do správného politického rámce může být účinnou hnací silou růstu, tvorby pracovních míst a udržitelného rozvoje. V roce 2017 záviselo na vývozu jedno ze sedmi pracovních míst v EU, což odpovídá 36 milionům pracovních míst a 15,3 % zaměstnanosti v EU. Názorným dokladem důležitosti jednotného trhu pro obchod EU a jeho kladných vedlejších účinků je skutečnost, že se jedna pětina pracovních míst, která existují díky vývozu, nacházela v jiném členském státě⁽⁸⁾.

3.4 Obchod bude hrát klíčovou úlohu jako způsob podpory udržitelného hospodářského oživení a jako cesta k tomu, aby podniky mohly znovu vybudovat a znovu uspořádat narušené hodnotové řetězce. Plán oživení EU, který musí být ambiciózní, sociální, udržitelný a inkluzivní, nabídne podnikům příležitosti k posílení jejich postavení v mezinárodním obchodě a k zajištění důstojných pracovních míst. Tento plán by měl být financován pomocí eurobondů nebo jiného společného evropského dlouhodobého zadlužení.

3.5 V nadcházejících zprávách za rok 2020 a 2021 by mělo být provedeno komplexní politické posouzení obchodního prostředí po skončení koronavirové krize a rovněž posouzení otázky, jak zajistit, aby bylo přínosem pro všechny. Svě budoucí zprávy o provádění dohod o volném obchodu by měla Evropská komise přednostně konzultovat s občanskou společností a EHSV je připraven přispět svými zkušenostmi z terénu. Nová obchodní strategie zaměřená na oživení po koronavirové krizi a posílení světového obchodu by měla zohlednit následující faktory – faktory, které jsou důsledkem krize, ale také závazku EU budovat uhlíkově neutrální hospodářství. Evropská průmyslová politika musí posílit průmyslovou suverenitu v klíčových odvětvích, jako jsou léčivé přípravky a zdravotnické vybavení. To se musí stát na úrovni EU.

⁽⁶⁾ „The impact of the COVID-19 pandemic on global and EU trade (Dopad pandemie COVID-19 na celosvětový obchod a obchod EU)“, tým hlavního ekonoma, GR pro obchod, duben 2020.

⁽⁷⁾ Úř. věst. C 159, 10.5.2019, s. 15.

⁽⁸⁾ Úř. věst. C 47, 11.2.2020, s. 38.

3.6 Přezkum původní obchodní strategie by měl brát v úvahu doporučení EHSV, která byla předložena v řadě nedávných i současných klíčových stanovisek k obchodu EU⁽⁹⁾. V rámci probíhajících dvoustranných jednání i jednání na půdě WTO by měly být urychleně zjištěny všechny dopady koronavirové krize, aby bylo možné řešit související výzvy, zejména pokud jde o vývozní omezení a udržitelnost dodavatelských řetězců, a měl by proběhnout celkový přezkum obchodních oprávnění.

3.7 Třebaže rozsáhlá unijní síť preferenčních obchodních pravidel je pro podniky v EU důležitou zárukou předvídatelnosti a jistoty, současná krize ukazuje naléhavou potřebu účinnějších nástrojů, které budou zohledňovat i udržitelnost obchodu ve všech jeho rozměrech, zejména v hospodářské, sociální a environmentální oblasti. V této souvislosti by EHSV rád poukázal na to, že v současnosti se pracuje na přípravě zvláštního stanoviska k udržitelnosti dodavatelských řetězců⁽¹⁰⁾, které má být přijato v září 2020.

3.8 Globální dodavatelské řetězce budou muset být odolnější a odpovědnější. Důležitým prvkem ekonomické udržitelnosti jsou diverzifikované obchodní vztahy, protože slouží jako pojistka proti narušování obchodu v určitých zemích a regionech. Zásadní úlohu v tomto ohledu hraje obchodní politika EU. Dohody o volném obchodu vytvářejí rámec, který podnikům umožňuje rozvíjet dlouhodobé vztahy s novými dodavateli, začít působit v nových zemích a budovat místní kapacity odpovídající jejich požadavkům.

3.9 Oživení obchodních toků musí být postaveno na pevných závazcích k sociálním a pracovním normám a jejich účinném prosazování. Přerušení dodavatelských a výrobních procesů jasně ukázalo, že je důležité zavádět a účinně prosazovat opatření na ochranu zdraví a bezpečnost při práci a dbát o bezpečnost a zdraví pracovníků, aby mohli světu dodávat zboží a služby. Ratifikace, provádění a prosazování základních úmluv MOP o svobodě sdružování a kolektivním vyjednávání jsou spolu se všemi základními a novelizovanými úmluvami MOP klíčovým předpokladem pro zajištění bezpečných a důstojných pracovních podmínek.

3.10 V rámci velmi rozsáhlých finančních opatření, která mají být za účelem oživení přijata v EU i v celosvětovém měřítku, nesmí dojít k tomu, že Zelená dohoda bude odstavena na vedlejší kolej. Tato dohoda by se naopak měla urychleně stát prioritou, aby v zájmu zajištění sociálně a environmentálně spravedlivé transformace začala být co nejdříve uplatňována ve stávajících i budoucích obchodních vztazích EU. Opatření vyplývající z této dohody se musí uplatňovat ve všech dílčích oblastech dohod o volném obchodu, včetně podpory osvědčených postupů, pokud jde o uplatňování environmentálních a sociálních kritérií při zadávání veřejných zakázek.

4. Obecné poznámky k výroční zprávě

4.1 EHSV obecně vítá výroční zprávu o provádění dohod o volném obchodu, kterou Evropská komise začala zveřejňovat v roce 2017, protože poskytuje ucelený a viditelný přehled obchodní sítě EU. Zpráva umožňuje měřit pokrok a výkon dosažený v rámci jednotlivých dohod o volném obchodu. Z tohoto důvodu by zpráva měla upozorňovat na nedostatky v provádění, včetně těch, které nejsou jako v případě kapitol o obchodu a udržitelném rozvoji měřitelné za pomoci ekonomické statistiky. Budoucí zprávy by proto měly jasněji navazovat na závěry minulých zpráv a stanovit následná opatření, jejichž plnění je možné sledovat.

4.2 Důležitým faktorem provádění a měření výkonnosti dohod o volném obchodu je čas. V tomto ohledu jsou výroční zprávy pouze záznamy aktuálního stavu zachycující stálejší trendy, které se mohou v průběhu času zhmotnit v podobě reálných výsledků, anebo mohou vyžadovat další zkoumání, a které by měly být zpracovávány na základě lépe provázané politiky hodnocení. Každá obchodní dohoda je v různých okamžicích svého životního cyklu předmětem rozsáhlého hodnocení. EHSV proto navrhuje přistupovat k budoucím zprávám s uplatněním širší perspektivy, která umožní prověřit závěry předchozích posouzení dopadů, která byla provedena před zahájením jednání i v jejich průběhu. Posuzování dopadů na udržitelnost by mělo sloužit zejména jako zdroj informací a mělo by se porovnávat s prováděním dohody.

4.3 Pro doladění obchodní a investiční politiky EU a dosažení co největších výhod jsou zcela zásadní informace. Největší výzvou je patrně zabezpečení a rozčlenění dat. EU by tak měla důsledněji využívat údaje z členských států, ze kterých je zřejmé, jak se od sebe liší situace v jednotlivých členských státech nebo regionech EU, a v případě potřeby by měla investovat do aktivního sběru údajů. Stanovení určitých kritérií by mohlo přispět k větší názornosti porovnávaných závěrů. Pokud jde o obchod a udržitelný rozvoj a zejména o situaci v oblasti pracovním norem v zemích, je třeba tento obrázek doplnit na základě dalších zdrojů dat, jako je MOP.

⁽⁹⁾ Viz poznámka pod čarou 3.

⁽¹⁰⁾ Stanovisko REX/532 „Udržitelné dodavatelské řetězce a důstojná práce v mezinárodním obchodě“ (očekává se v září 2020).

4.4 Důležitým ukazatelem provádění je míra využívání preferencí. Tento ukazatel však analyzuje pouze obchod se zbožím, přičemž některé přínosy, jako například přístup na trh s veřejnými zakázkami, nejsou ve skutečnosti vyjádřeny prostřednictvím celních preferencí. Průměrná míra využívání preferencí pro dovoz do EU z partnerských zemí, s nimiž má EU preferenční obchodní vztahy, dosahovala v roce 2018 hodnoty 87 %; v oblasti vývozu z EU do partnerských zemí byla obecně nižší. Přesný výpočet průměrné míry využívání preferencí však není k dispozici, protože EU se spoléhá na údaje, které sbírá dovážející země, a tyto statistiky nejsou harmonizovány. Pro získání ucelenějšího obrazu je třeba vyvinout další ukazatele, které umožní vyhodnocovat, v jaké míře podniky různých velikostí využívají příležitosti, které jim dohoda EU o volném obchodu nabízí.

4.5 V roce 2018 tvořil vývoz služeb 32 % celkové hodnoty vývozu EU a téměř 59 %, pokud se započítal jako obchod s přidanou hodnotou⁽¹¹⁾. Část zprávy věnovaná obchodu se službami svým rozsahem nicméně odpovídajícím způsobem neodráží vysokou hodnotu, jakou má obchod se službami pro EU (25,2 % jejího HDP), a není dostatečně podrobná. Budoucí zprávy by se měly soustavněji zabývat obchodem se službami a jeho vývojem, a to nejen souhrnně, ale také na odvětvové úrovni a podle způsobu dodávek. Předmětem obchodních dohod se například stává stále větší část profesionálních služeb. Svobodná povolání, jako jsou právníci, inženýři nebo architekti, poskytují vysoce specializované služby, které jsou často spjaty s dalšími službami a zakázkami, ale ve zprávě se tato skutečnost neodráží.

4.6 EHSV žádá, aby byla v budoucích zprávách věnována větší pozornost konkrétním oblastem a skupinám, jimiž se tato zpráva téměř nezabývá. Náležitě jsou v ní již nyní vyzdvíženy přínosy obchodních dohod EU pro malé a střední podniky a pro obchod se zemědělsko-potravinářskými produkty. V oblasti zemědělství je důležité vidět kumulativní dopad dohod o volném obchodu na konkrétní odvětví, který by měl být zohledněn před zahájením nových jednání. Zejména pro spotřebitele by se zvyšování obchodních toků mělo projevit v podobě konkrétních přínosů. EHSV z tohoto důvodu vyzval k tomu, aby „rámec pro obchod a udržitelný rozvoj zahrnoval i spotřebitelsky zaměřenou kapitolu o ‚obchodu a spotřebitelích‘, jejíž součástí by byly příslušné mezinárodní spotřebitelské normy a posilování spolupráce v oblasti vymáhání práv spotřebitelů“⁽¹²⁾.

4.7 EHSV se staví jednoznačně za to, aby zpráva obsahovala zvláštní kapitolu o provádění ustanovení týkajících se obchodu a udržitelného rozvoje. Tato kapitola by se neměla zaměřovat pouze na realizované činnosti, nýbrž by měla konkrétně představit jejich výsledky, vyslovené názory a stanoviska i následná opatření. EHSV vyjadřuje velké politování nad tím, že práce a názor interních poradních skupin v oblasti monitorování dopadů dohod v souvislosti se závazky, jež se týkají obchodu a udržitelného rozvoje, se ve zprávě o provádění téměř nezohledňují, a to navzdory jejich institucionální účasti v rámci všech dohod nové generace. Příspěvek pracovních programů interních poradních skupin a společných prohlášení s interními poradními skupinami v partnerských zemích by se měl v budoucích zprávách více odrazit.

5. Konkrétní připomínky k provádění dohod o volném obchodu

5.1 Důležitou roli při zvyšování povědomí o provádění obchodní politiky EU hraje občanská společnost, která může pomáhat při vysvětlování jejich přínosů a má zásadní význam pro upozorňování na obavy a nedostatky. EHSV se na celém tomto procesu aktivně podílí prostřednictvím svých stanovisek a jako člen interních pracovních skupin. Rozšíření oblasti působnosti budoucích interních pracovních skupin tak, aby zahrnovala i sledování všech aspektů dohody s důrazem na obchod a udržitelný rozvoj, by mohlo vhodným způsobem doplňovat úsilí Evropské komise o podporu lepšího provádění budoucích dohod EU o volném obchodu. EHSV proto takové rozšíření podporuje⁽¹³⁾.

5.2 Interní pracovní skupiny jsou klíčovým úspěchem dohod o volném obchodu nové generace, avšak mají-li úspěšně plnit své monitorovací úkoly, zejména v oblasti obchodu a udržitelného rozvoje a v budoucích dohodách EU o volném obchodu i v jiných oblastech, musí dojít k jejich posílení. Skupina odborníků s členskými státy zabývající se obchodem a udržitelným rozvojem a nový vrchní úředník pro dodržování obchodních dohod by měli být důkladně obeznámeni s činností interních pracovních skupin a za tímto účelem by měly vzniknout struktury pro podávání zpráv a vzájemnou výměnu. To by mělo být doplněno o výměnu informací s MOP o provádění ustanovení v oblasti obchodu a udržitelného rozvoje, která se týkají pracovněprávních otázek. Za účelem zvýšení viditelnosti zprávy a zajištění následných interinstitucionálních kroků by měl být zahájen strukturovaný dialog mezi interními pracovními skupinami EU, Evropskou komisí, Evropskou službou pro vnější činnost (ESVC), Evropským parlamentem (EP) a členskými státy. V zájmu dosažení co největších přínosů plynoucích z dialogu s občanskou společností v partnerských zemích je nezbytné pořádat

⁽¹¹⁾ Služby mají rovněž významný podíl v oblasti vývozu konečných výrobků, kde tvoří 34 %. Všechny údaje pocházejí z databáze Trade in Added Value (TiVA), 2016.

⁽¹²⁾ Úř. věst. C 227, 28.6.2018, s. 27.

⁽¹³⁾ Úř. věst. C 159, 10.5.2019, s. 28.

společná zasedání interních pracovních skupin a zahrnout je do jednání o znění dohody. Příspěvek interních pracovních skupin v podobě společných projektů a společných doporučení by mohl mít reálný užitek. S rostoucím počtem dohod o volném obchodu, a tedy i interních pracovních skupin, vzniká naléhavá potřeba zavedení systémových řešení, na něž budou poskytnuty odpovídající lidské i finanční zdroje. Žádné univerzální řešení vhodné pro všechny neexistuje. Veškeré možné nové přístupy, jako je regionalizace interních pracovních skupin, budou muset zaručit své účinné fungování, aby bylo možné řešit výzvy spojené s prováděním konkrétní dohody, a na vytváření jejich koncepce se musejí podílet samy interní pracovní skupiny.

5.3 EHSV velmi vítá řadu nových snah, jejichž cílem je zlepšit provádění a prosazování dohod o volném obchodu. Jmenování vrchního úředníka pro dodržování obchodních dohod je signálem jasného politického závazku a strategie. Výsledkem by mělo být účinnější provádění a prosazování všech článků dohody o volném obchodu a posílení úlohy občanské společnosti při provádění dohod, a to i prostřednictvím podávání stížností. Nedávný neoficiální dokument ministrů obchodu Francie a Nizozemska ⁽¹⁴⁾ je vítanou iniciativou, která umožňuje zahájit novou debatu o tom, jak zajistit důsledné dodržování právních závazků, které jsou obsaženy v kapitolách o obchodu a udržitelném rozvoji. V této diskusi je třeba dbát na to, aby byla environmentálními a pracovní právními normám v rámci agendy provádění a prosazování těchto závazků přikládána stejná důležitost. Unijní návrh znění budoucí obchodní dohody se Spojeným královstvím, odrážející jedinečnost jejich vzájemných vztahů, otevírá novou cestu, kde je hlavní důraz kladen na rovnost podmínek a udržitelnost, přičemž pro případ jakéhokoli porušení dohody je stanoven obecný postup pro řešení sporů, který umožňuje použití opravných prostředků ⁽¹⁵⁾. Podle sdělení o Zelené dohodě ⁽¹⁶⁾ by se jedním z hlavních požadavků všech budoucích komplexních obchodních dohod mělo stát dodržování Pařížské dohody, což je pozitivní krok, který by měl následně zahrnout i požadavek na dodržování základních a novelizovaných úmluv MOP ratifikovaných všemi členskými státy EU. V souladu se svou novou iniciativou by se MOP měla podílet na sledování provádění úmluv MOP v dohodách o volném obchodu, neboť je mezinárodně uznávána, pokud jde o monitorování, asistenci, vyšetřování jejich porušování a navrhování řešení.

5.4 V případě některých partnerských zemí jsme i roky po uzavření dohod o volném obchodu stále svědky nedostatečného pokroku v plnění závazků v oblasti obchodu a udržitelného rozvoje. V prosinci 2018 vyzvala EU k vytvoření panelu odborníků, který by měl vést vyšetřování sporu mezi EU a Koreou o pracovních právech, zejména pokud jde o to, že nebyly ratifikovány základní a novelizované úmluvy MOP. EHSV vítá toto vůbec první použití postupů pro řešení sporů v souvislosti s kapitolou o obchodu a udržitelném rozvoji ⁽¹⁷⁾; lituje pouze zdlouhavosti tohoto postupu, protože dohoda byla ratifikována před osmi lety. EHSV proto doporučil další posílení monitorovacích mechanismů občanské společnosti tím, že bude umožněno, aby tyto mechanismy „v případě porušování jednoznačných závazků přijatých v oblasti obchodu a udržitelného rozvoje dávaly nezávislé podněty k zahájení vyšetřování“ ⁽¹⁸⁾. Do působnosti tohoto panelu bohužel nespádala četná další legislativní ustanovení a porušování práva na svobodu sdružování, kde MOP Koreu požádala o zjednání nápravy ⁽¹⁹⁾. Nedílnou součástí slyšení na zasedání panelu by měl být kromě písemných podání *amicus curiae* také ústní projev akterů občanské společnosti. Výsledek, k němuž zpráva panelu odborníků povede, a její závazný dopad nejsou zatím zřejmé, protože ve stávajících kapitolách týkajících se obchodu a udržitelného rozvoje chybí nástroje pro prosazování, které by měly větší dosah. EHSV proto požaduje jasný pokrok v rámci přezkumu účinné vymahatelnosti pracovní právních a environmentálních ustanovení dohody CETA ⁽²⁰⁾. Procesu přezkumu by se měly v co největší míře účastnit interní pracovní skupiny obou stran a měly by s nimi být vedeny konzultace ⁽²¹⁾.

5.5 Dohody o volném obchodu nabízejí značný potenciál pro vývoz zemědělských produktů z EU a zeměpisná označení zase zvyšují konkurenceschopnost unijních zemědělsko-potravinářských výrobců v EU i mimo ni. S kombinovaným dovozem a vývozem v hodnotě 254 miliard EUR zůstává EU v roce 2018 celosvětově nejvýznamnějším obchodníkem se zemědělsko-potravinářskými produkty ⁽²²⁾. Ale třebaže obchod se zemědělsko-potravinářskými produkty

⁽¹⁴⁾ Viz poznámka pod čarou 5.

⁽¹⁵⁾ Návrh znění dohody o novém partnerství se Spojeným královstvím, 18. března 2020.

⁽¹⁶⁾ COM(2019) 640 final.

⁽¹⁷⁾ Bere na vědomí dva případy řešení sporů zahájené v roce 2019 za pomoci obecného mechanismu pro řešení sporů v oblasti dohod o volném obchodu, a to konkrétně s Ukrajinou a Jihoafrickou celní unií.

⁽¹⁸⁾ Úř. věst. C 227, 28.6.2018, s. 27–34.

⁽¹⁹⁾ *Amicus curiae* určený panelu odborníků posuzujících dodržování kapitoly o udržitelnosti ze strany Korejské republiky, leden 2020.

⁽²⁰⁾ Viz poznámka pod čarou 4.

⁽²¹⁾ Společné prohlášení interních pracovních skupin EU–Kanada, listopad 2019.

⁽²²⁾ *Agri-food trade in 2018 (Obchod se zemědělsko-potravinářskými produkty v roce 2018)*, GR pro zemědělství a rozvoj venkova, 2019.

je během jednání zkoumán často velmi podrobně, nezdá se, že by provádění příslušných ustanovení dosahovalo svých ambiciózních cílů. Klíčem k zaručení dobré kvality potravin a jejich bezpečných a zajištěných dodávek je sledovatelnost výrobků a schopnost prosazovat zásadu předběžné opatrnosti. Pro účinné monitorování sanitárních a fytosanitárních norem je nezbytné provádění inspekci s odpovídajícím zajištěním zdrojů.

5.6 I přesto, že dohody o volném obchodu poskytují podnikům značné příležitosti, povědomí o jejich přínosech bývá nízké, zvláště pak v prvních letech jejich provádění. Komise a členské státy by ve spolupráci s podnikatelskou sférou EU měly tyto dohody propagovat v příslušných národních jazycích mezi potenciálními vývozci, aby se tyto mezery ve znalostech zaplnily, zvláště pak u malých a středních podniků. V rámci takových opatření by mohly být pro každou dohodu o volném obchodu vypracovány ještě před jejím vstupem v platnost akční plány jejího provádění.

5.7 Dovozy v obchodních partnerských zemích mají přímý prospěch z úspory na clech, a jsou proto klíčovými aktéry, pokud jde o využívání celních preferencí, které dohoda o volném obchodu poskytuje. EU by je měla mít na zřeteli v rámci veškerých svých snah o zvyšování míry využívání preferencí. V rámci informačních činností by měly být pořádány semináře seznamující s příležitostmi, které daná dohoda o volném obchodu nabízí, a o způsobu podávání žádostí o celní preference. Informační činnost EU v partnerských zemích, s nimiž jsou dohody o volném obchodu uzavřeny, by měla probíhat v úzké spolupráci mezi delegacemi EU, zastupitelskými úřady jednotlivých států a obchodními zástupci, včetně obchodních komor.

5.8 Služby jsou v moderních dohodách o volném obchodu předmětem velké části jejich ustanovení, jejich výhody jsou však ve srovnání s nižšími celními sazbami obtížněji rozpoznatelné. Klíčovým faktorem usnadnění obchodu je zde transparentnost regulačních požadavků na trzích třetích zemí. Chystané sloučení databáze o přístupu na trh EU a asistenční služby pro obchod vytváří příležitost, jak jednotným způsobem poskytovat informace nejen o zboží, ale i o službách. Měl by vzniknout nový portál, kde bude možné získat informace o přístupu na trh a tržních omezeních podle způsobu dodání pro každý kód CPC⁽²³⁾, ale také informace o dokumentaci, certifikaci, licenčních podmínkách, testování a dalších požadavcích platných v daném odvětví. Pomoci by mohl také průvodce pro evropské vývozce služeb a investory, který by zahrnoval nejdůležitější obchodní partnery, s nimiž má EU preferenční vztahy v oblasti služeb, jako je Japonsko nebo Kanada.

5.9 EU má nejotevřenější trh s veřejnými zakázkami na světě a dohody o volném obchodu obsahují komplexní pravidla a významné příležitosti pro přístup na trh s veřejnými zakázkami, kterých mohou evropské podniky v partnerských zemích využívat. Stále však chybí transparentnost a jednotná opatření, jimiž by se řídilo uvádění pracovněprávních doložek ve smlouvách o veřejných zakázkách a v rámci pravidel a postupů v této oblasti⁽²⁴⁾, což by se v dohodách o volném obchodu mělo odrazit. Zveřejňování nabídkových řízení probíhajících ve třetích zemích ve vyhrazené části databáze Tenders Electronic Daily by výrazně zvýšilo schopnost evropských podniků všech velikostí využívat kapitoly o zadávání veřejných zakázek. K překonání jazykové bariéry by mohl pomoci specializovaný nástroj pro automatický překlad zveřejňovaných nabídek do všech jazyků EU.

5.10 Podmínkou využívání preferenčních cel v rámci dohody o volném obchodu je zajistit, aby výrobky byly v souladu s pravidly původu. Snížení administrativních nákladů na podávání žádostí o preferenční celní sazby je třeba považovat za klíčový faktor zvyšování míry využívání preferencí, zejména u transakcí s nízkou hodnotou. Zásadním krokem by v tomto ohledu bylo zjednodušení a harmonizace pravidel původu v různých dohodách o volném obchodu. Nový přístup k ověřování původu, který je součástí dohody o volném obchodu s Kanadou a s Japonskem, kde o tom, zda výrobky splňují požadavky týkající se původu, rozhoduje dovozní orgán, může navíc od vývozce fakticky vyžadovat, aby předával komerčně citlivé údaje.

5.11 Investiční kapitoly dohody o volném obchodu poskytují právní jistotu pro přímé zahraniční investice směřující ze zahraničí i do zahraničí a odstraňují investiční bariéry. V oblasti dlouhodobých udržitelných investic zaujímají evropské podniky v celosvětovém měřítku přední postavení. Přilákat takové investice je nicméně i nadále obtížné. Plán vnějších investic EU (EIP), který se zaměřuje na udržitelný rozvoj a zaměstnanost a růst, je v tomto ohledu slibným krokem, po stránce geografické a tematické a z hlediska dostupných finančních prostředků je však velmi omezený. EU by tuto strategii mohla podpořit tím, že v koordinaci se svými členskými státy a podnikatelskou sférou EU bude příslušné otázky týkající se udržitelných investic zařazovat mezi hlavní body politické agendy oficiálních návštěv, setkání na vysoké úrovni a misí v těchto zemích.

⁽²³⁾ Kód Centrální klasifikace produkce v seznamu odvětvové klasifikace služeb Světové obchodní organizace (WTO).

⁽²⁴⁾ Obecný průzkum MOP 2008, Pracovněprávní ustanovení ve smlouvách o veřejných zakázkách. Zohledňování sociálního rozměru v pravidlech a postupech zadávání veřejných zakázek.

5.12 Evropské podniky působící ve třetích zemích představují klíčové hnací síly, které prosazují odpovědné chování podniků. EHSV konstatuje, že obchodní a investiční dohody obsahují stále větší počet ustanovení týkajících se odpovědnosti podniků, která sledují nejrůznější cíle ⁽²⁵⁾. Vzhledem k tomu, že evropské společnosti zaujímají v této oblasti celosvětově vůdčí postavení, EU má ideální pozici k tomu, aby se stala lídrem v oblasti náležité péče; EHSV proto vítá skutečnost, že Evropská komise se řídí jeho doporučením, aby navrhla evropskou legislativu v této oblasti ⁽²⁶⁾.

V Bruselu dne 16. července 2020.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Luca JAHIER

⁽²⁵⁾ Business Responsibilities and Investment Treaties, Consultation paper by the OECD Secretariat (Odpovědnost podniků a investiční smlouvy, konzultační dokument sekretariátu OECD), leden 2020.

⁽²⁶⁾ Úř. věst. C 47, 11.2.2020, s. 38–49.

ISSN 1977-0863 (elektronické vydání)
ISSN 1725-5163 (papírové vydání)

Úřad pro publikace
Evropské unie
L-2985 Lucemburk
LUCSEMBURSKO

CS